

სერბო სამნიძე

ნაბიჯი საჯანსაღო

სერბო სკოლა, ნაბიჯი საჯანსაღო

სერგო სამნიძე

ნაბიჯი სანჯნაძე

პირველი მისი სანჯნაძე სემონი იხუმარი

ბათუმის ბიბლიოთეკა „სიონი“
ბათუმი 2014

წინამდებარე წიგნი გვაცნობს აჭარისწყლის ხეობის ერთ-ერთი უღამაზესი სოფლის – სალორეთის (ახლა პირველი მაისი) წარსულს, აწმყოსა და მომავალს, მოგვითხრობს აჭარის ხეობაში ერთ-ერთი უპირველესი სოფლის სკოლის ისტორიას (ცნობებით ხეობაში მესამე იყო რიგით).

ამ სკოლაში აღზრდილებსა და წარჩინებულ ადამიანებზე ცნობებს შესაბამისი ადგილი აქვს დათმობილი.

ჯახოიხისაბან

აჭარაში ინტენსიურად იბეჭდებოდა წიგნები და ბროშურები იუბილარი სკოლების შესახებ, რაც უდავოდ დიდად მნიშვნელოვანია ამ სფეროში დასაქმებული თუ სხვა ადამიანებისათვის.

ბევრი წიგნი წამიკითხვას, თუმცა ბევრიც გამომრჩა და ამის გამო გულიც მტკივა, თუმცა დრო წინაა.

ყველას თავისებური სტილი და წერის მანერა გააჩნია. ამ მხრივ მე არავის არ ვბაძავ და უნდა ვაუწყო იმათ, ვინც პიროვნულად არ მიცნობს, არ ვარ პედაგოგი, მაგრამ ამ ძნელ საქმეს შევეჭიდე და იმედს ვიტოვებ, რომ დასასრული კარგი ექნება ანუ ეპილოგი წიგნისა ნოსტალგიური იქნება, მაგრამ ვიმედოვნებ საყვედურს ამის გამო არავინ მეტყვის – ვწერ და ვაზროვნებ ისე, როგორც შემიძლია, ხოლო წიგნის ავკარგი სკოლის კურსდამთავრებულებმა შეაფასონ. სხვასაც აქვს უფლება წიგნის ირგვლივ შენიშვნებისა, რასაც სიამოვნებით გავითვალისწინებთ.

შახვალი

სამხრეთ-საქართველოს მზიური კუთხის – აჭარის ისტორიაში დიდმნიშვნელოვანი მოვლენა იყო 1878 წელი, როდესაც ქართულმა ლაშქარმა, რუსეთის არმიასთან ერთად, იგი ოსმალთა ტყვეობიდან გამოიხსნა. გამთლიანდა საქართველო, ხოლო 1920-იანი წლებში აჭარა ავტონომიური სტატუსით შევიდა ერთიანი საქართველოს შემადგენლობაში. ამ ვითარებით აღფრთოვანებული პოეტი – აკაკი წერეთელი თბილისში, მუხრანბატონის სასახლეში, გამართულ ბანკეტზე უდიდესი სიხარულით მიესალმა აჭარის დეპუტაციას და სიტყვითაც მიმართა, დასასრულს კი ასკენის, რომ „საჭიროა მამებმა სწორ გზაზე დავაყენოთ „შვილები“, რათა წინაპრებთან პირშავად არ დავრჩეთ“.

ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და სხვათა მხარდამხარ უდიდესი ენერგიით იღვწოდა პედაგოგი იაკობ გოგებაშვილი, რათა აჭარულ ხალხს საუკუნოვანი სიბნელისა და ჩამორჩენილობისაგან დაეღწია თავი, ზიარებოდა დროთა ავბედობით შეჩერებულ და დავიწყებულ ცოდნა-განათლების მადლს. იგი დაუღალავად იბრძოდა აჭარის აღორძინებისა და განათლებისათვის.

გოგებაშვილის მიერ შედგენილ სახელმძღვანელოებს მისი თანამედროვე გერმანელი საზოგადო მოღვაწე – არტურ ლაისტი აღარებს „ვეროპის განათლებულ ხალხთა სახელმძღვანელოებს“ (ი. გოგებაშვილი. თხზ. ტ – 3. გვ. 220).

ი. გოგებაშვილი პედაგოგიური მოღვაწეობით ქართველ ხალხში დიდ როლს ანიჭებდა ეროვნულ თვითშეგნებას. ამ მიმართებით თვლიდა, რომ სწავლება უნდა იყოს მხოლოდ მშობლიურ ენაზე, ხოლო სხვა ენები უნდა ისწავლებოდეს ცალკე საგნად.

მიუხედავად მეფის რუსეთის რეჟიმისა და წინააღმდეგობებისა ქართველი საზოგადოება ამ აზრს მტკიცედ ემხრობოდა, მოწინავე ინტელიგენცია კი ყოველთვის ემხრობოდა და იდგა ამ მოწოდების სიმაღლეზე.

ამ მიმართებით აჭარაში დედა-ენის აყვავებისათვის ერთადერთი და სწორი გზა იყო სკოლების გახსნა და სწავლება მშობლიურ

ენაზე. დიდი ძალისხმევა იყო საჭირო, რომ დაეძლიათ ჯერ კიდევ გაბატონებული რეაქციული რეჟიმი როგორც რუსეთის, ისე თურქეთის მხრიდან.

რუსეთი აჭარაში შემოდის თავისი რეაქციული კანონებით, ხოლო ოსმალური უღლისაგან ჯერ კიდევ არ განთავისუფლებულიყო ქართული ცნობიერება. სწორედ ამისთვის იყო მართებული აჭარაში სკოლების გახსნის აუცილებლობა და ახსნა-განმარტებები იმისათვის, რომ ერთხელ და სამუდამოდ გათავისუფლებულიყო მოსახლეობა საუკუნეობრივი სიბეცისა და უმეცრებისაგან.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ სანამ აჭარა დაადგებოდა აღმავლობის გზას, მანამდე სწავლა-განათლება ქართულ ენაზე ჩამკედარი იყო და ერთადერთი, რაც ისწავლებოდა, იყო არაბული დამწერლობის წიგნები, ე.წ. „ქითაბები“, საიდანაც მოზარდები ზეპირად ითვისებდნენ ისლამის კანონებსა თუ ლოცვებს. და ყველა ესენი ისწავლებოდა მუსლიმანთა სალოცავ „ჯამესთან“ ახლოს მოთავსებულ შენობაში-მედრესეებში, რომელიც თითქმის ყველა სოფელში ფუნქციონირებდა და ემსახურებოდა მხოლოდ სამუსლიმანო სამყაროს, მოზარდებს კი თავისი ქვეყნის წარსულიდან ვერავითარ ცოდნას ვერ აძლევდა. აწმყოსა და მომავლის გზებს შეგნებულად უბნებდნენ მათ.

სოფელ სალოხაეთის მონა მთხროცა

სოფელი სალორეთი ქალაქ ბათუმიდან 31 კილომეტრითაა დაშორებული, ზღვის დონიდან 150-500 მეტრის ფარგლებშია. შავშეთის, მესხეთის, აჭარა-გურუის მთათა განშტოების ტაფობშია მოქცეული და მრავალფეროვანი ფლორითა და ფაუნით ხასიათდება. სოფლის შემოგარენი მდიდარია წითელ წიგნში შესული და რელიქტიური მცენარეებით. საშუალო მოსავლიანია, მჭიდროდ დასახლებულია და აჭარაში ერთ-ერთი უღამაზესი სოფელია.

ხშირად დასმულა შეკითხვა: როდიდან არსებობს სოფელი?

იმ მოსახრებიდან გამომდინარე, რომ ტერიტორია ციდან არ ჩამოვარდნილა, ეს შეკითხვაც არ უნდა დაისვას. ამ კითხვას ვერაინ გასცემს პასუხს. არაინ იცის ვინ იყო პირველი მოსახლე, რომელ წელს დასახლდა, რა უწოდეს მაშინ დასახლებას და ა. შ. თუ გავითვალისწინებთ სოფელ ჯინიშის ტერიტორიაზე აღმოჩენილ, პირობითად – „პირველი ქედელის“ ნაცხოვრები გამოქვაბულის ასაკს, აღბათ ას საუკუნეს აჭარბებს და არც მარტოსული იქნებოდა. ფაქტია, რომ დასახლება არსებობდა...

მოპოვებული მცირედი ზეპირი გადმოცემებით, თამარ მეფის ვიზიტის საპატივცემულოდ სოფელს „ნადარბაზვეი უწოდეს“, მანამდე კი „სავანე“ ერქვაო. ეს კიდევ ავსახე რომანში, რომელიც მალე მივა მკითხველამდე.

ისტორიკოსი დიმიტრი ბაქრაძე 1873 წელში მოხვედრილა სალორეთში და ვრცლად აგვიწერს სოფელს. სოფელს სტუმრობდნენ აგრეთვე გიორგი ყაზბეგი, თედო სახოკია, დავით კლდიაშვილი, ფრანგი ორიენტალისტი ჟან მურიე, ზაქარია ჭიჭინაძე და სხვები. ზაქარია ჭიჭინაძე სოფელელთა მონათხრობზე დაყრდნობით გვაცნობს თუ როგორ შეაწყდნენ სოფლელები სარწმუნოების დაცვის გამო ოსმალ მომხედურებს. თითქოს სოფელს სახელწოდებაც მათ შეარქვესო, თუმცა დღეს მოძიებული თურქული საარქივო მასალით მტკიცდება, რომ ოსმალთა მიერ 1566 წელს ჩატარებული პირველი აღწერით სოფელს სალორეთი რქმეგია. ჭიჭინაძე აღნიშნავს, რომ

ადრე სხვა სახელი ერქვა, მაგრამ ვერავინ დამისახელაო. ვეთანხმები და, ვიზიარებ კიდევ სოფლელი უხუცესების მოსაზრებას, რომ სოფელს ადრე „ნადარბაზევი“ ერქვაო. სხვადასხვა ინფორმატორებისაგან დღესაც უღერს ეს სახელწოდება. თუმცა შევნიშნავ, რომ დღესაც გვეყავს ისეთი ვაი-მცოდნეები, რომლებიც ყოველგვარ ისტორიულს წაღმა-უკუღმა ატრიალებენ და ამუქებენ.

დღევანდელ სახელმწიფო სამანქანე გზისპირას არის ბუნებრივი ახორსლილი ქვების გროვაში თავშესაფარი, რომელსაც „მადარას“ ვეძახით. ამ მადარის გაგლენით, სოფელს თითქოსდა „მადარიკარი“ თუ „მადაროსპირი“ რქმევია. ესეც მისაღებია, მაგრამ ამ შემთხვევაში ყურადღება გამახვილებულია უშუალოდ მადარასთან მიმდებარე ტერიტორიაზე, რომელსაც მიზეზთა გამო ამჟამად „პერკუმი“ ჰქვია.

სოფლის ინტელიგენციამ, რომლებიც საკმაოდ მოგვეპოვებოდა, ალბათ ღორთან დაკავშირებული სახელი იუკადრისა და საბჭოთა წეს-წყობილების დროს სოფელს „პირველი მაისი“ შეარქვეს.

პირველი მაისი, როგორც ვიცით „მშრომელთა საერთაშორისო სოლიდარობის“ დღეა. ზარ-ზეიმით აღინიშნებოდა ეს თარიღი და უამრავ სიხარულთან ასოცირდებოდა, მაგრამ ეს რიცხვი ვინაიდან წელიწადის ერთ-ერთი თვის კუთვნილებაა, დაე ისევ ამ თვეს შევეუნარჩუნოთ. არაა მართებული ტერიტორიაზე თვის სახელის მიკუთვნება...

აზრთა სხვადასხვაობაა სოფლად არსებულ ღირსშესანიშნაობებზე. ავიღოთ თუნდაც „მიწიხიდი“, რომელიც მოზრდილ მდინარე „ჭანჭახაღზეა“ აგებული და არავინ იცის რა დროიდან უწოდებენ შეცდომით მიწიხიდს. რა თქმა უნდა მცხოვრებლების შერქმეულია ეს სახელი, თუმცა უფრო სწორია „ჭანჭახადის ხიდი“ მდინარის შესაბამისად. ხიდი არა შუასაუკუნეებისა, არა თამარ მეფისა, როგორადაც აუღერებენ სწორედაც ვაი-მოამბენი და შეცდომაში შეყვანილი პუბლიცისტები, ხიდს სავარაუდოდ III-IV საუკუნეებს მიაკუთვნებენ არქეოლოგები და ნამდვილი ისტორიკოსები, თუმცა დახვეწილი კონსტრუქციით ნაგების გამო თვლიან, რომ უფრო ადრეულ საუკუნეებს ეკუთვნის და კერძოდ რომაელების აგებულად მიიჩნევენ.

თბილისთან ახლოს, მდინარე მტკვარზე, დღესაც შემორჩენილია „პომპეუსის ხიდი“. „ჭანჭახადის ხიდი“ სავარაუდებელია უახლოვებოდეს პომპეუსისი ხიდის ასაკს, რის თქმის საფუძველს იძლევა „აბრეშუმის გზის“ სახელწოდებით ცნობილი საქარავნოსავაჭრო გზა, რომელიც სოფელ საღორეთს შუაზე კვეთდა. იმ დროს, ან უფრო მოგვიანებით უნდა იყოს აგებული ამ სამიმოსვლო გზაზე კეთილმოწყობილი მოსასვენებელ-ღამისსათევიც, რომელიც „ხორჩონაღელის“ იმ მონაკვეთზე მდებარეობს, რომელსაც ეს გზა კვეთს. შელახულია, მაგრამ სიძველეზე მიუთითებს. მეორე თუ მესამე ღირსშესანიშნაობა იყო „წინაველად“ წოდებულ საყანებში გამავალი ამავე გზაზე კეთილმოწყობილი წყაროს წყალი, რომელიც „მუსლულის“ სახელწოდებითაა შემორჩენილი, თუმცა მეყანურეთა დაუდევრობის გამო მისგან აღარაფერია დარჩენილი.

მეორე სადავო ობიექტი, ასევე სიძველე და ღირსშესანიშნაობა იყო სოფლის სამხრეთით, მოზრდილ ბორცვზე აღმართული, სავარაუდოდ აღმაშენებლის ეპოქის მშენებლობათა რიგის ციხე-სიმაგრე, რომელსაც გადმოცემით „ხვარა-ციხე“ რქმევია.

ციხე დაახლოებით 30-მეტრზე დიდი დიამეტრის ყოფილა, ორსართულიანი, სახიზარი და საომარი სტრატეგიული დანიშნულები-სა. მისგან აღარაფერია დარჩენილი – მოსახლეობას სამშენებლო მასალად გამოუყენებია. ციხის მდებარეობის აღსანიშნავად მხოლოდ შემორჩა თურქული სიტყვის „cala“ -ს შესატყვისი „ნაყულლევი“, რაც ნაციხარის ანალოგია.

1566 წლის ოსმალური პირველი აღწერით, თურქეთის არქივში მოპოვებული დოკუმენტით ცნობილია (ზ. შაშიკაძე – აჭარის ლივის ვრცელი და მოკლე დავთრები): საღორეთის ციხის რაბათი – 24 კომლი... ყურადღებას იპყრობს ერთი გაუგებრობა. საღორეთის ციხედ მიიჩნევენ (მკვლევარები და ზეპირად ვაი-მოამბენი) სოფლის თავს აღმართულ უზარმაზარ კლდეს, რომელიც ნამდვილად ციხე-სიმაგრის იმიტაციას ქმნის მნახველისათვის, როცა შორიდან შეავლებენ თვალს. კლდის წვეროზე ნამდვილად მდებარეობს სამი მეტრის სიმაღლის და ორმოცამდე კვადრატული მეტრის ფართობის საკომუ-

ნიკაციო ციხე-კოშკი, რომელიც თბილისსა და გონიოს ციხე-ქალაქს შორის ჯაჭვეური კომუნიკაციის ერთ-ერთი რგოლია. დიას, ისიც საღორეთისაა, თუმცა არა ციხე-სიმაგრე, არამედ – სათვალთვალო სანიშნე კოშკია, რომელსაც შეცდომით „საღორეთის ციხედ“ თვლიან. თუნდაც ასე იყოს, ამ ციხე-კოშკთან არა თუ კომლის ნაცხოვრებია სავარაუდო, ისეთი ციცაბოა, გავლაც ჭირს. სწორედ ამიტომ ზემოთ აღნიშნული დოკუმენტი მიუთითებს იმ ციხეზე, რომელიც საღორეთის შუაგულში მდებარეობდა.

ციხე-კოშკზე თქმულებაა შემორჩენილი, თითქოს თამარ მეფის ჯარს, ხელიდან ხელში გადაცემით, აჭარისწყლის კალაპოტიდან რიყის ქვები აუზიდია და ისე აუგია. ეს მეტყველებს თამარ მეფისადმი ხალხის უზომო სიყვარულზე და ჯარის სიმრავლეზე, თუმცა ციხე-კოშკზე არც ერთი ცალი რიყის ქვა არ არის ნახმარი.

ნამდვილად თამარ მეფის ბრძანებითაა აგებული და ყოველდღიურობაში მას „თამარის ციხედ“ მოვისხენიებთ, ხანაც „ყალეს“ სახელწოდებით, რომელიც ნაშენებია ადგილზე მოპოვებული ნამტვრეუ-ნაფლეთი ქვებით.

რაც შეეხება „საღორეთის“ სახელწოდებას.

როგორც დოკუმენტებიდან ჩანს, 1566 წელს, ოსმალთა პირველი აღწერით „საღორეთია“ დაფიქსირებული. ის, რომ ღორების სიმრავლის გამო ოსმალებმა უწოდესო, ფაქტობრივად მცდარია, თუმცა რატომ შეერქვა ეს სახელი დასახლებას, მართლაც საინტერესოა.

რაც შეეხება „ცივასულას ციხეს“ (არაერთხელ მაქვს აღწერილი საღორეთის ღირსშესანიშნაობები, შემიძლია დაუსრულებლად ვიმეორრო, ტაგტოლოგიად ნურავინ ჩამითვლის. ადამიანები რომ დაარწმუნო სინამდვილეში, იმდენჯერ უნდა გაუმეორრო, რამდენიც საჭიროა). მის „საბიოგრაფიო“ დაფაზე აღნიშნულია შემდეგი: ცივასულა შეერქვა ცივაძეების ნაცხოვრების გამო... ეს მცდარია. საღორეთში ძალიან ბევრ გვარს უცხოვრია, მაგალითად: ღორთქიფანიძეს, სეფერიძეს, კონალოღლის (აბულაძე), კაკაოღლის (კაკაბაძე, შემდეგ კაკაურიძე), შალიკაშვილებს, დემურჯოღლის (ახლა თურქეთში დემირელი), ყულეჯოღლის და სხვას, ისინი ახსოვთ გადმოცემით,

ზოგი დღევანდებლობაში ფიგურირებენ, მაგრამ ცივაძეების არც ნა-
მოსახლარია სადმე და არც მოგონება.

ამიტომ ციხის აბრაზე ტექსტი არ არის მთლად სწორი (ასევე
ხსენებულ მიწიხიდზეც)... აქვე უნდა შევნიშნო, რომ „ცივასულას
ციხე“, „თამარის წყარო“, სათვალთვალო ციხე-კოშკი, დანდალოსა
და მახუნცეთის ხიდები ერთი თვის განმავლობაშია აგებული.

სადორეთში არის სხვა ღირსშესანიშნაობებიც, კერძოდ, საფორ-
ტიფიკაციო ნაგებობის კლდე-საძირკველი, რომელიც მადარის თავზე
მდებარეობს. იქვეა მადანსადნობი თუ იარაღის გამოჭედვისთვის
სამაღავი ორი, დიდი ზომის ქვითკირის ორმო. ამ საფორტიფიკაციო
ნაგებობის მოპირდაპირედ, სოფელ ჯინიშის ახლოს, ჯვარქედის
დაბლობზე, იქ, სადაც სავარაუდოდ „პირველი ქედელის“ („ქედა“ სამ
თუ ოთხ საუკუნეს ითვლის) ნაცხოვრები, ხელოვნური ანუ ანთრო-
პოგენური ნამოღვაწარი პატარა გამოქვაბულია, ახლოს ყოფილა
სადორეთის მსგავსი საფორტიფიკაციო ნაგებობა.

სადორეთში უძველესი, სავარაუდოდ, წარმართული ხანის მსხ-
ვერპლშეწირვის ადგილიცაა, რომლის შემონაყორი ნახევარი საუკუნის
უკან ონაგარ ბაგშეებს დაუშლიათ.

სოფლის შუაგულში გასული საუკუნის შუახანებში იღვა უძვე-
ლესი მადანსადნობი ქურა, რომელიც შემდეგში მეთუნეობისთვის
გამოიყენებოდა, ბოლოს კი იავარჰყვეს.

სადორეთში იწარმოებოდა კოლხური „ბრინჯაოს ცულებიც“. ორი ცალი 1961 წელშია მიკვლეული მამა-შვილ დაუთ და რეზო
ქაღიძეების მიერ, რვა ცალი კი არმოხენილია 2009 წლის თებერვალში
სოფლის მცხოვრებლების: ხუსეინ, ფრიდონ, ჯელილ დგალიძეების,
ზურაბ დოღობერიძის, ამირან და თენგო აბულაძეების მიერ სამი
ცალი, ხოლო შემდეგ ადგილმდებარეობის დათვალთვალისას კიდევ
აღმოვაჩინეთ ხუთი ცალი, ქედის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის
ღირექტორმა ვაჟა ფარტენაძემ და მე, ამირან აბულაძის დახმარებით.
არქეოლოგების, პროფესორ ამირან კახიძისა და შოთა მამულაძის
დათარიღებით ექსპონატები 3200 წლის იქით გვახედებს. აი, ფაქ-
ტობრივი პასუხი დასახლებისაც.

რამდენიმე ტოპონიმური სახელწოდება, რომელიც სულ ცოტა 450 წლის მიღმიდან გვაკვლიანებს.

ტოპონიმი „ჭოდნარი“ ნაწარმოებია ძველქართული სიტყვის „ჭოლო“-სგან, რომელიც ჭარბტენიან, ჭაობადქცეულ ადგილს აღნიშნავს. სახელწოდება ადგილმდებარეობის შესაბამისია.

ტოპონიმი „ფელიკაეი“. ძველქართულით „ფელიკი“ – კარვის ზღუდეს, შესასვლელს ნიშნავს. აღნიშნული სახელწოდება სოფელში შესასვლელის საწყისის მიმანიშნებელია.

„ჭანჭახადი“. „ჭანჭახი“ – სველ, ნოტიო და ხრიოკ ადგილს აღნიშნავს ძველქართულით. ადგილმდებარეობის ეს სახელწოდება იქვე მომდინარე დეღესაც შეერქვა.

„მოლოქნარა“. ძველქართულით მრავალი განსაზღვრება აქვს სიტყვა „მოლოქს“. უფრო მითოლოგიურად ჟღერს. საკულტო დანიშნულების ადგილმდებარეობა ყოფილა ალბათ ერთ დროს.

„ბეთლემი“. წყაროებით ქრისტეს დაბადების ადგილია. ზოგიერთის განსაზღვრებით შორეულს, უღრანს ნიშნავს. ჩვენში იგი ცნობილია სალოცავი ადგილმდებარეობის მიმანიშნებლად, რომელიც საღორეთლებს (და არა მარტო მათ...) ჰქონიათ ოსმალთა მიერ სოფელთა ამოწვევამდე. არ არის მიკვლეული და ვერც ვერავინ ასახელებს თუ სადაა, რა დროიდან ეწოდება და რა პერიოდში ღოცულობდნენ. თითქმის ტაბუდადებულია...

და რაც მთავარია:

სოფელ საღორეთის მოსახლეობა ამჟამად განათლებული პიროვნებებით, რომლებიც ამ წიგნში ღირსეული ნაბიჯებით და კეთილი საქმეებით წარმოჩინდებიან. მართლაც აქვთ საამაყო, გარდა იმისა, რომ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობაში და წამყვან პოზიციებზე მოღვაწეობდნენ, საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტშიც დაიკავეს საპატიო დეპუტატის ადგილი. მათზე ცალკე წიგნი იქმნება...

ულალატო, მშრომელი, საქმისმცოდნე, ალალი და პატიოსანი, ღირსეული საღორეთელი და რაც ყველაზე თვალშისაცემია, უიშვიათესი, დიმიტრი ბაქრაძის სიტყვებით თუ ვიტყვით – სტუმართმოყვარე ხალხი ცხოვრობს სოფელში.

ბანაოცხა 1920-იან წლებში

საქართველოს მთლიანობას მოწყვეტილი, ოსმალეთის უღლის ქვეშ მგმინავი ერთ-ერთი საუკეთესო კუთხე – აჭარა, რუსეთ-ოსმალეთის ომში, ოსმალეთის დამარცხების შემდეგ, 1878 წლის ბერლინის ტრაქტატის ძალით ჩამოსცილდა ოსმალეთს და საქართველოს ფარგლებში აღდგა. გაყოფილი ძმების ბედი სამუდამოდ შეიკრა. აჭარას ეღირსა ზიარებოდა ყოველგვარ პროგრესულს.

პირველი, რაც გაკეთდა აჭარაში ქართველი მაჰმადიანებისთვის, იყო ილია ჭავჭავაძის მიერ დაარსებული „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ წევრთა ძალისხმევით და დიდი წინააღმდეგობების გადალახვით, ბათუმში პირველი ქართული სკოლის გახსნა 1881 წელს, მაშინ როცა ჯერ კიდევ ბოვინობდა რეაქციულ-შავრაზმული აზროვნება.

ცარიზმის არასწორი პოლიტიკის გამო რუსეთის ვაიმოხელეებისგან იდევნებოდა ეროვნული ტრადიციები და ქართული ენა. ავიწროებდნენ ყოველივე ქართულს და ამით ხელს უწყობდნენ ოსმალური რეჟიმის ძირგამომხრელ საქმიანობას, რაც მათი შეუზღებლობით და შოვინისტური მიდგომის გამო ხორციელდებოდა, ეს კი ძალაუნებურად ხელს უწყობდა აჭარელთა შეგნებაში ნათელი სხივების შეჭრას. თუმცა ყოველივე ამან გააღვივა ეროვნული განცალკევების ბოროტი თესლი და მოსახლეობაში

ილია ჭავჭავაძე

არეგ-დარევა შეიტანა.

რეაქციული ძალები სასტიკ წინააღმდეგობას უწევდნენ ქართველი მაჰმადიანების დაახლოება-დაკავშირებას არა მარტო რუსეთთან, არამედ გაყოფილ ძმებთან – ქართველებთანაც. რომ არა ქართველი ინტელიგენციის მცდელობა, საბოლოოდ დამარცხდებოდა

ეროვნული იდეები. მათ სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ წარმატებითაც გაართვეს თავი წამოჭრილ პრობლემებს და ხალხს სწორი გეზი უჩვენეს.

როდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, საქართველოს ტერიტორიაზე ქართველი ერის თვითშეგნების დამუხრუჭების ცდას თვით მთავრობაც უწყობდა ხელს. ამგვარ სიტუაციებში მეფის რუსეთის მიერ საქართველოში წარმოგზავნილი მეფისნაცვლები უანგარო სამსახურს უწევდნენ ადგილზე რეაქციული რეჟიმის დამკვიდრებას.

ოსმალური ორიენტაციის ელემენტების, ცარიზმის რეჟიმის და კაპიტალისტური წყობილების მიმდევრებს შუა აჭარის მოსახლეობას სული ესუთებოდა, – ვერა და ვერ მოიცილეს ის მაჯღაჯუნა, რომელიც სულს აწვა. თუ ქართველი მოწინავე ინტელიგენცია მასებში ავრცელებდა ეროვნულ სულისკვეთებას, ალა-ბეგები და ხოჯა-მოდები ოსმალურ აგიტაციას ეწეოდნენ და მუსულმან მოსახლეობას ქრისტიანებთან მიახლოებას უკრძალავდნენ. მავნებლურმა ქმედებებმა ვითარება ძალიან დაძაბა, მაგრამ აჭარელთა შეგნებაში სწორმა და მიზანმიმართულმა აგიტაციამ წარმოშვა საჭიროება ყოველგვარი რეჟიმის წინააღმდეგ ბრძოლისა, რამაც საერთო რევოლუციურ მოძრაობებში ჰპოვა ასახვა. რელიგიურ ბურჟუაზიაში გახვეული მოსახლეობის ნაწილი მაინც რჩებოდა ხოჯა-მოდების ტყვეობაში, მათი გავლენის ქვეშ იყვნენ მოქცეული ძალიან დიდხანს. აჭარაში ყოველგვარი პროგრესულის და საქართველოს მთლიანობის იდეის წინააღმდეგ მებრძოლ ელემენტთა წინამძღოლად ითვლებოდა ღირსეული ქართველი პატრიოტის შერიფ-ბეგ სიმშიაშვილის უდიდესი შვილი – ჯემალ ბეგი.

აჭარაში XVI საუკუნის ნახევრამდე წიგნიერება თუ ჰყვაოდა, ოსმალთა შემოჭრამ შეაფერხა კულტურული პოზიციები.

1550-იანი წლებიდან, ვიდრე ოსმალთა უღლიდან განთავისუფლებამდე აჭარაში სწავლა-განათლების მხრივ სრული სიბნელე სუფევდა.

ისეთი საამაყო მეცნიერის, როგორც ტბელ აბუსერისძე იყო, წარმოშობო ხალხში ცოდნა რომ ჩამკვდარიყო, ნამდვილად არ შეი-

ძლებოდა. აჭარის ისტორიაში ბევრი სახელოვანი ადამიანია ცნობილი, რომელიც ამშვენებს და აღიღებს კუთხეს. სხვებზე რომ არაფერი ვთქვათ, დიდი შოთა რუსთაველის და მეფეთ-მეფე თამარის თანამედროვის, აჭარის ერისთავთ-ერისთავის ტბელ აბუსერისძის სახელი ნამდვილად აღამაღლებდა არა მარტო აჭარას, არამედ მთლიან საქართველოს. ეს ყველამ უნდა იცოდეს, მაგრამ თუ არ იციან, დიდი შეცდომაა და მიუხედავად ჩვენი ერის წიგნიერებისა, მარტო მეცნიერთა წრეში თუა ცნობილი, ან დაინტერესებულ მკითხველთა და მწერალთა გულში ცოცხლობს ამ დიდი მეცნიერისა და მწერლის, სახელმწიფო მოღვაწისა და ასტრონომის სახელი, რომლის შედგენილი კალენდრით XVI საუკუნეში რომის პაპმა გრიგოლ XII-მ და კეისარმა მსოფლიო კალენდარი შეასწორებინეს სწავლულებს და რაოდენ საამაყოა ის ფაქტი, რომ იმას, რასაც XVI საუკუნეში ევროპაში ჯერ კიდევ ვერ აცნობიერებდნენ, XII საუკუნეში აჭარის მთებში იცოდნენ. მარტო ეს რად ღირს ამ პატარა კუთხის წიგნიერების სფეროში, რამეთუ ასეთი ღირსეული პიროვნებები ქმნიდნენ იმ წიგნიერებასაც, რომელიც თაობებს და საუკუნეებს უნდა გადასწვდნოდა.

აჭარაში, ოსმალთა ბატონობის პერიოდში, კაბალური უღლის მოსაშორებლად მრავალი სასახელო ადამიანი იბრძოდა. ხალხის გულში მარად ცოცხლობენ ხიმშიაშვილები და აბაშიძეები, ბეჟანიძეები და მიქელაძეები, კომახიძეები და შერვაშიძეები, ხალიფაშვილები და სხვები, რომლებმაც პატრიოტული სული გადაულოცეს მომავალ თაობას.

აჭარა მიწასთან რომ არ გასწორებულიყო და ჯოჯოხეთურ სიბნელეს არ შთაენთქა, მისი სიცოცხლის ძარღვს პატრიოტი მებრძოლების მხარდამხარ ზოგიერთი დიდგაროვანიც დარაჯობდა.

ოსმალთა ძალმომრეობამ ლამის ყველაფერი გადაშალა აჭარელთა ცნობიერებიდან, მაგრამ ბერლინის კონგრესის 1878 წლის გადაწყვეტილებით, როგორც ვიცით აჭარა ოსმალთა დამპყრობელისაგან გათავისუფლდა, თუმცა მას განმანთავისფელთა მხრიდან საშიშროება დაემუქრა – რუსეთის ქვეშევრდომ კუთხეებში რუსული

მმართველობის ქვეშ უნდა მოქცეულიყო ყველაფერი. ეს კი ეროვნულ მეობას საშიშროებას უქადდა.

ისე როგორც მთელ საქართველოში, აჭარაშიც რუსული მმართველობა ჩაენაცვლა ოსმალურს. 1878 წლიდან 1920-იან წლებამდე, მთელი 40 წლის განმავლობაში აჭარა მმართველობის კუთხით, ხელიდან ხელში გადადიოდა. მონაცვლეობდნენ რუსები და გერმანელები, ინგლისელები და ოსმალები, მენშევიკები და თეთრგვარდიელები. რევოლუციამდე აჭარა გუბერნიის ერთ-ერთ ოლქად გამოცხადდა და გუბერნატორის პოსტიც დაკანონდა. სხვადასხვა დროს სხვადასხვა ეროვნების გუბერნატორები მმართველობდნენ, რომლებიც ემსახურებოდნენ თავიანთი ქვეყნის ინტერესებს – კომაროვი, ფონ პარკაუ, დრიაგინი, სლავოჩინსკი (რომელსაც ადგილობრივი მცხოვრებლები სიმკაცრის გამო სვოლოჩინსკის უწოდებდნენ), სტაროსელსკი, რომანენკო, ჰამიდ ბეი, კუკუოლისი და სხვები.

1921 წელს აჭარაში დამკვიდრდა ბოლშევიკური მმართველობა, რომელმაც წელში გამართა საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე ყველა ეროვნების წარმომადგენლები და რესპუბლიკელები.

ბოლშევიკური მმართველობის ავკარგის გარჩევა პოლიტიკოსთა და ისტორიკოსთა საქმეა, მე კი მინდა ვთქვა, რომ საერთო ცხოვრება აღმავლობის გზას დაადგა.

1921 წლიდან საბჭოთა ქვეყანას კომუნისტური პარტია განაგებდა.

1917 წლის რევოლუციამდე ცარიზმი ცდილობდა შემოერთებული აჭარის მუსლიმანური სასულიერო წოდების მესვეურების თავისი გავლენის ქვეშ მოქცევას, რათა ცარისტული შეხედულებების მიხედვით ემოქმედათ.

მეფის მთავრობა ჯერ კიდევ 1820-იანი წლებიდან ცდილობდა მთლიანი საქართველოს მუსლიმანთა მოქცევას თავისი გავლენის ქვეშ და ამიტომაც ისინი ყოველგვარი გადასახადისაგან გაათავისუფლა. ამ დროისათვის მეფის მთავრობა თბილისში აარსებს მუსლიმანურ სასწავლებელს, რომელსაც უნდა მოემზადებინა მეფის მთავრობის ერთგული სასულიერო პირები. სასწავლებელში იმპერატორისადმი ერთგულების ფიცს ადებინებდნენ, სამაგიეროდ მათ

უპირატესობა ჰქონდათ სამსახურში და ყოველგვარი დღესასწაულის მოწყობაში, თანაც მატერიალურადაც უზრუნველყოფდნენ. ამ მიმართებით აჭარაში ხოჯა ლომან ეფენდი ქარცივაძესა და ბათუმის მუფთს – ჰასან ეფენდი გვერდაძეს (რომელიც მეფის მთავრობის პოლიტიკის ერთგული გამტარებელი და მქადაგებელი იყო) მთავრობა ხელფასს უხდიდა.

1920 წელს საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელმა კრებამ ურთიერთშორის ყოველგვარი რელიგიის თავისუფლება, მათი ურთიერთთანხმობა, მშვიდობიანი და პატივისმცემლური მოპყრობა გამოაცხადა.

ეკელასთვის ხელმისაწვდომი და გასაგები რომ ყოფილიყო, მოწინავე ინტელიგენციის მოთხოვნით, ყურანის ქართულად თარგმნა გახდა საჭირო, რომელიც იმ დროისთვის ქართველ მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს პეტრე მირიანაშვილს ჰქონდა დაწვებული და დაასრულა კიდევ. თარგმანი თბილისის გუბერნიის სათავადაზნაურო საზოგადოებამ დავით ზაქარიას ძე სარაჯიშვილის თაოსნობით დაბეჭდა. ყურანი ითარგმნა რუსულიდან, რომელიც ყაზანის უნივერსიტეტში გამოიცა. ყურანი 1906 წელში გამოიცა ყოველგვარი დამატებების გარეშე. მის თარგმნას საზოგადოებაში არაერთგვაროვანი დამოკიდებულებით შეხვდნენ – იყვნენ მომხრეებიც და მოწინააღმდეგეებიც.

საბჭოთა პერიოდში თბილისის უნივერსიტეტში არსებობდა უკვე არაბისტიკის ფაკულტეტი, სადაც ნაყოფიერად მოღვაწეობდნენ პროგრესულად მოაზროვნე ინტელიგენციის წარმომადგენლები, პროფესორები – აპოლონ სილაგაძე, გონა ჯაფარიძე, გიორგი წერეთელი, კარლო კუცია, გიორგი სანიკიძე, მეგი და ნანი მეტრეველები და სხვები.

ისინი ცდილობდნენ, რაც შეიძლება ხელმისაწვდომი და გასაგები ყოფილიყო ქართველი ხალხისათვის მუსლიმანური სამყაროს დოკუმები, ისტორიული წარსული, რელიგიური მრწამსი და მომავლის გეგმები. ამ დიდი პატრიოტული საქმიანობის ერთ-ერთი ნათელი გვირგვინი იყო აჭარაში პირველი ქართული სკოლის გახსნა, რომლის მიზანი იყო მოემზადებინა კადრები აჭარლების ეროვნული

გათვიცნობიერების საქმეში აქტიური და უანგარო მოღვაწეობისათვის, აღმოეფხვრათ მოსახლეობაში წერა-კითხვის უცოდინარობა და აღეზარდათ პატრიოტული სულისკვეთებით აღვსილი თაობა.

ამ სკოლამ და მისმა პედაგოგიურმა კოლექტივმა ეს მისია პირნათლად შეასრულეს. მათ სამშობლოს ასეულობით ღირსეული მამულიშვილი შემატეს. ერთ-ერთი პირველი მოწაფე გახლდათ მაჰმადიან ქართველებზე მაგალითის მიმცემი – მემედ ბეგ აბაშიძე, რომელმაც შემდეგში სასახელო ნაბიჯებით გააგრძელა საქმიანობა.

დიდი ქართველი განმანათლებელი იაკობ გოგებაშვილი დიდ როლს ანიჭებდა სკოლას, „რომ მან მეორედ უნდა შექმნას კაცი, ბუნებისგან შექმნილი უღონო ორ-ფეხი, ისე გამართოს სულითა და ხორციით, რომ ძლიერ და მორტყმულ არსებად გადააქციოს.“ (იაკობ გოგებაშვილი, თხზ. ტ.1. თბილისი, 1952 წ. გვ. 176-177).

იაკობ გოგებაშვილი

როგორც აღვნიშნე რუსეთი თავისი კოლონიზატორული მიზნების გასაფართოებლად პირველ რიგში ებრძოდა უკვე დაარსებულ სკოლებში ეროვნული იდეების ქდაგებას. ცარიზმის დამქაშებმა იცოდნენ, რომ ეროვნული მარცვლებით ნასაზრდოები ახალგაზრდობა მეფის სამსახურში აღარ ჩადგებოდა, რის გამოც ხელს უშლიდნენ არა თუ სკოლების დაარსებას, არარუსულად აზროვნებასაც კი.

საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სფეროში ცარიზმი უხეშად ერეოდა. მათი კოლონიური პოლიტიკა გამოიხატებოდა ქართველი ხალხის უფლების ყოველმხრივი შეზღუდვით. ცარიზმი აშკარად ადგა საქართველოს სრული რუსიფიკაციის გზას. მათი მიზანი იყო ქართველი ხალხისათვის სრულიად დავეიწყებინათ დედაენა, გადაეგვარებინათ და მოესპოთ საქართველო, როგორც ეროვნული ერთეული.

რუსეთში სწავლამიღებულმა ინტელიგენციამ და ქართველმა

დიდბუნებოვანმა პატრიოტებმა იცოდნენ ცარიზმის ასეთი შოვინისტური შორს გამიზნული გეგმები და ყოველნაირად, ყველა საშუალებით ებრძოდნენ მათ ამ გეგმების ჩასაფუშავად.

უპირველესი ამოცანა იყო სკოლების გახსნა და მოსწავლე კონტინგენტის ზრდა. რაც მეტი იქნებოდა პატრიოტული სულისკვეთებით აღზრდილი, იმდენად გაძლიერდებოდა საქართველო, ეროვნულობა, ტრადიციები.

ბათუმში გახსნილი სკოლა, ვერ აკმაყოფილებდა მთელი აჭარის მასშტაბით სწავლის მსურველთა მოზიდვას, ამიტომ მიუხედავად ბევრი წინააღმდეგობისა, მაინც საჭიროდ თვლიდნენ სოფლებში სკოლების დაარსებას. სწავლის მსურველები უფრო და უფრო მატულობდნენ, ხოლო გლეხობას არ შეეძლო ბათუმის სკოლებში ფინანსურად უზრუნველყოთ ბავშვები, ამიტომ დღის წესრიგში წინა პლანზე სოფლებში სკოლების გახსნის აუცილებლობა დადგა.

ქართველი ინტელიგენციის უდიდეს დამსახურებად უნდა ჩაითვალოს სოფლებში მიზანმიმართული პროპაგანდით პირველ რიგში ქოხ-სამკითხველოების გახსნის აუცილებლობა. დიდი ამაგი გასწია აჭარის მოსახლეობაში ეთნოგრაფმა და მწერალმა ზაქარია ჭიჭინაძემ, რომელმაც აჭარა ფეხით შემოიარა და მოსახლეობა აზიარა იაკობ გოგებაშვილის წიგნებისა და თხზულებების მადლს. სწორედ ამან შეუწყო ხელი წიგნებით დაინტერესებას და ქოხ-სამკითხველოების ფართო ქსელის შექმნას, რომელსაც ხელი უნდა შეეწყო თავისთავად აჭარელთა გონების განვითარებისათვის.

ყოველგვარ ახალს წინ ეღობებოდა ისლამური თუ ცარისტული, ქართველი ერისათვის ძირგამომთხრელი და გამანადგურებელი მავნე რეჟიმი. სწორედ ამ რეჟიმის აბლაბუდა იყო აჭარაში, ისლამიღებული მცხოვრებლებისთვის შემაფერხებელი. დიახ, ეს იყო აჭარელთა დამმარცხებელი. პატრიოტები, მადლმოსილი ადამიანები ღრმად იხედებოდნენ დაბეჩავებულ აჭარელთა სულში და აღვივებდნენ იმ ნაპერწკლებს, რომელთაც სწავლა-განათლების ცეცხლი და ხანძარი უნდა გაეჩინათ მათ გონებაში.

გასახტოების შემდეგ სასოფლო კლუბებისა და ქოხ-სამკითხვე-

ლოების გახსნის აუცილებლობას დიდი ყურადღება ეთმობოდა. რამდენიც არ უნდა აკრიტიკონ და ატრიალონ კომუნისტური რეჟიმი, მან მაინც დატოვა კეთილი კვალი სწავლა-განათლებისა და ცხოვრებისეულ სხვადასხვა სფეროში. აბა რანი ვიქნებოდით, რევოლუციამდელი შეგნებითა და ტემპით რომ მოღწეულიყო ყოველივე.

საბჭოთა წყობილების დამყარებისთანავე აუცილებელი შეიქმნა მასებში განათლებისა და კულტურული ღონის ამადღება. პრიორიტეტად იქცა ეს წამოწყება და მთავრობის დიდი ყურადღებაც სწორედ ამ საქმისკენ იყო მიმართული, ვინაიდან შენობა იწყება საძირკვლით და სწორედ შენობის ანუ წყობილების საძირკველს წარმოადგენს მცოდნე, განათლებული, ინტელექტუალი ადამიანი. იმთავითვე აუცილებელი შეიქმნა სკოლების მშენებლობა, მოსწავლეთა კონტინენტის მოზიდვა, ხოლო მათი დაინტერესება უნდა გამოეწვიათ ჩამორჩენილობადაძლეულ და ანაბანის მცოდნე მშობლებს. სწორედ ამიტომ, სანამ სკოლების მშენებლობას ჩაუყრიდნენ საფუძველს, მანამ აარსებდნენ სასოფლო კლუბებს.

კლუბი არის ადამიანთა თავშეყრის, აზრთა გაზიარების, მცირე გართობისა თუ ფოლკლორული შეხვედრების ადგილი, ამასთანავე საწყისია მასების, ჭკვიანთა და საზრიანთა ფართო ასპარეზზე გასვლისა. სწორედ ამ კლუბებში ყალიბდებოდა ისევე და ისევე დაინტერესებულ პირთა მეშვეობით პატარ-პატარა წრეები – შაშის, ჭადრაკის, ნარდის მოთამაშეთა, მოგვიანებით ბილიარდისა და ჩოგბურთის, ლიტერატურულ-შემეცნებითი და სხვა სახის ღონისძიებებიც. აქედან ეყრება საფუძველი სწავლა-განათლების აუცილებლობის საკითხს და საყოველთაობას, რამაც დადებითი შედეგი ნამდვილად მოუტანა სოფლის მოსახლეობას. დადებით შედეგებთან ერთად უარყოფითი იყო ის, რომ სოფლებში ჯეროვანი ყურადღება ვერ ექცეოდა კლუბკანტორის ანუ კულტურის სასახლის თანამედროვე მოთხოვნათა შესაბამის დონეზე აშენებას. ეს, ასე ვთქვათ, ისევე სოფლის მოსახლეობის ხარჯზე ხდებოდა, ანუ შენობა ისევე და ისევე კერძო მცხოვრებისაგან აიღებოდა ან იჯარით, ან შეისყიდებოდა, მაგრამ მაინც უბადრუკად გამოიყურებოდა თანამედროვე ადამიანთა გათვითცნობიერე-

ბის საქმეში. ასედაც დარჩა დღემდე. გარდა რამდენიმე სოფლისა დღესაც კულტურის სახლის გარეშეა დარჩენილი მოსახლეობა.

როგორც ავლნიშნეთ კლუბების დანიშნულება იყო მოსახლეობის კულტურული დონის ამაღლების ხელშეწყობა. სტატისტიკით ცნობილია, რომ სწორედ ქოხ-სამკითხველოებიდან და კლუბებიდან აიდგეს ფეხი საქვეყნოდ ცნობილმა საზოგადო მოღვაწეებმა, რომლებმაც სახელი და დიდება მოუტანეს რესპუბლიკას, რაიონს თუ ნააკენფე-ნაბუდარ სოფლებს.

სოფელ საღორეთში კლუბი და ქოხ-სამკითხველო გაიხსნა საბჭოთა წყობილების დამყარებისთანავე და მას სათავეში ჩაუყენეს ადგილობრივი მცხოვრები ალიოსმან დევაძე.

1930 წელს საღორეთის ქოხ-სამკითხველოს გამგედ დანიშნეს დავით (ჯასიმ) დევაძე, სადაც ყველას იწვევდნენ და უკითხავდნენ გაზეთებიდან საჭირო სტატიებს, მართავდნენ საუბრებს, ასწავლიდნენ წერა-კითხვას, უწერდნენ განცხადებებს, თხოვნებს, აძლევენ კონსულტაციებს.

1937-1938 წლებში დავით დევაძე დანიშნეს სასოფლო საბჭოს ტერიტორიაზე არსებული კლუბის გამგედ. საღორეთისა და პირველი მაისის კლუბებს წლების განმავლობაში ბევრი გამგე შეეცვალა, მაგრამ მათი დასახელებებისგან თავს შევიკავეთ ეს ცალკე თემაა.

სწავლა-განათლებას იმთავითვე წინააღმდეგობა დახვდა. უკვე ფესვგადგმულ რელიგიას – ისლამს ეწინააღმდეგებოდა სწავლა-განათლების სხვა ფორმა. ადგილობრივი ფანატიკოსი პიროვნებები თუ შემოსული გაფანატიკებული და ამავე მიზნით მოქმედი ხოჯა-მოღები, კატეგორიული წინააღმდეგი იყვნენ მცხოვრებთა ყოველგვარი კულტურული დონის ამაღლებისა თუ შემოტანისა. მიუხედავად აშკარა წინააღმდეგობებისა, მაინც იქმნებოდა კლუბები და შენდებოდა სკოლები. ახალ წესწყობილებას და ერს პროგრესულად მოაზროვნე, უანგარო და მიუკერძოებელი ადამიანები სჭირდებოდა. ამ კუთხით მთავრობა ხელისშემწელებთან მიმართებაში დათმობაზე არ მიდიოდა, ვინაიდან სწავლა-აღზრდისა და მასების ინტელექტუალური დონის ამაღლება საშურო საქმე იყო.

რადგანაც კლუბების დანიშნულება მასებში კულტურული დონის ამაღლება იყო, სექსტიკურად განწყობილები აღმაცერად უმზერდნენ კლუბების საქმიანობას. იმ დროინდელ განათლებულ ადამიანს, ვინაიდან დედაენას და სხვა საგნების მადლს იყო დაუფლებული, ჩამორჩენილი გონების პატრონნი „კოწია“ მონათლავდნენ. ეს სხვა არაფერია, თუ არა არააჭარელი, ანუ ქრისტიანი ქართველის სინონიმი, რომელიც ისევ ჩამორჩენილ და გაუნათლებელ ადამიანთა უგუნურებაზე მიგვანიშნებს. იმ დროს, გაყოფილ საქართველოს სულიც გაყოფილი ჰქონდა და სულიერებაზე ლაპარაკიც ხომ ზედმეტი იყო. ამდენად კუთხურობის ცნებად აღიქმებოდა უმართებულო და არაფრის მომტანი სიტყვები „თათარი“ და „კოწია“ – ესაა ბეჩავი (საცოდავი) და გონებადაბინდული ადამიანების მიერ ხელოვნურად შექმნილი, სარწმუნოებათშორისი დაბნეულობისა და ზიზღის გამომწვევი სიტყვები, რასაც ალბათ ოდესმე დასასრული ექნება.

რაც შეეხება კლუბებს.

კლუბებმა თავიანთი დანიშნულება გაამართლეს. ქოს-სამკითხველოებად გადაქცეულმა კლუბებმა, მასების ინტელექტუალური დონე დიახაც წამოწიეს წინ. უწიგნურობა და უცოდინარობა ქოს-სამკითხველოებითა და კლუბებით აღმოიფხვრა, რაშიც უდიდესი როლი შეასრულა „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოები“ წევრთა აქტიურმა მოღვაწეობამ. ყველა ისინი ერთ საქმეს – მასების გათვითცნობიერებას, მოზარდი თაობის სწავლავანათლებით დაინტერესებას და ქვეყნისა და სახელმწიფოს სამსახურში კვალიფიკაციური კადრების დასაქმებას ემსახურებოდნენ.

მიუხედავად დიდი წინააღმდეგობებისა, დაძლეული იქნა ჩამორჩენილობა, რაშიც უდაოდ დიდი წვლილი მიუძღვის სოფლად არსებულ კლუბებს, ქოს-სამკითხველოებს და უნარიან მუშაკებს.

იცვლება დრო, იცვლება ხალხიც, მაგრამ სასოფლო კლუბების დანიშნულება იგივე რჩება – მშრომელებისთვის თავშეყრის, გართობისა და დასვენების ობიექტია.

სოფლის კლუბებმა, როგორც ითქვა, ბევრი პიროვნება გამოიცვალა. სხვადასხვა დროს სხვადასხვა პროფესიის ადამიანები ედგნენ

სათავეში ამ დაწესებულებებს, სადაც იმართებოდა სოფლის კრებები, ფუნქციონირებდა ჭრა-კერვის კურსები, მოქმედებდა სიმღერისა და ცეკვის წრეები, გონებამახვილთა და სხვადასხვა წარმოდგენები.

სოფლისა და სასოფლო საბჭოების ქოხ-სამკითხველოებსა და კლუბებს შესაძლებლობები არ ამოწურვიათ ჯერაც. ისინი ხალხის სამსახურში დიდხანს იქნებიან.

მინდა აღვნიშნო კიდევ ერთი რამ.

კლუბების შექმნის წინამორბედი იყო თბილისელი ქალბატონის მარიამ ორბელიანის მიერ დაარსებული „ლიტერატურული“ სალონი, რომელმაც ძალე დასაბამი მისცა ასევე ორბელიანთა ჩამომავლის – მაიკო (იგივე მანანა) ორბელიანის ლიტერატურულ სალონს, რომელიც იმ დროს მთელი თბილისისა და ყველა კუთხიდან შემოსტუმრებულ ყველა სფეროს წარმომადგენელს აერთიანებდა.

ამ სალონებმა, საქართველოს მაშტაბით დიდი როლი ითამაშეს ადამიანთა შემეცნებისა და ცხოვრების კულტურული დონის ამაღლების საქმეში. სალონების შექმნა დიდი სტიმული იყო სოფლებში იმ დაწესებულების დაარსებისათვის, რაზეც უკვე გვქონდა საუბარი. ეს ტრადიციები კი კვლავაც გააგრძელებს ფუნქციონირებას და თავის მისიას დიდხანს და დიდხანს შეასრულებს.

სწავლა-განათლების საქმე საქართველოში განსაკუთრებული ყურადღების ცენტრში იყო, რომლის განვითარებისათვის აქტიურად იბრძოდა მწერალი ქალი – ანასტასია ერისთავი – ხოშტარია. ქალაქ გორში შექმნილი საზოგადოება „მანდილოსნის“ დამსახურება ძალიან დიდია ქართველი საზოგადოებრიობის გათვითცნობიერების საქმეში. ეს საზოგადოება მიზნად ისახავდა წერა-კითხვის გავრცელებას და უცოდინარობის ლიკვიდაციას. მისი ერთ-ერთი წევრი გახლდათ ანასტასია ერისთავი-ხოშტარია. ამ საზოგადოების პროგრამას იგი განავრცობდა მხატვრული სიტყვით. მის კალამს ეკუთვნის ბევრი ისეთი ნაწარმოები, რომლებმაც აქტიური როლი შეასრულეს ხალხის გათვითცნობიერებაში.

XIX საუკუნის 60-იან წლებში საქართველოში ჩამოყალიბდა ახალი საზოგადოებრივი ჯგუფი, რომელშიც მოღვაწეობდნენ ილია

ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, გიორგი წერეთელი, ნიკო ნიკოლაძე, ივანე მაჩაბელი და სხვები. ამ ინტელიგენციას რუსეთში მიღებული ცოდნის გამო „თერგდალეულებსაც“ უწოდებდნენ.

ამ საზოგადოების თავმჯდომარე იყო ილია ჭავჭავაძე.

საქართველოში სწავლა-განათლების შესახებ მრავალგვარი აზრი იყო, რის გამოც საზოგადოება ორ ბანაკად – „მამებად“ და „შვილებად“ გაიყო. ამან კი წარმოშვა ორთაბრძოლა საზოგადოებრივი აზრის თავისებურად დამკვიდრებისათვის.

ამ ბრძოლაში ქალთა სქესმაც გამოიჩინა თავი. ბრძოლაში ჩაება რაფიელ ერისთავის უმცროსი და, ბარბარე ერისთავი-ჯორჯაძისა. მას სწამდა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების გარდაქმნის აუცილებლობისა, ამიტომ ზედმიწევნით მომხრე იყო სწავლა-განათლებისა.

იმუამად, სკოლების უქონლობის გამო სწავლა-განათლება შეზღუდული იყო. განათლების მიღება შეეძლოთ მხოლოდ მაღალი წოდების ადამიანთა შვილებს და თანაც რუსულ ენაზე. ამ შესაძლებლობამ განათლებული ქალები შემატა საქართველოს, რომლებიც აქტიურად იბრძოდნენ საქართველოს მოსახლეობაში სწავლა-განათლების საყოველთაოდ მიღებისათვის.

ქალთაგან მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ ერის ისტორიაში: ეკატერინე გაბაშვილს, ანასტასია თუმანიშვილს, დიმიტრი ყიფიანის ქალიშვილებს, მარიამ დემურიას, მარიამ ვახტანგის ასულ ჯამბაკურ-ორბელიანს, ანასტასია ერისთავ-ხოშტარიას და სხვებს.

ქართველი მანდილოსნები რუსეთშიც და საზღვარგარეთაც მიდიოდნენ განათლების მისაღებად. მიუხედავად იმისა, რუსეთის თვითმპყრობელური პოლიტიკა მიმართული იყო ქართველი ერის გადაგვარებისკენ, ქალები აქტიურად იბრძოდნენ იმისთვის, რომ ეს სენი საქართველოს არ მოსდებოდა.

თავი იჩინა მავნებელურმა გამოხდომებმაც.

ზოგს მიაჩნდა რომ საქართველოში სწავლა-განათლების ამადლებსათვის სკოლების გახსნა იყო დაკავშირებული ზედმეტ ხარჯებთან და რომ ბავშვები სკოლებში ფუჭტებიან და ცუდლუტ-

დებიან. ასეთი ჭორები ხალხში ბოროტების მარცვლებად ითესებოდა. უდავოდ დროული იყო პატრიოტი ინტელიგენციის მცდელობა – აეცდინათ მასებისთვის მანებლური აზრის ზეგავლენა. რის გამოც აგიტაციას ატარებდნენ სკოლებისა და სწავლა-განათლების საჭიროებისა და აუცილებლობის შესახებ.

მანებლურ ქმედებებს წინ აღუდგა ეკატერინე თარხანმოურავი, რომელსაც, მხარი აუბა დარია მამაცაშვილმა და ქართველი მოწინავე ინტელიგენციის მხარდამხარ იბრძოდნენ როგორც წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციისთვის, ისე ანტიქართულ მოაზროვნეთა წინააღმდეგ.

რაც შეეხება მარიამ ვახტანგის ასულ ჯამბაკურ-ორბელიანის მოღვაწეობას. იგი 1882 წელს თბილისის სათავადაზნაურო სკოლის მზრუნველთა კომიტეტის წევრად აირჩიეს. ამ თანამდებობაზე მისი მთავარი საქმიანობა იყო ღარიბ მოსწავლეებზე ზრუნვა. მისივე ინიციატივით ჯერ სკოლის გარეთ, შემდეგ სკოლაშივე გაუხსნიათ მოსწავლეთათვის უფასო სასადილო.

ძალზე ნაყოფიერი იყო მარიამის მოღვაწეობა მთელი სიცოცხლის მანძილზე. მან კეთილი კვალი დატოვა ერის ცხოვრებაში.

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ერთერთი აქტიური წევრი, მწერალი ქალი ეკატერინე გაბაშვილი 12 წლის განმავლობაში ამ საზოგადოების წევრი იყო და თავდაუზოგავად და თავდადებულად მოღვაწეობდა. იგი კალმითაც იბრძოდა მაღალი იდეალებისათვის, პარტიული აზროვნებისათვის, მანებლური ელემენტების დამარცხებისათვის და არ ყოფილა შემთხვევა, რომ საზოგადოებრივ საქმეებს მისი მონაწილეობის გარეშე ჩაეველო.

საზოგადოების დაარსებისთანავე იგი წერდა, რომ „ყოველ სოფელში, რომელიც მაჰმადიანი ქართველებით არის დასახლებული, უნდა გავხსნათ ქართული სკოლები და სკოლებში მასწავლებლებად უნდა გავვზავნოთ ქართველი ქალები, რომლებიც იკისრებენ არა მარტო წერა-კითხვის გავრცელებას, არამედ გავრცელებას ძმობისას, ერთობისას, მშვენიერებისა და თავისუფლებისას.“

კიდევ ერთი ქალი, ოღლა გურამიშვილი ნიკოლაძისა (ნიკო

ნიკოლაძის მეუღლე) აქტიურად იბრძოდა სწავლა-განათლების აღ-
მავლობისათვის. ის ეკუთვნოდა მოღვაწე ქალთა იმ პლეადას, რომელ-
იც საქართველოს კულტურის აყვავებისათვის იბრძოდა. ესმარე-
ბოდნენ ღარბი მოსწავლეებს, წერა-კითხვის გამავრცელებელ სა-
ზოგადოებას სკოლების გახსნაში და ხალხის ფართო მასაში გა-
ნათლების შეტანის საქმეში.

საქართველოს ქალები ყველა წყობაში შესაფერისად იბრძოდ-
ნენ ხან ხმლით, ხან კალმით, ხან დიპლომატიურად და რაც მთვარია,
მრავალი შვილის დაზრდით.

როგორც ვიცით წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებ-
ის თავმჯდომარე და საერთო ხელმძღვანელი იყო ილია ჭავჭავაძე.

1908 წლამდე ამ საზოგადოების მნიშვნელოვანი ფიგურა იყო
მისი უცვლელი თავმჯდომარე (ილიას შემდეგ) ნიკო ცხვედაძე.

საზოგადოების დაარსებიდანვე ასევე უცვლელი წევრი იყო გენ-
ერალ ლეიტენანტი გიორგი ყაზბეგი, რომელმაც მეფის მთავრობაში
ნდობა დაკარგა და იგი 1908 წელს ქართველთა შორის წერა-კითხვის
გამავრცელებელი საზოგადოების თავმჯდომარედ აირჩიეს.

ღიას, საერთო-საზოგადოებრივმა კრებამ, 1908 წლის 9 მარტის

დადგენილებით, 289 კაცის წევრად დამტ-
კიცების შემდეგ იგი საზოგადოების
თავმჯდომარედ ერთხმად აირჩიეს, ხოლო
15 მარტს ახალმა შემადგენლობამ მოადგ-
ილედ დაასახელა იაკობ ღულაძე, გამგეო-
ბის მდივნად კი – სიმონ ფირცხალავა.

გიორგი ყაზბეგი დიდხანს მსახურობ-
და რუსეთში. ერთხანს ვარშავის კომენ-
დანტი იყო, შემდეგ რუსეთ-იაპონიის ომის
პერიოდში ვლადივოსტოკის გენერალ-
გუბერნატორი.

წერა-კითხვის საზოგადოებაში
ყოფნისას, ყოველგვარი სიკეთე მისი ინი-
ციატივებიდან მომდინარეობდა. იგი იმდენად აქტიური და დაფასე-

ბული იყო რომ, 1911 წლის არჩევნების დროს კენჭისყრის გარეშე ისევე თავმჯდომარედ აირჩიეს. თორმეტი წლის განმავლობაში ედგა სათავეში ამ საზოგადოებას. იგი 1921 წელს გარდაიცვალა.

მრავალი მეცნიერული საზოგადოების წევრის, პუბლიცისტისა, მოგზაური მწერლისა და ეთნოგრაფის დამსახურება, ერის კეთილდღეობის საქმეში უდაოდ განუზომელია.

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წამყვანი ფიგურა იყო იაკობ გოგებაშვილი. იგი იყო პირველი სამოსწავლო სახელმძღვანელოების შემდგენელი. მის მიერ შედგენილი „დღეა ენა“ „საგანძური“ და „რუსსკოე სლოვო“ მართლაცდა საგანძურია ერისთვის. დიდზე დიდი განძია საქართველოსთვის.

საკითხავი წიგნები მანამდეც არსებობდა, რომლებითაც აღიზარდნენ ერის სასიქადულო მამულიშვილები, მაგრამ ის წიგნები უფრო მეტად სასულიერო იყო და მოსწავლეთათვის ისე დასისტემებული, როგორცადაც დღეს ითვლება გოგებაშვილის მიერ ნაღვაწ-ნაწილია-ვეები საგნები, ნამდვილად არ იყო, ამიტომაც დღეს-დღეობით სწორედ მისი ნაღვაწის შედეგია ის, რომ საქართველოს დღევანდლობის ჩათვლით, ისეთი სასახელო და განათლებული ადამიანები ჰყავს, ნებისმიერ დიდ ქვეყანას და ერს რომ დაამშვენებდა.

განუზომელია ღვაწლი დიდი პედაგოგის – იაკობ გოგებაშვილისა. მას არ გამორჩენია მხედველობიდან არცერთი მაშინდელი შეხედულებები სწავლა-აღზრდის სფეროში და ყოველთვის იბრძოდა იმისათვის რომ ქართველი ბავშვები აღზრდილიყვნენ ქართული მენტალიტეტით, ქართული ტრადიციების ბალავარზე და რა თქმა უნდა ქართული ენის სადიდებელი ენერგიითა და მისწრაფებებით. მან ყოველივე ამას უდიდესი წინააღმდეგობების გადალახვით მი-აღწია. ძნელი იყო ბრძოლა არსებულ რეჟიმთან, მაგრამ გოგებაშვილი არავის და არაფერს არ უშინდებოდა. დღეს იოლია ამის თქმა, მაგრამ ისიც უდაოა, რომ საზოგადოებამ აუტანელ წინააღმდეგობას სძლია და პატრიოტული ენერგიით ყოველგვარი სიკეთე დაუტოვა ერს. მათ მწვანე შუქი აუნთეს მომავლის საქართველოს მშენებელ თაობებს ერის აყვავებისთვის.

იაკობ გოგებაშვილი ყოველთვის მაღლა აყენებდა საქვეყნო და საზოგადოებრივ საქმეს, ვიდრე პირადულს. იცოდა, რომ საქვეყნო საქმე საშური იყო, რომ განათლებითა და მოზარდთა აღზრდით უნდა დაწყებულყოფოდა ჰუმანისტური იდეების განხორციელება, ერის აღორძინება, შემოერთებული ძმების – აჭარლების სიღატაკიდან და უმეცრებიდან გამოყვანა და მათთვის, უწინარეს ყოვლისა სკოლებს გახსნა და უანგარო, ძმური დახმარება რომ იყო საჭირო.

ოსმალთა კლანჭებისაგან აჭარის გამოსახსნელად, დედა-საქართველოსთან მისაერთებლად და შემდეგ განათლების ასაღორძინებლად იბრძოდნენ ისეთი მამულიშვილები და პატრიოტები, როგორებიც იყვნენ: სელიმ, ნური და შერიფ ხიმშიაშვილები, იბრაიმ, ხუსეინ, მემედ და ჰაიდარ აბაშიძეები. დედა-აღა ნიჟარაძე, გულო-აღა კაიკაციშვილი, ლომან ეფენდი ქარცივაძე, ხუსეინ ბეჟანიძე, აბდულ მიქელაძე და ბევრი სხვა. წერა-კითხვის გამავრცელებელი და განათლების დამამკვიდრებელი საზოგადოების წევრები: გიორგი და დიმიტრი ერისთავები, ნიკო ცხვედაძე, იაკობ გოგებაშვილი, მამაცაშვილი, თულაშვილი, მაღალაშვილი და სხვები, რომლებიც სიტყვით და საქმით შეუპოვრად იბრძოდნენ დასახული მიზნების განსახორციელებლად. მათ იცოდნენ რომ საქართველოში ჭკვიანი ადამიანები და მათი შვილები თუ შვილიშვილები გულისფანცქალით და დიდი მოწადინებით ელოდნენ სწავლა-განათლებაში საფუძვლიან ძვრებს, რომ ქვეყნის სამართავად სამშობლოს სიყვარული და თავდადება იყო საჭირო, რომ „ჭკუა უხმარ არს ბრიყვთათვის, ჭკვა ცოდნით მოიხმარების“. დავით გურამიშვილის ამ შეგონების მიხედვით სულდგმულობდნენ საქართველოში მცხოვრები და უპირველესად მათი დამკვალიანებლები.

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების „ეროვნულმა კომიტეტმა“, ზემოთხსენებული დამფუძნებლების აქტიური მოქმედებით 1879 წელს თბილისში გახსნა სკოლა მშობლიურ ენაზე სწავლებით, რომელსაც წინ უძღოდა არსებული საქველმოქმედო საზოგადოებების მტკიცე მხარდაჭერა ქართველთა, საქართველოში მცხოვრებთა საყოველთაო სწავლა-განათლების მისაღებად, უღარბეს

მოსახლეობაზე ხელის გასამართავად და ცხოვრების ნათელი, აყვავებული მერმისის მისაღწევად.

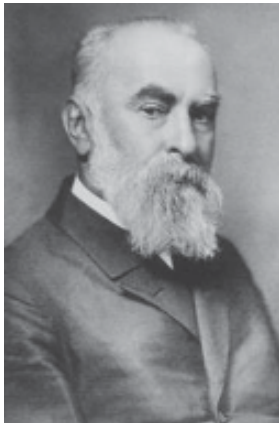
აღნიშნული კომიტეტი, რომელიც შემდეგ „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ სტატუსით ჩამოყალიბდა ყველაფერს აკეთებდა სკოლის დაარსებისათვის, მოსახლეობაში სწავლა-განათლების დანერგვისათვის და სწორედ ამგვარი გეგმით და მისწრაფებით გახსნეს ქ. ბათუმში პირველი ქართული სკოლა, რომელიც თბილისში გახსნილი სკოლის შემდეგ მართლაც პირველი იყო საქართველოს მასშტაბით.

წერა-კითხვის საზოგადოება თაოსნობდა არა მარტო უცოდინარობის ლიკვიდაციას, სწავლა-განათლების მასიურად დანერგვას და სკოლების გახსნას, არამედ აქტიურად იბრძოდა, სოფლებში კლუბებისა და ქოხ-სამკითხველოების, ბიბლიოთეკების დაარსების, წიგნების გამოცემისა და ფართოდ გავრცელებისათვის.

ამ საზოგადოებას ავტორიტეტს უხვეჭდნენ ერის შვილები, ის პირები რომლებიც წლების განმავლობაში თავიმჯდომარეობდნენ.

1879-1882 – დიმიტრი ყიფიანი, 1882-1885 – ი. ბაგრატიონ-მუხრანსკი, 1885-1907 – ილია ჭავჭავაძე და 1908-1921 გენერალ ლეიტენანტი გიორგი ყაზბეგი.

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების შექმნის იდეა ჩაისახა 1864 წელს, იოსებ მამაცაშვილის ოჯახში, სადაც ხშირად იმართებოდა მოწინავე ადამიანების შეკრებები. აქ თავს იყრიდნენ: დიმიტრი მუსხელიშვილი, დიმიტრი ბაქრაძე, კონსტანტინე მამაცაშვილი, გეგე მალააშვილი, ვახტანგ თულაშვილი, ანტონ ფურცელაძე, მოგვიანებით შემომატებული გიორგი იოსელიანი, ნიკო ცხვედაძე და სხვები. მათი სულისკვეთება იყო საქართველოში სწავლება ყოფილიყო დედაენაზე, რაც იმ დროისთვის საკმაოდ რთული ამოცანა იყო, მაგრამ ამ ამოცანის დადებითად გადასაწ-

ნიკო ცხვედაძე

ყვეტად და გეგმაზომიერად წარმართვისათვის გამოინახა გზები თავად მეფისნაცვლის, სტაროსელსკის მხრიდან მისი აქტიური მხარდაჭერით.

როგორც ცნობილია მეფისნაცვლებიდან იგი ერთადერთი ყოფილა, რომელსაც ვვარებია ქართველი ერი და საქართველო. ეს ცნობა იაკობ გოგებაშვილს ეკუთვნის და სავსებით სამართლიანია ვთქვათ, რომ მანამდე მოქმედი მეფისნაცვლები რეაქციული და ანტისახელმწიფოებრივი, არა ქართული სულით მოქმედებდნენ.

1877-1878 წლებში, რუსეთ-თურქეთის ომში რუსეთის გამარჯვების შემდეგ გაიღვიძა იმ დადებითმა მუხტმა, რომელმაც საქართველოს ცხოვრებაში დიდი წვლილი შეიტანა, ანუ შეიცვალა რუსეთის დამოკიდებულება ქართველების მიმართ და მათ პატივისცემითაც ეპყრობოდნენ. ეს კი, ცნობილია ალექსანდრე ყაზბეგის ნაწარმოებებიდან, თუ როგორ იქცეოდნენ საქართველოს მთიანეთში თუ ბარში დამკვიდრებული მეფის რუსეთის ჯარისკაცები.

აღნიშნული „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“ იყო პეტერბურგში მოქმედი „წერა-კითხვის გამავრცელებელი კომიტეტის“ ტყუპისცალი. ამ საზოგადოებას პოეტმა გრიგოლ ორბელიანმა შეურჩია ეს სახელწოდება. მისი არჩევაც უნდოდათ საზოგადოების თავმჯდომარედ, მაგრამ მიზეზთა გამო უარი განუცხადებია ამ საპატიო თანამდებობაზე.

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ თავისი მზრუნველი ხელი დროულად გაუწოდა აჭარას. საქართველოს ტერიტორიაზე სწორედ აჭარა წარმოადგენდა განსაკუთრებით საზრუნავ კუთხეს. მოსახლეობაში უმეცრების აღმოსაფხვრელად მას მოფერება და დახმარება სჭირდებოდა. პროგრესულად მოაზროვნე პატრიოტ მამულიშვილთა ყურადღება სწორედ აჭარისკენ იყო მიმართული, ვინაიდან იცოდნენ რომ ასეულ წლოებით დაბეჩავებულ აჭარაში წმინდად შემოინახა ეროვნული კულტურა, დედაენის სიწმინდე და რომ ყველაზე უფრო ეს იყო დასაფასებელი.

ძმურად ხელის გაწვდენა, ზრუნვა ჩამორჩენილობის დასაძლევად, გეგმა და მიზნები ცხოვრების უკეთ მოწყობისათვის, უპირველეს

სი ამოცანა იყო, რომელიც დაგვირგვინდა ილია ჭავჭავაძის მეთაურობით 1881 წლის 23 მარტს აჭარაში პირველი სკოლის გახსნით.

ამ სკოლის ამაგი აჭარელი ხალხისთვის ბევრ წიგნშია ასახული და დაწერილებით აღარ შევუდგებით აღწერას, ვინაიდან ცნობილი სახეების მიერ შექმნილი აზრების გამოთვლა მომიწევს, რაც ვფიქრობ აღარაა საჭირო და საკმარისია ის, რასაც ჩემი ნააზრევით მივაწვდი მკითხველს.

ბევრი დაიწერა აღნიშნულ სკოლაზე და დაინტერესებული მკითხველი უთუოდ იპოვის შესაბამის წიგნებს, სადაც ხატოვნად და ფაქტობრივადაა მოთხონილი ყოველივე.

აჭარელთა ცხოვრებაში ეს სკოლა წინგადადგმული ის ნაბიჯი იყო, რომელმაც აამოძრავა ხალხი და მიიყვანა იმ აზრამდე, რომ საჭიროდ ეცნოთ და მთლიან ტერიტორიაზე საფუძველი ჩაეყარათ სკოლების მშენებლობისათვის.

ერთი ცნობა, რომელიც მეტად საინტერესოა: 1880 წლის 18 აგვისტოს, ისტორიკოსმა დიმიტრი ბაქრაძემ თავისი მოხსენება გაუგზავნა კავკასიის სასწავლო ოლქის მზრუნველს, რითაც ატყობინებდა, რომ 1880 წელს ხულოში გაიხსნა სკოლა, რომლის ინიციატორები იყვნენ სოფელ დიდაჭარის მცხოვრები ყ. ვაშაყმაძე, ზემო აჭარის კანცელარიის მდივანი მ. ლორთქიფანიძე და სხვები. ეს ცნობა აწ გარდაცვლილმა პროფესორმა ფრიდონ სიხარულიძემ გაზეთ „ახალ განათლებაში“ 1999 წლის 17 ივნისის ნომერში გამოაქვეყნა. (ვახტანგ წულუკიძე, განათლების ისტორიისათვის აჭარაში. ბათუმი 2002 წ. გვ. 50).

როგორც ვხედავთ წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებისათვის ხულოელ ენთუზიასტებს დაუსწრიათ სკოლის გახსნა და ვიცოდით, რომ ზედა აჭარაში პირველი სკოლა ხულოში ფუნქციონირებდა. მეორე ქელაში (1900-1905 წ.წ.), მესამე არქივიდან მოპოვებული ცნობით მახუნცეთში (1913 წ.), მეოთხე – ქვედა აგარაში (1916 წ.). ვიცოდით კიდევ ის, რომ სოფელ საღორეთში სკოლა გაიხსნა 1921 წელს, თუმცა ეს თარიღი არადაზღვერებლად გამოიყურება. მაგრამ შემდეგში უფრო დაწერილებით და უფრო დამაჯერებლად გვექნება საუბარი ამ სკოლაზე.

ზემოთ გეჭონდა საუბარი შავბნელი ძალების აჭარაში პარპაშის შესახებ. მავნებელურმა ქმედებამ ხალხი აჰყარა თავიანთი საცხოვრებლებიდან და მუჰაჯირობისაკენ უბიძგა, მაგრამ აჭარელი პატრიოტების – შერიფ ხიმშიაშვილის, იბრაიმ აბაშიძის, თუფან ბეგ შერვაშიძის, მუფთი ახმედ ყვენი ხალიფაშვილის, აბდულ მიქელაძის, ჰასან ციციშვილის, გულო ალა კაიკაციშვილის, დედუაღა ნიჟარაძის და სხვათა მცდელობით მოსახლეობა ისევ თავიანთ კერას დაუბრუნდა. აჭარელი პატრიოტების ახსნა განმარტებებით, აგიტაციით ხალხს, ადგილზე ცხოვრების უკეთ მოწყობისთვის იმედი ჩაესახათ, პირველ რიგში კი სწავლა განათლებისთვის აკვალიანებდნენ. ასეთმა აგიტაციამ კი ხალხი გადაარჩინა უცხო ქვეყანაში განთესვას. ხალხის სულში მავნებლური ფათური და მათი შეგნების დაჩეხვა 1930-იან წლებამდეც მიმდინარეობდა.

ხალხმა შეიგნო, რომ სხვა ქვეყანაში, უცხო ერში, მართლაც ძნელი იქნებოდა ცხოვრების მოწყობა და ზურგი აქცია ფანატიკ მავნებლების მიერ ჭორის დონემდე დახვავებულ იმ აზრს „რომ რუსები აჭარას გაჭრიან, ძალად გააქრისტიანებენ“ და სხვა. მსგავსი სიცრუის ტალღას მართლაც გადაარჩინეს პატრიოტებმა აჭარლები.

პროგრესულად მოაზროვნე ინტელიგენცია ყოველგვარი ხერხით ცდილობდა მასების მიმხრობას. არიგებდნენ წიგნებს გათვითცნობიერების მიზნით, კითხულობდნენ ლექციებს სკოლების გახსნის შესახებ.

წიგნების დარიგების საქმეში ფასდაუდებელი სამსახური გასწია მოგზაურმა, მწერალმა და ეთნოგრაფმა, სულით, გულითა და საქმით პატრიოტმა, მგზნებარე მამულიშვილმა – ზაქარია ჭიჭინაძემ. მას ამ საქმეში მხარში ედგნენ წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრები და მოწინავე ადამიანები, რომლებიც ხალხის ჩამორჩენილობის დასაძლევად ყოველგვარ ხერხს მიმართავდნენ.

ვიდრე თბილისში პირველი ქართული სკოლა გაიხსნებოდა, საქართველოს ქველმოქმედი საზოგადოებრიობა რეგიონებშიც ეძებდა მხარდამჭერებს და დასაყრდენს სკოლების გახსნის აუცილებლობის გამო. ქუთაისში ამისთვის დაარსეს გუბერნიის სკოლების განყო-

ფილება, რომელსაც დასავლეთ საქართველოსათვის უნდა მიეხედა.

„ამ განყოფილებამ, 1886 წელს აჭარაში, კერძოდ მაჭახლის ხეობის სოფელ მარადიდში გახსნა სკოლა, მაგრამ დღენაკლული აღმოჩნდა.“ (ვ. წულუკიძე დასახელებული ნაშრომი. გვ. 68)

ზაქარია ჭიჭინაძე კი იუწყება, რომ „1889 წელს მარადიდში გაიხსნა სკოლა, ვინმე ახმედ ეფენდი ხალვაშის თაოსნობით და თავისივე ხარჯებით, მაგრამ მას წინააღმდეგობა გაუწიეს სასულიერო პირებმა და სკოლა მალე დაიხურა.“ (ზაქარია ჭიჭინაძე. „მუსლიმანი ქართველობა და მათი სოფლები. თბ. 1913 წ. გვ)

„1886 წელსვე მთავრობის მოხელის ალექსანდრე ბერიძის თაოსნობით ხულოში იხსნება სკოლა, რომლის ხარჯები მოსახლეობამ გაიღო.“ (ვ. წულუკიძე იქვე, გვ. 68)

ერთერთი პირველი სკოლა 1874 წელს უკვე მოქმედებდა ლანჩხუთის ერთერთ სოფელში, სადაც სწავლობდა 1918 წლამდე არსებული მენშევიკური მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიას. (ნ. ჟორდანიას, „ჩემი წარსული“ თბილისი, 1990 წ.)

მე იმისთვის არ მომიტანია ეს ცნობა, თითქოს ნოე ჟორდანიას ვადმერთებდე, მხოლოდ ვიმოწმებ, რომ 1874 წელს სკოლა იყო და ფუნქციონირებდა.

ზეპირი გადმოცემით ცნობილია რომ სოფელ მარტყოფში ჯერ კიდევ 1763 წელს არსებობდა სკოლა, სადაც წელს 250 წლის იუბილესაც გადაიხდიან სკოლის დაარსებიდან.

სკოლები ემატებოდა საქართველოს სოფლებს. ჩამორჩენილობის, უმეცრების დაძლევა სწორედ სკოლების დაარსებით იქნებოდა შესაძლებელი და საზოგადოების, ინტელიგენციის პროგრესულად მოაზროვნე ადამიანთა უდიდესი ძალისხმევით შეიძლებოდა ამათი აღმოფხვრა.

როგორც უკვე ავღნიშნე, რამდენიც არ უნდა ატრიალონ, რამდენიც არ უნდა აკრიტიკონ და ლაფში სვარონ კომუნისტური წესწყობილება, გასაბჭოების შემდეგ სწავლა-განათლების საქმემ წინ რომ წაიწია, ეს უტყუარია და თუ ნაკლოვანებებზე მიდგება საუბარი, ყველა წყობილებაში და ყველა სახელმწიფოში არსებობს ნაკლოვანებები. უნაკლო და უწუნო არსად არავინაა. ჩვენ კარგიც უნდა

დაინახოთ და ცუდიც, მაგრამ ამ ცუდს არ უნდა გადავავლოთ ყველაფერი. მისი გამოსწორებისთვის ბრძოლა ყველას მართებს.

აჭარაში სკოლების გახსნას მოსკოვიდან მატერიალურად ხელს უწყობდა თავადაზნაურ სუმბათაშვილების შთამომავალი, მწერალი და მსახიობი ალექსანდრე სუმბათაშვილ-იუჟინი. იგი იყო რუსეთის, საფრანგეთისა და სერბიის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი.

ვიქტორ ჰიუგოს პერსონაჟების საუკეთესოდ შესრულებისათვის საფრანგეთის მთავრობამ „აკადემიის პალმის“ ოქროს ნიშნით დააჯილდოვა. აი, ამისთანა პიროვნება ედგა ქართველ საზოგადოებას და ინტელიგენციას ქართული ნიჭიერების აღზევებაში, ქართული სულიერების აღმადგენაში, ქართველი ხალხის იდეოლოგიის სწორად ჩამოყალიბებაში და მომავალი თაობის წესიერად და განათლებულ პიროვნებად წარმოჩენაში.

1891 წელს ილია ჭავჭავაძის რეკომენდაციით, ბათუმის პირველი ქართული სკოლის გამგე-მასწავლებლად დაინიშნა პირველი ქართველი რომანტიკოსი პოეტის, გენერალ ალექსანდრე ჭავჭავაძის შთამომავალი მიხეილ (მიხაკო) შარაშიძე.

ბათუმის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების თავმჯდომარე, ბათუმის გიმნაზიის დირექტორი ბატონი მიხეილი, დადიოდა სოფლებში, აარსებდა სკოლებს და ნიჭიერ ბავშვებსაც მზრუნველობდა. ყოველნაირად ცდილობდა ახალგაზრდების ნათელი მერმისისკენ დაკვალიანებას. მას გერმანელების მიერ ნაჩუქარი საკონსერვო ქარხანა ჰქონდა. რომლის შემოსავალს ბავშვების სწავლა-განათლებას და აღზრდას ახმარდა.

მენშევიკების მთავრობის გაქცევის წინ მთავრობის თავმჯდომარემ ნოე ჟორდანიამ პატრიოტული და საშვილიშვილო წინადადება მისცა მიხეილ შარაშიძეს – არ დაეტოვებინა საქართველო და მომავალი თაობის აღზრდისა და სწავლა-განათლებისათვის ეზრუნა.

ბატონმა მიხეილმა პირნათლად მოიხადა ვალი სამშობლოსა და თავისი ხალხის წინაშე განათლების დარგში ნაყოფიერი მოღვაწეობით. მიუხედავად იმისა, მას ქარხანაც ჩამოართვეს და სახლ-კარიც, სიკვდილამდე ემსახურებოდა სწავლა-აზრდის საქმეს. იგი გარდაიცვ-

ალა 1927 წელს და დაკრძალულია ბათუმში.

1916 წლის მარტში მაჭახლის ხეობაში, სოფელ ქვედა ჩხუტუხეთში, საქველმოქმედო საზოგადოების სახით გაიხსნა ქართული სკოლა, რომლის გახსნაში ქართველმა საზოგადო მოღვაწემ აპოლონ წულაძემ ითამაშა დიდი როლი, მაგრამ სასულიერო პირთა ბოროტი ქმედებებით სკოლა მალე დაიხურა.

მიხეილ შარაშიძე

მოქმედ სკოლებში ხოჯა-მოღებების დაუინებითი მოთხოვნებით უნდა დამატებოდა საღეთო სჯულის სწავლების კლასი, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი, მაგრამ სკოლები კადრების დეფიციტის გამო ხშირად საერთოდაც იხურებოდა.

იმდრონდელი ქართული თუ რუსული პრესა აჭარელთა მიმე ეკონომიკურ და მატერიალურად გაჭირვებულ მდგომარეობაზე ხშირად აქვეყნებდა წერილებს. რუსეთის პროგრესული ძალების დახმარებით მთლიანმა საქართველომ გაუწოდა ხელი აჭარას ასაღორძინებლად, რაშიც დიდი როლი ქართულმა საქველმო-

ქმედო საზოგადოებამ ითამაშა. აჭარას ძირითადად შემოწირულობათა სახით მიუდიოდა სურსათ-სანოვაგე, ფული, მანქანა-იარაღები და ცხოვრების აღორძინებისათვის სხვადასხვა დახმარებები.

დიდ ქართველ მგოსანს ვაჟა ფშაველას იმდენად გაუხარდა ქართველი ძმების შეერთება, მიუხედავად იმისა სარეცელს იყო მიჯაჭვული, მცირედი თანხა, რაც გააჩნდა, მასთან მისულ ჟურნალისტებს გადასცა აჭარელთა დახმარების ფონდში გასაგზავნად.

ვაჟა-ფშაველას ფეხით ჰქონდა შემოვლილი იმიერ საქართველო და აჭარა. იცოდა აჭარელთა ცხოვრების მიმე პირობები და ყოველნაირად ცდილობდა მათ დახმარებას. იგი დიდი გულშემატკივარი იყო აჭარისა და აჭარლებისა.

ბათუმში, როგორც უკვე მზარდ სამრეწველო ცენტრად ჩამოყ-

ალიბებულ ქალაქში 1889 წელს გაიხსნა პროფტექნიკური სასწავლებელი, როგორც მუშათა კადრების მოსამზადებელი.

1900-იან წლებში კი იხსნება 2-საკვირაო სკოლა, სადაც წარმოებაში დასაქმებული ახალგაზრდები სწავლობდნენ, მაგრამ ყველა სასწავლებელში სწავლა იყო რუსულ ენაზე და არ შეესაბამებოდა ეროვნულ ინტერესს. მეფის მთავრობის იმპერიული მიზნები განათლების დარგში, ძირს უთხრიდა ხალხთა ერთიანობას, ამიტომ საჭირო და აუცილებელი გახდა განათლების სისტემის რეფორმა. დამოუკიდებელი საქართველოს პირველმა მთავრობამ წინაპირობა შექმნა ამ მიმართულებით, მაგრამ მცირე ხნით არსებობის პერიოდში ძირეული ძვრები არ მომხდარა, მითუმეტეს აჭარისთვის, აჭარელი ხალხისთვის, მისი განათლებისთვის, სხვადასხვა სახელმწიფოების მესვეურთა მონაცველობის გამო არავის ეცალა.

აჭარაში არსებულ სკოლებში პედაგოგებად არა აჭარლები იყვნენ, რაც გამოწვეული იყო წერა-კითხვის მცოდნეთა დეფიციტით. მთიან აჭარაში კი საერთოდ არ იპოვებოდა წერა-კითხვის მცოდნე.

პროგრესული ქართველი საზოგადოების წარმომადგენლებმა, იცოდნენ რა რომ აჭარა განათლების მხრივ უკიდურესად ჩამორჩენილი იყო, თხოვნებს გზავნიდნენ იქ, სადაც ყურადღებით მოეკიდებოდნენ და ითხოვდნენ აჭარაში გაეგზავნათ მასწავლებლებად. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება ასეთ თხოვნებს აკმაყოფილებდა.

1920-იან წლებამდე აჭარაში მხოლოდ სამი ადამიანი იყო უმაღლესი განათლებით. ესენი იყვნენ – რეჯებ ნიჟარაძე ქობულეთიდან, კადირ (ყედირ) შერვაშიძე, თუფან-ბეგის შვილი და საღორეთელი ხასან ლორთქიფანიძე.

1881-1920 -იან წლებში აჭარაში მოღვაწე პედაგოგებმა ფასდაუდებელი სამსახური გასწიეს მოსახლეობის სწავლა-განათლებისა და წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის სფეროში.

აჭარელთა ცნობიერებაში ძირეული ცვლილებების შეტანის სურვილისა და მცდელობის მიუხედავად, იმ პატრიოტებს, რომელთა სურვილი იყო ამ მისიის შესრულება, ყოველთვის გადაუღალაზრებულად ხვდებოდათ ადგილობრივი ხოჯა-მოღებისა და ალა-ბეგებ-

ის ჯიუტი წინააღმდეგობა, რათა ხალხში არ გაეღვივებინათ ის მარცვლები, რომელიც მათ ღირსებას შელახავდა და მსუყედ არსებობის საშუალებას მოუსპობდა. არსებული წეს-წყობილების მესვეურები მოლა-ხოჯების და ალა-ბეგების ერთად ყოველნაირად ცდილობდნენ წერა-კითხვის საზოგადოების იმიჯის შელახვას.

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების სასახელოდ უნდა ითქვას რომ მიუხედავად ასეთი წინააღმდეგობებისა მაინც

მოახერხეს სკოლების გახსნა მთელი აჭარის მაშტაბით.

1913 წელს ქედის რაიონის რიგით მეორე სოფელ მახუნცეთში გახსნილი სკოლა, საქართველოში რიგით მეთოთხმეტე იყო. ამის შემდეგ 1921 წლამდე ქედის რაიონს კიდევ ბევრი სკოლა შეემატა.

აჭარაში სკოლების გახსნისა და სწავლების ორგანიზაციის საქმეში დიდი წვლილი მიუძღვის ცნობილ პედაგოგს იერემია გულისაშვილს, რომლის აქტიური მოღვაწეობით 1916 წელს ქედის რაიონის სოფელ ქვედა

აგარაში იხსნება სკოლა. (პაიძარ აბაშიძე, წერილები. თბილისი 1963 წ. გვ. 118-119).

ვინაიდან აჭარაში 1921 წლამდე სხვადასხვა ქვეყნების მესვეურები მონაცვლეობდნენ, სწავლა-განათლების წინსვლა შეჩერდა. ხალხის განათლებისთვის აღარავინ ფიქრობდა.

1921 წლის მარტიდან, როცა დამყარდა ბოლშევიკური მმართველობა, მასობრივი მზადება და მოქმედება დაიწყო სკოლებისა და სხვა კულტურული დაწესებულებების ქსელის სწრაფი ტემპით ზრდისა და პრობლემების გადაწყვეტისათვის.

ვინაიდან საზოგადოების განათლების დონე ქვეყნის ძლიერებისა და აღმშენებლობის საწინდარია, სწორედ ამიტომაც სკოლას,

უმადლეს სასწავლებლებს, ხალხი უცოდინარობიდან და უმეცრეობიდან უნდა გამოეყვანა.

პირველ წლებში მთავრობა მაჰმადიანურ რელიგიურ ფაქტორს ძალიან დიდი სიფრთხილით ეკიდებოდა. არ შეიძლებოდა ამ რელიგიის ხელადებით უარყოფა. ხალხში არაერთგვაროვანი აზრი ყოველთვის არსებობდა, ამიტომაც იყო საჭირო სიფრთხილე. არ უნდა შელახულიყო რელიგიური მრწამსი და ამავე დროს უნდა გაეთვითცნობიერებინათ მასები. ეს ერთი შეხედვით იოლი ჩანდა თითქოს, მაგრამ ბარიერები მაინც არსებობდა.

1921 წლის ნოემბერში, აჭარის რეკომთან შექმნილი საოლქო განათლების განყოფილება გადაკეთდა აჭარის ასსრ განათლების სახალხო კომისარიატად. პირველი სახალხო კომისარი იყო ხიმშიაშვილი, მის შემდეგ სახალხო კომისრად არჩეული იქნა წარმოშობით ქედის რაიონის სოფელ საღორეთელი სელმან ლორთქიფანიძე.

აჭარის საბჭოების რიგ ყრილობებზე ყურადღების ცენტრში იდგა აჭარელთა განათლების საქმე, მოსწავლეთა მოზიდვის მაქსიმუმის მიღწევა და სკოლების უზრუნველყოფა ადგილობრივი კადრებით. ყრილობის გადაწყვეტილებები განუხრელად ხორციელდებოდა. ხალხში ინერგებოდა რწმენა, რომ უკეთესი ცხოვრებისა და მერმისის გასაუმჯობესებლად უპირველესად საჭიროა ცოდნა ყველა სფეროში. ცოდნის შექმნა გლეხკაცს და მუშა ადამიანებს შეუშუბუქებდა იმ ტვირთს, რასაც ქვია უმეცრება და აზიარებდა პროგრესის სიკეთეს.

სკოლების უმეტესობა განთავსებული იყო კერძო სახლებში. გლეხები ხშირ შემთხვევაში საცხოვრებელ ფართს უსასყიდლოდ უთმობდნენ მთავრობას და მასწავლებლებზე მზრუნველობასაც იჩენდნენ – მათთან დაბინავებულებს ოჯახის წევრებისგან არ ანსხვავებდნენ.

1923-1924 წლებში ქედაში უკვე ფუნქციონირებდა 18 სკოლა, სადაც უმეტესად ასწავლიდნენ წარჩინებით სკოლადამთავრებული ახალგაზრდები. მცირე იყო სპეციალურ სასწავლებლებლადამთავრებული კადრები. ამიტომაც, ყრილობის დღის წესრიგში ერთ-ერთ მთა-

ვარ ამოცანად ყოველთვის რჩებოდა – აჭარაში გახსნილიყო ადგილობრივი კადრების მოსამზადებელი უმაღლესი სასწავლებელი. გაიხსნა აჭარის პირველი სამასწავლებლო ინსტიტუტიც, რომლის როლი აჭარელთა განათლებაში შეუფასებელია. შემდეგ და შემდეგ არსდებოდა პროფესიული განათლების სასწავლებლებიც – პედტექნიკუმები, პროფტექნიკუმები და სპეციალური სასწავლებლები, საიდანაც ასეულობით თუ ათასობით უნდა გამოჩეკილიყო ადგილობრივი კადრი, რომელთაც ნამდვილად ექნებოდათ კუთხის სიყვარული და მშობელ ხალხთან სიახლოვეს და სიყვარულს კიდევ უფრო საფუძვლიანს გახდიდნენ, რა თქმა უნდა, სწავლა-განათლებისა და მომავალი ცხოვრების უკეთ წარმართვით.

დრომ დაამტკიცა, რომ ყველაფერი ხარისხიანად წარიმართა.

კადრების აღზრდაში და სკოლებში მათი დაკავების პროცესში უდიდეს როლს ასრულებდა ადგილობრივი მთავრობის წევრთა თავგამოდებული შრომა ცხოვრების უკეთ წარმართვისა და მოსახლეობაში უმეტრებისა და უწიგნურობის აღმოფხვრისათვის. ამ საჭირო და მართლაც საკაცობრიო საქმეს პატიოსნად გაართვეს თავი. მიუხედავად ყველაფრისა, ზოგს ჯანმრთელობის, ზოგს სიცოცხლის, ზოგს ადამიანობის გაწირვაც უხდებოდა. მათ იცოდნენ, რომ კეთილი საქმის დაგვირგვინება მსხვერპლს მოითხოვდა. ეს მსხვერპლი კი ნამდვილად გაიღო ქართულმა სახელმწიფოებრიობამ და ქართველმა ინტელიგენციამ. შეუფასებელია მათი ღვაწლი ქართველი ერის წინაშე. თანდათან იხვეწებოდა მართვის სტრუქტურა და სკოლებში მუშაობის მეთოდი.

თავდაპირველად, გასაბჭოების პირველ ეტაპზე, ძალიან მძიმე და ძნელი იყო ქვეყნის პედაგოგიზაცია, მაგრამ უნარიანი მმართველებისა და საქმისადმი პრინციპული მიდგომით, მტკიცე ნაბიჯებით მიიწვევა წინ განათლების სისტემა. მთავარი ყურადღება გადატანილი იყო მასების სწორ აღზრდასა და განათლების სისტემაში სწორი გეზის ჩვენებაზე. გონივრულად იკეგმებოდა ყოველივე, რამაც ქვეყანას აღმავლობის გზაზე დადგომის საშუალება მისცა.

აჭარის რაიონებში ყურადღების ცენტრში რჩებოდა ის მი-

თითუბები, რომელიც ზემოდან მოდიოდა. თუმცა გაჭირვებით, მაგრამ სწორი კურსით მიდიოდა სასკოლო ცხოვრება. ყოველ წელს ახალ-ახალი სკოლები, ახალ-ახალი კადრები და ახალი სიხარული შეჰქონდა მოსახლეობის ცხოვრებაში მთავრობის მიზანმიმართულ ღონისძიებებს. ერთსულვნება თავის შედეგს იძლეოდა ცხოვრების ასაყვავებლად მებრძოლი ხალხის, ინტელიგენციის და მოსახლეობის მჭიდრო ურთიერთკავშირის ასპარეზზე. რაიონებში იქმნებოდა სარაიონო სკოლები. რომელიმე ცენტრთან ახლოს მდებარე რამდენიმე სოფლის სკოლა ერთიანდებოდა ერთ სკოლასთან და ერთ პედაგოგიური საბჭო მართავდა მათ.

რაი-სკოლების კადრებს უშუალოდ აჭარის განსახკომი ხელმძღვანელობდა.

ერთ სკოლაში გაერთიანებულ სკოლებს, რომლებიც ზოგან რამდენიმე იყო, გამაერთიანებელი სკოლის პედაგოგიური საბჭო, მითითების მიხედვით სწორედ აგეგმარებდა და უწევდა სათანადო დახმარებას.

აჭარის მასშტაბით ასეთი ერთ-ერთი იყო საღორეთის რაი-სკოლა, რომელიც ხელმძღვანელობდა დერე-ხოხნის, ორთა-ხოხნის, ზედა აგარის, ქვედა აგარის და საკუთრივ საღორეთის დაწევით სკოლებს, ხოლო თვით საღორეთის რაი-სკოლა ხან რომელ საბჭოში იყო მოქცეული და ხან რომელში. ძირითადად კი ქედის საბჭო წარმართავდა ძირეულ საქმიანობას.

მიუხედავად იმისა, აჭარის ხელისუფლება განსაკუთრებულ ყურადღებას იჩენდა უმაღლესი განათლების მქონე სპეციალისტთა მოსამზადებლად, აჭარაში მიღებული ცოდნა ვეღარ აკმაყოფილებდა ცხოვრების ახალ-ახალ მოთხოვნებს და კადრების მოსამზადებლად უკვე სხვადასხვა ქალაქებში აგზავნიდნენ უმაღლესი ცოდნის დასაუფლებლად. ძირითადად ქალაქ თბილისის მეცნიერთა პლეადა ამზადებდა იმ კადრებს, რომელთაგან შემდეგ საქართველოს მთავრობაშიც ხვდებოდნენ ხელმძღვანელ პოსტებზე და არცთუ უშედეგოდ. აჭარაში ნამოღვაწარი ბევრი პიროვნება აღმოჩნდა საქართველოს მთავრობისა თუ სხვადასხვა ხელმძღვანელ აპარატში პასუხსაგებ თანამდებობებზე.

თუმცა ხდებოდა ისეც, რომ მიუხედავად მკაცრი რეჟიმისა, მი-

უხედავად მოძალებული, სწავლამოწყურებული კონტიგენტისა, ყველა მასწავლებელი არ იყო მასწავლებლის შესაფერი დონისა. იყვნენ უცოდინარი და უკულტურო, უდისციპლინო და უავტორიტეტო პიროვნებები, რომელთა საქმიანობა ხშირად ხდებოდა მსჯელობის საგნად მაგრამ ითმენდა შესაბამისი სამსახური, ვინაიდან იყო კადრების სიმცირე საწყის ეტაპზე.

საჭირო იყო ჩამორჩენილობის, სიბეცისა და უცოდინარობის ბურუსიდან გამოეყვანათ აჭარის მოსახლეობა და მოწინავე კუთხედ ექციათ. ამ მიმართებით ყრილობებზე ფართოპლანიანი ამოცანები ისახებოდა. განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა მშრომელი მასების სამუშაოში ჩაბმას. უცოდინარების ლიკვიდაციის პარალელურად უმუშევრობის ლიკვიდაციისათვის უნდა ეზრუნათ, რაც საშური საქმე იყო და რაშიც მნიშვნელოვანი და წამყვანი როლი შეასრულა სოფლებში ჩამოყალიბებულმა ჭრა-კერვისა და ქალთა კლუბებმა. საჭირო იყო აჭარელი ქალების დასაქმებაც, ვინაიდან შემოსავლის ზრდის ტემპი პროცენტულად ქალებზე მოდიოდა, ამიტომ იყო მზრუნველობის და ყურადღების ცენტრში ქალთა საქესი. ქალაქსა და დაბებში იქმნებოდა მუშააკები, რომლებიც ამზადებდნენ ცოდნადუფლებულ განვითარებულ მუშა კადრებს ცხოვრების მოთხოვნილებათა შესაბამის სფეროში დასასაქმებლად.

სწავლა-განათლების წინსვლაში დიდად შემაფერხებელი იყო ქალთა საქესის ჩადრის ტყვეობაში ყოფნა. ამ მიმართებით ისევე როგორც რელიგიური მიმდინარეობის თანდათან განდევნა, უნდა მომხდარიყო ჩადრისგან ქალთა გათავისუფლებაც. მაგრამ ყოველივე უნდა მომხდარიყო უმტკივნეულოდ, თუმცა ექსცესები მაინც ხდებოდა.

რელიგიის მარწუხებიდან ნებისმიერი მორწმუნის სხვა რელსებზე გადაყვანა ყოველთვის მტკივნეული იყო და ეს განსაკუთრებით მძიმე იყო აჭარელთა სარწმუნოებრივ ყოფიერებაში. თუ აჭარელი ძალიან ძნელად ეგუებოდა მათთვის მიუღებელ ფორმაციას, ასევე ძნელად ტოვებდა უკვე შეთვისებულს. სწორედ ამიტომაც, სკოლების დაარსების, ქართული ცნობიერების აღდგენის პარალელურად, რელიგიურ მიმართულებას დიდი სიფრთხილით ეკიდებოდნენ.

1921 წლიდან ოცდაათიანი წლების ჩათვლით, როგორც ისლამური დოგმების ხელშეუხებლობა, ასევე დაკანონებული იყო თურქული ენის სწავლებაც. შემდგომში ფეხმოკიდებული განათლების კვალდაკვალ, მოზარდის გონებაში ფეხს იკიდებდა უფრო პროგრესული აზროვნება, რაშიც განმსაზღვრელი როლი სწავლების მეთოდებს ეკავა. საყოველთაოდ ცნობილია, თუ როგორი მეთოდებით ისწავლებოდა რელიგიური დოგმები. მოზარდი აცნობიერებდა, რომ სჯობდა მშობლიურ ენაზე თუნდაც ზღაპრები შეესწავლათ, ვიდრე მათთვის გაუგებარ უცხო ენაზე რაღაც კანონები დაეუბნებინათ. შარიათზე მორჩილებით კი სოფელი საღორეთი სოფელ ღორჯომის გავლენით თუ სხვა რამ ფაქტორებით, გამოირჩეოდა-სარწმუნოებას მტკიცედ იცავდნენ და სწორედ ეს იყო ხელისშემშლელი ერთგვარი მიზეზიც, რომ პროგრესს სრულყოფილად შეეღწია მოსახლეობაში.

ჯერჯერობით მთავარი ამოცანა იყო ჩადრის ახლა, როგორც უკვე ავლიწნეთ, ჩადრში ქალების გამოკეცვა ტყვეობის ტოლფასად აღიქმებოდა და სწორედ ასეთი ტყვეობიდან იყო გამოსახსნელი ქალი.

ჩადრის მოცილება მტკივნეულ ასოციაციას იწვევდა მოსახლეობაში – თითქოს ნამუსის დაცემას გამოიწვევდა, გოგონების სკოლაში ჩაბმა „გაგიაურებას“ ანუ გაქრიასტიანებას გამოიწვევდა და სხვა. თუმცა მივეყვით ეტაპობრივად.

ჩადრის ახლას წინ უძღოდა გოგონების ჩაბმა სწავლის პროცესში. შემდეგ მათი ცოდნის ამადლება შესაბამის ინსტიტუტებში და დასაქმება ხალხის საკეთილდღეო სამსახურში.

„1923 წლიდან, ბათუმის ვაჟთა პედაგოგიური ტექნიკუმის დირექტორად მუშაობის პერიოდში, როდესაც ჯერაც კიდევ ძველი ადათ-წესები დომინირებდა და ზღუდეს წარმოადგენდა, პედაგოგმა შექრი ვარშანიძემ ჩადრახდილი თავისი ქალიშვილები მიიყვანა სასწავლებელში, რამაც დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ხალხში“. (ვ. წულუკიძე. დასახელებული ნაშრომი. გვ. 124).

მოსახლეობაში არაერთგვაროვანი პოზიცია სუფევდა. როგორც მამაკაცებს, ისე ქალებსაც არ სურდათ ჩადრისგან ქალის გათავისუფლება, რის მიზეზიც იყო ის რომ, თუ ზოგან ნებაყოფილებით

იხდიდნენ ჩადრს, სხვაგან ძალდატანებას იჩენდნენ.

შუქრი ვარშანიძის ნაბიჯს შემდეგში ბევრმა მიბაძა და გოგონათა რიცხვი თანდათან გაიზარდა სასწავლებელში. 1930-იანი წლების მიჯნაზე უკვე გამოჩნდნენ აჭარელი პედაგოგი ქალები, რამაც სტიმული მისცა აჭარის პროგრესულად მოაზროვნე მოსახლეობის დიდ ნაწილს. ასე თუ ისე, სკოლების რიცხვთან ერთად იზრდებოდა მოსწავლე გოგონათა რიცხვიც.

აჭარის ცაკის თავმჯდომარე, მოედინ სურმანიძე, აჭარის საოლქო კომიტეტს (სკპბ) თხოვნით მიმართავს, რომ გამოიყოს თანხები 25266 მანეთის ოდენობით, რათა ჩატარდეს ჩადრის ახლის სააგიტაციო კამპანია, რომელიც აჭარისტანში ძალიან ნელა მიმდინარეობს, უნდა ჩატარდეს დაჩქარებული ტემპით, ისე, რომ მიმდინარე (1928წ) წლის ბოლოსათვის აჭარაში აღარავინ დარჩეს ჩადრის მატარებელი. აღნიშნავს კიდევ რომ 100-200-მდე ქალმა მოიშორა ჩადრი, მაგრამ ეს 2-3%-ია 88 პროცენტი კი ჩადრის მატარებელია. ამ უმნიშვნელო პროცენტით ჩადრ ახდილთა რაოდენობა კიდევ უფრო მოიკლებს. ამიტომ საჭიროა მასიური აგიტაცია ჩადრახდილი ქალებისა და 5-5 გამყოლი მამაკაცის თანხლებით. საკითხი უნდა გადაიჭრას, სამაზრო კონფერენციაზე გამოტანილი დადგენილების საფუძველზე. ჩადრის ახლის კამპანია პირველ ნოემბრამდე უნდა დამთავრდეს, მანამდე კი საჭიროა ჩატარდეს ქალთა კვირეულები. (ც.ს.ს. ფონდი-4, საქმე 287).

ამ მიმართებით, „1929 წლის 16 იანვარს ჩატარდა საღორეთის საბჭოს კრება. თავმჯდომარე ხასან ტატალოვლი (სამნიძე). ესწრებოდა 65 ადამიანი, 1- მოსამსახურე, 1 ქალი მასწავლებელი. საღორეთის უბნის გლენობამ მოისმინა ამხანაგ ზ. ბერიძის მოხსენება ჩადრის ახლისა და მედრესეთა დახურვის შესახებ. კრებაზე აღინიშნა, რომ ჩადრის ტარება ძველად ადებისა და ბეგების მოგონილია ქალების დამონებისთვის. ეს არის დრომოჭმული ტრადიცია, დახავსებულები ჩეულებს, რასაც საბჭოთა სოფელში ადგილი აღარ უნდა ჰქონდეს, თუ გვინდა რომ ქალები ჩავაბათ საზოგადოებრივ საქმიანობაში. ჩადრის ტყვეობიდან აჭარელი ქალის საბოლოოდ განთავისუფლების კამპანიის ჩატარების საქმეში, კრება სავსებით უერთდება ხე-

ლისუფლებებისა და პარტიის გადაწყვეტილებას. მედრესეების გაუქმების საკითხიც დროული და მიზანშეწონილია. დროულია აგრეთვე, რომ მოსახლეობა შეუერთდეს მთავრობის გადაწყვეტილებას ახალი ცხოვრების შესაბამისად მოწყობისათვის. კრებამ დაადგინა: დაიხუროს მედრესეები და გაიხსნას სკოლები. კრებას ესწრებოდნენ აიშე და ჰურიე ქადიძეებიც. კრებამ მოისმინა ჭარაში გახსნილ ქალთა კლუბის პირველი ქალი გამგის, ალთუნ შაშიკაშვილის მოხსენებაც ჩადრის ახდისა და მედრესეების დახურვის შესახებ:

„აუცილებელია ქალები გათავისუფლდნენ ჩადრისგან, დაიხუროს მედრესეები, რომელთაც არავითარი ნაყოფი არ მოაქვს, პირიქით აჩლუნგებს ბავშვების გონებას, ამიტომ ხოჯებს აეკრძალოთ ბავშვების მედრესეში მიღება.“ (ც.ს.ა.პ-4, აღწერა №1, საქმე №360).

1929 წელს დაიწყო ჩადრის ძალით ახდის კამპანია, რომელმაც მთიანი აჭარის მოსახლეობის მღელვარება და გამოსვლები გამოიწვია. ეს მღელვარება ჩაწყნარდა ამხანაგ იოსებ სტალინის ჩარევით. მან უარყოფითი შეფასება მისცა ადგილობრივი ხელმძღვანელობის მიერ დაკავებულ პოზიციას და ჩათვალა, რომ ასეთი პრობლემების გადაწყვეტისას აჩქარება, მითუმეტეს ძალადობის დემონსტრირება უხეში შეცდომაა. ამის თაობაზე 1929 წელს ი. სტალინი ამიერკავკასიის პარტიულ ხელმძღვანელს, ამხ. მამია ორახელაშვილს წერდა: „როგორც ჩანს, თქვენ შეცდომა დაუშვით. ჩადრის მოხსნის კამპანიის ჩატარების დროს ძალადობა გამოგიჩენიათ, ან, ყოველ შემთხვევაში მოსახლეობა ძალიან შეგივიწროებიათ. ასეთი პოლიტიკა არ არის ჩვენი პოლიტიკა, იგი არსებითად შემცდარია. წინადადებას გაძღვეთ, ჯარები არ გამოიყენოთ, არავითარ სროლას და დახვრეტას ადგილი არ ექნეს. მოელაპარაკეთ ე.წ. აჯანყებულებებს და განუმარტეთ, რომ მომავალში არავითარ ძალდატანებას ადგილი არ ექნება. თუ ე.წ. აჯანყებულთა შორის ჩვენი მტრების აგენტები ურევია, მათი შეპყრობა შეიძლება. (ვ. წულუკიძე დასახელებული ნაშრომი. გვ. 125).

სოფელ საღორეთში ჩადრი პირველებმა ასიე თებიძემ და ფადიმე შავლიძემ გაიხადეს. მალე სხვებმაც მიბაძეს, მაგრამ გასული საუკუნე

ჩადრახდილი სოფ-საღორეთში პირველი ქალები – ასეი შავლიძე თებიძისა, პირველი დეპუტატი და ფადიმე დევაძე შავლიძისა

ნის სამოციან წლებამდე შეინიშნებოდა კვლავაც ჩადრის ტარების შემთხვევები.

ფადიმე შავლიძე პირველი დეპუტატი იყო საღორეთიდან. ნებაყოფილობით და თანდათან ქალი ჩადრისაგან გათავისუფლდა და გამოიხედა ცხოვრებაში, ეს კი კულტურულ რევოლუციად აღიქმებოდა, მაგრამ ზოგჯერ უკულტურო აგიტატორების მეშვეობით აღმშენებლობითი პროგრამების განხორციელება ფერხდებოდა.

ნებაყოფილებით ჩადრის მოცილება, ქალის შეგნებაში პროგრესის დამკვიდრება და გაბედულება სტიმულის მიმცემი იყო სკოლებში გოგონათა კონტიგენტის უფრო მეტად მოზიდვისა. მეორე დადებითი ფაქტორი იყო გოგონებისა და ვაჟების ერთად სწავლება, რაც მანამდე ცალკე ცალკე ხდებოდა. ამ ძვრებმა საფუძველი შეურყია მედრესებში ბავშვების სწავლებას, მაგრამ ყველაფერი თანდათანობით ითხოვდა ერთიდან მეორეში გადასვლას, ვინაიდან ხელაღებით ყველაფრის იგნორირება ნამდვილად საშიში იყო.

მცირე განმარტება თუ რას წარმოადგენდა მედრესე და რისთვის იყო საჭირო.

მედრესე, მადრასა (არაბ. მადრასა ზმნიდან – დარასა– სწავლება, სწავლა). საშუალო ან უმაღლესი სასწავლებელი მეჩეთში ან მეჩეთთან, სადაც ასწავლიდნენ სუნიტური ისლამის რელიგიას და იურიდიულ დოგმებს, ამზადებდნენ სასულიერო და საერო მოხელეებს. (ყადი, მუფთი, ხათიბი).

პირველი მედრესე გაჩნდა X საუკუნეში, ირანში, ქ. ნიშაბურში, შემდეგ გავრცელდა მუსლიმანურ ქვეყნებში, შუა აზიიდან ესპანეთამდე. ოსმალების მიერ დაპყრობილ სამხრეთ საქართველოს ნაწილში მედრესეები დაწყებითი საშუალო სასწავლებლები იყო. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ბათუმის, ქობულეთის, ქედის, ხულოსა და სხვა

მედრესეები. საბჭოთა ხელისუფლების დროს, კერძოდ 1928 წლის შემდეგ საქართველოში მედრესეები აღარ მოქმედებდნენ.

მედრესეში სწავლამიღებულს, გამომდინარე სიტყვიდან დარასა, დერსდამთავრებულს უწოდებდნენ.

თუ როგორ მიმდინარეობდა სწავლა მედრესეში, ამ საკითხს აშუქებს მწერალი ალ. ფრენკელი თავის წიგნში: „ცნობები ჩურუქსუსა და ბათუმის შესახებ“. იგი წერს: „ყოველ მენეთთან მოქმედებს სკოლა (მედრესე). ამ სკოლებში ბავშვები ძირითადად მიყურან სწავლობენ. ამ სკოლას თუ მიუახლოვდები, შორიდან მოგეყურებათ ხოჯის (მოლის) ხმაურიანი მიმართვა, რომელიც მოგაგონებთ ორკესტრის ხმიანობას და ეს მიგვანიშნებს, რომ იგი ასწავლის ბავშვებს ანბანს, ან ბავშვები იხეპირებენ ლოცვებს, მაგრამ ძალიან ნაკლები რაოდენობის ბავშვი თუ იმასსოვრებს ამ ასოებს თუ ლოცვებს, ხოლო თუ ვინმე ძალიან აქტიური აღმოჩნდება სწავლაში, იმათ „სავაყუფო საშუალებებით“ აგზავნიან ბათუმის მთავარ მედრესეში სწავლის გასაგრძელებლად.

„მედრესეში და თურქულ სკოლებში ბავშვებს ზრდიდნენ და ასწავლიდნენ ფანატიზმით გაჟღენთილი თურქი და თურქოფილი მოლები“. (1941 წელი აჭარის განათლების სახალხო კომისარი ნადიმ ნიჟარაძე. P-5, აღწ. I საქმე №388).

მედრესეებში სწავლება ვინაიდან ოსმალთა ექსპანსიისთანავე დაინერგა, ხოჯები და მოლები მაშინვე მიუსიეს დაპყრობილ ტერიტორიებს, რომელთაც აგზავნიდნენ დევიზით – რაც შეიძლება მეტი სიბეჩავე შეეტანათ ხალხში და დაევიწყებინათ მშობლიური ენა, ამოეპირკვათ ყოველივე ტრადიციული, გაეპარტახებინათ დაპყრობილთა შეგნება და სულიერება.

XIX საუკუნის მიწურულს, აჭარაში სწავლა-განათლების მდგომარეობის შესასწავლად თუ შესატანად, მოგზაურობდა უადრესად პატრიოტი ადამიანი, ხალხში „ხეკერია ეფენდად“ წოდებული, მწერალი და ეთნოგრაფი ზაქარია ჭიჭინაძე. იგი აგვიწერს იმ დროის მცხოვრებთა ყოფა-ცხოვრებას.

აი რას წერს იგი კუთხის სწავლა-განათლების შესახებ:

...ბათუმის მუფთის ერთგულის მოქმედების მეოხებით, აქ ამ ბოლო დროს, ქართველ მაჰმადიანთ პატარა ბავშვებში თათრული წერა-კითხვა საკმარისად გავრცელებულა და 7-8 წლის ბავშვებსაც კი აქაური მოლა და ხოჯები არაბულ-ოსმალურს წიგნებს აკითხებენ, თუმცა ყმაწვილებს ამ წანაკითხის სულ არაფერი ესმით რა. ეს უცოდინარობა ზოგიერთს ქართველ მოლას და ხოჯასაც ეტყობათ... თუმცა ქართულს თათრულზე კარგად ლაპარაკობენ და ამათი დედა-ენა ქართული ენა არის, მაგრამ რაც ლოცვების თარგმანი ვსთხოვე ვერც ერთმა ვერ მითარგმნა." (ზ. ჭიჭინაძე მუსულმან ქართველობა და მათი სოფლები საქართველოში. 1913 წ. გვ.8)

ბატონი ზაქარია გამთთქვამს სურვილს, რომ ვინაიდან შემოსული, უცხო ეროვნების ხოჯა-მოლები ქართველ მაჰმადიანებში ქართველი ერის საზიანო ქმედებას ეწევიან, ამ საქმეში აუცილებელია მთავრობის დახმარება. კერძოდ სურვილი აქვს ყურადღება მიამოცირონ: „ქობულეთში დაარსებულმა სკოლამ, აქ მომუშავე ხოჯების დახმარებით შესაძლოა მოამზადონ სასულიერო კაცნიც, რომელთაც ქართველი მაჰმადიანები „მოლებს“ ეძახიან. დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს ასეთ სასულიერო კაცთა მომზადებას, რადგანაც დღეს აქეთ უმეტესი ნაწილი სულ საზღვარგარეთიდან მოსული ხოჯები არიან, რომლებიც ჰქადაგებენ: აქ ცხოვრებას ოსმალთ სათათრეთში გადასახლება გირჩევნიათ... რომლებიც ხალხს აქეზებენ გადასახლებისათვის და ქართველების სიძულვილს უნერგავენ გულშიო." (იქვე გვ.12)

თურქოფილი და ოსმალთ მოლა-ხოჯები არა მარტო ხალხის დაბეჩავებისათვის, არამედ მათ მთლიანად მიგრირებისათვის იბრძოდნენ და არაფერს იშურებდნენ საქმის ბოლომდე მისაყვანად. არავინ ამოწმებდა ხოჯა-მოლებს, თუ როგორ მოძღვრავდნენ მოზარდებს. თვით უწიგნურნი, ისლამის კანონებს იმგვარად ასწავლიდნენ, როგორც თავად ესმოდათ, ეს კი ნამდვილად თრგუნავდა მოზარდის ტვინს და შეგნებას. ამგვარი დოგმებით ცდილობდნენ ფანატიკები ხალხის გადაგვარება-გაჩანაგებას.

ადგილობრივ განსწავლულებში ქვეყნის სიყვარული და პა-

ტრიოტობა იგრძნობოდა, თუმცა ასეთები ერთეულები იყვნენ და მათაც ის ფანატიკი მოლა-ხოჯები ბრძოლას უცხადებდნენ, აბეზღებდნენ და ისლამური კანონით ასჯევენებდნენ ოსმალებს. ზოგი ხოჯა პატრიოტებს ხალხსაც უჯანყებდა.

საღორეთელი პედაგოგი აბდულ (ავთანდილ) დიასამიძე აღიზარდა ამავე სოფელში. იგი მომსწრეა ხოჯების მასწავლებლობის და აღწერს კიდევაც ერთერთი ხოჯის ცხოვრებას. მასალა მოპოვებულია აჭარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის საცავიდან. იგი გამოყენებული აქვს პროფესორ ნანი გუგუნავას წიგნში – „მემედ აბაშიძე – განმანათლებელი“. ისლამმა რომ მთლად დაიპყრო მოსახლეობის ცნობიერება, ამ ნაწერთაც დასტურდება.

„სოფელ საღორეთში (ახალი სოფელი I მაისი) 1916 წელს ხოჯად იყო მჩხეთში მემედ აბულაძე. ის სოფლის რელიგიური მომსახურებისთვის ყოველწლიურად ღებულობდა ამავე სოფლის მცხოვრებლებისგან გარკვეულ სურსათ-სანოვაგას... ბავშვებს ასწავლიდა საღვთო რჯულს. მედრესეში არ იყო არცერთი სკამი და არც პარტა. ბავშვებს უნდა ესწავლათ მუხლზე დაჩოქილი. თვით ხოჯას ჰქონდა კარგი კუშმეტკა, რომელზეც გაშლილი იყო რბილი ლეიბი და მასზე იჯდა ჯოხით ხელში, რომელიც ისე გრძელი იყო, რომ ხოჯას შეეძლო ფეხზე აუდგომლად, მჯდომარეს, მოშორებით კუთხეშიც კი გაეწკეპლა ბავშვები მაგრად. ასწავლიდა სალოცავ თავებს – სურეებს ზეპირად. შიგ წიგნში წაკითხვაც არ შეეძლოთ მეტ ნაწილს ბავშვებისას. ყავდა უფროსი მოსწავლეები „მოლები“, რომლებიც ასწავლიდნენ უმცროს მოსწავლეებს. და თუ ვინმე არ გაიზეპირებდა სურას, ამ შემთხვევაში ხოჯა ჯერჯერობით კარგად სცემდა, შემდეგ დაყრიდა პოლზე სიმინდის მარცვლებს და მოსწავლეს ტიტველა მუხლებით ზედ დააჩოქებდა რამდენიმე საათის განმავლობაში, ხოლო თუ ბავშვების ცელქობას შეამჩნევდა, ან უფროსისადმი უზრდელად მოპყრობას, ვაი იმის დღეს: ბაწრით ხელ-ფეხს შეუკრავდა, შემდეგ სამართებლით ფეხის ტერფზე თხლად, რამდენიმე ადგილას მოსჭრიდა კანს, ისე რომ სისხლი ოდნავ გამოსულიყო და ზედ ჭრილობაზე დააყრიდა ფხვნილ მარილს და თუ ასეთ შემთხ-

ვევაში მოსწავლე ტანჯვას ვედარ აიტანდა და ხმამაღლა იყვირებდა, ხოჯა მას დაამწყვდევედა განსაკუთრებულ ადგილას – მეჩეთის ქვეშ პადუალში მთელი დღე-ღამის განმავლობაში მშვიერს". (ხელნაწერის ფონდი №65. სტილი დაცულია. გადმოღებულია შემოკლებით).

ხელნაწერიდან ირკვევა რომ ხოჯა ძალიან თვითნებობდა – ახალგაზრდა გოგონებს ირთავდა ცოლად, რომლებიც მისი სიმკაცრის გამო ავადდებოდნენ და მალეც კვდებოდნენ. მისგან ნაცემ ბავშვებს სატკივარი არ ელეოდათ. საკვირველი და სამწუხარო ისაა, რომ მშობლებიც ურიგდებოდნენ მის დესპოტობას, ეშინოდათ ხოჯის გაბრაზებისა. ოღონდაც ბავშვს მიიმედ ნუ დაასახიჩრებდა და თანახმა იყვნენ მისეული მეთოდით ბავშვთა დასჯაზე. ხოჯას სოფელში

ჯამე და მედრესე

შეძლებული გლეხთაგან მხარდაჭერა ქონდა ყოველთვის და ამით გათამამებული უფრო და უფრო თვითნებობდა და რასაც მოისურვებდა, იმას აკეთებდა. ხოჯა იყო სოფლის გამგებელიც, მამასახლისიც და მბრძანებელიც.

1873 წლისათვის აჭარაში ფუნქციონირებდა 200-მდე მეჩეთი და 207 მედრესე. თუ როგორი სწავლება მიმდინარეობდა უკვე ავლნიშნეთ.

სოფელ საღორეთში იყვნენ ისეთი ხოჯებიც, რომლებიც ხალხ-

ის ნება-სურვილზე იყვნენ დამოკიდებული და მცხოვრებთა ნაფიქრ-ნააზრევს უწევდნენ ანგარიშს. ისინი სამშობლოს პატრიოტებად შეიძლება მოვიხსენიოთ.

ხასან ეფენდი სურმანიძე ადგილობრივი ხოჯა იყო. იგი აჭარის მუფთადაც დაინიშნა და დიდი დამსახურება მიუძღვის აჭარელთა წინაშე. მან მუჰაჯირობას მრავალი ადამიანი გადაარჩინა და ამით ფასდაუღებელი სიკეთე გასწია გენოფონდის შენარჩუნების საქმეში.

ხასან-ეფენდი ლორთქიფანიძე (მუფთიშვილი) ისე ცხოვრობდა და თავის საქმეს ისე აკეთებდა, არასოდეს არაფერი შეშლია. იგი ხალხის უმწიკვლო მსახური იყო. აქვე მეორეჯერ დაქორწინებულა, მანამ კი მოყოლილი ოთხი ქალიშვილი საღორეთში დაუთხოვებია. მეორე ქორწინებიდან დარჩა შვილები და შვილიშვილები. საღორეთელთა სარწმუნოებრივ შეგნებაში იგი წმინდანადაა აღიარებული. იგი ყოფილი მუჰაჯირი იყო. მათი ძირძველი საგვარეულო მესხეთი იყო. დროთა ვითარებამ ვანის რაიონში არგუნა საცხოვრებელი, იქიდან ოსმალეთში და შემდეგ ტრაპიზონიდან მერისის მკვიდრი გახდა, ბოლოს კი საღორეთში

აჭარის მუფთი
ხასან-ეფენდი
სურმანიძე

ჰპოვა მამულიც და განსასვენებელიც.

იქნებ ვინმეს მოუვიდეს აზრად – რა საჭიროა ხოჯის ავანჩავანის ასე ვრცლად მოტანა. ხასანის შტოს დიდი დამსახურება მიუძღვის აჭარელთა ცხოვრებაში და მხარის წინსვლაში. მათი დამსახურება იმდენად დიდია, დიახაც საჭიროა მათზე წიგნების შექმნა და ნურავის ეხამუშება განსვენებული ხოჯა ხასან ეფენდი მუფთი-ზადე ლორთქიფანიძისა და მისი შთამომავლების ამგვარად მოხსენიება – მათ თავისი წილი ტვირთი საამაყოდ ზიდეს და ხალხისთვის არასოდეს უღალატნიათ.

1929 წელს საღორეთის სკოლაში მასწავლებლად ინიშნებიან: ნადია და ნიკოლოზ წეროძეები, ხოლო თურქული ენის მასწავლებლად,

ხოჯა ისმაილ დავითაძე

ადგილობრივი მცხოვრები მემედ ყელი-
რის ძე დიასამიძე (სამნიძე).

აჭარის თავისებური ისტორიული
წარსულის გათვალისწინებით საბჭო-
თა წყობილებაში, საჭირო გახდა ზო-
გიერთი სპეციფიკური დათმობის დაშ-
ვება, რომელიც დროებით ხასიათს
ატარებდა.

1931 წლამდე აჭარაში თურქული
ენა ისწავლებოდა და შარიათის
კანონების ცოდნასაც ითვალისწინებ-
და. მთავრობის წინასწარ განჭვრეტით,
ზოგიერთ სკოლაში ხოჯებიც მოუ-
წვევიათ მასწავლებლად და ეს ხდე-
ბოდა მოსახლეობის მხრიდან
გაუთვალისწინებელი ინციდენტების

თავიდან აცილების მიზნით. მთავრობის ამისთანა დათმობის შედე-
გად სკოლებში მოსწავლეთა რიცხვმაც იმატა.

1929 წლის 30 იანვრის აჭარის ც.ა.კ.-ისა სახკომსაბჭოს მიერ
გამოცემული დეკრეტით, მედრესეებში და მექთებებში ბავშვების
სწავლება აიკრძალა.

1928 წელს, ვინაიდან საღორეთს ხოჯა არ ჰყავდა, მოიწვიეს
სოფელ ვაიოდან – ისმაილ დავითაძე. 22 წლის ასაკში უკვე
კარგად განსწავლული იყო, რაც სტამბოლში ნასწავლი ორცეველი
ხოჯის დამსახურება იყო.

დიახ, ოცდარი წლის ასაკში კარგად გათვითცნობიერებული
ისმაილი შეუდგა საღორეთში სასულიერო საქმეს, მაგრამ პარადე-
ლურად ბავშვებს მშობლიურ ენასაც ასწავლიდა. მისი მოწვევა
იმთავითვე წინასწარგანზრახული იყო. მან დედა-ენა ქედის სკოლა-
ში შეითვისა. ზედმიწევნით თვითგანათლებულობამ და სინდის-
ნამუსიანობამ ხელი შეუწყო ცხოვრებაში, ასევე ზნეობრიობის გან-
სახიერებად დარჩენაში. მისმა ასეთმა, ასე ვთქვათ, პატრიოტულმა

მოქცევამ საღორეთელთა პატივისცემაც დაიმსახურა და აქვე დააქორწინეს კიდევაც.

1929 წელს შემოდგომაზე რეპრესიებში მოაყოლეს და გაუყენეს საპატიმროს ბილიკებს. დარჩა ფეხმძიმე მეუღლე, რომლისგანაც ქალიშვილი შეეძინა. ეს სასიხარულო ამბავი თბილისის ციხეში მყოფს აცნობეს. ამის შემდეგ მისი გზა-კვალი იკარგება.

ისმაილ დავითაძის ქალიშვილ – ჰურიეს ცხოვრებაც ჩვენი სოფლის ცრემლნარევი ისტორიის ნაწილია. იგი რეაბილიტირებული მამის პენსიასაც ღებულობს და არ ივიწყებს დედუღეთში ნაცხოვრები მამის სახელს – თილისმასავით ატარებს.

ადრეულ წლებში საღორეთში საღვთო სჯულს ქედელი აბდულ დიასამიძე (ყირიმლიოლლი) ასწავლიდა, რომელსაც საღორეთელი უხუცესები პატივისცემით იხსენიებდნენ.

მედრესეებში საღვთო სჯულს და ისლამის კანონებს კი ასწავლიდნენ, მაგრამ, გამონაკლისების ჩათვლით, წერა-კითხვის გარდა სამშობლოს საკეთილდღეოდ მოსწავლეები ვერაფერს ითვისებდნენ. მთავრობა ხოჯების ყოველ ნაბიჯს აკონტროლებდა და მათი ქმედებებიდან გამომდინარე, მედრესეებში ბავშვების სწავლება არჯანსაღად ცნეს და საბოლოოდ აკრძალეს მედრესეების ფუნქციონირება, ხოლო შენობები ხელუხლებლად დატოვეს. ვერ დაეწამებთ ცილს საბჭოთა წყობილებს, მათ ნამდვილად აჯობეს ოსმალურ კანონებს, გაითვალისწინეს ხალხის აზრიც და მედრესეები და ჯამეები ძეგლებით დაუტოვეს მცხოვრებლებს.

ღღესდღეობით აჭარაში ისევე ფუნქციონირებს ჯამეები, მლოცავებიც კანტი-კუნტად დადიან, მაგრამ ალბათ დადგება დრო, ჯამეების როლიც ამოიწურება. მლოცველთა რიგი წლითიწლობით მცირდება, რაც სიხარულის მომგვრელია სამწუხაროდ მავანთათვის... დიახ, უფროსი თაობა თანდათანობით დაილევა, მოზარდები კი უბრუნდებიან თითქოსდა მამა-პაპისეულ ეგრეთწოდებულ „წინაპართა“ სარწმუნოებას.

წახა-კითხვის უსოინახობის ციხვიდასია.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისთანავე ხელისუფლებამ მიზნად დაისახა, მოსახლეობაში წერა-კითხვის უცოდინარობისა და მცირემცოდნეობის სალიკვიდაციო საშუალების ჩატარება, ვინაიდან ახალი წყობილების მართვა-გამგეობა უცოდინარი ადამიანებით ვერ დაკომპლექტდებოდა და პოლიტიკა კრახს განიცდიდა. ამ მიმართებით და სწორი გადაწყვეტილებით, ქვეყნის მასშტაბით მასების პედაგოგიზაცია და მოსწავლე-ახალგაზრდობის კონტიგენტის ზრდა, დადგენილებების ამოსავალ პროგრამაში შედიოდა. ჩამორჩენილობას არნახული ტემპით შეებრძოდნენ. მთავარი და მთავარი ამ გეგმის განხორციელება იყო.

ოქტომბრის რევოლუციამდე საქართველოში 1000 სულ მცხოვრებზე მოდიოდა ყველა სასწავლებელში 60 ადამიანი. 1928-1929 წლებში 119 ადამიანი, ხოლო 1939 წელში 220 ადამიანი.

1926 წელს მთელი მოსახლეობის 9-წელზე ზევით 52,5% იყო გაუნათლებელი, ხოლო 1939 წელში წერა-კითხვის უცოდინარი უკვე 19,7 % იყო. მომდევნო წლებში საქართველო უკვე თითქმის გაუნათლებულ ქვეყნად იქცა.

1940 წელს საერთო-სავალდებულო განათლებაზე მოდიოდა 718,8 ათასი მოსწავლე, ანუ 4,6-ჯერ მეტი, ვიდრე 1914 წელს. განსაკუთრებული ყურადღების ქვეშ მოექცა 5-10-ე კლასების მოსწავლეთა რაოდენობა, რომელთა რიცხვმა 1940 წელს მიადწია 276 ათასს, ნაცვლად 1914-1915 წლების რაოდენობისა, როცა 19,1 ათასი იყო. 1946 წელს საერთო სწავლებაში ჩაბმული იყო 654 ათასი მოსწავლე. 1946-1950-იან წლებში სწავლება 7 წლის ასაკიდან გადაიქცა საყოველთაო-სავალდებულო სწავლებად. 1950 წელში საქართველოში იყო 4333 სკოლა 748,3 ათასი მოსწავლით.

1914 წელში სასწავლო პროფსასწავლებელში სულ 500 მოსწავლე იყო, ხოლო 1941 წელში 197 ტექნიკუმი არსებობდა, სადაც 32000 მოსწავლეზე მეტი ეუფლებოდა სპეციალურ განათლებას. 1950-იან წლებში მოსწავლეთა რაოდენობა ავიდა 39,6 ათასზე.

ოქტომბრის რევოლუციამდე საქართველოში მხოლოდ ერთი უმაღლესი სასწავლებელი იყო 300 – სტუდენტით. საბჭოთა წყობილების წლებში დაარსდა 20 უმაღლესი სასწავლებელი, რომლებშიც 1946 წელს უკვე 22-ათასზე მეტი სტუდენტი ეუფლებოდა უმაღლეს ცოდნას. უმაღლესი სასწავლებელი ფუნქციონირებდა საქართველოს 8 ქალაქში: თბილისში, ქუთაისში, ბათუმში, სოხუმში, გორში და სხვაგან. 1946-1950 წლებში უმაღლესმა სასწავლებელმა 15-ათასი სპეციალისტი გამოუშვა. მარტო თბილისში უკვე 13 უმაღლესი სასწავლებელი ფუნქციონირებდა.

1921 წელს უნივერსიტეტში მხოლოდ ერთი ფაკულტეტი იყო, 1946-1947 წლებში კი 10 ფაკულტეტი დაარსდა. შეიქმნა: ინდუსტრიული, სოფლის მეურნეობის, ზოოვეტერინარული, სამედიცინო, თეატრალური, რკინიგზის საინჟინრო, ფიზკულტურის სამასწავლებლო, სტომატოლოგიური და ფარმაცევტული. გარდა ამისა დაარსდა კონსერვატორია და ხელოვნების აკადემია.

ფართო სარგებლობისათვის შეიქმნა ბიბლიოთეკები. გამოდიოდა ასეული ათასობით ტირაჟის სხვადასხვა სამეცნიერო-შემეცნებითი ხასიათის წიგნები, ჟურნალები, გაზეთები, მხატვრული ლიტერატურა, სპეციალური ლიტერატურა. კარლ მარქსის სახელობის ცენტრალურ ბიბლიოთეკაში 1940-იანი წლებიდან უკვე 880-ათასი ვგზემპლარი იყო დაცული.

1950-იან წლებისათვის დაიგეგმა 3100 საერთო სარგებლობის ბიბლიოთეკის გახსნა.

ყურადღება ექცეოდა სოფლად და ქალაქად საკლუბო ხასიათის საგანმანათლებლო ქსელს.

1950-იან წლებში გეგმიური 2150 ასეთი დაწესებულება უნდა ყოფილიყო.

შეიქმნა სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმები. იქმნებოდა და ფართოვდებოდა მოძრავი კინო, რომელთა საერთო რაოდენობა ითვლიდა 500 კინოდანაღვარს. შეიქმნა მეცნიერებათა აკადემია, რომლის შემადგენლობაში შედიოდა 30 სამეცნიერო ინსტიტუტი და დაწესებულება.

საგანმანათლებლო სისტემის უწყვეტი ზრდა სახელმწიფოს მხრიდან საჭიროებდა განსაკუთრებულ ყურადღებას და მზრუნ-

ველობას. სწორედაც ამიტომ 1946 წელს დაფინანსება ნაცვლად 1945 წლისა 626-ათასიდან 762-ათასამდე ავიდა. 1946 წელს მარტო მეცნიერებას გამოეყო 36-ათასზე მეტი მანეთი.

(დიდი საბჭოთა ენციკლოპედია. 1948 წ. ქ. მოსკოვი გვ. 1861-1862.)

ახლა ვნახოთ თუ რა მდგომარეობა იყო საქართველოში 1980-იან წლებში, გერმანელი მოგზაურის და მწერლის ჩანაწერების მიხედვით: „1914-იან წლებში საქართველოში იყო 130000 სკოლის მოსწავლე. (მგონი ეს ცნობა გაბერილია. ს.ს). დღეს სოციალისტურ საქართველოში მილიონზე მეტი მოსწავლეა (1980-იანი წლები). უმაღლესში საშუალო სპეციალურ სასწავლებელში კი 150000 ადამიანია, მათი ნახევარი ქალებია. ყოველწლიურად 30000 უმაღლესდამთავრებულია. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო მოსახლეობის მიხედვით ერთერთ ბოლო ადგილზეა საბჭოთა კავშირში, სწავლების შედეგების მხრივ ერთერთი მოწინავეა.

1913 წლამდის საქართველოში იყო 41 სამკურნალო კლინიკა, ამჟამად კი 500-ზე მეტია. თუ მაშინ სულ 40 ადგილი იყო მშობიარეთათვის, ახლა 4300-ია. არა მარტო სპეციალურ სამშობიაროებში, არამედ ადგილებია დასასვენებელ სახლებშიც, პანსიონატებში და სხვა ადგილას. ეს მიუთითებს საბჭოთა ქვეყნის განათლების სისტემის აღმაველ საფეხურებზე.

(გიუნტერ შტაინი – „მოგზაურობა რუსთაველის ქვეყანაში“)

აჭარას ამ მხვრივ ცუდი მემკვიდრეობა ერგო. თუ 1921 წლამდე აჭარის მოსახლეობის შვიდმა პროცენტმა იცოდა წერა-კითხვა და მთიანი სოფლები საერთოდ მოწყვეტილი იყო განათლებას, 1921 წლის შემდეგ თანდათანობით შეანათა მოსახლეობაში განათლების შუქმა. მივარდნილ სოფლებშიც შეაღწია სწავლა-განათლების სიკეთემ, მაგრამ, როგორც უკვე ითქვა, სიძნელეების გადალახვით.

სწავლა-განათლება ანა-ბანით იწყება და სწორედ ამ საშურს საქმეს მოჰკიდა ხელი აჭარის რეგოკმმა. წერა-კითხვის სალიკვიდაციო კომისიას ი. ბახტაძე ჩაუყენეს სათავეში და მუშაობა გაშაღეს მთელი აჭარის მასშტაბით. 1921 წელსვე უკვე ფუნქციონირებდა ორმოცამდე წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო სკოლა.

ოცდაათიანი წლებისათვის ეს რიცხვი გაიზარდა ოთხასამდე, მაგრამ, სამწუხაროდ, მსმენელ ქალთა რიცხვი პროცენტულად ჯერ კიდევ ძალიან ნაკლები იყო.

დევითი: უცოდინარობის სამანები უნდა მოირღვეს! – დღის წერიგში რჩებოდა ყოველთვის. წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო სკოლები, სწორედ ამ დევითი ფუნქციონირებდა, სადაც დამსწრეებს უსასყიდლოდ ამეცადინებდნენ.

1930-იანი წლების შემდეგ, აჭარის 680-ზე მეტ წერა-კითხვის სალიკვიდაციო სკოლაში უკვე 11000-ზე მეტი მსმენელი ირიცხებოდა. დაახლოებით 4500 ქალი იყო.

1941 წლისათვის უცოდინარობა ძირითადად ლიკვიდირებული იყო. რაც შეეხება სკოლების რიცხვს, თუ 1917 წლის მდგომარეობით აჭარაში მათი რაოდენობა თითებზე ჩამოსათვლელი იყო, 1921 წლიდან უკვე ათეულობით განისაზღვრებოდა. 1927 წლისათვის აჭარაში უკვე 200-ზე მეტი სკოლა ფუნქციონირებდა, მაგრამ კონტიგენტი ისე იზრდებოდა რომ არსებული სკოლები ძლივს აუდიოდა სწავლებას. უმეტეს სკოლაში სწავლება სამცვლიანი იყო. თუ 1922 წლისათვის ბიუჯეტიდან სკოლების მშენებლობაზე 150000 მანეთამდე იყო გამოყოფილი, ათი წლის შემდეგ ფინანსები 6 მილიონამდე გაიზარდა, რაც ნათლად მეტყველებს მთავრობის დადგენილების მიზანმიმართულ კურსზე.

1921-1922 წლები მთლიანად დაეთმო წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის საწყის ეტაპს. პარალელურად მიმდინარეობდა სკოლების მშენებლობა, ვინაიდან ლიკსკოლებიდან ფეხადგმულ მოზარდებს სწავლის გაგრძელების წყურვილი ექნებოდათ, რაც სინამდვილეში ასეც მოხდა.

ლიკსკოლებში ანბანს დაუფლებული გლეხების შეგნებამ იმ დონემდე მიადწია, რომ თავად დაისახეს ამოცანად შეილებისთვის განათლების მიღება, რაც აუცილებელი იყო იმ დროისთვის სიღატაკისა და უკულტურობის დასაძლევად, ელემენტარული საარსებო წყაროების მოსაპოვებლად და შემდგომი გაუმჯობესების მიზნის მისაღწევად.

მთავრობის დადგენილებებში ხაზგასმულად იყო აღნიშნული რომ არ უნდა შეელახულიყო მოსახლეობის მაჰმადიანური სარწმუნოებრივი

გრძნობები. ამ მიმართებით სწორი ნაბიჯები გადაიდგა კიდევ.

მთავრობის პროგრამა თავდაპირველად ანბანის სწავლება-გავრცელებას ითვალისწინებდა, ვინაიდან, შენობა ბალავარის ჩაყრით იწყება და ეს ბალავარი მტკიცე უნდა იყოს, რომ მასზე დაეშენოს შემდეგი. ანბანის გავრცელების კვალდაკვალ, ეს სიმტკიცე ნამდვილად წარმოჩინდა.

წლების მიხედვით, ვიდრე ორმოციან წლებამდე, სკლების მატების პარალელურად ლიესკოლების დაარსება დღის წესრიგიდან არ მოხსნილა. ამ სიკეთის შეღწევა მოსახლეობაში სირთულით გამოირჩეოდა, რის გამოც ეტაპობრივად მიმდინარეობდა.

1931-1932 სასწავლო წლის შედეგებზე მოხსენებიდან მცირე ამონარიდი: „მთელი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე დამყარდა კომუნისტური, საბჭოთა წყობილება, გაიმარჯვა სოციალიზმმა ჭკვიანი ბელადისა და მეგრძოლი ხალხის ერთიანი ძალისხმევით. საქართველოში დასრულდა მენშევიკებისა და ალა-ბეგების ხანა, ხალხმა შავბნელი წარსულიდან გამოიხედა, თავი დააღწია ბატონებისა და კულაკების ძალმომრეობას და შეუდგა ახალი ცხოვრების დამკვიდრებას“... (P-5. აღწ. I. საქმე №340. აჭარის ცსა).

ეს მოხსენება ძირითადად შეეხებოდა რევოლუციის გამარჯვებას და 1920-იანი წლების შემდგომ პერიოდს.

პირველი განათლების მინისტრი

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე აჭარაში იყო 38 დაწყებითი სკოლა რომლებიც შემდგომ წლებში თანდათან მატულობდა.

1921 წლიდან ბათუმში შეიქმნა წერაკითხვის უცოდინართა და მცირემცოდნეობის სალიკვიდაციო მეგრძოლი საზოგადოება – (წერკუმსი).

1921 წლიდან 1941 წლამდე არ შეწყვეტილა ამ საზოგადოების აქტიური მუშაობა, რომელთა სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ თუ არა ასეთი საზოგადოების

არსებობა და მთავრობის მიერ მომავალზე ზრუნვა, 1945 წლისათვის აჭარაში სკოლების რაოდენობა 380-მდე ვერ გაიზრდებოდა. მათ შორის 216 დაწყებითი იყო, 122 შვიდწლიანი და 33 საშუალო. იყო სპეციალიზებული სკოლებიც.

თვითმხილველთა გადმოცემით საღორეთში განათლების კერა იყო სწორედ ის ლიკ-სკოლა, სადაც უფროსები და უმცროსები ერთად ეზიარნენ მშობლიურ, ქართულ ანბანს. ეს სკოლები საბჭო-

თა ხელისუფლების დამყარებისთანავე დაარსდა საღორეთში და მათ შექმნაში დიდი წვლილი მიუძღვით იმ დროის განათლებულ პიროვნებებს, წარმოშობით საღორეთელ ბიძაშვილებს ხასან და სელმან ლორთქიფანიძეებს. მათი მშობლებიც ავტორიტეტები იყვნენ განათლების აღორძინების საქმეში. გადმოცემით, მემედბეგ აბაშიძის თაოსნობით აგიტაციას ეწეოდნენ მოსახლეობაში განათლებისა და ცხოვრების უკეთ მოწყობის კეთილშობილურ მისიაში, ადგილობრივებიდან ბაქოში სწავლა მიღებული მოლა მემედ დიასამიძე. სწორედ ბატონი სელმანისა, რომელიც იმ

შალვა აქმეტელი
1888-1937
შალვა აქმეტელი, ეროვნული მუზეუმის თეატრის სპეციალური კანონი აქმეტელი

პირველი აჭარელი იურისტი

დროს განათლების სახალხო კომისარის პოსტს ფლობდა და მემედ დიასამიძის ძალისხმევით გაიხსნა საღორეთში განათლების ის კერა, რასაც ლიკ-სკოლა და დაწყებითი განათლების სკოლა ჰქვია. ინიციატივა ისევ საღორეთელებს გამოუჩენიათ და წერილობითი თხოვნით მიუმართავთ ბატონ სელმანისათვის, რომელსაც სიხარულიანი ხმით აღმოხდენია: „აბა ავშენდით, გაგკეთდით ხალხიო“. მან იცოდა, რომ საღორეთის მცხოვრებლები რელიგიის მტკიცე დამცველები იყვნენ და რომ მათთან აგიტაციის ჩატარება რთულ და უიმედო ცდად მიანდა. უპერსპექტივოდ თვლიდნენ ყოველგვარ პროპაგანდას, მაგრამ მათ სასიხარულოდ მოხდა პირიქით, რამაც საღორეთელ ახალგაზრდებს მისცა საშუალება ზიარებოდნენ პრო-

ერესულ აზროვნებას, იდეებს, ცხოვრების უკეთ მოწყობის ავან-
ჩავენს. ყოველივე ამის გათვალისწინებამ ააღორძინა საღორეთი და
საერთო ცხოვრების ფერხულში ჩააყენა.

ეთნოგრაფ ზაქარია ჭიჭინაძის ცნობით, ოსმალებმა „საღორეთშიც
დაწვეს წიგნებო" – ე.ი. ირკვევა რომ ოსმალურ ექსპანსიამდე
საღორეთში ცოტა თუ ბევრად წიგნიერება ფუნქციონირებდა.

საღორეთში, პროგრესულად მოაზროვნეთა გვერდით იყვნენ ისეთი
ადამიანები, ვისაც უნდოდათ, რომ მცხოვრებლები ყოველთვის დაბე-
ჩავებული ყოფილიყვნენ. არ ჩამოეთვლი მათ, ვინაიდან დრომ დაუმტ-
კიცა მათებური აზროვნების მცდარობა და ჩრდილიც რომ არ
მივაყენოთ მათ შთამომავლობას.

საღორეთში პროგრესულმა აზროვნებამ მიძიმე-მიძიმე ნაბიჯებით
გაიმარჯვა. ერთი გადმოცემით, საღორეთში სკოლა 1921 წელს გაიხ-
სნა, დასახლება ცივასულას ტერიტორიაზე მცხოვრებ ჯემალ შავ-
ლიძის სახლში, რომლის მეორე სართულზე მოთავსებული იყო
კონტორა, ხოლო ანბანის სწავლება მიმდინარეობდა შენობის პირე-

ხასან სამნიძე ტატალოდღის სახლი, სადაც მიმდინარეობდა წერა
კითხვის მცირემცოდნეთა სწავლება

ელ სართულზე, რომელიც იმ დროისათვის არა სართულს, არამედ სარდაფს წარმოადგენდა, სადაც სინესტე და შმორი იყო, თუმცა სწავლამოწყურებულთათვის ამას ხელი არ შეუშლია. მთავრობის დადგენილებით, სასწავლებელი მცხოვრებლებიდან მანძილით სამ კილომეტრს არ უნდა გაცილებოდა და სინამდვილეში ეს ასეც იყო.

1922 წლისათვის, მოსახლეობაში ჩატარებული აგიტაციის წყალობით ლიკ-სკოლების რიცხვი გაიზარდა და მოქმედებდა, კერძოდ:

1. მოქმედებდა ხასან ტატალოღლი – სამნიძის ოჯახში.
2. მოქმედებდა ისმაილ დვალის ოჯახში.
3. მოქმედებდა ისმაილ სამნიძის ოჯახში.
4. მოქმედებდა ყერიმან თებიძის ოჯახში.
5. მოქმედებდა ცივასულას ტერიტორიაზე.

თანდათან იზრდებოდა მსმენელთა კონტინგენტი, მაგრამ იყო მცდელობა მსმენელთა აზრის შეზღუდვისა, ჩამორჩენილობაში დაბრუნებისა, შესაბამისად კონტინგენტის სწრებალობაც არაერთგვაროვანი იყო. უმეტეს შემთხვევაში ადგილი ჰქონდა კლებას ან განთესვას.

ლიცსკოლების პარალელურად აუცილებელი გახდა დაწყებითი სკოლების გახსნა, რისთვისაც საჭირო იყო შენობა. ადგილობრივი მცხოვრებლები, აბდულ და მემედ დიასამიძეები, რამიზ, მევლუდ, მუსტაფ, ჯემალ და აბდულ სამნიძეები, მოგვიანებით კი ალიოსმან სამნიძე და ისრაფილ თებიძე ამოწმებდნენ, რომ ქაიდიე (არზანოდლი) ხასანის სახლი, რომელიც მდებარეობდა ქედზე, 1922 წელს სასწავლო წლის დაწყებამდე შეისყიდეს და ჩამოიტანეს, ჯამესა და მედრესაზე 50 მეტრის დაშორებით, ხასანისავე საკარმიდამო ნაკვეთში ააშენეს, იქ, სადაც ამჟამად ახალი სკოლა აიგო, იქვე ახლოს. ისმაილ სამნიძის სახლში არსებული ლიც-სკოლა, რომელიც პირველდაწყებით კლასად გადაკეთდა, ახალ 1922 სასწავლო წელს სკოლა საკუთარ შენობაში მოთავსდა.

იმის გათვალისწინებით, რომ დუსხტორ ყოფაგამოვლილი მცხოვრებლები ჯერ კიდევ სიღარიბის მარწმუნებში იყვნენ, მთავრობა ყოველნაირად ხელს უწყობდა და ეხმარებოდა აჭარის მოსახლეობას. ყრილობებსა და კონფერენციებზე, სხდომებსა და მთელ რიგ თათბირებზე, წინა პლანზე იდგა მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრების გაუმჯობესების საკითხი.

აჭარისტანის სახალხო განათლების კომისარიატის კოლეგიის 1923 წლის 10 ენკენისთვის №38 სხდომის ოქმში ვკითხულობთ:

„მომავალი სასწავლო წლიდან ოქმში გაიხსნას 20 ახალი სკოლა და თითო შტატი შედგეს სამი თანამშრომლისგან: გამგე, მასწავლებელი და დარაჯი. დაინიშნოს კომისია, რომელიც ადგილობრივად გაეცნობა, როგორც უკვე არსებული სკოლების შენობების საჭირო შეკეთებას, აგრეთვე ახალი სკოლების შენობების აგებას და შეადგენს სმეტას.

სწავლების ქირა დაწესდეს II-საფეხურის სკოლებში და ტექნიკუმებში. საბჭოთა მოსამსახურეებისა და პროფკავშირთა წევრების შვილე-

ბი თავისუფლდებიან სრულიად ქირისაგან, თუ მათი მზრუნველნი ღებულობენ ჯამაგირს თვეში 30 საქართველოს მანეთს ან ნაკლებს.

უმუშევარი, წითელარმიელნი და უღარიბესი გლეხკაცობა სრულიად თავისუფლდებიან მათ მზრუნველობაზე მეოფ მოწაფეთა სწავლის ფულიდან. ოლქის სკოლების მოწაფეებს საერთოდ მიეცეს უსასყიდლოდ აჭარისტანის განსახკომის მიერ გამოცემული სახელმძღვანელოები, როგორც ქართული, ისე თურქული." (აჭარისტანის განათლების სახალხო კომისარი ს. ვარშანიძე P-5, აღწ. I. საქმე №21).

1924 წლიდან კანონში ემატება ცვლილებები, რომელიც სოფლისა თუ ქალაქის მოსახლეობაზე ზრუნვას გამოხატავს.

ამონაწერი განათლების სახალხო კომისარიატის კოლეგიის სხდომის ოქმიდან: „მიმდინარე სამოსწავლო წლის განმავლობაში მოწყობილ იქნა რესპუბლიკის ყველა მაზრების ცენტრებში მოწაფეთა პანსიონები 5 ერთეულით. თითოეულ პანსიონში 200-250 მოწაფით, რომელიც სავსებით შეცვლის ეხლანდელ არანორმალურ მდგომარეობას. უპირველეს ყოვლისა, პანსიონები გახსნილ იქნას ხულოსა და ქედაში. პანსიონების ხარჯი შეტანილ იქნას ადგილობრივ ბიუჯეტში." (სხდომის თავმჯდომარე განათლების სახალხო კომისარი ს. ვარშანიძე. ოქმი №9, 9-იანვარი, 1924 წელი).

1924 წლის 27 თებერვალს განსახკომის კოლეგიის სხდომაზე უკვე ისახება ამოცანები სკოლების მმართველობის სისტემაში და საგნობრივ დისციპლინებში ცვლილებების შეტანისა. ცვლილებებია გადასახადების შესახებაც.

განათლების სახალხო კომისრის მოადგილის, ამხანაგ ქუთათელაძის მიერ წარმოდგენილია შეცვლილი, I - საფეხურის სკოლებში სამოსწავლო წლის მეორე ნახევრიდან სახელმძღვანელოდ: „სკოლებში შეიქმნას მოსწავლეთა თვითმმართველობა, რომელიც სკოლის რამდენიმე მასწავლებლის ხელმძღვანელობით გაიწაფებიან. გაატარონ ცხოვრებაში ეს სკოლისთვის ახალი მოვლენა. ერთერთ პირველი საფეხურის სკოლაში სანიმუშოდ კი დაწესდეს მოსწავლეთა თვითმმართველობა უხელმძღვანელოდ, დანარჩენ სკოლებში მოწაფეთა თვითმმართველობა ამორჩევით დანიშნავს თავიანთ ხე-

ლმძღვანელ მასწავლებელს.

ამ დადგენილების ცხოვრებაში სასურველი შედეგებით გასატარებლად, გაიმართოს წინასწარი თათბირი სკოლის გამგეებთან და აგრეთვე განათლების მუშაკთა კავშირის მომავალ საერთო კრებაზე მოხსენდეს კრებას."

კოლეგიის სხდომის ოქმი №40, §9:

„პირველი საფეხურის სკოლები, როგორც სავალდებულო, სრულიად თავისუფლდებიან სასწავლო ფულის გადასახადისაგან, ხოლო მეორე საფეხურის სკოლებში, სახელმწიფო დაწესებულების ის მოსამსახურენი, ვინც ღებულობს 30-50 მანეთამდე, კმაყოფაზე მყოფ მოსწავლეთა გადასახადი უნდა გადაიხადონ 10 ჩერვონცამდე, ხოლო ვინც ღებულობს 50 მანეთზე ზევით, უნდა გადაიხადოს 20 ჩერვონეცი. კერძო პირები კი იხდიან 30 ჩერვონეც მანეთს." (თავმჯდომარე ქუთათელაძე).

17 მარტი 1924 წელი. ოქმი №5 განსახკომის კოლეგიის სხდომისა: „მიმდინარე სემესტრი გაგრძელდეს 4 თვეს ანუ პირველ ივლისს შეწყდება მეცადინეობა. II - საფეხურის სკოლების მოსწავლეები გამოცდების გარეშე გადავლენ შემდეგ უფროს ჯგუფებში წლიური წარმატების მიხედვით. თუ მოსწავლე ვერ ასწრებს, დარჩება იმავე ჯგუფში, საშემოდგომო გამოცდები კი არ ჩატარდებათ." (სხდომის თავმჯდომარე დ. ქუთათელაძე).

განათლების სისტემაში ყურადღება იყო მიქცეული სკოლებსა და მათზე მზრუნველთა ეროვნულობაზეც, ვინაიდან ქართული ენის არმცოდნე შესაფერის ცოდნას ვერ შესძენს აჭარელ ბავშვებს.

„აჭარელ ბავშვთა სახლების და სკოლების სათავეში უნდა იდგეს აჭარელი მცოდნე პირი, რომელიც თავისთავად ცხადია, ახლოს მიუდგება აჭარელ ბავშვთა ზნე-ჩვეულებებს და ფსიქოლოგიას." (P-5. აღწ. I საქმე №32. 7 ივლისი 1924 წ. ოქმი №13. განსახკომის კოლეგიის სხდომის თავმჯდომარე ს. ვარშანიძე).

მომავალი სამოსწავლო წლისათვის შემუშავებულ პროგრამაში გათვალისწინებული იყო შემდეგი საგნების სწავლება: მშობლიური ენა, რუსული ენა, უცხო ენა, არითმეტიკა, გეომეტრია, ბუნებისმეტყველება, გეოგრაფია, საზოგადოებათმეცნიერება (ისტორია), ხატვა, ტანვარჯიშობა.

1924 წლის 25 სექტემბრის ოქმი №1-ით ირკვევა, რომ იმ გლეხთა შვილები, რომლებიც საერთოდ გათავისუფლებული არიან სასოფლო-სამეურნეო გადასახადებისაგან, თავისუფლებიან სწავლის ფულისგან. ყურადღება უნდა მიექცეს აგრეთვე მოსწავლეთა გაცდენებს, ვინაიდან მშობლები ტვირთავენ სამუშაოთი, რის გამოც გამოითქვა პრეტენზიები. სამოსწავლო წელი დადგინდეს 15 მაისამდე და მშობლებს მიეცეთ მითითება სწავლის პერიოდში ბავშვების სამუშაოდან გათავისუფლების შესახებ". (განთლების კომისარი ს. ვარშანიძე).

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მოსახლეობა კმაყოფილებით შეხვდა ამ დადგენილებებს და მხარი აუბა წამოწყებებს ცხოვრების ახლებურად წარმართვის მხრით. გლეხობა თანდათანობით შეეგუა სასიცოცხლო მნიშვნელობის კანონ-პროექტებს, ხოლო ახალგაზრდებში იმატა სწავლის წყურვილმა. ეს ასეც უნდა მომხდარიყო, იმიტომ რომ მოზარდ თაობას მერმისისკენ სავალ გზაზე ახლებური ხედვა გააჩნდა.

1924 წელს მოხდა უკვე არსებული სკოლების რეორგანიზაცია იმის გამო რომ პირველი საფეხურის სკოლები ვეღარ აუდიოდა მსმენელ – მოწაფეთა კონტიგენტის მოძალებას, საჭირო გახდა ამ სკოლებისა და ახლების ბაზაზე II საფეხურის სკოლების გახსნა, რომლებიც კადრებს მოამზადებდა სპეციალიზებულ ტექნიკუმებსა და სხვა უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლის გასაგრძელებლად.

II საფეხურის სკოლები უნდა გადაკეთებულიყო შვიდწლედებად, რომელიც ხელს შეუწყობდა ახალგაზრდობის უმრავლესობას სპეციალიზებულ ტექნიკუმში სწავლებისათვის, მხოლოდ მცირე კონტინგენტი უნდა შესულიყო უმაღლეს სასწავლებელში, რასაც პროფესიული განათლების ფართოდ დანერგვისათვის მოითხოვდა სახელმწიფო ინტერესი.

1924 წლის 29 ნოემბრის მოხსენებაში, აღზრდის მთავარმმართველობის გამგე ე. ქუთათელაძე აღნიშნავს რომ „ახლად აღორძინებული სკოლის მოვალეობაა, აღზარდოს სულით, ნებით, რწმენით, ძაღღონით, ცოდნით და კოლექტიურ შემოქმედებით აღჭურვილი მებრძოლი მოქალაქე, ამიტომ კი საჭიროა, რომ მთელი ჩვენი ყურადღება მიქცეული იყოს იმ მხრივ, რათა ბავშვთა აღზრდის საქმეში, სკოლაში

შეექმნათ ისეთი პირობები, რომელიც მოგვეცემს შეძლებას ადვილად გამოვეუშუშაოთ ბავშვებს ზემოთაღნიშნული თვისებები და ხასიათი. ამას კი მივალწევთ მაშინ, როდესაც ბავშვი სკოლაში ისე თავისუფლად იგრძნობს თავს, როგორც თავის სახლში. როდესაც იგი შეითვისებს იმას, რომ სკოლაში მას სხვა კი არ ასწავლის, არამედ თვით სწავლობს, როდესაც მას კი არ აიძულებენ დაიცვას წესრიგი, არამედ თვით იგრძნობს წესრიგის დაცვის საჭიროებას, რომ ეს მისი აუცილებელი ბუნებრივი მოვალეობაა. როდესაც მას მასწავლებლის სახით მოვევლინება არა უფროსი, რომელსაც ყოველ წამს შეუძლია იგი დატუქსოს, არამედ უფროსი ამხანაგი, რომელიც მის საშველად არის მოვლინებული. ყველა ეს პირობები საჭიროა ნორმალურად სწავლა-აღზრდის დასაყენებლად. საჭიროა და აუცილებელი ფართო თვითმოქმედება, თვითმმართველობა და თვითდისციპლინა მოწაფისა. თავისთავად გაუქმებული და სრულიად მოსპობილი უნდა იქნეს დამრიგებლის თანამდებობა." (P-5. აღწ. I. საქმე №40).

როგორც ვხედავთ, მოსწავლეს იმგვარად უდგებოდნენ, საკითხებს იმგვარად სვამდნენ, რომ თავად მოსწავლე დაინტერესებული იყო სკოლაში გამოცხადებით, ცოდნის დაუფლებით და იმის ფიქრით, რომ გამოადგებოდა სოფელს, ქალაქს, ხალხს და საზოგადოებას.

1925 წელს განათლების ყოფილი სახალხო კომისარი ქედის აღმასკომის თავმჯდომარედ აურჩევიათ. მისი მოღვაწეობის პერიოდი სახარბიელო ნამდვილად არ იყო, მაგრამ რადგანაც უნარიანი და კარგი ორგანიზატორი იყო, რომ უფრო კარგად წარმართულიყო სწავლა-განათლების საშური საქმე, დროებით ჩაუყენეს სათავეში აღმასრულებელ ორგანოს, რამაც დიდი შედეგი მისცა რაიონის მოსახლეობას.

შემდეგ და შემდეგ იგი რამდენიმეჯერ იკავებს განათლების სახალხო კომისრის თანამდებობას, ვიდრე 1931 წლის ჩათვლით, თუმცა შემდეგშიც ისევ ამ აპარატის წამყვანი ფიგურაა. მიუკერძოებელი იყო, მაგრამ მშობლიურ სოფელ საღორეთს განსაკუთრებულ მზრუნველობას უწევდა.

1925-1926 წლებში საღორეთის სკოლაში სწავლას ეუფლებოდა 18 ვაჟი მასწავლებლის 2 საშტატო ერთეულის მოღვაწეობით. სკო-

ლას შეერქვა დაწყებითი და როგორც ითქვა, სწავლა მიმდინარეობდა სკოლისთვის შექმნილ შენობაში. მოღწეული ცნობით, საღორეთში ანბანის სიკეთე შემოიტანა მასწავლებელმა ბენია გიორგაძემ. იგი დიდხანს მოღვაწეობდა ქედის რაიონში. იყო განათლების განყოფილების გამგეც, შემდეგი ინფორმაცია კი მასზე აღარ გვაქვს.

1926 წლისათვის მოსწავლეთა რიცხვი ოცდაათამდე გაიზარდა – 23 ვაჟი და 7 ქალი. ამ წლისთვის ქელაში სულ იყო:

სულ მოწავე	ვაჟი	ქალი
2606	1442	1164
7-წლიანი	387	201
8-11 წლიანი	1241	591
12-წლიანი	384	177
13-14 წლიანი	416	227
15-წლიანი	356	177

1926 წლიდან საღორეთის სკოლა იწოდებოდა რაი-სკოლად, რომელიც ხელმძღვანელობდა: დერეხონის, ორთახონის, ზედა აგარის და ქვედა აგარის დაწყებით სკოლებს.

სკკბ აჭაროლქკომის პრეზიდიუმის სხდომის მიერ დამტკიცდა წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია 15-40 წლის ასაკის მოსახლეობისათვის 3 წლიანი, 1926-1930 წლების პროგრამით.

ამავე წლების მონაცემებით ქედის თემში შედიოდა შემდეგი სოფლები.

სოფელი	მცხოვრებთა რაოდენობა	კაცი	ქალი
საღორეთი	204 სული	104	100
დერე-ხონა	184 სული	105	79
ორთა-ხონა	112 სული	60	52
ზედა-აგარა	220 სული	120	100
ქვედა-აგარა	204 სული	120	84
სულ:	924	509	415

რამდენიმე ხანში მოხდა სოფლებისა და თემების გადაჯგუფება, რის შედეგადაც ქედის თემის 38 სოფელთან მიერთებულია სოფლები დერე-ხოხნა და ორთა-ხოხნა, ხოლო ზენდიდის სასოფლო საბჭოში შედიოდა საღორეთი, ზედა და ქვედა აგარა.

ცხრილები: (P-5, აღწ. I, საქმე №235).

1927 წლის მონაცემებით ვგებულობთ: „აჭარისტანის განათლების კომისარს სელმან ლორთქიფანიძეს აცნობეს, რომ აჭარისტანის ავტონომიური ს.ს.რ ქედის სამაზრო აღმასკომის პრეზიდიუმის სხდომის თანახმად, რომელსაც ესწრებოდა აჭარ-ცაქის თავმჯდომარე მოედინ სურმანიძე, №19 ოქმის შესაბამისად სოფელ საღორეთის სკოლა მოთავსებულ იქნა სოფლის ცენტრში, ადგილობრივ მედრესაში, როგორც მცხოვრებლებისთვის უფრო ხელსაყრელი და მიზანშეწონილი.“ (ფონდი №76, საქმე №9).

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩანს, რომ კონტინგენტი გაზრდილა და სკოლა დამატებით მედრესაშიც გაუხსნიათ, რითაც ხოჯა-მოღლებისთვის მედრესაში ფუნქციონირების გზები გადაიკეტა.

საღორეთის სკოლას ბევრჯერ შეეცვალა ადგილი. მიზეზები და მიზანი არ დგინდება, მხოლოდ ზეპირი მონათხრობებითაა ცნობილი რომ სკოლა სოფლის ცენტრიდან დასახლება პერკუმზე გადაუტანიათ. სწავლება მიმდინარეობდა ყერიმან თებიძის შვილის, მემედ თებიძის ამჟამინდელი სახლის მოპირდაპირედ მდებარე ბარაკის ტიპის ხის შენობაში, რომელიც „აწჰესის“ სათავის მუშებს დროებით დაეთმოთ. მასში მოგვიანებით ფუნქციონირებდა სამედიცინო პუნქტი. ერთი ცნობით სწავლება მიმდინარეობდა ცივასულას, ხემიდ დევაძის საცხოვრებელი სახლის ახლოს მდებარე იმავე ტიპის ხის ბარაკში.

ეს ცნობები სინამდვილეს შეესაბამება, მაგრამ მხოლოდ ყოფილი მოსწავლეების მონათხრობზე დაყრდნობით, ოღონდ ამ გადასვლა-გადმოსვლის მიზეზს და მიზანს ვერაფერს ასახელებს.

ვინაიდან სკოლების რემონტს დიდი ყურადღება ექცეოდა და თანაც მოძალებულ კონტინგენტს პატარა შენობა ვეღარ აუდიოდა, ამიტომ სწავლებაც სხვადასხვა ადგილას მიმდინარეობდა. ეს იმ

დროისათვის მისაღებიც იყო, ვინაიდან ბრძანებების მიხედვით სკლამდე მანძილი სამ კილომეტრს არ სცილდებოდა.

სკოლების პარალელურად დიდხანს ფუნქციონირებდა ლიკსკოლები. თუ დასაწყისში 7-წლიანი ბავშვებიდან დაწყებული 50 წლამდე ასაკის მსმენელები ერთად ეუფლებოდნენ ანბანს, სკოლებმა მოწაფეები უკვე მიიზიდა, ხოლო 15 წლის ასაკს ზემოთა მსმენელი ლიკსკოლებში განაგრძობდა მეცადინეობას.

ძველ ლიკსკოლებს ფუნქციონირება არ შეუწყვეტია, ხოლო მასწავლებლები ასწავლიდნენ როგორც დაწყებით ისე ლიკსკოლებშიც, ოღონდ მსმენელთა ცვლა დაპროგრამებული იყო.

მშრომელთა დეკუტატების ქედის რაი ადმსკომთან არსებობდა განათლების ინსპექცია, რომელიც ხელმძღვანელობას უწევდა რაიონის სკოლებსა და სხვა კულტსაგანმანათლებლო დაწესებულებებს. განათლების ინსპექციას დიდი სამუშაოს შესრულება უწევდა, რათა ბავშვები და წერა-კითხვის უცოდინარნი მიეზიდათ დაწყებითსა თუ ლიკსკოლებში. ამ მიზნით თემსაბჭოებში კულტლაშქრობები ეწყობოდა.

მშრომელი ხალხი თბილი განწყობითა და მიზანმიმართულად ჩატარებული აგიტაციის შემდეგ, მთლიანად ქართული სკოლის მხარეზე დადგა, გაიგეს რა სკოლისა და სწავლის ფასი, რის შედეგადაც აშკარად, უკეთესობისაკენ იცვლებოდა დამოკიდებულება მუსლიმან მცხოვრებლებსა და დანარჩენ ქართველებს შორის.

1927 წელს VII მოწვევის III სესიაზე აჭარცაკის წინაშე მოხსენებით გამოვიდა განათლების სახალხო კომისარი სელმან ლორთქიფანიძე. სესიაზე გატანილი იყო ორი საკითხი:

სასკოლო ქსელების შეუნელებელი ზრდა.

მოსახლეობის თვალში სკოლის ავტორიტეტის ამადლების ცდა.

„როგორც საკავშირო სკოლებში, ასევე აჭარისტანში უნდა მიექცეს ყურადღება საყოველთაო სავალდებულო სწავლების ზრდას. საჭიროა სკოლამდელი დაწესებულებების გახსნა ბავშვთა გათვითცნობიერების უკეთ წარმართვისათვის. გახსნილ სკოლებში ყურადღება უნდა მიექცეს სწავლების ხარისხს და ლაბორატორიების უკეთ მოწყ-

ობას, საჭირო ინვენტარიზაციას. 1928-1929 წლების მანძილზე საჭიროა 4 ახალი სკოლის შემატება. აჭარისტანის მაზრებში 117 სკოლის საპირისპიროდ 147 მედრესე მოქმედებდა.

კანონის აღიარების შემდეგ, ახალგაზრდები მედრესეებში აღარ უნდა მიიღონ 14 წლამდე და ვისაც არ აქვს გავლილი 2-ჯგუფი. არ უნდა დაეუშვათ მედრესეებში ახალგაზრდების ძალდატანებით შეყვანა. (იგნორირებას არ უკეთებენ თურქულის სწავლებას, მაგრამ საჭიროდ თვლიდნენ მასწავლებელთა გადახალისებას. ს.ს).

ყურადღება უნდა მიექცეს სკოლების შემოთ უზრუნველყოფას. და უნდა ეთხოვოს აღმასკომებს აღნიშნულ საკითხზე ბიუჯეტში შეიტანონ ანგარიში. პედაგოგთა ხარისხის და მოსწავლეთა სწავლების ხარისხის ამადლებისათვის უნდა დავაარსოთ საჩვენებელი სკოლები. აგრეთვე უნდა დავვალდოს შესაბამის ორგანიზაციებს, მატერიალურად დაეხმარონ ღარიბებს მოსწავლეთა შემოსვის თაობაზე, საგზაო ხარჯების ანაზღაურებაზე.

ჩვენ ვღებულობთ ვალდებულებას, მასწავლებელთა პარტიული კადრების მომზადებას პედ ინსტიტუტის ბაზაზე 75%-ით. დიდ ყურადღებას დაეუთმობთ რუსული ენის სრულად და მაღალ დონეზე შესწავლას. ამ მიზნით შევარჩევთ საუკეთესო კადრებს. ყურადღება უნდა გამახვილდეს აგრეთვე 7-წლედების 9-წლედებად გადაკეთებაზე. უცხო ენები უნდა ისწავლებოდეს მაღალ დონეზე, რაც საჭიროა უმაღლესი შესვლის მსურველთათვის.

ორგანიზაციებს უნდა დავავალთ გააფართოონ ქოხ-სამკითხველოების წრე მომარაგებით და ლიკსკოლებს მიაქციონ განსაკუთრებული ყურადღება, გააფართოონ მათი ქსელი. (ლიკსკოლებს წინ უსწრებდა შრომითი სკოლები. ს.ს).

ყურადღება უნდა მიექცეს აგრეთვე მოძრავი კინოდანადგარების გამოყენებას და კინოს ჩვენებას ახალგაზრდების გათვითცნობიერებისათვის.

გადაუდებელ ამოცანად ვსახავთ სკოლების ზრდას, სახელმძღვანელოების უფასოდ დარიგებას, მაღალკვალიფიციური მასწავლებლების მომზადებას, სკოლებზე ბიბლიოთეკების გადაცემას. ყურად

დღეობა უნდა მივაქციოთ აგრეთვე უპატრონო ბავშვების უფლებების დაცვას და დახმარებას. ჩვენი ვალია აჭარულ ქალთა მასობრივი ჩაბმა სასწავლებელში, უმაღლესებში, რადიოსადგურების დამონტაჟება, ქალთა მოზიდვის მიზნით ჭრა-კერვის სკოლების გახსნა.

მიღებულ იქნება ზომები სკოლებში 7 თვიანი სწავლების შესახებ. უნდა იქნეს მიზიდული გოგონათა რიცხვი აგიტპროპაგანდით. მთავრობა ყოველ ღონეს ხმარობს მოსახლეობის თნხებით უზრუნველსაყოფად, რისთვისაც ბიუჯეტში შეაქვთ დამატებითი სახსრები განათლების სისტემის გაძლიერებისათვის."

სესიამ დამაკმაყოფილებლად ცნო სახალხო განათლების კომისარიატის მიერ ჩატარებული ღონისძიებები. დაისახა ამოცანებიც:

1. საკანონმდებლო დაწესებულებათა მუშაობის თვისობრივი გაუმჯობესება.
2. პედაგოგიური პერსონალის ხარისხიანად შერჩევა. ძველი კადრების გადამზადება-გადახალისება.
3. აჭარული კადრების მომზადება.
4. სკოლის ავტორიტეტის ამაღლება მოსახლეობის თვალში.
5. სკოლებზე მეთვალყურეთა დამატებით ინტრუქტაჟის ჩამოყალიბება.
6. სკოლების რიცხვის გაზრდა. მოსახლეობაში აგიტაციის ჩატარება ბავშვთა კონტინგენტის მომატების შესახებ.
7. აგიტაცია-პროპაგანდა მედრესეებზე მიჯაჭვული ხალხის გასათვითცნობიერებლად.
8. აღკვეთილ და დაუშვებლად იქნას მედრესეებში ძალდატანებით სწავლება.
9. არსებულ სკოლებში შეტანილ იქნას ისეთი თვალსაჩინოებები, რომელიც ნებისმიერ მსურველს აღუძრავს სწავლისადმი სურვილს.
10. სკოლებში მასწავლებლები არ გადატვირთონ ბევრი ჯგუფით.
11. ვინაიდან სათბობით უზრუნველყოფა ვერ ხერხდება და ამის გამო გაცდენებს აქვს ადგილი, დაევალოთ შესაბამის ორგა-

ნიზაციებს საკითხის მოგვარება.

12. გათვალისწინებულ იქნას ფუხარაზე თანხის სახით დახმარება.

13. ყურადღება მიექცეს მუშფაკებს, რათა ამ ფაკულტეტებიდან გადმოსული ახალგაზრდები უპრობლემოდ მოხვდნენ სხვადასხვა სასწავლებელში და შესაბამისად უმაღლეს სასწავლებელში.

14. უაღრესი ყურადღება მიექცეს სასოფლო კლუბებს, ბიბლიოთეკებს, კინოდანადგარებს, ლიკსკოლებს მათი უზრუნველყოფით მატერიალურად.

15. მიექცეს ყურადღება ლიკსკოლების პედაგოგთა სწავლების ხარისხს, მათი მომზადების დონეს. მათი კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით მოეწეოს კურსები.

16. ქალთა შორის ცივილური ფორმის დანერგვისათვის გაფართოებულ იქნას ქალთა პროფ-სკოლების წითელი კუთხეების ქსელი.

(1927 წ. 15 ივლისი. P-4. საქმე №287)

„1927 წელს პროლეტარიატის წინაშე დადგა ამოცანა მშრომელთა ქვეყანაში პოლიტიკური, სამეურნეო და კულტურული გარდაქმნის თაობაზე. ამ მიზნით სოციალისტური აღმშენებლობის საერთო სისტემაში უნდა გამონახულიყო შესაფერისი საშუალება სახალხო განათლებისათვის. პროგრამა მაქსიმუმში მოითხოვდა ყოველი სასკოლო ასაკის ბავშვის ჩაბმას სკოლაში. ამისთვის, მასწავლებელი ჯერ უნდა გასცნობოდა ყველა ბავშვის სოციალურ და მატერიალურ პირობებს, რათა გაადვილებოდათ მიდგომის ფორმა, ამასთანავე უნდა ეზრუნათ, მაქსიმალურად გადაეცათ ისეთი ცოდნა, რომ ბავშვი თვითონ გარკვეულიყო იმდენად, რომ ცხოვრების გარდაქმნაში თვითონ მიეღოთ მონაწილეობა. სკოლისა და მასწავლებლის როლი კი მოსწავლის წესიერად ჩამოყალიბებაში ვლინდება და ამდენად, ისინი ვალდებული არიან, რომ ბავშვები მოარიდონ ან გადააჩვიონ ყოველგვარ მანკიერს, რითაც არც თუ ისე ღარიბია ცხოვრება.

ბავშვების ჩამოყალიბებაში აუცილებელია სკოლისა და პედაგოგთა მჭიდრო კავშირი საზოგადოებასთან. ამასთანავე ბავშვებს უნდა გამოეუმუშაოთ შრომითი ჩვევებიც, ვინაიდან სოფლის მცხ-

ოვრებთა შორის კოლექტიური პრინციპები აბსოლუტურად ნულის ტოლია, ამიტომ სკოლამ უნდა იზრუნოს მოზარდი თაობის კოლექტიური პრინციპებით აღზრდაზე, რადგან ახალგაზრდობა უფრო ადრე გადის ახლებური ცხოვრების საჭიროების რელსებზე, ვიდრე უფროსი თაობა. ამიტომაც, მითითებები პირდაპირ ეგზავნებოდათ განათლების დარგის მუშაკებს განუხრელად გატარებისათვის. ეს იყო კოლექტივიზაციის წინამძღვრები, წინაპირობა მოსახლეობაში პროგრესული აზრებისა და მიღწევების დანერგვისათვის.

შეიქმნა პროგრამა ოთხწლედების შექმნის თაობაზე, რომელიც მოზარდებს მისცემს კარგი წერა-კითხვის და ანგარიშის ცოდნას. მხარეთმცოდნეობის ათვისების საშუალებას, ისტორიული ზნეჩვეულებების დაცვისა და საზოგადოებაში დამკვიდრების თავისთავადობას. ახალი ცხოვრების დამკვიდრებას, ტექნიკური პროგრესის განვითარების აუცილებლობას და სხვა, რომელიც გახდება სოციალისტური პრინციპების შესახებ უტყუარი თავდები." (მარიამ ორახელაშვილი).

ამ დროისათვის დაგეგმილი იყო ორსაფეხურიანი სწავლების შემოღება, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი.

I საფეხურზე სწავლება მოიცავდა I-IV კლასებს, ხოლო

II საფეხურზე სწავლება მოიცავდა V-VIII კლასებს.

განათლების სახალხო კომიასარიატმა 1927 წელს შეიმუშავა ოთხწლედების კომპლექსური პროგრამები, რომელიც ძირითადადში მოიცავდა პირველ, მეორე, მესამე და მეოთხე კლასებთან მუშაობის პრინციპებს. კლასი იწოდებოდა ჯგუფად. თითოეულ ჯგუფში სხვადასხვა დისციპლინები ისწავლებოდა ძირეული წვდომით.

I-ჯგუფი: ბავშვის გაცნობა. სკოლის გაცნობა. მუშაობისათვის შესაფერისი პირობების შექმნა. ბუნების ცვალებადობა. რა კეთდება ოჯახში. მზადება ზამთრისათვის ოჯახსა და სკოლაში. ბუნების სახეგართობის სახეები. გაზაფხულისა და საზაფხულო სახეები. ჰიგიენა.

II-ჯგუფი: ოჯახის ირგვლივ სამუშაოთა ჩატარების განხილვა. დაკვირვებები ბუნებაზე, ექსკურსიები, თავისუფალი თხრობა. ზეპირი და წერიტი ანგარიშები. მეტყველი გამოთქმები, საათზე დაკვირვ-

ბები. მცენარე, ცხოველები, ადამიანი. დღესასწაულებში მონაწილეობის მიღება, გეომეტრიული სხეულების გაცნობა. ჯანმრთელობაზე ზრუნვის შეთვისება. მომავალში მუშაობის გეგმის შედგენა და სხვა.

III-ჯგუფი: ოქტომბრის რევოლუცია და მისი მიღწევები. სოფლის მეურნეობის დარგების ღრმად შესწავლა. ბუნების და მისი მოვლენების თეორიული დაუფლება. ადამიანის ჯანმრთელობისთვის საჭირო პირობები. კვება, ჩაცმა-დახურვა, ქალაქისა და სოფლის ურთიერთკავშირის სარგებლიანობა და საჭიროება. გარემოს კეთილმოწყობა და პირადი ცხოვრების წარმართვა. თემი, მაზრა. ბუნება და საქმიანობა.

IV-ჯგუფი: საქართველოს რესპუბლიკის ფიზიკურ-გეოგრაფიული მიმოხილვა. ოქტომბრის რევოლუცია და მისი მონაპოვარი. (იქ სადაც ისწავლება)... საქართველოს რესპუბლიკის მოსახლეობა, საქმიანობა, მეურნეობა, გაუმჯობესების ამოცანები და კულტურული ცხოვრება. მესაქონლეობა, საქართველოს ბუნებრივი სიმდიდრეები. მრეწველობა, ვაჭრობა, მიმოსვლის საშუალებანი. კომუნიკაციის საშუალებანი. მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრება, კულტურული ვითარება. როგორ წარმოიშვა საქართველოს რესპუბლიკა. ავტონომიები. დამოკიდებულება მეზობელ რესპუბლიკებთან. სსრკ-ზოგადი განხილვა. ასტროლოგიური დაკვირვებანი.

სასწავლო პროგრამა ისეა შერჩეული, რომ მეოთხე ჯგუფის მოწაფეს გაუღვიძოს ინტერესი სწავლის გაგრძელებისა შემდგომ საფეხურებზე.

1928 წლისათვის ქედის რაიონში იყო სულ 14 სკოლა.

მახუნცეთი, ზუნდაგა, დოლოგანი, ბზუბზუ, უჩხითი და დერეხოსნა შედიოდა აჭარისწყლის მაზრაში.

1928-1929 წლების ჩამონათვალში აღნიშნულია მასწავლებელთა წარმომავლობა და პარტიულობა. მაგ: კომკავშირელი, კომუნისტი, უპარტიო, მუშა, გლეხი, თავადი, ქართველი, აჭარელი, რუსი, სომეხი, ბერძენი და სხვა. სულ 39 მასწავლებელი.

1928-1929 წლის აჭარის სახკომსაბჭოს მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ სამეურნეო და კულტურულ ასპარეზზე დიდი აღმ-

შენებლობის ხანა დაიწყო, რომ დაიხვეწა პარტიის კლასობრივი ხაზი, გაიზარდა სოციალისტური აღმშენებლობის ელემენტები. თანდათანობით გაიზარდა სკოლისა და კულტურის ავტორიტეტი. რითაც ერთგვარი გარდატეხა მოხდა მოსახლეობის კულტურულ და პოლიტიკურ შექმნებაში.

1928 წლამდე საარქივო მანაცემებში არსადაა აღნიშნული მასწავლებელთა სახელ-გვარები, დანიშვნა-გათავისუფლების თარიღები. მხოლოდ 1928 წლისთვის სჩანს, რომ „საღორეთის რაი სკოლის გამგე იყო ბ. დოლიძე, შემდეგ მის ადგილას დროებით დანიშნული – ლოლა ორაგველიძე. მაზრის სკოლების ხელმძღვანელთა მიმართვის საფუძველზე დაინიშნენ აღნიშნული მასწავლებლები და თურქული ენის მასწავლებელი, მოლა მემედ დიასამიძე. (p-76, ანაწ. I. საქმე №15, ბრძ. №78).

მთელი რიგი ბრძანებებისა მიმართული იყო იქეთკენ, რომ ქალთა ჩაბმა მომხდარიყო კულტურული ცხოვრების ფერხულში. უმაღლესში მათი ჩარიცხვა, თუმცა მცირე რაოდენობით, მაგრამ წარმატებით ხდებოდა. ნასწავლ ქალებს დიდი გავლენა ჰქონდათ მოსახლეობაში.

ქალთა კონტიგენტის მასიურად მოზიდვის საქმეში აქტიურ როლს თამაშობდა წახალისებები, ჯილდოები, ფულადი სახსრები, დახმარებები, რამაც კეთილგანწყობილთა რიგი გაზარდა. აჭარულ ქალთაგან მომზადებულმა პედაგოგიურმა კადრებმა, აჭარის კულტურულად დაწინაურების და საზოგადოებრივ ასპარეზზე მათი გამოყვანის განმსაზღვრელი ფაქტორის როლი შეასრულა.

1922 წლიდან 1930 წლამდე, ლიკსკოლების რიცხვი 62-დან 420-მდე გაიზარდა. წერა-კითხვის უცოდინართა რიცხვის პროპორციულობა ქალაქსა და სოფელში რადიკალურად განსხვავდებოდა.

1929 წელს საღორეთის რაისკოლის გამგეა ნიკოლოზ წეროძე, მასწავლებელი კი ნადია წეროძე და მემედ დიასამიძე. (ბრძ. №85. 20 ოქტომბერი p-76. ანაწ. I. საქმე №15).

1929-1930 სამოსწავლო წელს საღორეთის რაი-სკოლაში იყო 3 ჯგუფი, 32 მოსწავლე, 2 მასწავლებელი. (p-770. აღწ. I. ფურც. 30).

აჭარისტანის მაზრებში ამ დროისათვის იყო 83483 მცხოვრები, მათგან წერა-კითხვის უცოდინარი 74123. ლიკსკოლეებში თავდაპირველად კლასში 30-40 მსმენელი იყო, დამთავრებისას კი რჩებოდა 5 ან 6 ადამიანი. ასეთი დენადობის გამო მიზანშეწონილად ცნეს მოსახლეობის ჩაბმა შრომით საქმიანობაში, სადაც ანაზღაურებაც ექნებოდათ და შესაბამისად ნაყოფს გამოიღებდა ლიკსკოლეებში მსმენელთა მიზიდვისა და მოსახლეობის უკეთ გათვითცნობიერების საქმეში.

წერა-კითხვის გამაგრებელი საზოგადოების კონფერენციაზე მომხსენებელმა დუმბაძემ აღნიშნა, რომ „საჭიროა ლიკსკოლეების რიცხოვრები ზრდა, მაგრამ თუ ოლქიდან სისტემატურად არ იქნა მიქცეული ყურადღება, მაშინ ძნელი იქნება მათი არსებობა. ამასთანავე საჭიროა მოსახლეობასთან ფსიქოლოგიური მუშაობა..

1929-1930 წლებში საღორეთში სწავლობდა 30 ვაჟი და 2 ქალი. სასკოლო ასაკისა იყო 37 ვაჟი და 21 ქალი. 1930 წელს ოთხწლელი დაამთავრა 4-მა ვაჟმა და 2 ქალმა.

აჭარის სკოლებში მოსკოვიდან მიღებული დირექტივის თანახმად იგზავნებოდნენ საშუალო სკოლადაამთავრებული ძლიერი მოსწავლეები, მაგრამ ისინი სასკოლო პროგრამებს საჭირო დონეზე ვერ ძღვედნენ, რის გამოც მათი უმაღლესში გადამზადება გეგმაზომიერად ხდებოდა.

ამ დროისთვის მასწავლებლებს როგორც ხელფასი, ისე ცხოვრების ელემენტარული პირობებიც შეუსაბამო ქონდათ. იყო მასწავლებლებზე ხელისშემშლელი პირობებიც, როგორც მოსწავლეთა ისე მასწავლებელთა დენადობას ჰქონდა ადგილი, რასაც ხელს უწყობდა სოფლა მოღების აგიტაციაც. ძალიან ბევრ სოფლებში შეინიშნებოდა მავნე აგიტაცია-პროპაგანდისტული გამოხტომები, თუმცა საპირისპიროდ მოქმედებდა წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო და კულტურული საყოფაცხოვრებო ჯანსაღი წესის დამკვიდრებისათვის ბრძოლის დაუოკებელი სურვილი, რაც გამოიხატებოდა ჩამორჩენილობისა და მანკიერი ყოფის დაძლევაში. ამ მიმართებით საჭირო შეიქმნა ახალი სკოლების აგება თანამედროვე დონეზე და აგრეთვე კულტმასობრივი სამუშაოების ჩატარება, რათა

სოფლის ახალგაზრდობა გამოსულიყო საუკუნეობრივი კარნაკტი-
ლობისაგან. პირველდაწყებით სწავლებას დიდი ხვედრითი წილი
ჰქონდა მასების გათვითცნობიერების საქმეში.

1930 წლის №147-ე ბრძანების თანახმად, საღორეთის რაი-სკო-
ლის გამგე ნიკოლოზ წეროძე სხვაგან გადასვლასთან დაკავშირე-
ბით გათავისუფლდა. მის ადგილას ჩაენაცვლა 4 ოქტომბერს მიხ-
ეილ გიგინეიშვილი. №180-ე ბრძანების თანახმად, მასწავლებელი
ნადია წეროძე შეცვალა სკოლის გამგე მიხეილ გოგინაიშვილმა.

განათლების საკავშირო კომისარიატის დირექტივების შესაბამ-
ისად მთელი კავშირის მაშტაბით, არც ერთი სოფელი, სადაც სწავ-
ლის შუქი ვერ აღწევდა, არ უნდა დარჩენილიყო წიგნიერების გარეშე.
ამ მიმართებით მთავრობის ყოველდღიური საზრუნავიც ეს იყო. დიდ
ყურადღებას მითხოვდა და უფრო კონკრეტულ სიფაქიხეს საჭიროებდა
მოზარდთა წიგნიერება.

სკკპ XVI ყრილობაზე, სტალინის მოხსენებაში სწორედ ეს
საკითხია გაშუქებული. ამონარიდი ამხ. ი. სტალინის მოხსენებიდან.

„ახლა მთავარი გადავიდეთ საყოველთაო პირველდაწყებით
სწავლებაზე. მე ვამბობ „მთავარია“, რადგან ასეთი გადასვლა გად-
ამწყვეტი ნაბიჯის გადადგმა იქნება კულტურული რევოლუციის
საქმეში, ხოლო ამ საქმის დაწყება დიდი ხანია საჭირო იყო, რადგან
საბჭოთა კავშირის რაიონთა უმრავლესობაში ჩვენ მოგვეპოვება
ყველა აუცილებელი პირობა საყოველთაო პირველდაწყებითი გა-
ნათლების შემოსაღებად. მაშასადამე, დადგა დრო, როდესაც ხელი
უნდა მოვიდოთ საყოველთაო სავალდებულო პირველდაწყებითი
სწავლების შემოღებას. (p-5. აღწერა I. საქმე №375).

ამხ. სტალინის მიერ დასახული ამოცანების შესასრულებლად,
მჭიდროდ დაირაზმა მთელი ჩვენი ქვეყანა, რაც წარმატებით იქნა
შესრულებული. ქვეყნის წინსვლისა და ძლიერების შესაბამისად,
კიდევ უფრო გაიზარდა მშრომელი ხალხის კულტურული მოთხოვ-
ნილებები. ღონისძიების გასატარებლად, სტალინური მესამე ხუთწლე-
დების განმავლობაში შესასრულებელი ამოცანები კონკრეტული
და ქმედითუნარიანი გახდა. ხუთწლეულების გეგმაში კი შედიოდა

მოსწავლეთა რიცხვის ზრდა, სკოლების რაოდენობის ზრდა და სახელმწიფო დაფინანსების პარალელურად, მოსახლეობისაგან თვითდაბეგვრის სახით დახმარება. შედგა ხალჯთადრიცხვები შტატებზე ხელფასის ოდენობის შესახებ.

1932-1933 წლებისთვის სკოლების რაოდენობა გაიზარდა.

1930-1931 წლებში აჭარისტანში მოქმედი 4 შეიდწლედიდან სამი გადაკეთდა გლეხთა ახალგაზრდობის სკოლად.

ახალგაზრდობის სკოლების პარალელურად, რაიონებში იხსნებოდა პროფესიული სკოლებიც, რამაც დიდი გავლენა იქონია გლეხურ მეურნეობაზე. მთავრობის გადაწყვეტილებებით ქედაში გაიხსნა მებაღეობის, ქობულეთში მებაბრეშუმეობის, ბათუმში ჩაისა და სუბტროპიკული მეურნეობების სკოლები. (აკადემიკოსი ქსენია ბახტაძე აჭარის მასშტაბით დიდხანს მოღვაწეობდა ასეთ სკოლებში).

პროფესიული სკოლების დაარსებისას კონტინგენტის მიღების ნორმები განსაზღვრული იყო, ხოლო შეიდწლედებში ერთერთი პროფესიის დაუფლება სავალდებულო იყო. სკოლები ძირითადად იძლეოდნენ სოფლის მეურნეობის სპეციალისტებს. პროფსკოლებში სწავლების ხანგრძლივობა ორი წელი იყო. შემდგომში კი ჭრაკერვის სკოლებიც ორწლიანად გადააკეთეს. ქედაში ფუნქციონირებდა 7 ჭრაკერვის სკოლა.

გამოცემული დეკრეტების შესაბამისად სკოლების რაოდენობამ იმატა და შესაბამისად მოსწავლეთა რიცხვიც გაიზარდა.

1930-1931 წლებში საღორეთის სკოლა კვლავ ფუნქციონირებდა მედრესეში. მოსწავლეთა რაოდენობა იყო 27, კლასში ჩატოვებული - 8, მიიღეს ახალი - 15. სულ 42 მოსწავლე ანუ 36 ვაჟი და 6 ქალი. დეკემბერში კი სახეზე იყო 25 ვაჟი და 2 ქალი. მედრესეში კი აღარაეინ დადიოდა. იყო 3 ჯგუფი ანუ 64%.

1931 წლისათვის თემში სულ იყო 102 მოსწავლე, 90 ვაჟი და 12 ქალი.

მასობრივი ყურადღების ცენტრში იყო სკოლების, მოსახლეობის გათვითცნობიერების, ახალი ცხოვრების ფუძემდებლების და გამგრძელებლების – ბავშვთა და მოზარდთა აზროვნების რადიკალურად შეცვლის კურსი.

ჯერ კიდევ 1924 წელს, სამეცნიერო პელსაბჭოზე მომხსენებელ-მა რ. გორგაძემ გააკეთა შემდეგი მოხსენება:

„ბავშვის ბუნება მთლიანი თაიგულია, რომელიც მოითხოვს შთაბეჭდილებებით, განცდით, ცოდნით გამდიდრებას, ბუნებრივ თან-წყობას. მთავარია ბავშვი შევიყვანოთ მეცნიერების მეთოდში, რომ მისი ალლო ნიჭი და მიდრეკილება, ღებულობდეს თანდათანობით, ძალდაუტანებელ ბუნებრივ განვითარებას, ამისთვის კი საჭიროა დაცული იქნეს ბავშვის შთაბეჭდილებათა მთლიანობა, რომ ბავშვის შემეცნებაში ყველა გრძნობა ღებულობდეს მონაწილეობას. ასეთ შემთხვევაში ენის ათვისებაც გაადვილებულია და ზემოთ-აღნიშნული მოთხოვნებიც დაცული.“

ბავშვის ფსიქიკა სათუთია. იგი თხოულობს ნაზ და სათუთ მიდგომას, ესეიგი მსუბუქ და ადვილ შთაბეჭდილებას, რომ აზროვნება მისი არ გაორდეს, არ გაცდეს დაუმთავრებელი წინადადებებით ან ორაზროვანი გამოთქმით, ან სხვა რამით, რომელიც აენებს ბავშვის ნორჩ აზროვნებას, მის ბუნებრივად თანდათანობით მიმდინარეობას.“...

(p-5. აღწ. I. საქმე-50).

მზარდი მოთხოვნების საპასუხოდ ქედის რაიონში წლების მიხედვით ფუნქციონირებდა და იზრდებოდა სკოლების რაოდენობა და კონტინგენტის რიცხვი, რაც წინგადადგმული ნაბიჯი იყო მოსახლეობის გათვითცნობიერებისა და მასიური განათლების მიღების მისიაში.

წლები	სკოლების რაოდენობა	მოწაფეთა რაოდენობა	ეროვნება, რაოდენობა
1917	2 სკოლა	120 მოწაფე	აჭარელი 105
1921	4 სკოლა	245 მოწაფე	„-----“ 182
1930-1931	35 სკოლა	1346 მოწაფე	„-----“ 1315
1932-1933	44 სკოლა	1895 მოწაფე	„-----“ 1879
1933-1934	ნოემბერი 45 სკოლა	1849 მოწაფე	„-----“ 1822
	დეკემბერის 47 სკოლა	2130 მოწაფე	„-----“ 2114

განსახკომის საგეგმო-ეკონომიური სექტორის გამგე ვ. სალუქვაძე.

1929-1930 წლის განმავლობაში რაიონის სკოლებს დაეგზავნათ ცირკულარები და მითითებები სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოების ჩატარებისას, მეურნე-გლეხობაზე ახსნა განმარტებითი მითითებების მიცემის თაობაზე. ამ მიმართებით სკოლებს მიეთითა: „სამკითხველო ბიბლიოთეკებს მიმართონ იმ მიზნით, რომ მეურნე გლეხებს ჩაუტარონ თათბირ სემინარები თესვის გაუმჯობესების მიზნით, ახალი ჩვევების დანერგვის თაობაზე, მანქანა-ტრაქტორთა გამოყენების თაობაზე და პირადად მიიღონ ფიზიკური მონაწილეობა ხვნა-თესვაში. გარდა ამისა, განუმარტონ გლეხობას კულაკობასთან ბრძოლის პრინციპები და სოციალური მშენებლობის და კოლექტივიზაციის დადებითი როლი სოფლის მოსახლეობისათვის.

ქოხ-სამკითხველოები და ბიბლიოთეკები შევსებული უნდა იქნას საჭირო ლიტერატურით, ბროშურებით, უნდა გამოიშვას კედლის გაზეთები მოსახლეობაზე ცნობების მიწოდების მიზნით. ჩაბმული უნდა იქნას ამ კამპანიაში რადიო-კინოშოკრავები, კინოსურათების ჩვენება ამ თემებზე და სხვა. ჩატარდეს საუბრები ახალი ხემცენარეების, ხილ-კენკროვანის ათვისებისა და სარგებლიანობის შესახებ.

გარდა ამისა სკოლების უფროსი ასაკის მოსწავლეებსა და მასწავლებლებს დაევალოთ, მონაწილეობა მიიღონ მოსავლის ხარისხიანად აღებასა და დაბინავებაში. დაეხმარონ სოფლის მოსახლეობას იზრუნონ მათს კეთილდღეობაზე, გათვითცნობიერებაზე და სხვა.

(p-5. აღწ. I. საქმე-194. 1930 წ.)

სკოლებს შორის მიმდინარეობდა გამოწვევები სოციალისტურ შეჯიბრებებში, რომელიც ძირითადად ხულოს რაიონსა და ქედის რაი-სკოლებს შორის იმართებოდა. შემაჯამებელ მოხსენებებს ძირითადად რაიონის განათლების განყოფილებაში არსებული ცალკეული განყოფილებები აკეთებდნენ. შეფასება ხდებოდა აჭარის განათლების განყოფილებიდან მოვლინებული ინსპექტორების მიერ. სოც-შეჯიბრებებში გამარჯვებულ სკოლებს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაეცემოდა როგორც გეგმიური, ისე წამახალისებელი ჯილდოები, გამოყოფოდა სახსრები სკოლების უკეთ მოწყობისათვის და ლიტერა-

ტურის შესაძენად. სასკოლო ბაღ-ბოსტნების მოსაწყობად გადაეცემოდა ნაკვეთები.

სოცშეჯიბრი სტიმული იყო აკადემიური მოსწრების უკეთ წარმართვისათვის. მოსახლეობისა და სკოლის დაახლოებაში ძირითადი გარდატეხა სწორედ სოც-შეჯიბრებებმა გამოიწვია. აღნიშნულ საკითხზე მუშაობა კარგად მიმდინარეობდა, რამაც კიდევ უფრო მჭიდროდ დააკავშირა სკოლა და ოჯახი. სკოლები ანგარიშს აბარებდა მოსახლეობას, სოფელს. მიუხედავად მრავალი ნაკლოვანებისა, სკოლებში ერთგვარი წახალისების ფორმა იყო ეს გამოწვევა, რამაც საერთო ჯამში დადებითი შედეგი მოუტანა რიგ სკოლებს.

სოც-შეჯიბრების მთავარი არსი იყო შრომის სკოლების გადაკეთება საბჭოთა, რეფორმირებულ, გაუმჯობესებულ სკოლებად, რომლის მიზანი იქნებოდა, მომავალი თაობის ახლებური სულისკვეთებით, ზნეობრივ-მორალური და პატრიოტული, სულით ამადლებულ პიროვნებებად ჩამოყალიბება. მჭიდრო კონტაქტებმა კი ხელი შეუწყო სოფლად სხვადასხვა წრეების ჩამოყალიბებასაც.

სოცშეჯიბრმა დიდი როლი ითამაშა შრომის და სასკოლო დისციპლინის განმტკიცებაში. შეჯიბრი არ იყო შემთხვევით, დროებით კამპანია, არამედ, მასწავლებელსა და მოსწავლეს შორის მუშაობის მეთოდი იყო. აღმასკომი და რაიკომი მოსახლეობაში მასწავლებელთა მიმართ ნდობის მოპოვებას და დაახლოებას უწყობდა ხელს. ამ მიმართებით ზემდგომი ორგანოები საკუთრივ ატარებდნენ მოსახლეობაში აგიტაცია-პროპაგანდას. გარდა ამისა, მასწავლებლებს ეხმარებოდნენ ეკონომიური მდგომარეობის გაუმჯობესებაში, ზრუნავდნენ ღარიბ მოსწავლეებსზე, რაც ერთერთი დადებითი ფაქტორი იყო მოსახლეობაში ნდობის მოპოვებისა, რომელიც, რა თქმა უნდა, ახალი ცხოვრებისკენ მათს მთლიანად შემობრუნებას უწყობდა ხელს.

სკოლას და მის ტრადიციას ფართო გასაქანი მიეცა ქედის რაიონში 1922 წლიდან. პირველ ხანებში მშრომელთა მტრები ყოველმხრივ ეწინააღმდეგებოდნენ სკოლის გახსნა-არსებობას და მშრომელ გლეხობას საბჭოთა შრომის სკოლისადმი სიძულვილს უნერგავდნენ ათასგვარი პროვოკაციული გამოსვლებით და ხმების

გავრცელებით, მაგრამ შრომის სკოლების მუშაობამ და საბჭოთა ხელისუფლების ზრუნვამ, მშრომელი მოსახლეობა თანდათან დაუახლოვა სკოლას. მშრომელთა მტრები უკვე რწმუნდებოდნენ რომ სწავლა-განათლების ტაღდა ფართოდ მიედო მოსახლეობას, რომელიც დაადგა გათვითცნობიერების გზას, მაგრამ მტრების ხელით ხულოში მოწყობილმა ავანტიურამ დროებით ყველგან შეაჩერა სწავლა, დაცარიელდა სკოლები. ამის სალიკვიდაციოდ გაიშალა ავიტაცია-პროპაგანდა სამოსწავლო წლის განახლებისათვის და ვიდრე მასწავლებლები გამოცხადდებოდნენ, მოსახლეობაში დიდი მუშაობა ჩატარდა სასწავლო წლის ნორმალურად დაწყებისათვის.

მოსწავლეთა მოზიდვისთვის საჭირო შეიქმნა ახალი სკოლების აკება და არსებულის გარემონტება. სამოსწავლო წლის დაწყებამდე (1 ოქტომბრამდე) აიგო ორი ახალი სკოლა სოფელ დერეხონაში და სოფელ საღორეთში. შემდეგ განსაკომთან შეთამხმებით შეიქმნა მასწავლებლები და 10 სექტემბრამდე იყო უკვე მათი გამოცხადება. ჩატარდა თათბირები და მასწავლებლებს მიეცათ მითითებანი მუშაობისთვის.

გლეხობა ნამდვილად დავიდა იმ შეგნებამდე, რომ ახალი ცხოვრებისკენ ახლებურად სვლა იყო საჭირო, თუმცა მაინც იგრძნობოდა რელიგიის კუთხით შებოჭილობა და ბევრი სხვა ხელისშემშლელი მიზეზებიც, რომელსაც ხალხის მტრები ხელსაყრელ მომენტში ნამდვილად იყენებდნენ.

ჯერ კიდევ 1916 წელს, ქალაქ ბათუმის ოლქის სამხედრო გუბერნატორი კავკასიის მეფისნაცვალს სწერდა: „ოლქში მასწავლებლებად მუსულმანთა სკოლებში (მედრესეებში) გვეკვლინებიან სასულიერო პირები /მოღლები/, რომლებიც მოსახლეობის სულიერების ერთადერთი გამათვითცნობიერებლები არიან. ყველა ისინი არიან დაბალი განათლებით. ზოგიერთმა მათგანმა წერა-კითხვაც არ იცის. ისინი ბავშვებს ასწავლიან მხოლოდ არაბულ ლოცვებს, რომელთა სიტყვების მნიშვნელობა ბავშვებმა საერთოდ არ იციან. მედრესეებში მოღლები იყენებენ ფიზიკური დასჯის ყოველგვარ სახეობას, რომლითაც ბავშვებს საშინელ ტკივილს აყენებენ. მე-

დრესებში ორივე სქესის ბავშვები სწავლობენ, მაგრამ გოგონები 13 წლამდე, რის შემდეგაც ისინი ჩადრის ტყვეობაში ექცევიან. მედრესების მთავარი დანიშნულება არის მოსახლეობაში მუსულმანური რელიგიის გავრცელება. სულთნის იმპერია ცდილობს ფესვებიდან ამოძირკვოს ყოველგვარი ქართული, სამაგიეროდ თურქული ენის, კულტურის, ყოფისა და რელიგიის ჩაფესვას ცდილობენ."

ეს აღიარება საკვირველიცაა, ვინაიდან როგორც ითქვა, არც მეფის რუსეთის მთავრობა და კანონები არ აძლევდნენ არაფერს სასიკეთოს მცხოვრებლებს, პირიქით, რჩება აზრი, რომ ისინი შეთანხმებულადაც მოქმედებდნენ აჭარაში თავიანთი ინტერესებისა და გავლენის მოპოვება-შენარჩუნებისათვის. და რომ ეს ასეც იქნებოდა, ამის თქმის საფუძველს მაძლევს 2012 წელს გამოცემულ წიგნში „საქართველო და ქართველები ოსმალურ საარქივო დოკუმენტებში“ მოტანილი ცნობა, 1865 წელს ბათუმში „მოსახლეობის მიერ შეკეთებული და სწავლისთვის გახსნილი 2 დაწყებითი სკოლისა და შკოდერში აშენებული დაწყებითი სკოლისთვის საჭირო 7200 წიგნისა და 3200 ჟურნალის დაბეჭდვისთვის" - გაიღო სულთანმა 10500 ყურუში ხაზინის ხარჯზე.

ეს ფაქტი მოწმობს, რომ ბათუმში დიდი ყურადღება ექცეოდა სასულიერო ცოდნას მოსახლეობაზე დახმარებას და მათი შვილების აღზრდას. (რა თქმა უნდა ოსმალეთისთვის გამოსადეგად).

1869-1872 წელს ბათუმში კვლავ იგზავნება წიგნები და მასწავლებლები.

როგორც ცნობილია, აჭარის დედა-სამშობლოსთან მიერთების შემდეგ მედრესეები ხელუხლებლად დატოვეს. შემცირების ნაცვლად მათი რიცხვი თანდათან უფრო იზრდებოდა.

1888 წლისათვის ბათუმის ოლქში 106 მედრესე მოქმედებდა. 1903 წელს 154, 1913 წელს კი - 192.

აჭარაში მოქმედ 25 სკოლაში აღაბეგებისა და მდიდრების შვილები სწავლობდნენ, ხოლო ღარიბი ხალხის შვილებისთვის სკოლის კარები რომ ყველგან დაკეტილი იყო, ეს უკვე მოვიხსენიეთ. ცარისტული მმართველობის 40 წლიან პერიოდში ბათუმის

გიმნაზია მხოლოდ ხუთმა, ბათუმელი მდიდრების შვილებმა დაამთავრეს.

თუ როგორ ინერგებოდა ისლამური რელიგიის გვერდით რუსული ენა, რომელიც ქართულის ენის განდევნას და მოსპობას ისახავდა მიზნად, ერთი ფრაგმენტი კმარა, რომელსაც აღწერს ხულოს ორკლასიან სასწავლებელში 1889 წელს მოღვაწე პედაგოგი ალექსანდრე მგელაძე. „სასწავლებელში წავიდე რამოდენიმე ცალი ქართული წიგნი და დავიწყე სწავლება ქართული ენისა, რომელსაც ნამაღვეად ვახერხებდი 27 კაცზე (რუსულიდან ნათარგმნია ჩემს მიერ). უქმური და მკაცრი შემმოწმებელი – ნოვოსპასსკი უცებ დამადგა თავზე. მიუხედავად ჩემს მიერ მიღებული ზომებისა რვეულები ფანჯრის რაფაზე დამრჩა. ნოვოსპასსკიმ შეამჩნია ისინი და მხეცურად დაიდრიალა: ბატონო მგელაძე, თქვენ დაგავეწყდათ, რომ აქ რუსული კანონების წარმომადგენელი ხართ, იგნორირებას უკეთებთ ამას და კლასში შემოგაქვთ „ჭუჭყი“, თვითონ არ იცით რას აკეთებთ. ამაზე მოგიწევს პასუხის გაცემა.“...

მეფის რეჟიმზე მიტმანნილი აჭარელი აღა-ბეგები ყოველნაირად ხელს უწყობდნენ რუსიფიკატორული პოლიტიკის გატარებას სკოლებში.

მასწავლებელი ბ. მეგრელიძე, რომელიც 1909 წელს ასწავლიდა ხულოში, ყვება: „ჯეძალ-ბეგ ხიმშიაშვილის ირემი, რომელიც დასეირნობდა სკოლის ახლოს, ბავშვებს აშინებდა და ამის გამო მოსახლეობა არ უშვებდა ბავშვებს სკოლაში. ამის გამო მივუთითე ჯეძალ-ბეგს. სკოლაში 45 მოწაფე მყავდა. მათ შორის ვასწავლიდი ხნიერებსაც.“

ერთ მშვენიერ დღეს მოულოდნელად იღება კარები და საკლასო ოთახში ხმაურით იჭრება ჯეძალ-ბეგი მონადირე ძაღლებითა და ათვალიერებს ოთახს. შეამჩნია დაფაზე ქართული ტექსტი და ზიზღნარევი რუსულით დამიწყო კამათი: როგორც სჩანს შენ აქამდე ვერ მიმხვდარხარ, რომ სახელმწიფო ენა – რუსული ენაა. შენ მგონი სდევნი რუსულ ენას. შენ მეფის ხელისუფლების წინააღმდეგი ხარ როგორც სჩანს. განა ჩვენმა ბავშვებმა იციან ქართული ენა? თურქული კიდევ ჰო... დამემუქრა გათავისუფლებით და გავიდა.

იგი რომ ჩემთან შემოიჭრა, რა თქმა უნდა ნებართვა ჰქონდა გენერალ-გუბერნატორ რომანოვსკისაგან. შემდეგ დამასმინა კიდევ. მოხდა ისე, რომ კომისია კომისიაზე მამოწმებდა, რის შემდეგაც 1910 წელს კიდევ მომიწია ხულოს მიტოვება."

აქ კომენტარი ზედმეტია, მაგრამ უნდა შევნიშნო რომ უარესი დღე დაადგათ მცხოვრებლებს მენშევიკთა ბატონობის პერიოდში, რაც მძიმე ლოლად დარჩა ქართველ მოსახლეობას, უფრო მძიმედ აჭარას, ისინი ზიზღს თესავდნენ მოსახლეობაში. მათი ბატონობის დროს სკოლების რიცხვი თანდათან მცირდებოდა.

საბჭოთა წყობილების დამყარებამდე აჭარაში რამდენიმე მოსწავლემ დაამთავრა სკოლა, რაც საერთო ჯამში 3%-ს აღწევდა.

ქედის რაიონის შრომის სკოლების 1929-1930-იანი წლების სამოსწავლო წლის განმავლობაში ჩატარდა მოხსენება, რომელმაც ანგარიში ჩააბარა მთავრობას და საზოგადოებას გაწეული მუშაობის შედეგებზე, ახლის დანერგვის ამოცანებსა და შემდგომი მუშაობის პერსპექტივებსა და მიზნებზე. მოხსენებაში ფართოდაა ასახული ყოველგვარი ნიუანსი, რაც სკოლისა და სწავლების ირგვლივ წამოჭრილი პრობლემების მოგვარების საკითხს ეხება.

მოხსენება გააკეთა ქედის განათლების ინსპექტორმა დ. სარიშვილმა:

„ქედის რაიონი აჭარისტანის სხვა რაიონებთან შედარებით ეკონომიკურად მეტად ჩამორჩენილია და არის ძლიერ ღარიბი. მეორეს მხრით, რელიგიის გავლენა და ღრმა ფანატიზმი არის უმთავრესი მიზეზი ამ რაიონის კულტურული ჩამორჩენილობისა. გასაბჭოებამდე მხოლოდ ერთი სკოლა არსებობდა დაბა ქედაში (კვლევებით ცხადია, რომ გასაბჭოებამდე ქედის სკოლის პარალელურად, კერძოდ 1913 წელს მახუნცეთის და 1916 წელს ქვედა აგარის სკოლა ფუნქციონირებდა. ს.ს.), რომელიც ხელმისაწვდომი იყო მხოლოდ ალაბეგებისათვის, ხოლო მშრომელი, ფუხარა ხალხი მოკლებული იყო ყოველგვარ სწავლა-განათლებას და არც არავინ ზრუნავდა ამაზე. ეს მდგომარეობა უცვლელად დარჩა, როგორც ოსმალეთის, ისე მენშევიკების ბატონობის დროს და მხოლოდ საბჭოთა ხელისუ-

ფლების დროს მიეცა საშუალება ფუნარა, მშრომელ ხალხს მიეღო სწავლა-განათლება, გასძღოლოდა თავის ბედს და გაეუმჯობესებინა თავისი ცხოვრება.

ოქტომბრის დასაწყისში მოწვეულ კონფერენციაზე დაისახა ყოველგვარი გზა სამუშაო წლისათვის. მაგრამ საქმეს აფერხებდა მედრესეს საკითხი. ამიტომაც დაისვა საკითხი მედრესესა და სკოლის ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ. ამოქმედდნენ ისევ ბნელი ძალები და მათ საკითხი დააყენეს იმგვარად, რომ ჯერ მედრესეში უნდა ესწავლათ ბავშვებს, შემდეგ კი სკოლაში, ეს კი საქმეს ართულებდა – მოწაფეს უხდებოდა სამი ენის სწავლა, რომელიც ნორჩების ტვინს და გონებას ღლიდა. რაიკომისა და აღმასკომის უშუალო ჩარევით რიგ სოფლებში მიღწეულ იქნა ბავშვთა გამოცხადება სკოლაში. თანდათან იკლო მედრესეში მისვლელთა რიცხვმა, მაგრამ თავი იჩინა ისევ, სკოლებისა და კლასების უკმარისობამ. ამ მიზნით კვლავ დიდი მუშაობა ჩატარდა და სასწრაფოდ გატარდა ღონისძიებები. საჭირო შეიქმნა აგრეთვე უკვე არსებულ სკოლებში პარალელური ჯგუფების გახსნა და სკოლების შვიდწლიან სწავლებაზე გადაყვანა, ვინაიდან მოწაფეებს მოუხდებოდათ შორ მანძილზე სწავლის გასაგრძელებლად წასვლა.

პარალელური ჯგუფების გახსნამ გამოიწვია მასწავლებელთა კონტიგენტის გაზრდა, რომლებიც ვეღარ აუდიოდნენ ჯგუფებში მონაწილეებული მოწაფეების სწავლებას. მაგრამ მასწავლებელთა რაოდენობის გაზრდამ გამოიწვია ხოჯების დამატებით მოზიდვა, ამისთვის კი ბიუჯეტმა უნდა გაიღოს თანხები." (p-5, აღწ. I. საქმე №21).

საკითხის ასეთი დასმით და დამატებითი ხოჯების მოზიდვით საქმე პირიქით დაზიანდებოდა, ეს გაცნობიერებული ჰქონდათ იმ დროისათვის და რომ ეს ასე არ მომხდარიყო, აქცენტი გადაიტანეს დამატებითი სკოლების აგებაზე, თუმცა ახალი სკოლების აგების დროს ითვალისწინებდნენ იმას, რომ სკოლები ჯამეებსა და მედრესეებთან ახლოს არ აეშენებინათ, ვინაიდან რომელი სკოლაც ჯამესთან ახლოს იყო, იქ კვლავ იგივე სურათი იყო – ბავშვები მედრესეს ეძალებოდნენ და ლოცულობდნენ კიდევ. მათზე ხოჯა-

მოლეები ძლიერ გავლენას ახდენდნენ. იქ, სადაც სკოლა ძალიან შორს იყო სამლოცველოდან, მოსწავლეები აღარ მიეშურებოდნენ იქითკენ, იყვნენ თავისუფლები, აღარ იყვნენ ხოჯა-მოლეების გავლენის ქვეშ და ლაღობდნენ და ცეკვა-სიმღერებსაც კი აწყობდნენ.

მოსახლეობაში ჩატარებულმა აგიტპროპაგანდამ თავისი შედეგი გამოიღო – თუმცა დაგვიანებით, მაგრამ მაინც დადებითი. სკოლასთან ოჯახების დამოკიდებულების შემოღებას მოსახლეობა დადებითად აფასებდა უკვე, რაც აისახა მოსწავლეთა სწრებადობასა და სასწავლო წლის ხანგრძლივობის გაზრდაში. თუ ადრე 100-120 დღეს მიმდინარეობდა სწავლა, 170 დღემდე ავიდა.

წარმოიშვა ისეთი პრობლემაც, რომელიც სკოლის დებულებაში უარყოფითად აისახა. მოსწავლეთა მიღება წარმოებდა ნებისმიერ დროს, რაც დაუშვებელი იყო იმ მოტივით, რომ ორი-სამი თვის შემდეგ მიღებული მოსწავლე, გავლილ მასალას ვეღარაფრით აითვისებდა და ძალაუნებურად მეორეწლიანთა სიაში მოხვდებოდა. ამ მიმართულებით მოსახლეობას ჩაუტარდა ახსნა-განმარტება სკოლაში მოსწავლეთა მიბარების განსაზღვრულ ვადებზე. (რასაც ყურადღებით მოეკიდა მოსახლეობა). აღსანიშნავია ისიც, რომ სკოლაში შექმნილმა მოსწავლეთა თვითმმართველობამ, პიონერულმა ორგანიზაციამ, აქტიური როლი შეასრულა სკოლისა და მოსახლეობის ურთიერთ კავშირის საქმეში.

სკოლებში სწავლების პროგრამა იმგვარად იყო შედგენილი რომ, აქტიური მოსწავლეების მეშვეობით სოფლის მოსახლეობას უტარდებოდა საუბრები სოფლის მეურნეობის საკითხებზე, რა თქმა უნდა სათანადო შემოწმების თანხლებით. ეს კი მოწმობდა სკოლის მონაწილეობას საზოგადოებრივ საქმიანობაში. ამ მიმართებით დამატებით გაცხოველდა მუშაობა კულტურის განხრით, მოსახლეობაში წარმოდგენების მოწყობით, კოლექტივში მოწაფეთა ჩაბმით, ღარიბ მეურნეებზე დახმარებით და სხვა. მთავრობის დირექტივები მიმართული იყო ხალხის საკეთილდღეოდ, მათ გასათვითცნობიერებლად და ჩამორჩენილობიდან გამოსაყვანად. ამისათვის ყველა საშუალება უნდა გამოყენებულიყო. – მოძრავი კინო დანადგარებით

კინოს ჩვენება, ლიკსკოლების ფართო ქსელი, ახალი სკოლების გახსნა და იმის დემონსტრირება, თუ როგორ სიკეთეს მოუტანს მშრომელ მოსახლეობას გონებაგახსნილი, ნასწავლი ბავშვი, კულტ-მასობრივი ღონისძიებების ჩატარება, ქოხსამკითხველოებისა და უფრო ტევად ბიბლიოთეკების გახსნა და სხვა.

ქოხ-სამკითხველოთა და საკლუბო მუშაობას უკვე მზარდი ინტერესით ეხმაურებოდა ხალხი. მუხლჩაუხრელ მეურნეს თავისუფალი დრო არასდროს ქონდა, მაგრამ რიგიანი აგიტაციით სულ უფრო და უფრო იზიდავდნენ გლეხებს წიგნიერების სფეროში შესაღწევად და, რაც მთავარია – მათი ჯანმრთელობის შენარჩუნების გასათვალისწინებლად. არავისთვის უცხო არაა და ცხენის პატრონმა იცის, რომ დიდი ხნის ჭენების თუ სეირნობის შემდეგ, სახლში მისული ცხენის უძრავად მიბმა საზიანოა – ცხენს გაატარ-გამოატარებენ ეზოში და გარკვეული დროის შემდეგ თავის ადგილს მიუჩენენ. აი, სწორედ ამ მაგალითით სარგებლობდნენ ადამიანთა ჯანმრთელობის შესანარჩუნებლად. ყანა-ბაღიდან მობრუნებული, გადაღლილი მეურნე დასვენებაზე ფიქრობს, მაგრამ არა, ცხენის მსგავსად გავლა-გატარება უნდა შეესისხლხორცებინა. ამ მიზნით მეურნე გლეხკაცს მისი სახლ-კარიდან მოშორებით მოთავსებულ ქოხ-სამკითხველომდე და კლუბამდე უნდა მიეღწია და გამოენახა დრო ცოდნით ტვინის გამდიდრებისა. ამ საქმეში კი ნამდვილი მზრუნველობა გამოიჩინეს კლუბისა და ქოხსამკითხველოების მუშაკებმა – გლეხი გადაიყვანეს დაპროგრამებული ცხოვრების წესზე. სიტყვა სტიქიური ცხოვრება სტიქიასთან ასოცირდება და არასახარბიელოა, ამიტომ მცხოვრებთა შეგნებიდან მასობრივი აგიტაციით ეს სიტყვა ამოაგდეს.

ქოხ-სამკითხველოების და კლუბების როლი სკოლების პარალელურ რეჟიმში კვლავ აქტუალური იყო, მაგრამ როგორც სკოლებს, არც ამ დაწესებულებებს აკლდა მათემატიკის ხელის გაგვინა. დროდადრო კვლავ მოვიყვან წიგნში ცნობებს ამ დაწესებულებათა მუშაობიდან, ახლა კი ვნახოთ 1931-1932 წლების ცხრილი მსმენელთა სწრება-დობაზე და შედეგებზე საღორეთის თემში:

სოფელი	სულ მსმენელი	წერაკითხვის უცოდინარი	წერაკითხვის მცოდნე	ქალი	მასწავლებელი	სწავლების ფორმა
ორთა-ხოხნა	12	12			ჩხარტიშვილი როგალაქა	უფასო
დერეხოხნა	20		20		მურვანიძე აკაკი	ფასიანი
„-----“	15	15		15	ჩხაიძე კვატერნე	„-----“
„-----“	20	20			მურვანიძე აკაკი	„-----“
საღორეთი	22	22			ბრეგვაძე გიორგი	„-----“
ქველა აგარა	19	19			ყენია გიორგი	„-----“
ქველა აგარა	18		18		მუშკუდიანი თამარ	„-----“
ზედა აგარა	21	21			ჩიგოვიძე გრიგოლ	„-----“
ზედა აგარა	31	31				„-----“
	15	15		15	პროცენკო მარგალიტა	„-----“

1931 წლის 10 დეკემბრის მონაცემებით მოწაფეთა რაოდენობა ჯგუფების მიხედვით საღორეთის თემში შემავალ სოფლების სკოლებში: საღორეთში 4 ჯგუფი; დერე-ხოხნა 3-ჯგუფი; ზედა აგარა 4 ჯგუფი; ქველა აგარა 3 ჯგუფი.

სკოლები	მოსწავლეობა რაოდენობა	I ჯგუფი	II ჯგუფი	III ჯგუფი	IV ჯგუფი	სულ	სკოლა	მასწავლებლები
საღორეთის რაი-სკოლა	41	28 ვაჟი 13 ქალი	6	7	7	48 ვაჟი 13 ქალი	საკუთარი	2
ქვედა აგარის შრომის სკოლა	21	13 ვაჟი 8 ქალი	9 ვაჟი 2 ქალი	8		30 ვაჟი 10 ქალი	დაქირავებული	2
ზედა აგარის შრომის სკოლა	8	8 ვაჟი	8 ვაჟი 2 ქალი	6	6	28 ვაჟი 2 ქალი	დაქირავებული	2
დერეხონის სკოლა	22	14 ვაჟი 8 ქალი	12	6		38 ვაჟი 8 ქალი	საკუთარი	2

ქედის რაიონის განათლების ინსპექტორი დ. სარიშვილი.

შენიშვნა: პირველ ცხრილში უზუსტობაა ნამდვილად საღორეთში ამ დროისათვის სულ ნაკლები 10-მდე წერა-კითხვის მცოდნე იყო, (მათ შორის მასწავლებლები ძმები ავთანდილ და მემედ დიასამიძეები).

მეორე ცხრილში ციფრობრივად ბევრი უზუსტობაა... (ს.ს)

1931-1932 წლის მონაცემებით ქედის რაიონის შრომის სკოლების მოწაფეთა რაოდენობა საღორეთის თემში:

	ვაჟი	ქალი
საღორეთის რაი სკოლა	25	22
დერეხონის შრომის სკოლა	18	14
ორთა-ხონის შრომის სკოლა	15	12
ქვედა აგარის შრომის სკოლა	34	24
ზედა აგარის შრომის სკოლა	30	27
სულ თემში:	122	99

ქედის რაიონის განათლების ინსპექტორი ა. ბეჟანძე.

ადრე საუბარი იყო მოწაფეთა დენადობაზე, 1932 წელს, 3 თვის მონაცემებით გვაქვს ცვლილებები. საღორეთელთა ცხოვრების სპეციფიკიდან გამომდინარე, ყოველთვის ჰქონდა ადგილი კლება-მატებას.

საღორეთის მცხოვრებთა ძირითადი საზრუნავი ოჯახის გამოკვება და ჩაცმა-დახურვაზე ფიქრი იყო. დასტურად მოვიტანოთ ცხრილი, რომელიც იმ დროის სიტუაციაში გაგვარკვევს.

მოწაფეთა რაოდენობა 1932 წლის 28 თებერვლისათვის.

სკოლის დასახელება	სულ მოწაფე	ვაჟი	ქალი
საღორეთის რაი სკოლა	45	38	7
ზედა აგარის შრომის სკოლა	32	28	4
ქვედა აგარის შრომის სკოლა	25	19	6
დერე-ხოხნის შრომის სკოლა	20	17	3
ორთა-ხოხნის შრომის სკოლა	15	12	3
სულ	137	114	23

იგივე საღორეთის რაი სკოლაში 10 მარტის მანქვენებელი: სულ 32; ვაჟი 28; ქალი 7. ათი დღე ათი მოწაფის კლებით ნამდვილად ცუდი მანქვენებელია სკოლისათვის, იგივე კლებით მანქვენებელია დანარჩენ სკოლებშიც. 10 აპრილის ცხრილით საღორეთის რაი სკოლის მოწაფეთა რაოდენობა იგივეა, რაც 10 მარტისათვის, სხვა სკოლებში კი დენადობას მაინც აქვს ადგილი.

(ქელის განათლების ინსპექტორი: ა. ბუჯანიძე. p-5 აღწ. I. საქმე №222).

უდავოდ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ არსებულმა თუ ახლად შექმნილმა სკოლებმა თავიანთი ფუნქცია შეასრულეს. მიუხედავად პატარ-პატარა ნიუანსებისა, თავისი წველილი შეიტანეს მოსახლეობაში წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის საქმეში და მოსახლეობის გათვითცნობიერებაში.

(p-5 ანაწ. I. საქმე №125)

1931 წლის 1 სექტემბრამდე საღორეთში ფუნქციონირებდა 3 ჯგუფი 42 მოწაფით და 2 მასწავლებლით, ხოლო 31 დეკემბრამდის სკოლაში უკვე 4 ჯგუფია 50 მოწაფით და კვლავ 2 მასწავლებლით.

1931 წლიდან სკოლა გადაკეთდა რაი-სკოლად, რის შემდეგაც ამ სკოლაში თურქული ენა აღარ ისწავლებოდა.

I საფეხურის სკოლების პედაგოგიური მუშაობის საფუძვლად შემოღებული იყო კომპლექსური პროგრამები, რამაც მოითხოვა მასწავ-

ლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლება. ამ მიზნით ჩატარდა პედაგოგიური გადამამზადებელი საზაფხულო კურსები, რომელმაც 1923-1924 წლებში მოამზადა 40 მასწავლებელი, 1924-1925 წლებში 50 მასწავლებელი. 1925-1926 წლებში-55 მასწავლებელი, ხოლო 1926-1927 წლებში ახლად ჩამოყალიბებულმა ინსტრუქტორთა განყოფილებებმა, რომელმაც ჯეროვანი დახმარება გაუწია საგანმანათლებლო ორგანოებსა და ხელი შეუწყო მათ ნაყოფიერ მუშაობას. ყურადღება გამახვილებული იყო სკოლებში და საზოგადოებაში ახალი ტრადიციების დანერგვაზე. „საჭიროა შეურიგებელი ბრძოლა ხელისშემშლელ მიზეზებთან, ჩამორჩენილობასა, რელიგიურ გადმონაშთებსა და ყოველგვარ მავნე გამოვლინებებთან. რაც შეიძლება უნდა განვითარდეს სწავლების საკითხი, ყოველნაირად ხელი უნდა შეეწყოს სკოლების გაფართოებას, სკოლების მშენებლობებს, სწავლების ხარისხს, კვალიფიკაციის ამაღლებას, ყოველგვარი ახლის, განუხრელად, ხარისხიანად და დროზე ადრე დანერგვას.

რაც შეეხება მეორე საფეხური სკოლებს.

II საფეხურის სკოლები ვეღარ აკმაყოფილებს მოძალებულ კონტინგენტს და მასწავლებელთა რაოდენობაც არაა საკმარისი, ამიტომ მომავალი წლებისთვის საჭიროა დაემატოს მასწავლებელთა რაოდენობაც და გაიზარდოს საფეხურობრივად კლასის რაოდენობა. ზოგი სკოლა საჭიროებს II საფეხურის სკოლებად, ხოლო მეორე საფეხურის სკოლები - 7 და 9 წლედებად გადაკეთებას.

საშუალო ზოგადი განათლების სკოლებში სწავლის ხანგრძლივობა /9 წელი/ არ არის საკმარისი, ამიტომ წამოჭრილი ამოცანა—ყველა სკოლა ათწლედად გადაკეთებულიყო მთელ საბჭოთა კავშირის მასშტაბით, წარმატებით გადაწყდა. ამასთანავე საჭიროა ათწლედებში დაემატოს საგნები, რომლებიც სოფლის მეურნეობისთვის იქნება წარმატებული. ტექნიკათმცოდნეობა, აგრონომია და სხვა. სხვადასხვა დარგებისთვის კი (მიწათმოქმედება, მეტყევეობა, მიწათმოწყობა და სხვა) საჭირო იქნება სპეციალურ ტექნიკუმებში მიგავლინოთ ათწლედ-დამთავრებული, ზოგადსწავლებაგავლილი მოწაფეები, რომლებიც ცოდნას აიმაღლებენ და საჭირო ცოდნით აღჭურვილნი, წაადგებიან სოფლის მეურნეობას, გლეხობას, საერთოდ მოსახლეობას და სახელმწიფოს. ამ

მიმართებით ტექნიკუმებიც საჭიროებს რეორგანიზაციას და გარდაქმნას სუბტროპიკულ ტექნიკუმებად"... (ქედის რაიონის განათლების ინსპექტორი დ. სარიშვილი. p-5. აღწ I. საქმე №179).

აჭარის ასსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის 1931 წლის 26 XII №25 დადგენილებით ქედის მშრომელთა დეპუტატების რაიონული საბჭოს აღმასკომთან დაარსებული იქნა განათლების განყოფილება, რომელიც შედიოდა აჭარის ასსრ განათლების სახალხო კომისარიატის სისტემაში და ექვემდებარებოდა ქედის რაიონული საბჭოს აღმასკომს.

განათლების განყოფილების ფუნქციას შეადგენდა რაიონში არსებული სკოლამდელი დაწესებულებებისა და სკოლების ხელმძღვანელობა, სკოლის მუშაკებზე სათანადო მეთოდური დახმარების გაწევა. განათლების განყოფილება აგრეთვე ხელმძღვანელობს და დახმარებას უწევს სასოფლო საბჭოებში არსებულ კულტურულ საგანამანათლებლო სექციის მუშაობას. განათლების განყოფილებასთან ჩამოყალიბებული იყო მეთოდური ბიურო, რომელშიც შედიოდნენ კვალიფიცირებული და გამოცდილი მასწავლებლები." (ისტორიული ცნობა შეადგინა უმცროსმა მეცნიერ მუშაკმა გ. ანდღულაძემ). (p- 770. აღწ. I ფურცელი 30).

ქედის რაი-სკოლების თათბირის №1 ოქმის 26 დეკემბრის №25 დადგენილებაში აგრეთვე მოცემულია რომ „დაარსდა განათლების განყოფილება, რომელიც კურირებას უწევს რაიონში არსებულ ყველა კულტ-საგანმანათლებლო დაწესებულებას ნაკლოვანების აღმოფხვრისა და სათანადო დახმარების გაწევის საქმეში."

(ფონდი p-770, აღწ. I. საქმე №3).

სკოლაში მოსწავლეთა მიზიდვის უკეთ წარმართვისათვის საღორეთის თემში ქედის კოლმეურნე ახალგაზრდობის პედსაბჭოს სხდომის გადაწყვეტილებით, ამხ. ბენიე გიორგაძე იგზავნება. ამ დროისათვის უკვე შემოღებული იყო ტრიმესტრული სწავლება. გარდა ამისა მოწაფეებს უნდა მიეღოთ მონაწილეობა თესვითი კამპანიის ჩატარების უკეთ წარმართვისათვის. (ც.ს.ს.ა p-770. აღწ I. საქმე №1).

უკვე აღნიშნულიდან გამომდინარე, ვიცით მხოლოდ ის, რომ

„საღორეთელებს ანბანი პირველად ბენიე გიორგაძემ შეასწავლაო“ ფრაზაა დარჩენილი, ოღონდ მასზე მცირე ცნობებია. ვიცით ამავე დადგენილებებიდან, რომ საღორეთის თემში, კერძოდ სოფელ საღორეთში, განსახკომის დავალებით თუ თხოვნით, ანბანის შესასწავლებლად, უცოდინარობის ლიკვიდაციისა და ხალხში, ახალგაზრდობაში აგიტაციის-პროპაგანდის მიზნით იგზავნება ბენიე გიორგაძე. პირველობა მართლაც საამაყოა და ის კიდევ, რომ აღამიანები, მოსახლეობა აზიარო საკაცობრიო ღირებულებებს, ნიჭიერების უმაღლესი გამოვლინებაა. ზემოთთქმული ფრაზა დიდმნიშვნელოვანია საღორეთელთა გათვითცნობიერების მისიაში.

„საღორეთის თემში წლიური სასწავლო-საწარმოო გეგმების დამუშავებისათვის გამოიყო ინსტრუქტორი აკაკი მურვანიძე, რომელიც ხუთივე სკოლას გაუწევს ინსტრუქტაჟს.“ (p-770, აღწ. I. საქმე №3).

1932 წლის მონაცემებით, აჭარის განსახკომის კოლეგიის წევრად რჩება ყოფილი, განათლების სახალხო კომისარი ამხ. სელმან ლორთქიფანიძე, რომელიც, თუ დავეყრდნობით თვითმხილველთა მონაცემებს, ამოდიოდა სოფელ საღორეთში და ზეპირ, მეზობლურ აგიტაციას ატარებდა სწავლა-განათლების შემდგომი სფეროს შესახებ. საღორეთელთა ცხოვრებაში, მისი როგორც ადამიანის დამსახურება უდაოდ დიდია. ზეპირი აგიტაცია არსად არაა დაფიქსირებული, ვინაიდან იგი ატარებდა კუთილმეზობლურ ხასიათს – თათბირს საკუთარ ოჯახში.

1932 წლიდან არსებული შეიდწლებები გადაკეთდა კოლმეურნეობების შრომით სკოლებად. თანდათან ემატებოდა როგორც სკოლები ისე ჯგუფები.

ამ დროისათვის საღორეთში საკონტროლო ციფრია 57. 34 ვაჟი და 23 ქალი. დადიოდა კი 31. 23 ვაჟი და 8 ქალი.

(p-5. აღწ. I. საქმე №253).

რაისაბჭოს განათლების განყოფილებას დაევალა მკაცრი კონტროლის დაწესება მოწაფეთა მოზიდვის, განსაკუთრებით კი გოგონების, სახელმძღვანელოებისა და ინვენტარის შექმნა-შემოზიდვაზე, სკოლისა და მოსწავლეების მიმაგრება მიწის ნაკვეთებზე, შრომითი ჩვევების გამოსამუშავებლად. თუ სკოლებს უვარგისი ფართობი ექნებოდა, ახლის

გამოძებნის საშუალება ან გარემონტება; სკოლებზე გასაწვეი დახმარების ერთთვიურის ჩატარება; დაეხმარონ ღარიბ მოსწავლეებს ღარიბთა ფონდიდან შესამოსელით უზრუნველყოფაში.

ექლევათ ღირექტივა: წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციისათვის სკოლების გახსნისა და მოსწავლეთა მოზიდვის საქმეში. კულაკების მხრიდან ხელის შეშლის შემთხვევაში გაატარონ ქმედითი ღონისძიებები.

დავალება: სკოლასთან შეიქმნას „მშობელთა წრე“ სკოლებზე აქტიური დახმარებისათვის.

მოსწავლეთა აღრიცხვიანობა უნდა ჩატარდეს დროზე, რისთვისაც კლასის ხელმძღვანელი ან ერთერთი მასწავლებელი პირადად უნდა გაეცნოს ოჯახს, შეადგინოს 7-14 წლამდე ბავშვთა მონაცემები, სწავლობს თუ არ სწავლობს. სია უნდა შედგეს რამდენიმე ცალად და წარედგინება იქ, სადაც საჭიროა.

ღღის წესრიგში კვლავ იდგა წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია, იმიტომ რომ წერა-კითხვის არ მცოდნე მშობლები მოსწავლეს იშვიათად გააგზავნიან სკოლაში. ადგილი ექნება გაცდენებს ან სულაც მოუშზადებელი ბავშვი მიუჯდება სკოლის მერხს და იქედანაც ვერაფერს გამოიტანს. საჭირო იყო ნამდვილად, რომ მოსწავლეზე მეტად მშობელი დაინტერესებულიყო შვილის ცოდნით. ამ მიმართებით ტარდებოდა რაიონული პედსაბჭოების გაერთიანებული კრებები, სადაც განიხილებოდა ყოველგვარი საკითხები, რაც ეხებოდა სკოლებს, მყარ ცოდნას, ლიკსკოლების მუშაობას, დისციპლინის განმტკიცებას და სხვა.

სკლებში სტიქიურად და არაბუნებრივად არაფერი ხდებოდა. ყოველგვარი ნიუანსი იყო დაპროგრამებული-დაგეგმილი მთავრობისა და შესაბამისი ორგანოების მიერ. გათვალისწინებული იყო გაუთვალისწინებელი შემთხვევების დროული აღმოფხვრა სკოლისა და ოჯახის ურთიერთმხარდაჭერითა და მოქმედებით.

1932-1933 სამოსწავლეო წელი წარმატებით დასრულდა. საჭირო იყო მოწაფეთა წარმატებების შემოწმება. კალენდარულ გეგმაში მოცემულია საღორეთის სასკოლო რაიონში შემავალი სკოლების სამოსწავლეო

წლის მოწაფეთა წარმატებების შემოწმება ამ გეგმის მიხედვით:

საღორეთის რაი-სკოლის მოწაფეთა წარმატებების შემოწმება უნდა მომხდარიყო IV ჯგუფის გამოკლებით, რომელიც უნდა ჩატარებულიყო 20 მაისს.

დერე-ხოხნის შრომის სკოლის მოწაფეთა წარმატებები – 21 მაისს.

ზედა აგარის მოწაფეთა შემოწმება უნდა მოხდეს - 22 მაისს.

ქვედა აგარის მოწაფეთა შემოწმება უნდა მოხდეს - 24 მაისს.

ორთა-ხოხნის მოწაფეთა შემოწმება უნდა მოხდეს - 26 მაისს.

IV ჯგუფის გამოშვება თემის მასშტაბით უნდა მომხდარიყო 25 მაისს.

„IV ჯგუფის ხელმძღვანელებს დაევალოს, რომ იმათმა უზრუნველყონ 25 მაისის დღისთვის მოწაფეთა დასწრება და აგრეთვე იქონიონ იმათმა მოწაფეთა ნამუშევრები.“ საღორეთის რაი-სკოლის გამგე: აკაკი მურვანიძე. (p-770. აღწ. I. საქმე №3).

1933-1934 სამოსწავლო წლისთვის საღორეთის რაი-სკოლაში აღრიცხულ მოწაფეთა რიცხვით სოფლად წინსვლა შეიმჩნევა. ვინაიდან დღის წესრიგში იდგა ლიკ-სკოლებში გაძლიერებული სწავლება, დაწყებით სკოლაშიც შესაბამისად იმატა მოსწავლეთა რიცხვმაც.

მოწაფეთა რიცხვი:

I ჯგუფი=22; II ჯგუფი=17, III ჯგუფი=12, IV ჯგუფი=10, სულ - 61.

აქვე მითითებულია სასკოლო ინვენტარის რაოდენობა და სკოლა დაქირავებულ შენობაშია თუ საკუთარში.

სკოლა დაქირავებულია თუ საკუთარი – საკუთარი

რამდენი ოთახია სასკოლო შენობაში – 1 ოთახი.

მერხების რაოდენობა – 17 მერხი.

ინდივიდუალური მაგიდის რაოდენობა – 20 მაგიდა.

შკაფების რაოდენობა – 1 შკაფი.

ფეხების რაოდენობა – 5 ფეხი.

დაფების რაოდენობა – 3 დაფა.

შენიშვნა: ის შენობა, რომელიც სკოლისათვის შეიძინეს და ნამდვილად ოთხი ოთახი გააჩნდა, 20 მაგიდას ნამდვილად ვერ დაიტევდა, ამდენად გაპარულია საარქივო შეცდომა, ხოლო 17 მერხი 61 მოსწავლეს ვერ ეყოფოდა, იმიტომ რომ სწავლება ერთცვლიანი იყო.

ქედის რაიონის განათლების განყოფილების გამგის, ამხანაგ ფ. ჩხეიძის მიერ 1933 სამოსწავლო წლისათვის მომზადებულ მოსწავნებაში ჩაწერილია, რომ „სასკოლო მშენებლობას ნაკლები ყურადღება ექცევა საღორეთის თემში და მხოლოდ კომისიებია შექმნილი. საჭირო და აუცილებელია ამ საქმის მოკლე ვადაში მოგვარება, რაც მთელი რაიონის ხელმძღვანელობის საქმეა.

სკკპ(ბ) ქედის რაიონის VIII კონფერენციაზე ქედის რაიონის კულტარმიელები რაიონის სკოლების წინაშე წამოყენებული მიზნების და მითითებების უკეთ განხორციელებისათვის პირობას დებენ ახალი თაობის კომუნისტურ აღზრდისა და საყოველთაო-სავალდებულო სწავლების უკეთ წარმართვის საქმეში. ერთიანი შემჭიდროებით ნაციონალური კულტურის ინტერნაციონალური შინაარსის განვითარებისათვის კომუნისტური პედაგოგიკის პოპულარიზაციით, ბრძოლისა და გამარჯვებების მოსაპოვებლად. პირდებიან რაიონის მოსახლეობას, ყოველგვარ ღონეს იხმარენ რათა დასახული ამოცანები, რომლებიც ეხება განათლების დარგს, წარმატებით შეასრულონ პედაგოგებისა და მშრომელი მოსახლეობის მხარდამხარ მჭიდრო ურთიერთობებით და საზოგადოებასთან უკეთ დაახლოების მიზნით მოაწიონ ყველა სკოლაში გამსვლელი თათბირ-საუბრები."

ქედის რაიონის კულტარმიელთა სახელით: ქედის განათლების განყოფილების გამგე ფ. ჩხეიძე. (p-770, აღწ. I. საქმე №6).

1934-1935 წლებში პირველ მაისში (საღორეთი) სწავლობდა 61 მოსწავლე. მთლიანად პირველ მაისში შემავალ სკოლებში გეგმით უნდა ყოფილიყო 319 მოსწავლე, ფაქტიურად იყო 258. შესრულებული პროცენტი 84,3%. (p-5, აღწ. I. საქმე №305).

წინა წლების მონაცემებით სკოლებში პროცენტულად დაბალი მაჩვენებელია, ხოლო 1935 წელზე მოდის 258 მოსწავლე. ეს უკვე ცხოვრების პროგრესზე მიუთითებს. ახალი ცხოვრების მოლოდინში, მთავრობის მზრუნველობის მზარდმა ფაქტორმა განაპირობა მოსახლეობის გენოფონდის მატებაც, ეს კი მიუთითებს რომ მშრომელ მასებში შევიდა განათლების სიკეთე და უფრო უკეთესი ცხოვრების მოწყობის იმედით შესაბამისად ქორწინებებმაც იმატა. რა თქმა

უნდა იმატა შობადობამაც.

1934-1935 წლისათვის პირველი მაისის სკოლის გამგეა მ. დარახველიძე. (p-770, საქმე 53).

(არაა მიკვლეული დარახველიძეს მიხეილი ერქვა, მამია, მირონი თუ მირიანი, ან მარიამი, მაცვალა, მზევინარი, და ასე შემდეგ. ყოველთვის ასეთი ხელწერაა: მ. დარახველიძე. ს.ს)

სკკპ (ბ) ცენტრალური კომიტეტისა და სსრკ განათლების სახალხო კომისართა საბჭოს 1935 წლის 4 ივლისისა და 1936 წლის 3 სექტემბრის გადაწყვეტილებებში დასახულია უდიდესი ამოცანები წესრიგისა და დისციპლინის გასამტკიცებლად, სკოლებში სწავლებისა და ხარისხის ასამაღლებლად. პედოლოგიური ცრუმეცნიერების აღსაკვეთად და პედაგოგიკისა და პედაგოგთა უფლებების აღსადგენად.

„1936-1937 წლების შედეგებით დაწყებითი, არასრული საშუალო და საშუალო სკოლები აჭარაში წინ მიდიოდა, მაგრამ ყველაფერი მიღწეული არაა, რის აღმოსაფხვრელად მთელი რიგი სამუშაოებია ჯერ კიდევ ჩასატარებელი. ძირითადი ყურადღება უნდა გამახვილდეს პედაგოგთა და დირექტორთა ცოდნის დონის ამაღლებაზე, სკოლაზე და მოსწავლეთა სწავლების ხარისხის ამაღლებაზე, რომ არცერთ სკოლაში არ უნდა იყოს აკადემიურად ჩამორჩენილი მოსწავლე. მიუხედავად იმისა, რომ ცალკეული დაწყებითი სკოლები და კლასები კარგ მანვენებელს იძლევიან, ეს მიღწევად არ უნდა ჩაითვალოს. საჭიროა უკეთესი და უკეთესი მანვენებლები, როგორც სკოლის, ისე კლასების მიხედვით. საერთო ჯამში დაბალი კლასები უფრო კარგი მანვენებლებით ხასიათდებიან და რადიკალურად განსხვავდებიან მაღალი კლასების მანვენებლებისაგან. ეს კი არა მარტო ბავშვების უუნარობაზე მიგვითითებს, არამედ პედაგოგთა მომზადების დაბალი ხარისხის შედეგიცაა. თუ ვიმსჯელებთ იმის მიხედვით, რომ მაღალ კლასებში ფრიადოსნებიც მოიპოვებიან, ისინი სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლის გაგრძელებას ვეღარ ახერხებენ ან თუ ახერხებენ მდარე ცოდნას ავლენენ, ეს კი მიუთითებს იმაზე, რომ მათი ფრიადოსნობაც ხელოვნური იყო და მათ ზურგს ამოფარებული პედაგოგები იზღვევდნენ თავს, აქაოდა ფრიადოსანი გავიყვანეთო ცხოვრების გეზ-

ისტვის, ახალგაზრდებისათვის და მთელი საზოგადოებისთვის.

შედგების შეჯამებით დადგინდა რომ დაბალი კლასების მანვენებლებით რესპუბლიკის მასშტაბით ფრიადოსნობაში ქედის რაიონი დაწინაურებული. პროცენტულად ყველაზე მაღალი 24%-ია.

აჭარის განათლების კომისარი /ი. ქათამაძე/

(p-5, აღწ. I. საქმე №340).

1935 წლისათვის საარქივო მასალებში პირველი მაისის სკოლის გამგეა ნატაშა ფირცხალაიშვილი.

1935-1936 სასწავლო წლისათვის პირველი მაისის სკოლა 8 წლედადაა დაფიქსირებული 2 კლასკომპლექტით 1-4 და 5-8. ამავე წლებში მოსწავლეთა რაოდენობა პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში:

I კლასი	II კლასი	III კლასი	IV კლასი	სულ
ვაჟი 19	ვაჟი 16	ვაჟი 10	ვაჟი 11	ვაჟი 56
ქალი 6	ქალი 10	ქალი 5	ქალი 6	ქალი 27

ამავე წელს სკოლის გამგედ ფიგურირებს გ. დანელია.

(p-770, აღწ. I. საქმე №10).

1936-1937 წლებში ფართოდ გაიშალა ბრძოლა პედოლოგიური მოძღვრების წინააღმდეგ, რომელიც შავრაზმულ-რეაქციული და დასავლურ უფასურ აზრებს და თეორიებს ეყრდნობოდა, რაც აისახებოდა კიდევ მოსწავლეთა სწავლის ხარისხზე. პედოლოგიური მოძღვრება მხოლოდ ბავშვის სკოლაში დამაგრებით შემოიფარგლებოდა და სწავლების ხარისხი რჩებოდა დაბალი. შესაბამისად სკოლადამთავრებული მოწაფე ცხოვრებისათვის აბსოლუტურად გამოუსადეგარი იყო, პარალელურად არც საზოგადოებისათვის და ამდენად სახელმწიფოს ჩამორჩენილობასაც გამოიწვევდა. ეს იმთავითვე დაგეგმილი იყო რეაქციული ძალების დოქტრინით. აბსოლუტური უცოდინარი ადვილად სამართავი იქნებოდა, ეს კი ხელს შეუწყობდა სხვა სახელმწიფოებზე დამოკიდებულებას.

ლ.პ. ბერიამ მოწოდებით მიმართა ყველას: „მოსწავლეთა გმირობა და ვაჟკაცობა – ეს ფრიადზე სწავლაა“...

ამ დიდი დავალებისთვის დაირაზმა ყველა, მაგრამ გზადაგზა ხელისშემშლელი პირობები ხვდებოდა ამ დევიზს.

ერთი ის, რომ სკოლებს სათანადო ბაზა არ გააჩნდათ.

მეორე ის, რომ მასწავლებელთა დენადობა – გადაადგილებას ჰქონდა ადგილი, ხშირად ერთი მასწავლებელი იწყებდა კლასთან მუშაობას, ხოლო ბოლომდე მეორე ან მესამე მასწავლებელი მიჰყვებოდა მოსწავლეებს. ეს კი ძალიან ხელისშემშლელი იყო მოსწავლეთა ფსიქიკისთვის.

მესამე ის, რომ მოსწავლეთა არასისტემური მსვლელობა ხდებოდა გაკვეთილზე დასასწრებად, განსაკუთრებით რაიონებში.

მთავრობა იძლეოდა დირექტივებს, რომელთა შეუსრულებლობა დანაშაულის ტოლფასი იყო და აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენდა განათლების სისტემის მუშაკებისათვის. უნდა მოეხდინათ ზედამხედველობა ხარისხიანად ყველა სფეროში. ცხოვრების საბჭოური წესი მოითხოვდა ამას და მის განუხრელად გატარება უკლავბლივ ყველა პროგრესულად მოაზროვნეთა ვალი იყო.

უაქტია, რომ სწავლების პოლიტიკური გეზით აჭარის ჩამორჩენილი და გაუნათლებელი სოფლები წინ წავიდნენ. ფუხარა აჭარელი შეძლებული გახდა. მაგრამ წყეული, შავბნელი წარსულის ნაშთები ჯერ კიდევ აფერხებდა ცხოვრების წინსვლას. ზოგიერთში ჯერ კიდევ არ აღმოიფხვრა მავნე წეს-ჩვეულებები, რომლებიც უარყოფითად აისახებოდა მოწაფეთა სწავლებასა და სწრებადობაზე. შემდეგი მიზეზი იყო ის, რომ სახელმწიფო ხშირად სათანადო დონეზე ვერ ზრუნავდა სხვა უფრო საჭირობოროტო და მნელი საქმეების გამო. ეს კი, თითქოსდა ერთერთი გამამართლებელი მიზეზი იყო პედაგოგიური საზოგადოებისათვის.

„ქედის რაიონის 55 სკოლის 120 მასწავლებელი ეხმაურება საქ. კპ(ბ) აჭარის საოლქო კომიტეტისა და მთავრობის დადგენილებას რეალიზაციის საქმეში, მოსახლეობაში წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის, სკოლებში სანიმუშო ატმოსფეროს შექმნისა და ცხოვრებისეული საკითხების ახლებურად გატარებისათვის, რისთვისაც მტკიცე პირობას დებენ ადებუელი ვადლებულების პირნათლად

შესრულებისათვის. (ქედა 15 იანვარი, 1937 წელი).

1937 წელში საქმე კვლავ წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციას ეხება. მიუხედავად მთავრობის მთელი რიგი დადგენილებების განუხრედად გატარებისა, წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო საქმეში, კვლავ ფიგურირებს მოსახლეობაში ჩამორჩენილობა და უცოდინარობა. მთავრობის დადგენილებებში ყოველთვის მითითებულია ამ მიმართებით საქმის უკეთ წარმართვის გზები. ერთი ადამიანიც არ უნდა დარჩენილიყო წერა-კითხვის უცოდინარი, ვინაიდან სახელმწიფოს, ქალაქების, რაიონების, სოფლის და თითოეული ოჯახების სიძლიერე განათლებაზე დამოკიდებული.

პირველ მაისში წერა-კითხვის უცოდინარობა თითქმის აღმოფხვრილი იყო. ჩამოთვლილი სკოლებიდან მხოლოდ ერთი და დარჩა, რომელიც მოთავსებული იყო დასახლება ცივასულას ამჟამად არსებულ ხემიდ დეკაძის სახლის მიმდებარედ, აწჰესის სათავე ნაგებობის მუშებისთვის განკუთვნილ ბარაკის ტიპის სკოლაში, რომლის დირექტორი იმ დროისათვის იყო კონდრატე (კოტე) მილორავა. ასწავლიდა 1936-1941 წლების განმავლობაში.

ვინაიდან ჰესის სათავეზე მომუშავე ახალგაზრდები მრავლად იყვნენ და თანაც წერა-კითხვის მცირედ მცოდნე რაოდენობრივად ბევრი ერია. უცოდინარობის სალიკვიდაციო სკოლაც იქვე მოათავსეს. თუ რამდენად გაართვა თავი ამ საქმეს კოტე მილორავამ, ამას დღევანდელი პასუხობს. უხუცესთა გადმოცემით ლიკსკოლებში სწავლება წარმატებით მიმდინარეობდა.

დუხჭირი ცხოვრების გამო ახალგაზრდები სარფიან სამუშაოს უფრო ეტანებოდნენ, ვიდრე სწავლას, მაგრამ მთავრობა ამისთანებზეც ამახვილებდა ყურადღებას. სწორედ ამიტომაც გაუხსნა მათ დამატებითი ლიკსკოლები.

„1940-იან წლებში, მშობელთა პედაგოგიზაციის საკითხებში მომუშავეთა შორის შეირჩნენ შემდეგი პიროვნებები: ვლადიმერ ქემხაძე, გივი ნიორაძე, გრიგოლ ბაბილოძე, მისაკო კვაჭაძე, თებრონე სალინაძე, იორდანე ფირცხალაიშვილი, სამსონ სხულუხია, გიორგი აბესაძე, კალე და ფოკა ცქვიტინიძეები, ხაჯი დავითაძე, მუხედინ

სურმანიძე, ლიპა ჩხიკვიშვილი. მათი მუშაობა მშობელთა შორის გამოიხატებოდა მათ მიერ მოსწავლეთა ყოველდღიური ქცევისა და ყოფაქცევის გადაჭრით გაუმჯობესებაზე ზრუნვით."

16 მარტი. ბრძანება №24 განსახკომი (p-5, აღწ. I. საქმე №375).

1935-1936 სასწავლო წლიდან პირველი მაისის სკოლა 8 წლედ აღდაკეთდა, თუმცა აქვე მოტანილი ცხრილი სხვა ფაქტს იძლევა მოსწავლეთა რაოდენობის მიხედვით:

I კლასი	II კლასი	III კლასი	IV კლასი	V კლასი	სულ:
8	14	12	12	24	70

„საყოველთაო სავალდებულო დაწყებითი სწავლების გატარება აჭარაში 1933 წლიდან დაიწყო. ამ ხნის განმავლობაში სავალდებულო სწავლების გატარების საქმეში დიდი წარმატებები იქნა მოპოვებული. XVIII პარტყრილობის გადაწყვეტილებათა საფუძველზე წარმატებით მიმდინარეობს სოფლად შეიღწელების დაარსება, დაწყებითების გად-ყვანა არასრულ საშუალო სწავლებაზე. მიმდინარე წლისთვის ქედის რაიონში არის ყველა ტიპის სკოლა 73 ერთეულით, 3177 მოსწავლით."

(p-5, აღწ. I. საქმე №375)

„სასკოლო მატერიალური ბაზის განმტკიცებისათვის, ეზოების, საბაღე ნაკვეთების მოწყობისათვის გამართულ გადასაწყვეტი ამოცანების წარმატებით შესრულების საქმეში მნიშვნელოვანი წარმატებები აქვთ რაიონის რიგ სკოლებს, მათ შორის პირველი მაისის დაწყებით სკოლას. სკოლის კეთილმოწყობისათვის პედაგოგთა გარდა სოფელიც მონაწილეობს. სასწავლო-აღმზრდელობით მუშაობის დარგში საუკეთესო შედეგები აჩვენა ამ სკოლამ, რომელსაც ხელმძღვანელობს ეკატერინე (კატეშა) ლევარსის ასული კოტრიკაძე." (ამონარიდი აჭარის ასსრ განსახკომის საანგარიშო მოხსენებიდან 1939-1940 წლისთვის).

მოსახლეობის დამოკიდებულება სკოლებისადმი დიდად გაუმჯობესდა მაგრამ საქმე სახარბიელო მაინც არ იყო. მთელი რიგი დამახინჯებები სწავლაში ბავშვების ჩაბმის ფაქტზე, ისევ სახეზე იყო. მიუხედავად ახსნა-განმარტებებისა და აგიტაციებისა, მშობლები მაინც არ აგზავნიდნენ სკოლაში შვილებს. ან თუ ჰყავთ მოს-

წავლევ, ოჯახში არ უქმნიან სამეცადინეო პირობებს. ხდება ისეც, რომ ზოგიერთი აქტიური ამხანაგიც იწენს სიჯიუტეს, ზოგიერთებს მოსწავლეები საერთოდ გაჰყავთ სკოლიდან. ასეთი მდგომარეობის გამო საყოველთაო-სავალდებულო სწავლების გატარების საქმე სერიოზულად ფერხდება. ხდება ისეც, რომ მშობელი კანონზე თავის არიდების მიზნით, ბავშვს თვეში ერთხელ აგზავნის სკოლაში. იყო შემთხვევები როცა მშობლები ამგვარი ქმედებების გამო კანონის ძალით კიდევ დააჯარიმეს, მაგრამ იმ მოტივით, რომ ბავშვები „გამოიხსნეს“ სკოლაში მაინც არ გაუშვეს. განსაკუთრებული სირთულე იყო გოგონების მხვრივ. 12-13 წლის გოგონებს იმ მოტივით, რომ 17-18 წლისანი გამოჩნდნენ, ჩადრში მალავდნენ. ზოგი მშობელი 2 ბავშვიდან ერთს აგზავნის სკოლაში, ამისთანა განცხადებით: ერთი მიჩუქნია, მეორე კი ოჯახს სჭირდება.

სკოლისადმი არამართებული დამოკიდებულება ხელს უშლიდა და აბრკოლებდა სახელმწიფო კანონის გატარებას საყოველთაო-სავალდებულო სწავლების საქმეში. სათანადო დონეზე მოსწავლეთა აღრიცხვიანობაც არ იდგა, რაც ძალიან აძნელებდა მათ მოზიდვას და ისინი ფაქტიურად სკოლის გარეთ რჩებოდნენ.

1940-1941 სასწავლო წლის დასაწყისისათვის ქედის რაიონში 10 არასრული, 1 საშუალო და 1 დაწყებითი სკოლის შემატებას საშუალება მისცა განათლების განყოფილებას, სწავლებაში არსებული კონტიგენტის სრულიად მოზიდვისა. დირექტორებმა და გამგე-მასწავლებლებმა სასოფლო საბჭოების დახმარებით მიაღწიეს მოსწავლე-ახალგაზრდობის 100%-იან ჩაბმას სკოლებში, პირველი მაისის სასოფლო საბჭოში ამ საქმეს სასწავლო წლის დასაწყისიდანვე მოჰკიდეს ხელი.

1940-1941 წლის მესამე მეოთხედის შედეგები შეჯამდა განათლების განყოფილების გამგის დ. მახარაძის მიერ, სადაც აღნიშნულია, რომ „მესამე მეოთხედის განმავლობაში არ ყოფილა შემთხვევა სკოლის მუშაკების მიერ შრომის დისციპლინის დარღვევისა. ზუსტად ტარდება სსრკ უმაღლესი საბჭოს 1940 წლის 26 ივნისის ბრძანებულება. მოწესრიგებულია სკოლაში მომუშავეთა მოსვლა-წასვლის აღრიცხვიანობა. წარმატებას მიაღწიეს ბავშვთა კომუნისტურად აღზრ-

დის საქმეში, შეგნებული დისციპლინის განმტკიცებისა და აკადემიური წარმატების სიახლის საქმეში. სკოლებში გამოიშვა შეგნებული და განმტკიცებულია შეგნება, მოსწავლეებში სწავლის ინტერესისა, სასკოლო ქონების დაცვისა და მოვლა-პატრონობის საქმეში. ამ მხრივ მოწინავეთა რიგებში დგას პირველი მაისის დაწვებითი სკოლა, როგორც შინაგანაწესის გამტარებელი და მტკიცედ შემსრულებელი. ამ სკოლაში მოწესრიგებულია სკოლის არქივი, მოსწავლეთა პირადი საქმეები და საერთოდ სერიოზული ყურადღება ექცევა სასკოლო დოკუმენტის მოვლას და წესიერად შენახვის საქმეს. ოთახებში დაცულია სისუფთავე, დასუფთავებულია ეზო, მოწესრიგებულია აკადემიური მოსწრების საქმე."

1921-1940 წლები, აჭარაში განათლების დარგში თვალსაჩინო წარმატებანი იქნა მოპოვებული. ლიკვიდირებულ იქნა წერა-კითხვის უცოდინარობა. სკოლების ქსელი მთლიანი რაოდენობით უზრუნველყოფდა ბავშვთა სწავლებაში ჩაბმას. მოსახლეობა დარწმუნდა, რომ ცოდნის გარეშე შეუძლებელია ცხოვრების უკეთ მოწყობა და სოციალური პრობლემების მოგვარება, მაგრამ 1941 წლის სამამულო ომის დაწყებამ ყველაფერთან ერთად შეაფერხა განათლების სისტემის განვითარებაც. მასწავლებლები, ლექტორები, პარტიული მუშაკების ნაწილი ფაშიზმის წინააღმდეგ სამართლიან ომში ჩაება. ყურადღება მოაკლდა ყველა დარგის სასწავლებელს, შეიქმნა კადრების მწვავე დეფიციტი, საჭირო რაოდენობით აღარ იბეჭდებოდა სახელმძღვანელოები და სხვა საჭირო წიგნები. შემცირდა თანხები, რაც განათლების სისტემაზე მწვავედ აისახა.

სკოლებში ყურადღება გადატანილ იქნა მოსწავლეთა გარკვევაზე ომთან დაკავშირებით ყველა მოვლენაზე. ამ მიმართებით მოსწავლე ახალგაზრდობასთან და მოსახლეობაში ტარდებოდა შესაბამისი მოხსენებები და საუბრები. სკოლებში ცალკე საგნად შემოიდგეს „სამოქალაქო თავდაცვის" სწავლება, რომელიც ითვალისწინებდა მოწინააღმდეგის მიერ მასობრივი დაზიანების, რადიაციული და ქიმიური მოწამლის და სხვა მოვლენების სალიკვიდაციო სამუშაოების დიდი სიფრთხილით ჩატარებას სათანადო ზომების და

წესების დაცვით. ტარდებოდა თეორიული და პრაქტიკული ხასიათის მეცადინეობები. საქართველოს განათლების სამინისტრო და სამოქალაქო თავდაცვის განყოფილებების მიერ სკოლებს სისტემატურად მიეწოდებოდა ინსტრუქციები და მითითებები, რასაც განუხრელად ატარებდნენ.

„1941 წლის სექტემბრიდან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სკოლებშიც შემოიღეს სამხედრო ფიზკულტურული სწავლება მეოთხე კლასიდან.“ (აცსა. ფონდი I აღწ. I, საქმე №5, ფურც. 162).

ომის წლებში მასწავლებლები მოხალისეებად ეწვებოდნენ და მიდიოდნენ ფრონტზე იმ სულისკვეთებით, რომ მათ მიერ აღზრდილი ბავშვები დაეცვათ მტარვალთაგან. სწორედ ამის გამო მასწავლებლებს ბავშვებთან ურთიერთობა მხოლოდ რამდენიმე კვირით ან რამდენიმე დღით უხდებოდათ. პირველი მაისის სკოლაში კი ეს მოსვლა-წასვლა განსაკუთრებულად იგრძნობოდა. სკოლის დაარსებიდან დღეის მონაცემებით 250-ზე მეტ მასწავლებელს შემოუდგამს ფეხი, მათი უმეტესი ნაწილი ომის წლებშია ნამოღვაწარი და როგორც ავლნიშნე, რამდენიმე დღით. საარქივო მასალები თუმც მწირია, მაგრამ რამდენადმე იძლევა ომის დროინდელი სკოლის ცხოვრებიდან მასწავლებელთა მოძრაობაზე დასტურს. არაა ცნობილი ვინ წავიდა ფრონტზე, ვინ დაბრუნდა და ვინ კიდევ სამშობლოს დამცველთა საზიარო საფლავს შემორჩა რუსეთის მიწაზე თუ სხვა ქვეყნების ტერიტორიაზე.

აჭარიდან ომში გაწვევები შეჩერდა 1941 წლის ოქტომბრიდან თურქეთის მხრიდან შესაძლო ომში ჩაბმის საშიშროების გამო და საზღვარი უნდა დაცულიყო ყოველნაირად.

საქ. კპ. ცკ. პირველმა მდივანმა კანდიდ ჩარკვიანმა სსრკ. თავდაცვის სახელმწიფო კმიტეტის თავმჯდომარის და სახელმწიფოს მეთაურის ი. სტალინის დირექტივა მიიღო და საზღვრისპირა მოსახლეობის ზრდასრული და ასაკიანი ხალხიც საზღვრების დაცვის საქმეში ჩააბა. მოსახლეობა მოწონებით შეხვდა ასეთ ბრძანებას და აქტიურად ჩაება სამშობლოს დამცველთა ასეული ათასობით მყომართა მხარდამხარ.

სოფიანი პიჩვიანი ბაიხი და სოფიანი ომის წიგნი და ომის შიგნით

მსოფლიო ომის გამაღებლებმა, კაცობრივი ფაშისტებმა 1941 წლის 22 ივნისს, გამოენიისას გადმოლახეს საბჭოთა ქვეყნის საზღვრები. დაიწყო საბჭოთა ქვეყნისთვის დიდი სამამულო ომი. ფაშისტები ცდილობდნენ საბჭოთა ხალხის დამონებას, ხალხის მასიურად განადგურებას და არიული რასისთვის ფართო არეალის დამკვიდრებას. საერთო ჯამში კი მსოფლიოს ნახევარის დაპყრობას.

200 მილიონიანი ქვეყნის მყუდროება დაირღვა. ქურდული, ვერაგული და მოულოდნელი თავდასხმის პირველივე დღეს ათასობით საბჭოთა მოქალაქე და სამხედრო გაანადგურეს. მადამილილი ხროვა, თითქმის მთლიანი ევროპის დაპყრობის შემდეგ საბჭოთა ქვეყანას შემოესია.

ქვეყანა საომარ რეღსებზე გადავიდა.

პირველი დღიდანვე კრემლიდან ამხ. ვ.ი. მოლოტოვის მოწოდებაზე: „ქვეყანა განსაცდელშია, ერთ მუშტად შევიკრათ და გავანადგუროთ ფაშისტი მომხდღურები" – ქვეყანა მართლაც ერთარსებად შეიკრა.

ომმა გაასამხედროვა მთლიანად საბჭოთა კავშირი, საბჭოთა ახალგაზრდებს სიხარულის კარები დაეხშოთ.

ყველაფერი ფრონტისთვის – ეს მოწოდება ეხებოდა როგორც ცოცხალ ძალებს, ისე უძრავ-მოძრავ ფასეულობებს. საომარ ყაიდაზე გადასული ქვეყნის თითოეული მოქალაქის გული ერთ დევიზით ძგერდა – დაემარცხებინათ და თავის ბუნაგში ჩეკლათ ძღვევამოსილი გერმანიის ფაშისტური ხროვა.

ომის გამოცხადებისთანავე გამოცხადდა საყოველთაო მობილიზაცია. მთელი საქართველო დადგა ფეხზე.

ქედის რაიონში საოლქო კომიტეტის წარმომადგენლის – ნოე ხაზარაძის თაოსნობით შედგა სახელდახელო პარტიული კრება, სადაც შეიმუშავეს ექსტრემალური გეგმა დახმარებოდნენ ფრონტს ჯერ ცოცხალი ძალით, შემდეგ სურსათ-სანოვაგითა და ჩასაცემლით.

აჭარის მასშტაბით სამხედრო კომისარიატებში ცხადდებოდნენ როგორც ჯარში გასაწვევი ახალგაზრდები, ისეც ასაკოვანი მოხალისეები.

აჭარა შეუდგა მტრის განადგურებისთვის მთავარსარდალ იოსებ სტალინის მოწოდების განუხრელად განხორციელებას.

და მიდიოდა კოლონები ფრონტზე ერთი აზრით განმსჭვალულნი – დაეცვათ საბჭოთა ქვეყანა, ოქტომბრის მონაპოვარი, ხალხი. ასეულათასობით ქართველი წავიდა ომში, გამარჯვების ღრმა რწმენით, მაგრამ მათგან თითქმის ნახევარი ვეღარ დაუბრუნდა საქართველოს.

სამამულო ომის დაწყებისთანავე საბჭოთა კავშირის მთავრობის მეთაურმა და ჯარების მთავარსარდალმა პირადად მიმართა საბჭოთა ხალხს, „რომ მთელი მსოფლიოს ყურადღება ამ ომისკენა მოქცეული და მთელი მსოფლიო იმედოვნებს, რომ ფაშისტური ხროვის გამანადგურებელი მსოფლოდ საბჭოთა ხალხია.“

(ი.ბ. სტალინი, საბჭოთა კავშირის დიდი სამამულო ომის შესახებ).

ამ მოწოდების საპასუხოდ ქედის რაიონიდან ფრონტზე გაწვეულ იქნა ათასზე მეტი მებრძოლი, მაგრამ მათგან ექვსასზე მეტი ფრონტის ველზე დარჩა სამარადისოდ – საუკუნო სამარე რუსეთის მიწაზე ჰპოვა.

პირველი მაისის სასოფლო საბჭოდან ფრონტზე 75-ზე მეტი

კაცი წავიდა, მათგან სულ მცირე რაოდენობა დაბრუნდა.

სოფელ აგარიდან გაწვეული 50 კაციდან 6 დაბრუნდა. კოლო-ტურიდან გაწვეული 13 კაციდან 1 დაბრუნდა. პირველი მაისიდან წასული 12 კაციდან დაიღუპა ყველა.

ღარაზმულ საბჭოთა ხალხს გვერდში ამოუდგა საბჭოთა სკოლებიც. მაშინ, როდესაც სკოლების აღმავლობის ხანა დადგა, სკოლებსაც შეეკვეცათ ფრთები. თუმცა დროებით შეჩერდა სკოლების მშენებლობები, მაგრამ საბჭოთა უნარიანი და ბრძენი მეთაურების გადაწყვეტილებებით, სწავლა არ შეწყვეტილა, პირიქით სწავლების ხარისხი და წყურვილი უფრო გაუმჯობესდა. მთელი ომის განმავლობაში სკოლებიდანაც პირდაპირ ფრონტზე მიდიოდნენ მოსწავლეები. მთელ საბჭოთა ხალხს ზურგს უმაგრებდა საბჭოთა სკოლებში დაფრთიანებული, მებრძოლი სულისა და შემართების ახალგაზრდობა.

სკოლებიც საომარ ყაიდაზე გარდაიქმნენ და ზურგში დარჩენილებთან გვერდი-გვერდ არნახულ გმირობებს აღწევდნენ – ფრონტს აძლეოდნენ იმას, რისი მიცემაც შეეძლოთ.

მთელი საბჭოთა ქვეყნის გვერდით იდგა პირველი მაისიც. ოჯახში პირად ცხოვრებაში იკლებდნენ ყველაფერს და ამარაგებდნენ ფრონტელებს სულისკვეთებით – რაც შეიძლება მალე გაენადგურებინათ ფაშისტები და დამთავრებულიყო სისხლისმღვრელი ომი.

დიდია წვლილი საბჭოთა სკოლებისა სამამულო ომში.

მიუხედავად იმისა, რომ რაიონის სკოლები აქტიურ როლს ასრულებდნენ ომის პერიოდში, სწავლა არ შეწყვეტილა, თუმცა მოსწავლეთა კლებალობას ჰქონდა ადგილი. ომმა სიდუხჭირე არგუნა მოსახლეობას და გაჭირვების სუსხით დაზაფრულნი, სკოლებს მოწყდნენ ბავშვები. არ იყო იოლი სოფლის ცხოვრება მთელი ომის განმავლობაში.

1942-1943 და მომდევნო წლებში კლებალობა ძალიან შესამჩნევი იყო.

პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლის მოსწავლეთა რაოდენობა.

1942-1943 წ.წ	IV კლასი	VII კლასი				
	11 მოწაფე	11 მოწაფე				
1943-1944 წ.წ	I კლასი	II კლასი	III კლასი	IV კლასი	V კლასი	VI კლასი
	13 ვაჟი 2 ქალი	16 ვაჟი 8 ქალი	16 ვაჟი 10 ქალი	15 ვაჟი 7 ქალი	8 ვაჟი 15 ქალი	12 ვაჟი 6 ქალი
	VII კლასში	სულ				
	7 ვაჟი 2 ქალი	87 ვაჟი და 40 ქალი				

ღირექტორი: კატეშა ზენაიშვილი
რაიონის მასშტაბით სკოლის გარეთ დარჩნენ:

1942-1943 წ.წ	1943-1944 წ.წ	1944-1945 წ.წ
335 მოსწავლე	299 მოსწავლე	167 მოსწავლე

(p-770. აღწ. I. საქმე №42)

მიუხედავად ომის სიმძიმისა და გაჭირვებისა, რაიონში მაინც მიმდინარეობდა სკოლების განახლება და რემონტი, ინვენტარით უზრუნველყოფა. მიუხედავად იმისა, ომის სიმძიმე მთელმა საბჭოთა ხალხმა თავის ზურგზე გადაიტანა, ერთი დღითაც, ერთი წუთითაც არ შენეებულა მთავრობის ყურადღება სკოლებისადმი. უპირველესი საზრუნავი იყო ქვეყნის გენოფონდის შევსება და მათი შენარჩუნება, აღზრდა და სწავლება. ქვეყანას სამომავლოდ საღი და ჯანმრთელი, წესიერად აღზრდილი კადრების დეფიციტი არ უნდა ეგრძნო.

სკოლებში საგრძნობლად უმჯობესდებოდა ცოდნის შეფასების კრიტერიუმი. მოწაფეები გრძნობდნენ ომის სიმძიმეს და სწავლით

პასუხობდნენ ქვეყნის შეჭირვებას. სკოლების ძირითად ნაწილში დამკვიდრდა მოსწავლეებისადმი ცოდნის ხარისხში მტკიცე მოთხოვნები.

ომის წლებში არავის უღხინს საერთოდ. გაჭირვება და თანაც გაუსაძლისი გაიარეს მასწავლებლებმაც, ვინაიდან მათ ევალებოდათ მოსწავლე ახალგაზრდობის სწორ გზაზე დაყენება და მათაც ხომ ჰქონდათ ოჯახები – ისევე იდგამდნენ წლებზე ფეხებს, როგორც სხვები. არ გააჩნდათ არავითარი პრივილეგიები. აბა, რომელი აღმზრდელი დაიწუწუნებდა, მე მეტი მეკუთონის და ყურადღებაც მეტი მჭირდებოდა მაშინ, იმ ქარცეცხლიან დღეებში ყველა მართლაც ერთ სულ და ერთ ხორც იყვნენ არაადამიანური გაჭირვება გამოიარეს და გაუტყეხლნი დარჩნენ, სულით ძლიერნი.

რაოდენ ძნელია, თავად არაფერი გებადოს და რაც გაქვს, ისიც ვინმეს უწილადო. სწორედ ასე იქცეოდნენ ომის პერიოდის მასწავლებლები.

საარქივო მასალებიდან სიტყვა სიტყვით არ გადმოვიტანე ერთი ფრაგმენტი, იმ მოტივით, რომ გუული არავის ტკენოდა, თუმცა მინიშნებას მაინც გავაკეთებ. ერთერთი სოფლის მასწავლებელი (თუმცა ის ერთადერთი არ იქნებოდა მაშინ) თოვლჭყაპშიც საზაფხულო ფეხსაცმლით დადიოდა და იცით რატომ? ჯერ ერთი, რომ საშუალება არ ექნებოდა შეძენისა და მეორეც, უნდა ეგრძნოთ ბავშვებსაც, რომ მასწავლებლებიც მათნაირ ყოფაში იყვნენ. ომგამოვლილ ბავშვებს დღეს როცა მოუსმენ, ადამიანს გუული როგორ არ გეტკინება მათი იმდროინდელი საცოდაობითი. სათქმელად იოლია და დასაწერად, ფაქტიურად კი რა არ გადაიტანეს მათ.

ყველაფერი ფრონტისათვის... ზურგში დარჩენილები კი არაფერს იშურებდნენ, ტანჯვას იტანდნენ, ოღონდ გამარჯვების დღე დამდგარიყო. არავინ ჩიოდა (განა მართალა?) რომ ჩასაცემელ დასახურავის, საჭმლის და სასკოლო ნივთების დეფიციტს განიცდიდნენ – ყველა ელოდა ომის დასასრულს.

დამთავრდა ომიც, ქვეყანა ზეიმობდა გამარჯვებას, მაგრამ ხალხს ათეულწლოებით მაინც არ უღხინდა. ძნელი და მძიმე იყო ომის შემდგომი, აღდგენის წლებიც.

მეც მახსოვს ომის მიერ მათრახივით მოქნეული კუდის სიმ-
წვავე. ორმოცდაათიანი წლების შემდეგაც იგრძნობოდა ის სუსხი
და სიმძიმე, რაც საბჭოთა ხალხმა გადაიტანა თავის ზურგზე. ნაკ-
ლები იყო სამოსელი და, რაც მთავარია სახსრების სიმცირე ძალიან
იგრძნობოდა. რამ განასხვავა ომის დროინდელი და ომის შემდგომი
ახალგაზრდების ნატვრა და წყურვილი. ახალგაზრდებისათვის გულში
ყოველთვის ზაფხულია, მაგრამ ომს და ომის შემდგომ პერიოდს
თავისი კანონები გააჩნია. დღეს იოლია ვინმეს დადანაშაულება,
ომი არ უნდა მომხდარიყო, მაგრამ საყოველთაოდ ცნობილი იყო
პიტლერის ველური ჟინი – გამხდარიყო მსოფლიოზე მებატონე...

როგორი მწვავეც არ უნდა იყოს ვინმესთვის, საკუთარი აზრი
მაინც უნდა გამოვთქვა – გონივრულად მართა ქართველი კაცის
ჭკუამ ომიც და ომის შემდგომი პერიოდიც. თუ ვინმეს ეტკინება ამ
შეფასებით, დროა მკურნალი.

უჭირდა ქვეყანას და ხალხზე ზრუნვის ფიქრით, მერმისის აყ-
ვავეების მიზნით, საარაკო საქმეებს აგვარებდა ბელადი სტალინი.
კეთილდღეობის დასტურად მარტო ის კმარა, წლითიწლობით რომ
უიაფებდა ხალხს შესაძენ საქონელს. განა ეს ცოტაა?..

ომის დღი კი ნამდვილად არასოდეს ისპობა.

ცოტა ღირიკული გადახვევებიც გამომდის ხანდახან, მაგრამ
წიგნიც აიტანს და იმედია მკითხველიც მაპატიებს – უთქმელობაც
არ იქნებოდა.

ომის წლებში, კერძოდ 1944 წლის მონაცემებით, პირველი მაისის
სკოლაში ხდებოდა მასწავლებელთა გადაჯგუფება და ხშირი ცვლა.
20 სექტემბრის №84-ე ბრძანების თანახმად სკოლიდან თავისუფლდება
ა. ჩხეიძე და მის მაგივრად ინიშნება ლიზა კალანდარიშვილი. ამავ
მონაცემებზე დაყრდნობით. პირველი მაისის არასრულ საშუალო
სკოლაში ფიზიკულტურული კოლექტივი იღვა წინა პლანზე. მეხუთე,
მექვსე და მეშვიდე კლასებში სულ 25 მოსწავლე იყო თანრიგოსანი.
9 მოსწავლე მშთ-ს და 15 იმშთ-ს თანრიგოსანი იყო.

(p-770, აღწ. I. საქმე - 34)

სკოლის დირექტორი კვლავ კატუშა ზენაიშვილია.

1945 წლის იანვრიდან ქვედაში წამოვიდნენ პედინსტიტუტის კურს-დამთავრებულები. ისტორიის მასწავლებლად პირველი მაისის სკოლაში ინიშნება ბროლა ილიას ასული სიამაშვილი. (p-770, აღწ. I. საქმე-50)

1946 წლის 10 მაისს საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოს დადგენილების შესაბამისად „სწავლების ვადა გაგრძელდეს I-წლით“ შეეხო ყველა სკოლას. 7-წლიანი გადაკეთდა 8-წლიანად, შესაბამისად მე-X-ე გადაკეთდა XI-ედ და თანახმად ბრძანებისა იწოდებოდა 8 - წლედ, 9-წლედ და ასე შემდეგ. II წლიანი კი საშუალოდ. აასსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე: ი. ფუტკარაძე. დადგენილება №116 (p-5, აღწ. I. საქმე №435).

1946-1947 წლებში პირველი მაისის 8-წლიან სკოლასთან ფუნქციონირებდა სოფლის ახალგაზრდობის სკოლაც.

1947-1948 წლებში პირველი მაისის სკოლა საარქივო მასალებში დაფიქსირებულია 8-წლიან სკოლად. დირექტორი კვლავ კატუშა ზენაიშვილია. სკოლაში 7 მასწავლებელია, პლუს 1 ფიზკულტურისა და სამხედრო მომზადების მასწავლებელი. სწავლება ორცვლიანია, ორი კლასკომპლექტი: 14 და 5-8 კლასკომპლექტი. 14 კლასკომპლექტში 100 მოწაფეა, 5-8-ში კი 38. უცხო ენად ისწავლება გერმანული ენა.

კლასკომპლექტი	მოსწრება	ქალი	II-წლიანები
I	31	11	4
II	33	11	7
III	17	8	2
IV	19	8	4
სულ	100	38	17
V	12	3	4
VI	13	3	1
VII	4	1	-
VIII	9	2	2
სულ კლასი -8	138	49	24

სკოლის დირექტორი: კატუშა ზენაიშვილი. (p-5, აღწ. I. საქმე №735)

1948 წლის 16 დეკემბრის დადგენილება №819, აჭარის ასსრ. მინისტრთა საბჭო:

„თანახმად დადგენილებისა, ორცვის 8 წლიან სკოლაში VII

კლასის დასურვის ანგარიშზე სოფელ პირველ მაისში 8 წლიანი სკოლის დაწყებით კლასში დაემატოს ერთი კლასკომპლექტი."

მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე: შ. გოგოლიძე.

1948-1949 წლის მონაცემებით პირველი მაისის რვაწლიან სკოლაში კლასკომპლექტების რაოდენობა:

1-4 კლასკომპლექტი =4; 5-8 კლასკომპლექტი =4; სულ 8.

1948 წლის 6 აგვისტო. №497 დადგენილება. მინისტრთა საბჭოს საქმეთა მმართველი: ს. ზოიძე. (პ-5, აღწ. I. საქმე 461).

1948-1949 სასწავლო წელი. მოსწავლეთა რაოდენობა პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
20	29	30	13	17	12	5	5

სულ 131 მოსწავლე.

დირექტორი: ევინია ოდილავაძე

(პ-770, საქმე №57)

1949-1950 სასწავლო წლის მოსწავლეთა რაოდენობა პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
19	21	30	22	13	11	10	9

სულ 135 მოსწავლე.

დირექტორი: ევინია ოდილავაძე

(პ-770, აღწერა I, საქმე №63)

1950-1951 სასწავლო წლის მოსწავლეთა რაოდენობა.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
21	20	18	33	27	8	15	5

დირექტორი: კარალა ჭყონია.

საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს 1952 წლის 20 აგვისტოს ბრძანებულებით მუშა-ახალგაზრდობის საშუალო სკოლებში, სწავლების მეთოდებზე და მეოთხედურ სისტემაზე გადასვლასთან დაკავშირებით, სკოლებს დაეგზავნათ დირექტივები, რომელთა საფუძველზე სკოლებში დაწესდა 5-სამეცადინო დღე კვირაში, სასწავლო გაკვეთილების 45 წუთიანი ხანგრძლივობით. მუშა და სოფლის ახალგაზრდობის სკოლებში საზამთრო და საგაზაფხულო არდადეგები არ ტარდებოდა. მოზრდილთა სკოლებში ტარდება მხოლოდ საზამთრო არდადეგები 1-12 იანვარს. სკოლებში სასწავლო წელი შედგება 36 სასწავლო კვირისგან და იყოფა 4 მეოთხედად.

I-მეოთხედი: 1 სექტემბრიდან 7 ნოემბრამდე. (49 სასწავლო დღე, ანუ 9 კვირა და 4 დღე)

II-მეოთხედი: 10 ნოემბრიდან 1 იანვრამდე. (37 სასწავლო დღე, ანუ 7 კვირა და 2 დღე)

III-მეოთხედი: 2 იანვრიდან 22 მარტამდე. (56 სასწავლო დღე, ანუ 11 კვირა და 1 დღე)

IV-მეოთხედი: 23 მარტიდან 17 მაისამდე. (39 სასწავლო დღე, ანუ 7 კვირა და 4 დღე)

I-II-III კლასებში სასწავლო წელი გრძელდება 25 სასწავლო კვირა. 1 ნოემბრიდან 24 აპრილამდე.

IV-V-VI-VII კლასებში სასწავლო წელი გრძელდება 23 სასწავლო კვირა.

VIII კლასში სასწავლო წელი გრძელდება 22 სასწავლო კვირა.

მუშა და სოფლის ახალგაზრდობის სკოლების განყოფილების უფროსი: გ. სანაძე.

(p-5, აღწ. I. საქმე №825).

როდესაც მოსწავლეთა რაოდენობა მატულობს, შესაბამისად იქმნება ორი კლასკომპლექტი ანუ პარალელური კლასები. დაწყებით კლასებში კლასკომპლექტი განისაზღვრება მოსწავლეთა რაოდენობით. მაგალითად I-IV კლასებში მოსწავლეთა რაოდენობა თუ შეადგენს 50-ზე მეტს, მაშინ ინიშნება 4 მასწავლებელი, ე.ი. 3 კლასკო-

მპლექტი. თუ მოსწავლეთა რაოდენობა I-IV კლასებში შეადგენდა 40-ზე მეტს, მაშინ ინიშნებოდა 3 მასწავლებელი. ე.ი. 3 კლასკომპლექტი. თუ მოსწავლეთა რაოდენობა 30-ზე მეტს შეადგენდა, მაშინ ინიშნებოდა 2 მასწავლებელი 2 კლასკომპლექტით. თუ დამოუკიდებელ დაწვებით სკოლებში I-IV კლასებში მოსწავლეთა რაოდენობა 10-ზე ნაკლებია, მაშინ ინიშნება 1 მასწავლებელი. ე.ი. 1 კლასკომპლექტით. შესაბამისად დაწვებითის მასწავლებელი სკოლის გამგეცაა.

დამოუკიდებელ დაწვებით სკოლებში I-IV კლასებში თუ 10-20 მოსწავლე იყო, იქმნებოდა 2 კლასკომპლექტი 2 მასწავლებლით.

ამჟამად დაწვებითი კლასები უშუალოდ დამოკიდებულია საჯარო სკოლებზე. ფინანსები, მატერიალური უზრუნველყოფა, ხელფასის გაცემა, ინვენტარი, საწვავ-სათბობი, შტატების განაწილება უშუალოდ საჯარო სკოლის პრეროგატივაა.

წინა გვერდზე მოცემულია 1949-1950 წლების მონაცემები მოსწავლეთა რაოდენობაზე, სხვა ჩანაწერებში კი აღნიშნულია განსხვავებული რაოდენობა.

I კლასი	II კლასი	III კლასი	IV კლასი	V კლასი	VI კლასი	VII კლასი	VIII კლასი
20 ვაჟი 6 ქალი	20 ვაჟი 11 ქალი	30 ვაჟი 5 ქალი	23 ვაჟი 8 ქალი	14 ვაჟი 6 ქალი	14 ვაჟი 5 ქალი	10 ვაჟი	9 ვაჟი 3 ქალი

სულ: 184 მოსწავლე.

I ცვლაში=67 ვაჟი და 20 ქალი, II ცვლაში 73 ვაჟი და 24 ქალი.

1950-1951 წლებში წარმოდგენილი ცნობაც განსხვავებულია.

I კლასი	II კლასი	III კლასი	IV კლასი	V კლასი	VI კლასი	VII კლასი	VIII კლასი
16 ვაჟი 10 ქალი	19 ვაჟი 8 ქალი	19 ვაჟი 11 ქალი	34 ვაჟი 7 ქალი	26 ვაჟი 9 ქალი	8 ვაჟი 3 ქალი	15 ვაჟი 6 ქალი	5 ვაჟი

სულ:196 მოსწავლე.

I ცვლაში სწავლობდა 54 ვაჟი და 36 გოგო; მეორე ცვლაში 88 ვაჟი და 18 ქალი.

1951-1952 სასწავლო წელს უკვე საგრძნობ მატეზას აქვს ადგილი. ორივე ცვლაში 200-ზე მეტი მოსწავლე დადიოდა სკოლაში.

I კლასი	II კლასი	III კლასი	IV კლასი	V კლასი	VI კლასი	VII კლასი	VIII კლასი
12 ვაჟი 6 ქალი	24 ვაჟი 13 ქალი	16 ვაჟი 5 ქალი	28 ვაჟი 12 ქალი	30 ვაჟი 7 ქალი	21 ვაჟი 6 ქალი	11 ვაჟი 3 ქალი	11 ვაჟი 6 ქალი

სულ: 211 მოსწავლე.

I ცვლაში სწავლობდა 80-ვაჟი და 36 ქალი, II-ცვლაში კი 73 ვაჟი და 22 ქალი.

ამ ცვლილებების შესახებ მასალებში არაფერია მითითებული. უნდა ვივარაუდოთ, რომ საღორეთის რაი-სკოლის შემადგენლობაში შესული სკოლებიდანაც დადიოდნენ პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში, ვინაიდან ხოხნაში და აგარაში ჯერ ისევ დაწყებითი კლასები ფუნქციონირებდა.

1950 წელი საბჭოთა ქვეყნის განვითარების ფონზე შემდეგი ხუთწლედის დასაწყისი იყო. ყოველ ხუთწლედს ახალ-ახალი მიღწევებით პასუხობდნენ რესპუბლიკიდან. მთავარ საკითხად კვლავ რჩებოდა დღის წესრიგში განათლების სისტემა, ვინაიდან ეს სისტემა არეგულირებდა ქვეყნის კადრებით უზრუნველყოფას და ახალი ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას. ძირითადად ყურადღება გადატანილი იყო განათლების სისტემის საბაზო დაწესებულებებზე – დაწყებით, არასრულ საშუალო და საშუალო სკოლებზე, მაქსიმუმი კეთდებოდა ცხოვრების ასაყვავებლად.

თუ რა გეგმები ისახებოდა სკოლებში, ამას პასუხობს ცნობა, რომელიც საქართველოს განათლების მინისტრის, ბატ. ვ.დ. კუპრაძის 1950 წლის 19 დეკემბრით დათარიღებულ მოხსენებაშია გაშუქებული, რომელიც სკოლებში მოსწავლეთა კომიტეტების, როგორც მასწავლებელთა დამხმარე ორგანოს არჩევას ეხება.

„სკოლებში უნდა შეიქმნას მოსწავლეთა კომიტეტი 7-15 მოსწავლის შემადგენლობით და უნდა აირჩიონ ერთი წლით, V-XI კლასების მოსწავლეთა საერთო კრებაზე კენჭისყრით, რომლის მიზანია კომკავშირულ და პიონერულ ორგანიზაციებთან ერთად ხელი შეუწყოს სკოლის ხელმძღვანელობას და მასწავლებელს მოსწავლეთა კომუნისტურად აღზრდაში. პირველ რიგში კი მოსწავლეებში თავისი მოვალეობისადმი შეგნებული დამოკიდებულების გამომჟღავნებას სასკოლო დისციპლინის განმტკიცებაში, მოსწავლეთა თვითქმედებისა და საზოგადოებრივი ინიციატივის განვითარებაში, მოსწავლეებში კულტურული ჩვევების დანერგვას და ყველა მოსწავლის შემჭიდროებას თავისი სკოლის ღირსების პატივისცემელ ერთ მთლიან კოლექტივად ჩამოყალიბებაში.

მოსწავლეთა კომიტეტებში უნდა აირჩიონ აკადემიურად ძლიერი და აქტიური მოსწავლეები, რომლებიც ამხანაგებს შორის ნდობით და ავტორიტეტით სარგებლობენ. არჩევნები უნდა ჩატარდეს სექტემბერში. კომიტეტი პერიოდულად ანგარიშს აბარებს მოსწავლეთა საერთო კრებას.

მოსწავლეთა კომიტეტს ჰყავს თავმჯდომარე.

მოსწავლეთა კომიტეტი ხელს უწყობდეს დირექტორსა და მასწავლებელს მოსწავლეთა წარმატებასა და ცოდნის ხარისხის ამაღლების ღონისძიებათა და თითოეული მოსწავლის მიერ „მოსწავლეთა წესების“ განუხრელად გატარებაში, ხელმძღვანელობს კლასების მამასახლისებს, აწესებს უფროსი კლასების მოსწავლეთა მორიგეობას მორიგე მასწავლებლის დახმარებით, უშვებენ კედლის გაზეთებს, მონაწილეობენ საზოგადოებრივ – პოლიტიკურ, კულტურულ-მასობრივ ფიზკულტურულ – სპორტულ ღონისძიებებში, თვალყურს ადევნებენ მოსწავლეთა ყოფაქცევას და ფორმების ტარებას, ეხმარებიან დირექტორსა და კომკავშირულ ორგანიზაციას სკოლის ცხოვრებაში ჯანსაღი ატმოსფეროს შექმნაში და მთელ რიგ ორგანიზაციულ საკითხებში.

კლასის მამასახლისი კლასის ხელმძღვანელს ეხმარება კლასში ჯანსაღი საზოგადოებრივი აზრის შექმნაში, მოსწავლეებს –

მოვალეობისადმი ჯანსაღ დამოკიდებულებაში, მაღალი აკადემიური მოსწრებისა და სანიმუშო ყოფა-ქცევისა და დისციპლინის განმტკიცებაში. აქტიურ მონაწილეობას დებულობს კლასგარეშე და სკოლისგარეშე ღონისძიებათა მომზადება-გატარებაში. კლასის ხელმძღვანელის ერთად ატარებს კლასის კრებას.

მოსწავლეთა კომიტეტი და კლასის მამასახლისები კომკავშირულ სასკოლო კომიტეტთან კონტაქტში ეხმარებიან სკოლის დირექციას ყველა საკითხის ახლებურად გადაწყვეტასა და წარმატებით წარმართვაში." (p-5, აღწ. I. საქმე №825).

ღამაჯხანი: 1950-იან წლებში სოციალური და ქოხ-სამკითხველობი, მხიდახი. 1932 წელი.

1. სოფელ საღორეთის რაი სკოლის გამგე: ბრეგვაძე გიორგი. მასწავლებელი ცინცაძე ლიუბა.

2. საღორეთის ქოხ-სამკითხველოს გამგე: შავლიძე ოსმან ხასანის ძე.

3. საღორეთის ქოხ-სამკითხველოს გამგე 8/IV-დან 30/VI-მდე: სურმანიძე დურსუნ (აგარიდან).

4. აღმასკომის ბრძანებების წიგნში – ახალგაზრდობის სკოლის გამგე: გიორგაძე ბენია.

5. საღორეთის ქოხ-სამკითხველოს გამგე 4/VII-დან, დევაძე ჯასიმ.

6. საღორეთის რაი სკოლის კულტ საგანმანათლებლო მასწავლებლები:

1. მურვანიძე აკაკი

2. მურვანიძე დარიკო

3. მიქანაძე დომნა

4. ცინცაძე ლიუბა

7. ოქტომბრის თვიდან ბენია გიორგაძე გადაიყვანეს განათლების განყოფილების გამგედ

8. საღორეთის რაი სკოლის გამგე: მურვანიძე აკაკი. მასწავლებლები: მურვანიძე დარიკო. მიქელაძე დომნა.

15 დეკემბრიდან მასწავლებელი: ურატაძე ილარიონ. 1933 წელი.

1. პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლის გამგე: დარსაველიძე ალექსანდრე ივანეს ძე. მასწავლებლები: მელივა დავითი

2. ქოხ-სამკითხველოს გამგედ ინიშნება: დევაძე ალიოსმანი (აგაროდან)

3. ქოხ-სამკითხველოს გამგე 1 მარტიდან: ყენია გიორგი

4. ქოხ-სამკითხველოს გამგედ ინიშნება: დევაძე ფელულ ხუსეინის ძე.

5. საღორეთის რაი-სკოლის მასწავლებელი: შენგელია ტარასი – გათავისუფლდა სამუშაოდან.

1934 წელი.

1. პირველი მაისის ა/ს საშუალო სკოლის გამგე 1 იანვრიდან:

1. დარსაველიძე ალექსანდრე.

მასწავლებლებად:

2. ქუთათელაძე ზინაიდა ერმილეს ასული

3. ხოშტარია ალექსანდრე

4. შენგელია ყენია.

თურქული ენის მასწავლებლად შეთავსებით: 5. დევაძე მემედ (ასწავლიდა აგარაში).

2. პირველი მაისის ქოხ-სამკითხველოს გამგე: სამნიძე ხელიდ.

3. პირველი მაისის პროფ-სკოლის გამგე: ბზეკალავა ზინა.

ამავე სკოლაში შეთავსებით მასწავლებლად: ქუთათელაძე ზინა.

4. პირველი მაისის საექიმო პუნქტის გამგე: ბლაგიძე ქსენია. ექიმი.

5. 15 ივნისიდან 16 სექტემბრამდე ექიმი დროებით: ხომერიკი ილიკო.

6. სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოების კამპანიის დროს სოფელს მოსწავლე ახალგაზრდობაც ეხმარებოდა. უხარისხოდ, არადამაკმაყოფილებელ ვადებში და უპასუხისმგებლო შესრულებაში საბჭოს თავმჯდომარეს ზემდგომი ორგანოდან მკაცრი გაფრთხილება მოსდიოდა, რომლის ამონაწერი იგზავნებოდა ყველა საბჭოში. (ფონდი

1. ანაწერი 2. საქმე №1).

1935 წელი.

1. პირველი მაისის საექიმო პუნქტის გამგე: კაზახენკო ნიკოლოზი.
1936 წელი.

17 იანვრიდან ექიმი კაზახენკო გადაჰყავთ ქედის ჯანგანის გამგედ.

2.5 სექტემბრიდან ქოხ-სამკითხველოს გამგე ხელილ სამნიძე გადაჰყავთ პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს მდივნად.

(ფონდი 1. ანაწერი 2. საქმე №2)

3. 13 მარტის №25-ე ბრძანებულების შესაბამისად, პირველი მაისის სკოლაში მასწავლებლად კვლავ ზინაიდა ქუთათელაძეა.

4. პირველი მაისის ქოხ-სამკითხველოს გამგედ 1 ივლისის №82 ბრძანებით დაინიშნა რესულ ბერიძე, ხოლო 1 სექტემბრის №97 ბრძანების შესაბამისად გათავისუფლდა სამუშაოდან.

5. 24 სექტემბრის №105 ბრძანებულებით პირველი მაისის ქოხ-სამკითხველოს გამგედ დროებით ინიშნება შარაშიძე ელენა.

6. 4 ოქტომბრის №110 ბრძანებით საღორეთის (?) დაწყებითი სკოლის მასწავლებლად ინიშნებიან: 1. დამენია გიორგი 2. შავლიძე ქუთათელაძე ზინაიდა.

(ფ. 23. საქმე №2 არქივი №3)

1938 წელი.

1. მოსახლეობის საკავშირო აღწერის კადრებში, მოსამზადებელ კურსებზე პირველი მაისის სკოლიდან იგზავნება ორი პედაგოგი. 1. თოხაძე სიმონ დიმიტრის ძე. 2. გოგუაძე თინა სერაპიონის ასული.

(ფონდი №1, ანაწერი №2, არქივი №5)

2. პირველი მაისის დაწყებითი სკოლის გამგედ და III კლასის მასწავლებლად 1 სექტემბრიდან დაინიშნა ბათუმის პედაგოგიური სასწავლებლის კურსდამთავრებული აკაკი მელიტონის ძე წივწივაძე.

3. I-IV კლასების მასწავლებლად დაინიშნა დარჩია კატუშა ლევარსის ასული, საშუალო განათლებით, 10 წელი პედ-სტაჟით.

4. II-კლასის მასწავლებლად დაინიშნა ნინა ფილიპეს ასული

კეშელავა, საშუალო განათლებით, 2 წელი პედ-სტაჟით.

5. პირველი მაისის წერა-კითხვის უცოდინარობისა და მცირემ-
ცოდნეობის სალიკვიდაციო სკოლის მასწავლებლად დაინიშნენ: 1.
წიფწივაძე აკაკი, 2. დარჩია კატუშა (ეკატერინე), 3. ებრაელიძე საშა
(თამარ), 4. კეშელავა ნინა.

ამავე საქმეს ემსახურებოდა ლიზა კალანდარიშვილი, ჯერ ქე-
დის საბჭოს, შემდეგ პირველ მაისში.

1939 წელი.

1. პირველი მაისის კლუბის გამგედ 13 თებერვლიდან დაინიშნა:
მელქის ძიმისტარიშვილი.

2. 11 მაისიდან კი კლუბის გამგედ ინიშნება: ლუკა ფრანგიშ-
ვილი.

3. 1. მაისიდან პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლის
ბუნებისა და გეოგრაფიის მასწავლებლად დაინიშნა ბათუმის პედ-
აგოგიური სამასწავლებლო ინსტიტუტის კურსდამთავრებული: ქეთო
კნსტანტინეს ასული ჭელიძე.

4. 1 სექტემბრიდან პირველი მაისის სკოლაში ფიზიკა-მათემა-
ტიკის მასწავლებლად დაინიშნა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუ-
ტის კურსდამთავრებული ხასან ხუსეინის ძე კახიძე.

(ფონდი №23, აღწ. №2, არქივი №14)

5. ლიკ-სკოლის მასწავლებლად 1 სექტემბრიდან კვლავ ინიშ-
ნება საშა ებრაელიძე.

(ფონდი №23, აღწ. №2, არქივი №15)

1940-1941 წლებში, პირველი მაისის არასრული საშუალო სკო-
ლის დირექტორად ხასან კახიძის ყოფნის პერიოდში სასოფლო
საბჭოს მოწვერილობის საფუძველზე მან მიიღო ქედის სკოლიდან
გამოსული, II-წლიანი, VI კლასის მოსწავლე უზეირ წითელაძე VII
კლასში, რაც კანონის დამახინჯებად ჩაუთვალეს. როგორც დირექ-
ტორს, ასევე სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარეს ამის გამო მისცეს
შენიშვნა და მითითება.

1942 წელი.

1. 26 ივნისის №63 ბრძანებულებით, პირველი მაისის კლუბის ბიბლიოთეკარად ინიშნება ეკატერინე (კატუშა) კოტრიკაძე.

2. 1 ივლისის №65 ბრძანებულებით, პირველი მაისის დაწვებითი სკოლის მასწავლებლად ინიშნება: ნინა ნიკოლოზის ასული ბოკერია.

(ფონდი 23, ანაწერი 2, არქივი 35).

3. 2 ივლისის №66 ბრძანებულებით პირველი მაისის დაწვებითი სკოლის გამგე თამარ შამშეს ასული კვირკველია თავისუფლდება სამსახურიდან.

4. 14 ოქტომბრის №97 ბრძანებულებით, პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლის მასწავლებელი ნინა თოდრია თავისუფლდება სამსახურიდან.

5. პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლის მასწავლებელი ნათელა თედორაძე 10 სექტემბრიდან 16 სექტემბრის ჩათვლით გათავისუფლდა სკოლიდან ოჯახური პირობების გამო.

შენიშვნა: (აღნიშნული მასწავლებლის და ბევრი სხვათა – არსად არაა დაფიქსირებული სკოლაში მასწავლებლად დანიშვნა. ძალიან ბევრი უზუსტობაა საარქივო მასალებში და საერთოდ მწირია ცნობები).

6. 23 ნოემბრის №117 ბრძანებულებით პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ ინიშნება მასწავლებელი მამია ცქვიტიშვილი.

შენიშვნა: პირველ მაისში აღნიშნულია დაწვებითი სკოლაც და არასრული საშუალო სკოლაც. მოცემული წლებისთვის, როგორც სწინას, ორივე სკოლა ფუნქციონირებდა, მაგრამ მათი ადგილმდებარეობა არაა მინიშნებული და ვერც ვერავინ ასახელებს, საარქივო ჩანაწერები კი ამას ნამდვილად ადასტურებს.

1943 წელი.

1. 1 იანვრიდან პირველი მაისის არასრული საშუალო სკო-

ლის დირექტორი იყო თამარ თოდუა.

2. სკოლაში სამხედრო საქმეს ხელმძღვანელობდა ფრონტიდან დემობილიზებული პირველი მაისის მკვიდრი უსუფ ახმედის ძე ქაღიძე.

3. 1 მარტიდან №18 ბრძანებულებით პირველი მაისის არსრულ საშუალო სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად ინიშნება გენრიეტა შეშელიძე.

4. 1 აპრილიდან №40 ბრძანებულების თანახმად, სკოლიდან საერთოდ

თავისუფლდება რუსული ენის მასწავლებელი ზინა დრობიშევა. (როგორც ქართული ენის არ მცოდნე) ფონდი №23. ანაწერი 2.. არქივი 35.)

შენიშვნა: ვინაიდან საარქივო მასალებს აკლია საქმეები, რაც ცნობების მოძიებას ართულებს, არსებული მასალები გამოვიყენე, რაც არასრულყოფილების ასოციაციას იწვევს და ამდენად მაპატიოს მკითხველმა დაშვებული ხარვეზები.

1947-1948 წლები

1. 16 იანვრით დათარიღებულია 8 წლიანი სკოლის მასწავლებელი ვენერა ჯიმშელიძეშვილი.

2. 13 აპრილს განათლების განყოფილებაში ჩატარდა მასწავლებელთა თათბირი. ბრძანებათა წიგნში გატარებულია პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის დირექტორის, ეკატერინე ზენაიშვილის დაგვიანება, რის შესახებაც აღნიშნავს განათლების განყოფილების გამგე მემედ ნაკაშიძე და მიუთითებს რომ დაგვიანებისა და დაუსწრებლობის შემთხვევაში დაითხოვებიან სამუშაოდან.

3. პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის მასწავლებელია ია სევერიანის ასული კანდელაკი.

4. 6 აგვისტოს №107 ბრძანებულებით 1 მაისის რვაწლიანი სკოლის რუსული ენის მასწავლებელი ელენა ევგენის (თუ ივანეს) ასული რეჩიცკი გათავისუფლდა სამუშაოდან სხვა რესპუბლიკაში გადასვლასთან დაკავშირებით.

5. 20 აგვისტოს №114 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად ინიშნება ბათუმის პედსასწავლებლის კურსდამთავრებული, პედსტაჟის არ მქონე ხემდინ მერჯანის ძე დევაძე.

6. 20 აგვისტოს №114 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში II კლასის მასწავლებლად ინიშნება საშუალო სკოლადამთავრებული, პედსტაჟის არ მქონე გოგუცა ნესტორის ასული ღვინფაძე.

7. 20 აგვისტოს №114 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში III კლასის მასწავლებლად ინიშნება ცხაკაიას პედაგოგიური სასწავლებლის კურსდამთავრებული, პედსტაჟის არ მქონე ჟულია (ჯულიეტა) ნესტორის ასული ნინუა.

8. 20 აგვისტოს №117 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში I კლასის მასწავლებლად ინიშნება მახარაძის პედსასწავლებლის კურსდამთავრებული, პედსტაჟის არმქონე გუგუ-ლი კაპიტონის ასული ვაშალომიძე.

9. 20 აგვისტოს №117 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში II კლასის მასწავლებლად ინიშნება მახარაძის პედსასწავლებლის კურსდამთავრებული, პედსტაჟის არ მქონე ვალ-იდა (ლიდა) ელისეს ასული სიხარულიძე.

10. პირველი მაისის 8 წლიან სკოლის II კლასის მასწავლე-ბლი თამარ ტიტეოს ასული სარიშვილი გადაიყვანეს ორთახოხ-ნის დაწყებით სკოლაში. ბრძანება №122.

11. 11 სექტემბრის №143 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში I კლასის მასწავლებლად ინიშნება ანა (ანაიდა, ანიკო) პლატონის ასული გასვიანი.

1948 წელი.

1. 1947 წლის 16 იანვარს პირველი მაისის რვაწლიან სკოლა-ში მასწავლებლად დანიშნული ვენერა ჯომშელიშვილი მიმდინარე წლის 5 იანვრიდან გადაყვანილ იქნა განათლების განყოფილების სტატისტიკოსად და პარალელურად ორი 8 წლიანი სკოლის მონ-

გარიშედ. ბრძანება №3. განათლების განყოფილების გამგე: მ. ნაკაშიძე.

2. 13 თებერვლის №23 ბრძანებულების თანახმად, პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის III კლასის მასწავლებლად ინიშნება ვენერა ლუკას ასული კილასონია.

განათლების განყოფილების გამგე: მ. ნაკაშიძე.

3. 4 მაისის №65 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად ინიშნება თბილისის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული ჟუჟუნა კირილეს ასული სადრაძე.

ფუძე: აჭარის ასსრ განათლების სამინისტროს ბრძანება №51

4. 20 აგვისტოს ბრძანება №91-ის საფუძველზე პირველი მაისის 8-წლიანი სკოლის მასწავლებელი ვენერა ლუკას ასული კილასონია დათხოვნილ იქნას სამსახურიდან.

5. 20 აგვისტოს №136 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8-წლიან სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად დაინიშნა გუგული (გულიკო) ახმედის ასული ტაბიძე.

ფუძე: განათლების სამინისტროს ბრძანება №68.

6. 28 აგვისტოს №141 ბრძანებულებით პირველი მაისის 8-წლიან სკოლაში სკოლის დირექტორად და ბუნება-გეოგრაფიის მასწავლებლად ინიშნება ჟენია ვლადიმერის ასული ოდილავაძე.

7. პირველი მაისის 8-წლიანი სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ და ისტორია კონსტიტუციისა და უცხო ენა (გერმანულის) მასწავლებლად ინიშნება პანტელეიმონ არტემის ძე ბალათურია. ბრძანება №160, 12 ოქტომბერი.

1949 წელი.

1. 15 იანვრიდან პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში მოსწავლეთა სიმცირის გამო გაუქმდა VIII კლასი.

(ფონდი 23, ანაწერი 2, არქივი 56)

2. 16 აგვისტოს ბრძანება №100-ის თანახმად პირველი მაისის 8-წლიანი სკოლის დაწყებითი სკოლის მასწავლებლად ინიშნება

ქედის სახელმწიფო პედაგოგიური სასაწავლებლის კურსდამთავრებული უსუფ ხასანის ძე ბეჟანიძე.

3. 20 აგვისტოს ბრძანება №101 საფუძველზე პირველი მაისი 8 წლიან სკოლაში III კლასის მასწავლებლად ინიშნება პედაგოგიური ინსტიტუტის II კურსის სტუდენტი ტატაიანა ტარასის ასული ჭედია. ფუძე: აჭარის განათლების სამინისტროს ბრძანება №60.

4. 20 აგვისტოდან ბრძანება №103-ის საფუძველზე პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში II კლასის მასწავლებლად ინიშნება რეშიტ თევრათის ძე აბაშიძე.

5. 25 აგვისტოს №108 ბრძანების თანახმად პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლაში კვლავ ინიშნება მუხამედ დაუთის ძე ბერიძე.
ქედის განათლების განყოფილების გამგე: დ.ი.ბეჟანიძე.
(ფონდი 23, ანაწერი 2, არქივი - 56).

6. 20 აგვისტოდან თავისი განცხადების საფუძველზე პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლიდან თავისუფლდება ჯულიეტა ნინუა.

7. უმაღლეს სასწავლებელში სასწავლებლად წასვლასთან დაკავშირებით 20 აგვისტოდან თავისუფლდება პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის მასწავლებელი ვალიდა ელისეს ასული სიხარულიძე.

8. 27 ივნისის №85 ბრძანების თანახმად დაწყებითი კლასების მასწავლებლად ინიშნება ქედის სახელმწიფო პედსასწავლებლის კურსდამთავრებული მუხამედ დაუთის ძე ბერიძე.

ფუძე: აჭარის განათლების სამინისტროს ბრძანება №52.

ამავე წელს 1 აგვისტოს №89 ბრძანების საფუძველზე მუხამედ ბერიძე ინიშნება პარალელურად ზესოფლი სოფლის სკოლაში.

9. 30 ივლისის №88 ბრძანების თანახმად უმაღლეს სასწავლებელში წასვლის გამო თავისუფლდება ხემდინ მერჯანის ძე დევაძე.

10. №90 ბრძანების თანახმად საბოლოო ანგარიშსწორებით სკოლიდან თავისუფლდება ვენერა ჯიმშელიშვილი.

11. 20 აგვისტოს №96 ბრძანებულების თანახმად პირველი მაი-

სის 8 წლიან სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად ინიშნება ლიდა ევგენის ასული გოგიშვილი.

1950 წელი

1. პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ და ისტორია-კონსტიტუციის მასწავლებლად დაინიშნა ალექსანდრა ივანეს ასული გიორგაძე.

2. ბრძანება №89 19 ივლისიდან თავისუფლდება უსუფ ბეჟანიძე.

3. 5 აგვისტოს №93 ბრძანების შესაბამისად პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის IV კლასის მასწავლებლად ინიშნება სულეიმან მემედის ძე დევაძე.

4. 20 აგვისტოს №96 ბრძანების შესაბამისად პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის I კლასის მასწავლებლად ინიშნება უსუფ ალის ძე აბაშიძე.

5. ამავე ბრძანების საფუძველზე პარალელურად პირველი კლასის მასწავლებლად ინიშნება ბიძინა მიხეილის ძე მაღლაკელიძე. (ფონდი 23, აღწერა 2, არქივი -75).

პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში გარკვეული წლების მიხედვით ირიცხებოდა:

1949-1950	139 მოსწავლე	95 ვაჟი	44 ქალი
1950-1951	146 მოსწავლე	92 ვაჟი	54 ქალი
1951-1952	155 მოსწავლე	99 ვაჟი	56 ქალი
1952-1953	132 მოსწავლე	70 ვაჟი	62 ქალი.
1953-1954	135 მოსწავლე		

1950-1952 წლებში პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის დირექტორია ალექსანდრე გელევანიძე.

1953 წელი.

1. პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის დირექტორი, ისტორიის მასწავლებელი ალექსანდრე ივანეს ძე გედევანიძე, არჩევნების კომისიის თავმჯდომარედ დანიშვნის გამო თავისუფლდება 22 I-დან 24 II-მდე. მის არყოფნაში დირექტორის მოვალეობას ასრულებდა ტიტე ფილიპეს ძე მანჯგალაძე.

2. პირველი მაისის სასოფლო საბჭოში წევვამდელთა რუსული ენის მასწავლებლად მოწვეული იყო ცილა ათანასეს ასული გოგაძე. შემდეგ იგი გადაყვანილ იქნა პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში.

3. 8 თებერვლის №17 ბრძანების თანახმად ეკატერინე ლევარსის ასული კოტრიკაძეს პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლიდან აწინაურებენ განათლების განყოფილებაში პედაგოგიური კაბინეტის მეთოდისტად.

4. 12 მაისის ბრძანება №66 თანახმად მასწავლებელთა დახელოვნების კურსებზე იგზავნება ფიზკულტურის მასწავლებელი ამირან ჩხარტიშვილი. (შენიშვნა: მისი დანიშვნა არაა ფიქსირებული. ს.ს)

5. ბრძანება №111 საფუძველზე პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს მდივანი ცაცა ისიდორეს ასული მელაშვილი (თებიძე) ინიშნება სკოლის მონაგარიშედ ნახევარ სტავკაზე. (50 მანეთი).

ფუძე: მისი განცხადება; განათლების განყოფილების გამგე: რ. ბერიძე.

6. 25 ივნისის №112 ბრძანებულებით შვებულებაში ჩაითვალოს რეჯებ იბრაიმის ძე ფარსენაძე. (არც ფარსენაძის დანიშვნა ფიქსირდება).

7. 20 აგვისტოს №135 ბრძანებით აბაშიძე უსუფ აღის ძე ინიშნება დროებით პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის V-VIII კლასებში და კოლოტაურში ფიზ-აღზრდის მასწავლებლად.

(ფონდი 23, ანაწერი 2, არქივი -105)

8. პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად ინიშნება მერი დიომიდეს ასული კალანდარიშვილი.

9. პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში III კლასის მასწავლებლად ინიშნება ლუბა ივტიხის ასული კვიციანიძე.

(ფონდი 23, ანაწერი -2 არქივი 105).

1954 წელი

მასწავლებლებად აღნიშნული არიან: მიხეილ კაცაძე. ვენერა გობრონიძე.

1955-1956 წლები.

პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის მასწავლებლები:

მერი კალანდარიშვილი

ციალა გოგაძე

გულიკო ტაბიძე

თამარ ჩაგანავა

ანიკო გასვიანი

ლუბა კვერციანიძე

ტიტე მანჯგალაძე

დირექტორი: ალექსანდრე გედევანიძე.

1956 წელი

„კლასკომპლექტების შეკვეცის გამო სამსახურიდან განთავისუფლდეს III კლასის მასწავლებელი ლუბა ივტიხის ასული კვიციანიძე" ბრძანება №290. 13/V 56 წელი.

განათლების განყოფილების გამგე: რ. ბერიძე

1957 წელში დირექტორი კვლავ გედევანიძეა.

13 ივნისი: აღნიშნულია პირველი მაისის 7-წლიანი სკოლა ანუ შვიდი კლასი. გაურკვეველია მანამდე 8-წლიანად იწოდებოდა.

მოსწავლეთა რაოდენობა კლასების მიხედვით:

I	II	III	IV	V	VI	VII
11	20	9	16	13	8	33

სულ 110 ბავშვი.

p-5 აღწ. I. საქმე 725.

მანუაქაზაზი ხოზაზის საოცის დაიხა- ბილან 1950-იან წაზაზდე მოლვანოზბენან სალოხაოთის (პიხვანი მანისის) საოლაში.

ბენია გიორგაძე
გიორგი ბრეგვაძე
ნინა ბზეკალავა
ნინა ბოკერია
გერასიმე ბეშიტაშვილი
ტატიანა ბაქანიძე
პანტელეიმონ ბალათურია
მიხეილ გოგინაიშვილი
მიხეილ გიგინეიშვილი
თინა გოგუაძე
შურა გეგეშიძე
ლიდა გოგიშვილი
ალექსანდრა გიორგაძე
ციალა გოგაძე
გიორგი დამენია
კატუშა დარჩია
ბ. დოლიძე
ვენერა გობრონიძე
ზინა დრობიშვევა
გიორგი დანელია
მერი დუმბაძე
მიხეილ დარახველიძე
ალექსანდრე დარსაველიძე
თამარ ებრაელიძე
გუგული ვაშალომიძე
კატუშა ზენაიშვილი
თამარ თოდუა
სიმონ თოსაძე

ნინა თოდრია
ნათელა თედორაძე
კატუშა კოტრიკაძე
თამარ კვიციანი
ია კანდელაკი
ვენერა კილასონია
კურდღელაძე
ნინა კეშელაშვილი
ხასან კახიძე
მიხეილ კაცაძე
მერი კალანდარიანი
ლიზა კალანდარიანი
მერი კალანდარიანი
ვალერიან კუტუბიძე
კონდრატე მილორავე
აკაკი მურვანიძე
დარიკო მურვანიძე
ბიძინა მალაქელიძე
დომნა მიქანაძე
დავით მელიძე
ჯულიეტა ნინუა
ლოლა ორაგველიძე
უენია ოდილაშვილი
ელენე რეჩიცი
ჟუჟუნა სადრაძე
ვალედა სიხარულიძე
ბროლა სიამაშვილი
თამარ სარიშვილი
ილარიონ ურატაძე
ლენა ფხაკაძე
ნატაშა ფირცხალაიშვილი
ვერა ფანცულაია

ზინა ქუთათელაძე
 ილია ქათამაძე
 გოგუცა ღვინეფაძე
 ტარასი შენგელია
 ვენია (თუ ჟენია) შენგელია
 გენრიეტა შეშელიძე
 შუშანა შეშელია
 მირიან ბერიძე
 მამია ცქვიტიშვილი
 გოგა ცქვიტიშვილი
 ლიუბა ცინცაძე
 ქსენია ცეცხლაძე
 ვენერა ცეცხლაძე
 ნიკოლოზ წეროძე
 ნადია წეროძე
 აკაკი წიგწივაძე
 ტატიანა ჭედია
 ქეთო ჭელიძე
 ახმედ ხავლოშვილი
 ხურმიზ ხაბაზოლლი
 ზინა ხაბაზოლლი
 ილია ჯავახია
 ვენერა ჯიმშელიეშვილი
 ალექსანდრე ხოშტარია
 მემედ დიასამიძე

შენიშვნა: სიმონ თოხაძის მასწავლებლად გამოჩენას ვაკავ-
 შირებ „აწკესის“ მშენებლობის დროს სამუშაოთა მწარმოებელ (შემდეგ
 აწკესის უფროსი) გრიგოლ ქორიძის ყოფნას მშენებლობაზე. მისი
 მეუღლე სუსანა გვარად თოხაძე იყო. იქნებ მისი ძმა იყო ბატონი
 სიმონი, ან ნათესავი. ეს ჯერჯერობით ვარაუდის დონეზეა. იქნებ
 ოდესმე სინამდვილე დადგინდეს.

იმდენად საინტერესოა არქივში მოპოვებული მასალები, აქამ-

დღე და ამის შემდეგაც სწორედ ამ მასალებს ვეყრდნობი რომ წიგნი ზერელე არ გამოვიდეს. ზოგ მკითხველს იქნებ მოსაწყენად ეჩვენოს წიგნის „მშრალი“ ფაქტები, მაგრამ წიგნები ხომ თავშესაქცევად არ იწერება – ისინი ისტორიული სინამდვილის გამცოცხლებლებია და თავადაც ისტორიულად რჩებიან, ამდენად ზედმეტი არაფერია, თუნდაც წინამდებარე ნაშრომში, მიუხედავად იმისა ხარვეზად რჩება მაინც ფაქტების, დოკუმენტების სიმწირე. მომავალში ალბათ შეივსება მასალებით და იქნებ უფრო მიმზიდველი გახდეს საკითხავი.

პირველი მაისის სკოლა 1950-1970 წლებში.

1952 წელს სკოლის ბალანსზე ირიცხებოდა ნაკვეთი მეცადინეობისთვის 600 კვ.მეტრი ფართობით და ბოსტანი 500 კვ. მეტრის ფართით. იმავე დროს დაწვრილებით აღწერილია სასკოლო ინვენტარი: მერხები, დაფები, მაგიდები, სკამები, საფარძლები, მოძრავი ანბნები, წერა-კითხვის ტაბულები. მსოფლიოს მცენარეულისა და კლიმატის რუკები, ორთოგრაფიული ტაბულები, გეომეტრიული ფიგურების კომპლექტები, სურათები ცხოველთა სამყაროს შესახებ, სხვადასხვა რუკები, ბურთები, მენზურები, სპირტანათურა და სხვა.

ბიბლიოთეკების წიგნების რაოდენობა = 298 ცალი

ღირექტორი ალექსი გედევანიძე.

(ფონდი-67, აღწერა 1. არქივი-7).

„ზოგიერთ სკოლაში ნაკლოვანებებია გამოცდების ჩატარების მხრივ. არ იყო დამატებითი ბილეთები გამოცდებისათვის. მასწავლებელთა მიერ არ ტარდებოდა კონსულტაციები, არ იყო წარმოდგენილი საგნების ხუთბალიანი ციფრობრივი სრულყოფილი სისტემა, არასწორად იყო შედგენილი საგამოცდო ბილეთები. პედსაბჭოზე არ განუხილავთ გამოცდებზე მოსწავლეთა დაშვების საკითხი და არ დაუსახავთ ღონისძიებები.

სკოლის ინსპექტორებს (კ. ჩუბინიძეს, ნ. გეგელიას და ყ. ღავითაძეს) მიეცათ ღირექტივა, სკოლებში გამოცდების მიმდინარეობის შესახებ დააწესონ კონტროლი და უზრუნველყონ მათი წესიერად

შესრულება.

განათლების განყოფილების გამგე: მ. ნაკაშიძე.

აქ მოტანილ მოხსენებაში არაა მოხსენებული პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლა, ფაქტია, რომ ყველაფერი ნორმალურად იყო.

სკოლებში რემონტის ჩატარებას 27/VI-დან 28/VI-ს ჩათვლით ხელმძღვანელობდა განათლების ინსპექტორი ყედირ დავითაძე.

1948 წლის 5 თებერვლის სკოლების შემოწმების ანგარიში. ბრძანება №37.

მითითება:

„ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებმა ენის სწავლებაში მეტი ყურადღება უნდა მიაქციონ მოსწავლეთა დამოუკიდებელ მუშაობას, პრაქტიკული სავარჯიშოების შესრულებას და გრამატიკის საკითხების დაკავშირებას ლიტერატურის მასალასთან.

გულდასმით შეარჩიონ და მოამზადონ ყოველი წერთი სავარჯიშოები, დაიცვან სავარჯიშოთა ჩატარების ნორმები და მრავალსახეობა სრული პასუხისმგებლობით მოეპყრან სავარჯიშოთა გასწორებას, აღკვეთონ შეცდომების გასწორება ტექსტში ჩაწერით. მისცენ მოსწავლეებს დამწერლობის კალიგრაფიულად სწორი ნიმუში.

მათემატიკის სწავლების გაუმჯობესების მიზნით სისტემატურად ემზადონ გაკვეთილისათვის, წინასწარ ახსნან ამოცანები და მაგალითები, მისცენ დავალებები და გააძლიერონ მის შესრულებაზე კონტროლი.

ყურადღებით მოეპყრან ზეპირი ანგარიშის ჩვენების დანერგვას მოსწავლეებში, 5-8 წუთი დაუთმონ ზეპირ ანგარიშს, გააძლიერონ ვარჯიში ამოცანების ამოხსნაზე. ყოველდღიური მეთვალყურეობით მიაღწიონ სანიტარულ-ჰიგიენური პირობების გაუმჯობესებას და მოსწავლეთა კულტურული ყოფის, ჩვენების გამომუშავებას. (სუფთად ჩაცმა-დახურვა, ხელ-პირის სისუფთავე, თმების გაკრეჭა, გოგონებოსთვის ბანტის გაკეთება და სხვა.)

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს გამოსაშვებ

კლასებთან მუშაობას, გარდაქმნან ცალკეული საგნების სწავლების ხარისხი, დასახონ ღონისძიებები მუშაობის გაუმჯობესებისათვის, დაესწრონ და დაასწრონ მასწავლებლები ღია გაკვეთილებზე და სისტემატური კავშირი იქონიონ რაიონის პედ-კაბინეტებთან.

დაეველოს განათლების განყოფილების სასკოლო ინსპექტორებს, მეტი დახმარება და კონტროლი გაუწიონ სკოლებს სასწავლო საადმინისტრაციო მუშაობის საქმეში აღნიშნული მითითებების შესრულების შემოწმებას."

განათლების განყოფილების გამგე: მ. ნაკაშიძე.

1948 წლის 15 მაისის №71-ის ანალიზ-დასკვნაში მოცემულია კლასიდან-კლასში გადასაყვანი გამოცდების ჩატარების ცხრილი:

სკოლების დასახელება	დისციპლინა	კომისიის თავმჯდომარე	ვინ იბარებს გამოცდებს	ასისტენტები
პირველი მაისის, დერეხოსხის, ზედა აგარის, ქვედა აგარის 8-წლიანი სკოლები	ქართული ენა და ლიტერატურა	ეკატერინე ზენაი შვილი	აკაკი შუბლაძე	თ. ოკუჯავა
	რუსული ენა		აბდულ დიასამიძე	ჯავახია
	ალგებრა		თირქია	ბროლა სიამაშვილი
	სსრკ. ონსტიტუცია		ფიქრი დევაძე	აბდულ დიასამიძე
	გეოგრაფია		გ. ჯიბლაძე	ბროლა სიამაშვილი
	ფიზიკა		თირქია	„----“ „-----“
	ადამიანის ანატომია და ფიზიოლოგია		ბროლა სიამაშვილი	გ. ჯიბლაძე
	გერმანული ენა		ნ. გოგუაძე	ჯ. ნინუა

(ფონდი 23. ანაწერი-2. არქივი-55)

ბრძანება №171, 1948 წელი 24 ოქტომბერი: (შემოკლებით). „შემოწმებით დადგინდა, რომ ზოგიერთი სკოლის გამგე დირექტორებმა მასწავლებლებმა სათანადო პასუხისმგებლობით მოკიდეს ხელი საყოველთაო – სავალდებულო სწავლების კანონის განხორციელებას“

ბას და სკოლის ასაკის ბავშვთა და მოზარდთა სწავლებაში ჩაბმის საქმეში მიაღწიეს გარკვეულ წარმატებებს, მაგრამ ზოგიერთ სკოლებში ადგილი აქვს მოსწავლეთა აღრიცხვიანობის მოუწესრიგებლობას, მოსწავლეთა განთესვას, თითქოსდა ეგრეთწოდებულ „აკადემიურ შვებულებაში“ ყოფნას, ადგილი აქვს დოკუმენტების მოუწესრიგებლობას, არ არკვევენ სკოლიდან მოსწავლეთა წასვლის მიზეზებს, არ ატარებენ ახსნა-განმარტებით საუბრებს სწავლების საყოველთაო სავალდებულობაზე.

დაევალოთ ყველა სკოლის გამგეებს, დირექტორებს, სასწავლო ნაწილის გამგეებს, ყოველგვარი ნაკლოვანების შემჭიდროვებულ ვადებში აღმოფხვრა და საჭირო დოკუმენტების დროულად წარმოდგენა. უნდა შესრულდეს საქართველოს სსრ განათლების სახალხო

კომისართა საბჭოს 1943 წლის 28 დეკემბრის №1756 ბრძანებულება „სასკოლო ასაკის 7-17 წლამდე ბავშვთა და მოზარდთა“ აღრიცხვის ორგანიზაცია და საყოველთაო სავალდებულო სწავლების კანონის შესრულების კონტროლის წესების დაცვა.

1949 წელი 30 მარტი. ბრძანება №30. (შემოკლებით).

„ქედის რაიონის ყველა დაწესებით რვაწლიან და საშუალო სკოლაში დაწესებულ იქნეს მოსწავლეთა სასკოლო ორგანიზაციებისა და წრეების მუშაობის შემაჯამებელი კრებები, საგნობრივ, ტექნიკურ, მხატვრულ და სასპორტო წრეებში თვეში ორჯერ ორი აკადემიური საათის ხანგრძლივობით, ხოლო საკლასო კრებები ორ კვირაში ერთხელ 30 წუთიდან 1-საათამდე ხანგრძლივობით, მეოთხედური კი საათნახევარი ხანგრძლივობით.

პიონერთა შეკრებები და ალკა კრებები ჩატარდეს ალკა ცენტრალური კომიტეტის სათანადო მითითებათა შესაბამისად. მასობრივი ღონისძიებები (მხატვრული საღამოები, კრებები, წრეების მუშაობა) უნდა მთავრდებოდეს არა უგვიანეს 9-საათისა.

ყოველ მოსწავლეს დაეკისროს მხოლოდ ერთი საზოგადოებრივი დავალება და თუ ყველა საგანში ასწრებს, მიეცეს უფლება იმუშაოს თვით სკოლაში ან სკოლის გარეთ საბავშვო დაწესებულებაში ერთ ან ორ წრეში, რომელთაგან ერთი უნდა იყოს საგნობრივი ან ტექნიკური, მეორე კი მხატვრული ან სასპორტო.

არ შეიძლება საზოგადოებრივ საქმეში მოსწავლეთა ჩაბმა მეცადინეობისგან მოწყვეტით, რის გამოც მკაცრად დაისჯებიან ორგანიზატორები. ასეთმა ქმედებებმა არ უნდა შეაფერხოს მოსწავლეთა სწორი აღზრდის საერთო ღონის გაუმჯობესება, პირიქით ხელს უნდა უწყობდეს მოსწავლეთა ნიჭისა და ინტერესის გადრმავებას, კომუნისტური საზოგადოების ყოველმხვრივ განვითარებულ და აქტიურ მშენებელთა აღზრდას მიღწიონ მოსწავლეთა ჩაბმას ტექნიკურ საშუალებათა დამზადების საქმეში, მოაწყონ კონკურსი მოსწავლეთა შორის საუკეთესოთა გამოსავლენად.. მასიურად ჩააბან ნორჩი ტექნიკოსები ამ მუშაობაში."

პირველი მაისის 8-წლიანი სკოლა, როგორც ზეპირი, ისე დოკუმენტებით, ყოველთვის მოწინავეთა რიგში მოიხსენიებოდა, ეს კი სკოლის ხელმძღვანელობის მაღალ აქტიურობაზე მიუთითებს, რაც სინამდვილეში ისე იყო, როგორც საარქივო მონაცემებშია აღნიშნული. სკოლები ზემდგომი ორგანოებიდან მხოლოდ მითითებებს დებულობდნენ, მათი განხორციელება კი სკოლის პედაგოგიური

კოლექტივის გადასაწყვეტი და შესასრულებელი იყო.

№115-ე ბრძანებულება. 31 აგვისტო, 1949 წელი.

დაევალოთ სკოლის დირექტორებს:

„სკოლასთან შექმნან ფეხბურთელთა ორი გუნდი და სექციები ტანმოვარჯიშეებისა და მძლეოსნების მოსამზადებლად. მოამზადონ ისინი სარაიონო და რესპუბლიკური შეჯიბრებისათვის. 5 სექტემბრამდე გამოიყონ მოვარჯიშეთათვის სავარჯიშო ოთახები და შემოზიდონ საჭირო ინვენტარი. ჩაატარონ შიდა სასკოლო შეჯიბრებები, დააყენონ საკითხი და დასახონ ამოცანები მუშაობის შემდგომი გაუმჯობესებისათვის.. დაწესდეს მტკიცე კონტროლი მათ განუხრელად შესრულებისათვის.“

კვლავ და კვლავ სკოლისა და სკოლის ხელმძღვანელობის აქტიურ და ნაყოფიერ მუშაობაზე გამახვილებული ყურადღება. დადგენილება დადგენილებაზე მოუდიოდათ სკოლის ხელმძღვანელებს, რათა არ მოდუნებულიყო პედაგოგების ყურადღება მოსწავლეების მიმართ და ყოველთვის მოწოდების სიმაღლეზე ყოფილიყო მთლიანი სკოლა.

1950 წლის 28 იანვრის №7 ბრძანებულება:

„გადაჭრით უნდა გაუმჯობესდეს, სასწავლო აღმზრდელობითი მუშაობა, რისთვისაც უნდა შემოწმდეს საგნების სწავლების მიმდინარეობა, გაისინჯოს წერითი ნამუშევრების ნორმებისა და სახეების დაცვა სათანადო საგნებში. პედსაბჭოს სხდომებზე მასწავლებლებს მიეთითოთ კონკრეტული ღონისძიებანი. გაუმჯობესდეს მოსწავლეთა პოლიტ-აღმზრდელობითი მუშაობა, მტკიცედ დაინერგოს მოსწავლეთა შორის ქცევის წესები, ჩაუტარდეს საუბრები და პოლიტინფორმაციები. საგნების სწავლებაში საფუძვლად დაედოს თვალსაჩინოება და ექსპერიმენტები, მაქსიმალურად გამოიყენონ ისინი საჩვენებლად. სათანადო სიმაღლეზე დააყენონ მშობელთა შორის მუშაობა, დაეხმარონ და უხელმძღვანელონ მშობელთა კომიტეტების მუშაობას. გადაჭრით გააუმჯობესონ საგნების სწავლება, რისთვისაც უნდა გაძლიერდეს მუშაობა პედაგოგიური მეთოდური ოსტატობის დაუფლებისათვის, სისტემატურად უნდა ემზადონ გაკვეთილების

მაღალხარისხოვნად ჩატარებისათვის.

ყურადღება მიექცეს მოსწავლეთა დაკლება-დაგვიანებას. თავიდან აიცილონ მოსწავლის უწიგნოდ და უპასუხისმგებლოდ გამოცხადება, დაძლიონ აკადემიური ჩამორჩენილობა. წესრიგში მოიყვანონ სასკოლო დღიურების შევსების საქმე. აღრიცხონ სკოლის არქივი. კონტროლი დაუწესდეს სახელმძღვანელოებისა და სხვა სასწავლო საგნების მოვლა-პატრონობის საქმეს."

განათლების განყოფილების გამგე: ა. ჩხეიძე.

(ფონდი 23, აღწერა 2, არქივი 64).

როგორც დღევანდელი თვალსაწიერიდან ჩანს, ყველა წლების მიხედვით ნამდვილად სწორი მითითებები იყო დაგზავნილი სახელმძღვანელოდ. ჩემი თაობა ამ მითითებებისა და დირექტივების საფუძველზე აღიზარდა. ორმოცდაათიან წლებამდე შედგენილი პროგრამა დიდხანს, ათეულწლობით უძლებდა დროის გამოცდას, ეს კი მეტყველებს განათლების დარგის მუშაკთა მაღალპროფესიულობაზე, მათ განსწავლულობაზე, უნარზე და მისწრაფებებზე – აღეზარდათ ჯანსაღი თაობა, რომლებიც მიზანმიმართულად ივლიდნენ მწყობრი ნაბიჯებით ცხოვრებასთან მიმართებაში. დრომ ნამდვილად დაამტკიცა მიცემული გეზის სისწორე, თუმცა არც ის უნდა გამოგვრჩეს მხედველობიდან, რომ თანდათანობით დროც იცვლის იერსახეს...

1957-1958 წლისათვის კვლავ იდგა დღის წესრიგში სკოლებისა თუ სასწავლო კლასების გაფართოების საკითხი. ამ მიმართებით რაიონის მასშტაბით წარმატებულად მიმდინარეობდა მშენებლობები.

სოფელ პირველ მაისში 8- წლიანი სკოლა საშუალო სკოლად 1957 წელს გადაკეთდა და ამავე წელს მიემატა ხუთი ოთახი. სოფლის თავმჯდომარესთან, ქაზიმ შერვაშიძესთან შეთანხმებულად მოქმედებდა სკოლის დირექტორი ალექსი გედევანიძე, რომელიც დაგეგმილი დირექტივების საფუძველზე ყოველგვარ სამუშაოს მაღალხარისხიანად და დროულად ასრულებდა.

1957-1958 სასწავლო წელი პირველი მაისის სკოლამ მაღალი მაჩვენებლებით დაამთავრა. განსაკუთრებით აღნიშნული იყო ბუნებისმეტყველება – ბოტანიკის მასწავლებელ თამარ ჩავანავას კარგი

მუშაობა. სკოლის საცდელი ნაკვეთიც სანიმუშოდ გამოიყურებოდა.

წინა წლებთან შედარებით საგრძნობლად გარდაიქმნა მოსწავლეთა შორის კულტურული ჩვევების დანერგვისა და შეგნებული დისციპლინის განმტკიცების საქმე. განმტკიცდა აღზრდის რეჟიმი, დაინერგა კულტურული ჩვევები და განმტკიცდა დისციპლინა. მასწავლებლების, კლასის ხელმძღვანელებლებისა და გამგე დირექტორების მიერ სასკოლო ცხოვრებაში გატარებული იქნა მთელი რიგი ღონისძიებები. (p-5, აღწერა I, საქმე - 712).

მოსწავლეთა ჯგუფი 1955 წელი

აღექსი გედევანიძის შემდეგ სკოლების გაფართოების საკითხებს ხელმძღვანელობდა ახალი დირექტორი რევაზ (რეჯე) ფარსენაძე.

1958-1959 სასწავლო წელი წარმატებით დაამთავრა პირველი მისის საშუალო სკოლამ, რომლის დირექტორი იყო უკვე რევაზ ფარსენაძე. კვლავ კარგად ხასიათდება საცდელი ნაკვეთის გამოყენება.

საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოს 1958 წლის 6 ივნისის №373 დადგენილების შესასრულებლად – ახალგაზრდობის პრაქტიკული

საქმიანობის მომზადებისა და ცხოვრებასთან სკოლის დაახლოების, მოსწავლეთათვის წარმატების საფუძვლების გაცნობისა და შრომითი ჩვევების გამომუშავების მიზნით VIII-IX კლასებში შემოღებულ იქნა ერთთვიანი საწარმოო პრაქტიკა. ამ მხრივ წინ გადადგმული

მოსწავლეებელთა ჯგუფი 1976 წელი

ნაბიჯი იყო ეს ახალი ფორმა. მშრომელთა კეთილდღეობაში სკოლის მოსწავლეთა წვლილიც იდო, რომელმაც ბიბი მისცა მშრომელთა უნარ-ჩვევების მტკიცედ დანერგვას მოსწავლე-ახალგაზრდებში. ისინი ხომ მომავლის, ახალი ცხოვრების მჭედლები იყვნენ.

უპირველეს ამოცანად იქცა მასწავლებელთა ადგილობრივი კადრების მომზადება. აჭარის მთავრობა ხელმძღვანელობდა საქართველოს მთავრობის დადგენილებით, მაგრამ სიტუაცია იქმნებოდა ისეთი, ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობას სხვა მეთოდებითაც უნდა ემოქმედა. საქმე ესებოდა კონკურსგარეთ დარჩენილ ძლიერ მოსწავლეთა უმაღლესი ცოდნით აღჭურვას, ვინაიდან დაკარგული დრო მომავალი წლებისთვის საზიანო აღმოჩნდებოდა, ამიტომ აჭარის მთავრობა შეამდგომილობით შედიოდა საქართველოს მთავრობასთან,

რათა კონკურსგარეთ დარჩენილი დიდჭულიანი აბიტურიენტები ბათუმის პედინსტიტუტში ჩაერიცხათ გეგმის ზევით. გამორჩეული ყურადღება კი უნდა მიქცეოდა აჭარელ გოგონათა ჩარიცხვას.

მთავრობამ შუამდგომლობა დაამტკიცა და ინსტიტუტის რექტორის – ვლადიმერ ქემხაძის 1956 წლის 28 აგვისტოს №145 ბრძანებით, რომელიც საქართველოს კპ. აჭარის საოლქო კომიტეტის 1956 წლის 28 აგვისტოს №40/10 დადგენილების შესაბამისი იყო, კონტინგენტის ზევით აჭარის მთიანი მოსახლეობის ქალი-აბიტურიენტები უყოყმანოდ ჩარიცხეს. ჩარიცხულთაგან პირველმაისელი გოგონაც იყო – მერი მემედის ასული სამნიძე, რომელიც უცხო ენათა ფაკულტეტზე მოხვდა. ასეთი ჩარიცხვები, შემდეგ ათწლეულებში, თუმცა მცირედ, მაგრამ მაინც ხდებოდა ქალ-პედაგოგთა მოსამზადებლად. შესაბამისად წარმოიშვა საკითხი სკოლების საშუალოდ გადაკეთებისა, რაც უკვე დროის შესაბამისობაში ექცეოდა, ვინაიდან იმატა სწავლის წყურვილმა და ხალისმა. იმატა კონტინგენტმაც. განათლების სისტემა უკვე ვეღარ ეტეოდა ვიწრო ჩარჩოებში, საჭირო იყო მუშაობის ახლებურ სტილზე გარდაქმნა. მართალია, ჯერ კიდევ საძნელო საქმეს წარმოადგენდა სკოლების ქსელის გაფართოება, მაგრამ ამ საშვილიშვილო საქმეში მთავრობა მართლაც იჩენდა გულისხმიერებას, რამაც შედეგად აჭარის მოსახლეობას ათეულობით საშუალო სკოლის მშენებლობა აღირსა.

1959-1960 სასწავლო წლისთვის სოფელ პირველი მაისის საშუალო სკოლას მოეკლინენ ადგილობრივი კადრები, თუმცა მცირე, მაგრამ მაინც საამაყო. თავს ვალდებულად ვთვლი, ადგილობრივი პირველი მასწავლებლის – ავთანდილ (აბდულ) დიასამიძის გვერდით დავაყენო შემდეგი პლეადა, რომელთაც მცხოვრებლებისთვის მშობლიური ერქვა:

- აბდულ დიასამიძე
- ნათელა სამნიძე
- ნათელა შავლიძე
- ლევან შავლიძე
- ამირან შავლიძე
- ზურაბ თებიძე

შალვა თებიძე
 მერი სამხიძე
 ლევან ქაღიძე
 ნათელა ჩავლეიშვილი.

1965 წლის შემდეგ ადგილობრივმა კადრებმა საგრძნობლად იმატა. მათ წიგნის მეორე ნაწილში დაეთმოებათ ადგილი.

მართალია ადგილობრივი კადრებით შეივსო სოფელი, მაგრამ უკვე საშუალოდ ქცეულ სკოლას მასწავლებლებიც შესაბამისი რაოდენობით სჭირდებოდა. კვლავ მოდიოდა თაობა გეგმიური განაწილებით, გადაჯგუფებით. ეს მეთოდი ნამდვილად მისაღები იყო და იქნება ყოველთვის, ვინაიდან ხდებოდა მასწავლებელთა დაახლოება, უბრალოდ – ნაცნობ პედაგოგთა ფართო წრე იკვრებოდა.

დიახ, ნამდვილად საჭირო იყო და იქნება ეს მეთოდი!..

1960 წლის 12 იანვრიდან, ბრძანება №2-ის შესაბამისად პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზკულტურისა და სამხედრო საგნის მასწავლებლად დაინიშნა ზურაბ აბდულის ძე თებიძე. I-ნომბრიდან ფიზ-აღზრდის მასწავლებლად დაინიშნა ლევან შავლიძეც. 20 აგვისტოდან პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად არჩილ (რამიზ) ხასანის ძე ბეჟანიძე ინიშნება.

25 ნოემბრიდან ვაჟა სამუელის ძე ბოჭორიშვილი გადაიყვანეს ქედის განათლების განყოფილების პედ-კაბინეტის მეთოდისტად.

10 დეკემბრის №68 დადგენილებით პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზ-აღზრდის მასწავლებლად შეთავსებით ინიშნება აგარის 7-წლიანი სკოლის მასწავლებელი, უმაღლესი განათლებით, როსტომ აბდულის ძე ნაგერვაძე.

(ფონდი 23, ანაწერი-2, არქივი 216).

1959-1960 სასწავლო წლის მოსწავლეთა რაოდენობა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	სულ
17	13	13	10	17	7	9	14	11	17	128

დირექტორი: რ. ფარსენაძე. (პ-770, აღწერა-I, საქმე -168)

უნაკლო არაფერი არსებობს. ყველაფერი რომ კარგად წარმოვაჩინოთ, მასწავლებლები რომ ვაქოთ და ვადილოთ, მაშინ პირველი მაისის სკოლასა და მასწავლებლებზე ძეგლის დადგმას მოითხოვენ. საქმე ნამდვილად ასეც არ იყო. ნაკლი და ხარვეზი ცხოვრებაში ყოველთვის არსებობს, ადამიანები ვართ და არა კომპიუტერები. მიუხედავად ჩვენგან „ვერშემჩნეული“ მიხეხებისა, ჩვენ, პედაგოგებს ვაღმერთებდით, პომპეზურობას მაინც მოვერიდები.

განათლების განყოფილება ხშირად ატარებდა შემოწმებებს. ბევრჯერ შემხვედრია უარყოფითი დახასიათებები... დიახ, მასწავლებლებს რომელთაც მართლა ვაღმერთებდით, რაღაც ხარვეზები მაინც ქონიათ სწავლებაში.

1961 წლის შემოწმების მასალებში ჩვენი სკოლის რამდენიმე პედაგოგიც მოხვდა. მოზომილად საყვედურობენ ფიზ-აღზრდის სწავლებაში – ლევან შავლიძეს, რუსულ ენაში – ანა სერებრიაკოვას, ქიმია-ბიოლოგიაში – ციური ლომთათიძეს, დაწყებითში – ანიკო გასვიანს. კარგი შედეგებით ხასიათდება ისტორიის მასწავლებელი – არჩილ ბეჟანიძე.

(p-770, აღწერა 1, საქმე - 193).

1962-1963 სასწავლო წლის მოსწავლეთა რაოდენობა:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	სულ
21	8	11	14	12	12	11	11	14	8	122

დირექტორი: რ. ფარსენაძე

(p-770, აღწერა 1, საქმე - 227).

1963 წელს, 27-28 აპრილს ჩატარდა ქედის რაიონში სკოლების მოსწავლეთა XV რაიონული სპარტაკიადა. კარგი შედეგები აჩვენა პირველი მაისის საშუალო სკოლის გუნდებმა – სროლაში, ფრენბურთსა და კალათბურთში.

1963 წლის XV საოლქო სპარტაკიადაზე ქ. ბათუმში 11-15 მაისს მონაწილეობდნენ ფიზ-აღზრდის მასწავლებელ ლევან შავლიძის ხე-

ლმძღვანელობით მცირეკალიბრიანი შაშხანით (გეკო) სროლაში: ნიაზ თებიძე, სერგო სამნიძე, ოთარ და ნუგზარ სამნიძეები, გურამ შავლიძე.

დირექტორი: რ. ფარსენაძე.

(p-770, აღწერა 1, საქმე - 253).

1963-1964 სასწავლო წლის მოსწავლეთა რაოდენობა:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	სულ
11	21	10	13	16	9	13	10	10	13	9	135

დირექტორი: რ. ფარსენაძე. ფორმა №2, აკადემიური მოსწრება 87,4%

1963-1964 წლებში პირველი მაისის საშუალო სკოლაში სამი კლასკომპლექტი:

I-კლასკომპლექტი I-IV კლასები					II კლასკომპლექტი V-VIII კლასები				III კლასკომპლექტი IX-XI კლასები		
49 მოსწავლე					48 მოსწავლე				33 მოსწავლე		
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	სულ
9	21	8	11	14	11	12	11	10	15	8	130

(p-770, აღწერა 1, საქმე - 245).

1964 წლის 20 აგვისტოს №127 ბრძანებით პირველი მაისის საშუალო სკოლაში სამოქალაქო თავდაცვის მასწავლებლად ინიშნება ამირან ხაჯის ძე შავლიძე.

განათლების განყოფილების მოვალეობის შემსრულებელი: ალ. ქაჯაია.

დირექტორმა რევაზ ფარსენაძემ წინამორბედ დირექტორ ალექსი გედევანიძესგან ფაქტიურად ძლიერი სკოლა ჩაიბარა. მომთხოვნი იყო პატივცემული ალექსი, გულისხმიერი, მართლაცდა პედაგოგად დაბადებული, ამიტომაც მოწინავეთა რიგში იდგა ყოველთვის პირველი მაისის სკოლა.

ახალმა დირექტორმაც მიუმატა სკოლას რამდენიმე ოთახი ზემდგომთა დახმარებით. ღამაში, ნათელი ოთახები ამშვენებდა სკოლის შენობას. გარდა ხოხნისა და აგარისა, ბათუმიდან და ხელვაჩაურიდანაც ამოდიოდნენ მოსწავლეები პირველი მაისის სკო-

ლაში საშუალოს დასამთავრებლად. ძლიერი სკოლის სახელი მოზარდებს დიდხანს უკვალავდა გზას ცხოვრების შუაგულისაკენ.

1957 წლიდან შემოდებულ იქნა ახალი სასწავლო პროგრამა.

1958 წლიდან მთლიანი კავშირის მასშტაბით, მთავრობის მიერ მიღებული კანონით სკოლები გადავიდა თერთმეტწლიან სწავლე-ბაზე შრომითი საწარმოო სწავლებით.

1963 წლისათვის აჭარაში 80-ზე მეტი სკოლა საწარმოო სწავლებიანი გახდა. საწარმოო სწავლებაში შედიოდა პროფესიული დარგები – ზეინკლობა, დურგლობა, მკერაობა, მეციტრუსე, მეჩაიე, სოფლის მეურნეობის მექანიზატორი და სხვა. ყოველივე კი ძალიან პრიმიტიული ჩანდა. საჭირო დონეზე ვერ ხერხდებოდა პროფესიის დაუფლება, (იყო გამონაკლისებიც) რითაც ვერაფერი ემატებოდა მოსწავლეთა ცოდნას მეცნიერების სამყაროში. ფაქტიურად სკოლა მოწყდა მეცნიერულ საწყისებს.

1965 წლის შემდეგ სწავლების სხვა ფორმა მოიძებნა, მაგრამ მთელმა 7 წლიანმა (1958-1965 წ.წ.) პერიოდმა საგრძნობლად შეუშალა ხელი მეცნიერების განვითარებას. ამავე წლიდან გაუქმდა საწარმოო სწავლებიანი 11 კლასი. სკოლები 10 კლასიან სწავლებაზე გადავიდა,

თუმცა ზოგან ისევ 11 წლიანად დარჩა.

მიუხედავად საწარმოო სწავლებაზე გადასვლის ნაბიჯის მცდარობისა, სკოლებში ვერც შემდეგში ავიდა სათანადო დონეზე სწავლების ხარისხი, რაც გამოიწვია მასწავლებელთა არმიაში შემთხვევით მოხვედრილი პედაგოგების ხვედრითმა წილმა. დომინირებდა მშობელთა აზრი – ჩემი შვილი ექიმი უნდა გამოვიდეს, ან ინჟინერი, ან მეზღვაური და ასე შემდეგ, რის გამოც არაფერს ზოგავდნენ მშობლები თავიანთი სურვილის განსახორციელებლად. მთავარი დიპლომი კი არაა, ადამიანი მოწოდებით უნდა იყოს იმ პროფესიის მსახური, რასაც ის ირჩევს (უფრო სწორედ – აურჩევს). შემთხვევითი პროფესიის არჩევამ დიდი ზიანი მიაყენა განათლების სისტემას და მეცნიერებას.

1959-1960-იან წლებში ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების მუშაობაში დაისახა ამოცანები „სკოლების ცხოვრებასთან კავშირის განმტკიცებისა და სახალხო განათლების სისტემის შემდგომი განვითარების შესახებ“ გამოცემული კანონის შესაბამისად.

მოსწავლე ახალგაზრდობა მთლიანად ჩაება მწარმოებლურ და საზოგადოებრივ სასარგებლო შრომაში, ფართოდ გაიშალა პროპაგანდა უმადლესი განათლების წარმოებისგან მოუწყვეტლად მწარმოებლური შრომის პარალელურად მიღების შესახებ. ამ მიმართებით საწარმოო სწავლებაზე 11 საშუალო სკოლის თორმეტი IX კლასი გადავიდა. საწარმოო სწავლებიან სკოლებს უნდა გამოეშვათ: მევენახე-მეხივარე, მეჩაი-მეციტრუსე, მეთამბაქოე, რადიო-ელექტროტექნიკოსი, მანქანა-ტრაქტორთა მცოდნე და სხვა. ამ მხრივ ფართოპროფილიანი, ფართო მასშტაბიანი სწავლება მიმდინარეობდა სკოლაში, მაგრამ სპეციალისტებად ერთეულები თუ ჩამოყალიბდნენ. ძირითადად კი სწავლება დამაკმაყოფილებელი შედეგით მთავრდებოდა.

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების საფუძვლების საგნების მასწავლებელთა გარკვეული ნაწილი კეთილსინდისიერად ემზადება გაკვეთილისათვის, წინასწარ შედგენილი კონსპექტებით გადასცემს მოსწავლეებს ასახსნელ მასალას. მიუხედავად აქტიურობისა, სწავლების საერთო მანევრებელი არის დაბალი, თუმცა ამის გამო დაისახა ღონისძიებებიც.

მიუხედავად ნაკლოვანებებისა, გარკვეულწილად მაინც პროცენტულად აკმაყოფილებდა სწავლების ხარისხი გამოსაშვებ გამოცდებზე ან უმაღლესში მისაღებ გამოცდებზე. ამ მხრივ თუმცა არასახარბიელო სტატისტიკა გვაქვს, მაგრამ ინსტიტუტის მიერ გამოშვებული კადრები მაინც პასუხობს მოთხოვნილებებს.

აჭარის განათლების მინისტრი: დავით თებიძე
(p-5 , აღწერა I, საქმე - 781).

1959-1960-იან წლებში წამოიჭრა საკითხი, რომელიც მიზნად ისახავდა ერთ ცვლაზე სწავლების გადაყვანას, რაც საგნებით სამართლიანად დააყენეს ზუგდიდის რაიონის პარტიულმა, საბჭოთა და პროფკავშირულმა განათლების სისტემის მუშაკებმა. ამ მიმართებით ნაკისრი ვალდებულებები პირნათლად შეასრულეს საქართველოს განათლების სისტემის მთელმა რიგმა ორგანიზაციებმა და სკოლებმა.

23.01.60 წ. საქართველოს განათლების მინისტრი: გ.ნ. ჯობლაძე.
(p-5, აღწერა I, საქმე 813).

მოსახლეობაში ხშირად გაიფიქრებდა ასეთი გამოთქმა – რამე არ კეთდება სწავლების ხარისხის ასამაღლებლად, ვეღარ ზრუნავენ ისე, როგორც საჭიროაო და სხვა ამგვარი. ყოველთვის იყო და იქნება აზრთა სხვადასხვაობა სკოლისადმი. მასწავლებლებისა და ასე ვთქვათ – მთავრობების შესაფასებლადაც კი. თუ როგორი ყურადღება ექცეოდა ყოველივეს ამას საარქივო დოკუმენტები ღაღადებენ. ვნახოთ ეს მასალებიც და დაერწმუნდებით, რომ ყველაფერი ისე არ ყოფილა, როგორსაც ხალხი ვერ ხედავდა. უნდა გავითავისოთ ისიც რომ დაგეგმვა არ არის საძნელო, მისი შესრულება კი ოფლისდერას (ხშირად მსხვერპლსაც...) საჭიროებს. დადანაშაულებას და გამტყუნებას ყოველთვის ჰქონდა ნიადაგი. მიზანი კი იყო ერთი – ზრუნვა როგორმე უკეთესი ცხოვრების მოწყობისათვის, ახალგაზრდების მომზადებისათვის ნებისმიერ სფეროში დასასაქმებლად და რაც მთავარია მათ სწორ აღზრდას ექცეოდა უპირველესი ყურადღება.

მივყვეთ დოკუმენტურ ცნობებს.

26 სექტემბრის №48 დადგენილებაში მითითებულია:

„იმ მიზნით, რომ მუშა და სოფლის ახალგაზრდობის სკოლებმა წარმატებით გადაჭრან მათ წინაშე მდგომი ამოცანა – მოამზადონ ზოგადი განათლების მქონე კვალიფიკაციური მუშაკები მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობისათვის. მიმდინარე სასწავლო წელს ამ სკოლების V-VI კლასებში შემოღებულია საგანი მოსწავლეთა კვალიფიკაციის (?..) ამაღლებისათვის. ამავე დროს სკოლებს მიეცეთ მითითება, ამავე მიზნით გამოიყენონ კონსულტაციების საათები VII-X კლასებში, სადაც ამისი პირობები არსებობს.

სკოლებმა ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით შეარჩიონ სპეციალობა მოსწავლეთა მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლებისათვის.“

საქ. სსრ. განათლების სამინისტროს მეთოდკაბინეტი: ლ. გოქსაძე.
25 მაისის № ო.კ. 76/506-15 დადგენილების ტექსტში კი პირდაპირ მითითებულია:

„IX-X კლასის მოსწავლეები, რომლებიც არდადეგების დროს დასაქმდებიან წარმოება-დაწესებულებებში და კოლმეურნეობებში, მათ მიერ გამომუშავებული და წარმოებული პროდუქციის მიხედვით აუნაზღაურდებთ გამომუშავებული თანხა. საწარმოო სწავლების პერიოდში უნდა აღირიცხონ ეს მოსწავლეები, ოღონდ ისინი არ შეიტანებიან წარმოებაში ან კოლმეურნეობაში მომუშავეთა რიცხოვრივ სიაში.“

საქ.სსრ. სახალხო მეურნეობის საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე: ი. ჩიავეი.

აქვე მოვიყვან ერთ ცნობას, რომელიც ეხება მასწავლებელთა დათხოვნას: „მასწავლებელთა დათხოვნა პირადი განცხადებისა თუ სხვა მიზეზების გამო ხდებოდა შრომის კანონთა კოდექსის 47-ე მუხლის შესაბამისად, თანახმად მშრომელთა დეკრეტების რაიონული ან საქალაქო საბჭოს აღმასკომის დადგენილებისა, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში ადგილკომის თანხმობის გარეშე.“ იურისკონსულტი: გ.შონია. 1960 წ. 10 სექტემბერი. ბრძანება №1289.

3 ივლისი 1961 წელი. ქედის რაიონის განათლების განყოფილების ანგარიში:

„სასწავლო წლისთვის მზადება საწინდარია სწავლა-აღზრდის წარმატებით ჩატარებისათვის. ამ მიმართებით გასული სასწავლო წელი ამ რაიონში წარმატებული იყო. მცირედი ნაკლოვანებების მიუხედავად, მასწავლებელთა უმრავლესობა მთელი შედეგებითა და პასუხისმგებლობით ეკიდება ახალგაზრდობის სწავლებისა და აღზრდის საქმეს. ისინი არ ზოგავენ ენერგიას ცხოვრებასთან სკოლის კავშირის განმტკიცებისათვის. მათ ყოველგვარ ხელშეწყობაზე ზრუნავს განათლების სამინისტრო, რაც სტიმულატორია ცხოვრებისეული გარემოებების სკოლასთან ბალანსისა. სკოლების ქსელში გაზრდილი მოთხოვნები შესაბამისი ახალი დირექტივები და მითითებები ჩნდება, რაც ცხოვრების წინსვლითაა გამოწვეული.

სკოლების პედსაბჭოს სხდომებზე დასახული იქნა გარკვეული ღონისძიებები სწავლების ხარისხისა და მოსწავლეთა კომუნისტური აღზრდის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. ამ მხრივ კარგი მაჩვენებელი აქვს პირველი მაისის საშუალო სკოლასაც, სადაც პრაქტიკული მიზანდასახულობით ასწავლიან ყველა საგანს, საფუძვლიანად ფლობენ საგანს და სწავლების მეთოდებს. სკოლაში წინა პლანზეა დაყენებული აღმზრდელობითი მუშაობაც, რაც რაიონის სკოლებს შორის გამოარჩევს მათ. რაიონის მასშტაბით გარკვეული წარმატებები აქვთ მეთოდური მუშაობის დარგში. რიგ სკოლებში აშკარად შეინიშნება ნაკლოვანებები, მაგრამ მეთოდური მუშაობით პირველი მაისის სკოლა მოწინავეთა რიგებში ირიცხება. (დირექტორი: რეჯეპ ფარსენაძე). კარგადაა დაყენებული ღონისძიებების თემატიკა, მიმდინარეობს წრე-მეცადინეობები, ექსკურსიები ბუნებაში, წარმოებებში. მაღალ დონეზე დგას საწარმოო სწავლების ხარისხი, მაგრამ შემაფერხებელი გარემოებები მაინც მოიძებნება, სკოლის ცხოვრებაში. მასწავლებლებს ბათუმიდან უხდებათ მგზავრობა, რის გამოც სკოლაში მათი გამოცხადება გვიანდება. ამ მიზეზს ახსნა მოუძებნა რ. ფარსენაძემ და სამეცადინო გრაფიკში გაკვეთილების გადანიაცვლება მოახდინა.

პედაგოგები მშობლებთან და საზოგადოებასთან ერთად იბრძვიან რომ მოსწავლევებს გამოუმუშაონ ქუჩაში, საზოგადოებაში, სხვა

ხალხთან მიმართებაში ქცევის და კულტურული ურთიერთობის წესები. კლასის ხელმძღვანელის და ნებისმიერი პედაგოგის ვალია, მოსწავლეებს ჩაუნერგონ გონებაში ხალხთა შორის მეგობრობის, ჰუმანურობისა და სიყვარულის აუცილებლობა. ოჯახში, ახლობლებში, საზოგადოებაში ქცევის წესები.

პირველი მაისის საშუალო სკოლაში კარგად მუშაობს პიონერული ორგანიზაცია, კომკავშირული კომიტეტი, მოსწავლეთა კომიტეტი, მშობელთა კომიტეტი. რეგულარულად ტარდება კომიტეტების სხდომები, ყურადღება ექცევა მიღებული დადგენილებების შესრულების შემოწმებას. კარგად ხასიათდება პედასაბჭოს მუშაობა." (ქედის განათლების განყოფილების გამგე: მიხეილ ნაკაშიძე.

(p-5. აღწერა I, საქმე - 819).

1961-1962 წლებში საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXII ყრილობის ისტორიულმა გადაწყვეტილებებმა ახალი, გრანდიოზული ამოცანები დააყენა სკოლების წინაშე – საჭიროდ მიიჩნიეს სკოლების ცხოვრებასთან დაახლოება და საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომასთან მიერთება. ამ მიმართებით „ცხოვრებასთან სკოლის კავშირის განმტკიცებისა და სახალხო განათლების შემდგომი განვითარების შესახებ" – კანონის ცხოვრებაში გატარებისათვის მნიშვნელოვანი მუშაობა ჩატარდა ქედის რაიონშიც. განმტკიცდა და გაფართოვდა სკოლების მატერიალური ბაზა, კარგად მოეწყო კაბინეტ-ლაბორატორიები, სპორტული მოედნები. პროგრამით გათვალისწინებული ცდა-დაკვირვებებისათვის გამოიყო საჭირო საცდელი ნაკვეთები. გაიშალა კლასგარეშე და სკოლისგარეშე მუშაობა, განმტკიცდა კავშირი სკოლებსა და ოჯახს შორის.

მიმდინარე წელში პირველი მაისის საშუალო სკოლას დაემატა 4 საკლასო ოთახი საჭირო ინვენტარით.

სკოლაში ამდღდა სწავლების ხარისხი, გაუმჯობესდა დისციპლინა, კლასის ხელმძღვანელთა მუშაობა, ცალკეული საგნების გაძლიერებული სწავლება, რასაც ხელი შეუწყო ჩატარებულმა აღმზრდელობითი ხასიათის საუბრებმა და ლექციებმა.

ყურადღება გამახვილდა ზოგიერთი სკოლების ზოგ საგნებში

სწავლების დაბალ ხარისხზე, რამაც შედეგად მოგვცა ის, რომ სოფელ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში სიმწიფის ატესტატზე ჩასაბარებელ გამოცდებზე დაბალი ცოდნა გამოაფინეს მოსწავლეებმა მათემატიკაში. (მასწავლებლები – ნოდარ შარაბიძე და ვაჟა ბოჭორიშვილი). აღინიშნა ფიზიკის სწავლებაში წარმატებული შედეგი (მასწავლებელი ლამარა ნებიერიძე). არადამაკმაყოფილებლად შეფასდა ქიმიის სწავლება (მასწავლებელი – ნოდარ რუსეიშვილი), რამაც ასახვა კპოვა სიმწიფის ატესტატის გამოცდაზე.

1961-1962 წლებში დიდი ყურადღება ექცეოდა აგრეთვე სოფლის მუშა-ახალგაზრდობის სკოლაში ჩაბმის საკითხს. წინა პლანზე იდგა სოფლების ახალგაზრდობის ჩაბმა სწავლების ქსელში. არცერთი არ უნდა დარჩენილიყო სკოლადაუმთავრებელი, ვინაიდან საერთო ცხოვრების დონეს არ შეესაბამებოდა გაუნათლებელი ადამიანის, თუნდაც ერთის დარჩენა.

აჭარის ასსრ განათლების მინისტრი: ვახტანგ წულუკიძე.
(ფონდი p-5. ანაწერი I, საქმე - 869).

შენიშვნა: მასწავლებელ ვაჟა ბოჭორიშვილს სწავლებაში უარყოფითად აფასებენ, მერე კი რაიონის განათლების განყოფილებაში მეთოდკაბინეტში აწინაურებენ.

რაც შეეხება ნოდარ რუსეიშვილს. ეს მასწავლებელი ჩვენთვის იდეალი იყო, ნამდვილად პედაგოგად დაბადებული. რა შეკითხვა უნდა მიგვეცა, არ ეპასუხა, ამდენად მოუშხადებული არასოდეს ყოფილა. ბევრჯერ ამოვიკითხე მის შესახებ უარყოფითი დასკვნები, რაც უმართებულოდ მიმანჩია. ნაკლოვანებები თვით განათლების სისტემაშიც უამრავი იყო, მაგრამ რატომღაც „ჯოხი ყოველთვის ერთზე ტყდებაო“ – ასე ამბობენ... მეორეც ბატონი ნოდარ რუსეიშვილი იყო ბუნებისმეტყველება – გეოგრაფიის მასწავლებელი, ამდენად სხვა საგანი მისთვის არაპროფესიული იქნებოდა ნამდვილად და ვერც მაღალხარისხოვნად ვერ შეასწავლიდა მოსწავლეს, რაშიც ისევ სკოლის ხელმძღვანელობა იყო დამნაშავე.

„არადამაკმაყოფილებლად შეფასდა პირველი მაისის სკოლაში მევენახეობის და მანქანათმცოდნეობის სწავლება (მასწავლებელი

ნოდარ რუსეიშვილი), არ არის სოფლის მეურნეობის საფუძვლების სახელმძღვანელო, არ არის სათანადო კაბინეტ-ლაბორატორიები არჩეული სპეციალობების უკეთ დაუფლების საქმეში დაინტერესებისათვის, არ აქვთ სპეციალური ტანსაცმელი. ზერევედ ისწავლება მეცხოველეობა."

შენიშვნა: შევადართო ზემოთქმულ და ეს ჩანაწერი – საპირისპირო მსჯელობაა. რაც შეეხება სპეციალიზებულ კაბინეტ-ლაბორატორიებს – მევენახეობა და მეჩაიეობა საკლასო ოთახში არ შეისწავლება. ვათენ-ვაღამებდით ნაკვეთებში და ამისთანა საყვედურისმსგავსი გამონათქვამი უბრალოდ არაა ღამაზი, ხოლო რაც შეეხება მეცხოველეობის სწავლებას – სკოლას ფერმა ხომ არ ეყოლებოდა... საქონლის მოწველა და საბძლის დასუფთავება ბავშვებმა მშვენიერად იციან ოჯახიდან... ამაში ყველა დამერწმუნება.

„დამაკმაყოფილებლად არის შეფასებული მეთოდკაბინეტის გეგმაზომიერად ჩატარებულ სამუშაოთა მოცულობა, კლასის ხელმძღვანელთა პოზიციები აღმზრდელობით დარგში, კომკავშირული და პიონერული ორგანიზაციების მუშაობა, მშობელთა კომიტეტებისა და სკოლაში წრეებისა და რაზმეულთა მუშაობა, ხელმძღვანელ მუშაკთა და მასწავლებელთა კავშირები.“ (პ-5. ანაწერი I, საქმე - 870).

1964-1965 წლების სკოლების მუშაობაში საფუძველი იყო სკკპ XXII ყრილობის მთელი რიგი გადაწყვეტილებები, რომელთა ნიადაგზე მოხდა გარდატეხები სკოლების შინაარსსა და ფორმებში, დაინერგა ბევრი პედაგოგიური სიახლე, რვაწლედის დამთავრება იქცა სავალდებულო კანონად. გაიზარდა პედაგოგთა და სხვა მუშაკთა ხარისხობრივი შემაღვენლობა, სერიოზული მუშაობა ჩატარდა მოსწავლეთა ცოდნის ხარისხის გასაუმჯობესებლად. დამაკმაყოფილებლად შეფასდა საგნობრივი სწავლების ხარისხი, მეთოდური ცვლილებების დანერგვა, საწარმოო სწავლების ხარისხი, მშობლებისა და მასწავლებლების ურთიერთკავშირი სიახლეების დანერგვის განხრით. ხშირი იყო შემთხვევები, როცა პედსაბჭოზე იწვევდნენ წარმატებული მოსწავლეების მშობლებს ცხოვრებასთან სკოლის დაკავშირე-

ბის საკითხთა განსახილველად. დაისახა ღონისძიებები მშობელთა კომიტეტებისა და პედსაბჭოს უფრო შინაარსიანი ურთიერთობებისა და მოქმედების სფეროში, ვინაიდან სკოლასა და ოჯახს ევალებოდა ზნეობრივად ამადლებული კადრების აღზრდა-მომზადება ცხოვრებისა და საზოგადოებისათვის, სახელმწიფოსათვის.

დიდი ყურადღება დაეთმო მასწავლებელთა კადრების უმაღლესი ცოდნით აღჭურვას, რის გამოც ძალიან ბევრი დაუსწრებლად დაეუფლა ცოდნას საქართველოს რიგ უმაღლეს სასწავლებლებში.

განათლების მინისტრი: ვახტანგ წულუკიძე.

(p-5. ანაწერი I, - ა).

„მიმდინარე 1964 წელში, სკკპ. ცკ. იენისის პლენუმებისა და საქკპცკ დადგენილებების შემდეგ კიდევ უფრო გაუმჯობესდა სკოლებში მოსწავლეთა ესთეტიკური და მხატვრული აღზრდის საკითხები, ამდღა მოსწავლეთა სასკოლო ორგანიზაციების ბრძოლის უნარიანობა, განმტკიცდა დისციპლინა, წინა ხაზზეა წამოწეული სკოლისგარეშე და კლასგარეშე მუშაობა. დასახული ამოცანების კვალობაზე რაიონის რიგ სკოლებს ჩაუტარდათ რემონტი, სკოლები შეივსო ახალი ინვენტარით. გადახალისდა მასწავლებელთა არმია. სკოლების უმეტესობაში სწავლება ერთცვლიანი. სამწუხაროდ ადგილი აქვს სკოლებიდან მოსწავლეთა უმიზეზოდ გადინებას. (მოსენებულია პირველი მაისიც. სკოლის დირექტორი რ. ფარსენაძე. ს.ს.)

ჯერ კიდევ არადაამაყოფილებელია ზოგიერთი სკოლის პედაგოგთა ცოდნის დონე, რაც აისახება მოსწავლეთა ცოდნის ხარისხზე და შესაბამისად წლის შემაჯამებელი შედეგების მონაცემებზე.

მაღალ დონეზე გააკეთილებს ჩატარების ხარისხში შესაქვბია პირველი მაისის სკოლის ქართული ენის მასწავლებელი ლევან ქაღიძე და გუგული დევაძე, რუსული ენის მასწავლებელი – მერი ცენტერაძე.

დაბალ დონეზეა კლასკომპლექტების მასწავლებელთა მიერ მოსწავლეთა სწავლების ხარისხი, რაც მეთოდის სიახლეთა გაუთვალისწინებლობითაა გამოწვეული. ამდენად, დაბალია მოსწავლეთა მიერ ათვისებული ცოდნის ხარისხი. ყველაფერმა ამან ასახვა კპოვა ტურებში სკოლების ვერმონაწილეობაში. სუსტად შეფასდა პირველი მაისის სკო-

ლა მოდელების, ხელსაწყოების და სხვა საშუალებების თვითკეთებაში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია უცხო ენების სწავლების ხარისხი. რაიონში უცხო ენების ბევრი სპეციალისტი კარგად ართმევს თავს მოვალეობას. ამ მხრივ შესანიშნავი მაჩვენებელი აქვს პირველი მაისის სკოლის უცხო ენის მასწავლებელს – ავთანდილ (აბდულ) დიასამიძეს. კარგად ფლობს უცხო ენის სწავლების ხერხებს და მეთოდებს, (აბდულ დიასამიძე ამ წლებში მოსკოვის ღომონოსოვის სახელობის უნივერსიტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე იმაღლება ცოდნის დონეს. ს.ს.), ზრუნავენ მოსწავლეებში სწორი კითხვის და მეტყველების დანერგვისათვის, (ეს რომ ასე იყო ნამდვილად ამის ერთერთი მოწმე თავად გახლდით – სიღრმისეულად შემასწავლა გერმანული ენა, თავისუფლად ვსაუბრობდით) ჯეროვან ყურადღებას აქცევენ სადექსიკონო მუშაობას, გულდასმით ემზადებიან გაკვეთილის ჩატარებისათვის. კარგადაა შეფასებული პირველი მაისის სკოლაში ხაზვის სწავლება. (მასწავლებელი რევაზ (აბდულ) ფარსენაძე).

ნაკლებორგანიზებულად ჩატარდა გამოსაშვები გამოცდები. პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მშობლიურ ენასა და ლიტერატურაში. ნაწერები გასწორდა ძალიან დაგვიანებით, როცა ბავშვებს შემდეგი გამოცდები უკვე ჩაბარებული ჰქონდათ. გამოცდების დროს სისუსტე გამოიჩინეს მათემატიკაში. უარყოფითი შედეგები იყო მეოთხე კლასშიც.

სკოლის შინაგანაწესის, სასწავლო რეჟიმის თვალსაზრისით ჩატარებულ სამუშაოებში კარგი შეფასება მრავალმა სკოლამ დაიმსახურა, მათ შორის პირველი მაისის საშუალო სკოლამაც. შენიშვნები მიიღო ბევრმა სკოლამ მოსწავლეთა მიერ აჭარის გზატკეცილზე ხილით ვაჭრობის გამო, მათ შორის პირველი მაისის სკოლამაც. (მოსახლეობა სახსრების სიმცირეს განიცდიდა. ს.ს.)

კარგადაა შეფასებული პირველი მაისის სკოლაში მოქმედი საგნობრივი წრეები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ქართული ლიტერატურის წრე (მასწავლებელი ლევან ქაღიძე, წრის ხელმძღვანელი სერგო სამნიძე). მშობელთა პედაგოგიზაციის მიზნით ლექცია-მოსენებები წარმატებულად ტარდებოდა პირველ მაისში და ზოგ სკოლებ-

ში, რომელსაც კოორდინირებას უწევდა რაიონის განათლების განყოფილება და სასკოლო ინსპექტორები. მიუხედავად ნაკლოვანებებისა, სწავლების ხარისხი დამაკმაყოფილებელი იყო.

ქედის რაიონის განათლების განყოფილების გამგე: მიხეილ ნაკაშიძე.

(ფონდი p-5. ანაწერი № (1-ა)2, საქმე - 133).

1965 წლის ბოლოს ჩატარდა რაიონებისა და ქალაქების პარტიული აქტივის კრებები, რომლებზეც განიხილებოდა საყოველთაო-სავალდებულო 8-წლიანი სწავლების კანონის განხორციელების შედეგები.

„სკოლებში მაღალ დონეზე ავიდა სწავლების, მოსწავლეთა მოზიდვისა და მოსწრების საქმე.

პროგრესის მიუხედავად, რიგ სკოლებში კვლავ თავს იჩენს ნაკლოვანებები, კერძოდ არასრულწლოვანთა დაქორწინება-გათხოვება, სკოლის მიტოვება უბრალო მოტივით, გაცდენები და სხვა.

საყოველთაო-სავალდებულო 8-წლიანი სწავლების კანონის განხორციელების მხრივ დიდი ამოცანები შესრულდა ქედის რაიონის რიგ სკოლებშიც, მათ შორის პირველ მაისში, სადაც სწავლების გარეშე დარჩენილი მოსწავლეების მხრივ მაჩვენებელი იყო ყველაზე დაბალი. განთესილი მოსწავლე პირველი მაისის სკოლას წლების განმავლობაში არ ყოლია.

1966 წელი ქედის რაიონში წარმატებებით დასრულდა.

ქედის რაიონის განათლების განყოფილების გამგე: მიხეილ ზაქარაძე.

(ფონდი p-5. ანაწერი I, საქმე - 1111).

„1968 წლის 17 ოქტომბრის №533 საქ.სსრ. მინისტრთა საბჭოს დადგენილების თანახმად სკოლებში ყურადღება უნდა მიექცეს შრომით სწავლებაში შემდეგი სახის ნიმუშების მკეთებელ მოსწავლეთა მომზადებას: ხესა და ქვაზე მხატვრული ორნამენტების მკეთებლები, ლითონზე გრავეურების, ფილიგრანებისა და ჭედური ხელოვნების, სამეთუნეო წარმოების, ნაციონალურ ორნამენტული ქსოვის და ქარგვის, ხალიჩების ხელით ქსოვის, მხატვრულ – კერამიკული ნაწარმისა და სხვა. ამ მიმართებით უნდა შეიქმნა აგრეთვე სამხ-

ატვრო ნაწარმთა და სუენირების დამზადების შემოქმედებითი ტექნიკური წრები."

საქართველოს განათლების მინისტრის მოადგილე: უშანგი ობოლაძე.

1968 წლის 1 სექტემბრიდან რესპუბლიკის ზოგადსაგანმანათლებლო საშუალო სკოლების IX-X კლასებში გათვალისწინებულია დაწვებითი სამხედრო მომზადების სწავლება.

1970 წლისათვის რესპუბლიკის ყველა საშუალო სკოლაში დამთავრდება სწავლების შემოღება. სწავლების მიზანია მოამზადოს ერთერთი სამხედრო-ტექნიკური სპეციალობის მოსწავლე, მტკიცე პრაქტიკული უნარ-ჩვევების გამომუშავებით. კლასიდან კლასში გადასვლისას ყურადღება უპირატესად უნდა მიექცეს სამხედრო მომზადების ნიშანს. სამხედრო მომზადების ხელმძღვანელს შეარჩევს ადგილობრივი კომისარიატი და უპირატესად დაინიშნება საშუალო ასაკის სამხედრო განათლების მქონე ოფიცრები, რომლებიც კარგად ფლობენ მშობლიურ და რუსულ ენებს.

საქ. სსრ. განათლების მინისტრი: თ. ლაშქარაშვილი.

(p-5. ანაწერი I, საქმე - 1175).

საქართველოს სსრ. განათლების სამინისტროს კოლეგიისა და საქართველოს პიონერული ორგანიზაციის რესპუბლიკური საბჭოს ბიუროს 1969 წლის 23 მაისის სხდომაზე ყურადღება გამახვილდა მოსწავლეთა არასაგნობრივი დამატებითი ცოდნით აღჭურვაზე. კერძოდ, მოსწავლეთა ყურადღება უნდა მიაქციონ შესაბამისმა ორგანიზაციებმაც. საქართველოს ბუნების, წიაღისეულთა სიმდიდრის, ფაუნის კარსტული ლანდშაფტის, თანამედროვე გეომორფოლოგიურ პროცესებს, მინერალების, ქანების, განმარხებული ფლორის, გეოლოგიურ აგებულებას და სხვათა შესწავლას, რითაც მოსწავლე ახალგაზრდობას გამოუმუშავებენ ბუნების მოვლენებზე დაკვირვების უნარს, საკვლევადიებო და საზოგადოებრივად სასარგებლო საქმიანობის ჩვევებს, დაეხმარონ სასკოლო ეკოლოგიური მუზეუმების შექმნაში. ადგილებზე შეისწავლონ მოსაწავლეებმა, ანუ ნორჩმა გეოლოგებმა მშობლიური მხარის წიაღისეული სიმდიდრეები, გაეცნონ არსებულ საბა-

დოებს, მათ აღმოჩენებს და ისტორიას, შეადგინონ კოლექციები, შეისწავლონ ევლკანური კერები და მათთან დაკავშირებული სასარგებლო წიაღისეული, აწარმოონ დაკვირვებანი მდინარეების მოქმედებებზე, წყაროებისა და ჭების დებეტის ცვალებადობაზე, აღრიცხონ მინერალური წყაროების ბუნებრივი გამოსავლები, შეაგროვონ ტოპონიმიკური მასალები, შეისწავლონ ლითონ დამუშავების ძველი კერები და შეაგროვონ მათთან დაკავშირებული ხალხური გადმოცემები და თქმულებები. შეადგინონ მაკეტები, ჩანახატები, ფოტოალბომები, ჰერბარიუმები და ბუნებრივი ქანების საექსპონატო კუთხე.

(p-5. ანაწერი I, საქმე - 1248).

1970 წელს პირველი მაისის საშუალო სკოლა გადავიდა პირველი მაისის სასოფლო საბჭოსთან მიმდებარედ, გზატკეცილთან. პირველი მაისის საბჭოში შემავალი სოფლების მოსწავლეებმა მიიღეს დროის შესაფერისი კეთილმოწყობილი, ღამაში სკოლის შენობა, რომლის აგება მოხდა დირექტორ რამიზ ბეჟანიძისა და სასოფლო საბჭოს იმჟამინდელი თავმჯდომარის, პედაგოგ ნათელა ისმაილის ასულ სამნიძის უშუალო მონაწილეობით და თაოსნობით.

მთავრობა რომ ყოველთვის ზრუნავდა მოზარდთა ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისათვის, ამ სკოლის შემატებაც ამის დასტური იყო. მოსწავლეებს შეუმოკლდათ მანძილი – აგარისა და კოლოტაურის მოსწავლეები უკვე საბჭოს ცენტრში აგებულ სკოლაში ისწავლიდნენ და არა პირველი მაისის ძველ სკოლაში.

ადგილობრივი კადრები არც სამოცდაათიანი წლებისთვის არ იყო საკმარისი და სწორედ იმ შემოსულებს გაუადვილდათ მგზავრობა – ტრანსპორტიდან ათ ნაბიჯზე მდებარეობს სკოლა. თუ ადრე ძველ სკოლაში ასვლა უჭირდათ და აგვიანებდნენ კიდევ, მასწავლებლებსაც ეს პრობლემა მოუგვარდათ და სახელმწიფოც გამოთავისუფლდა მათთვის ნაქირავები ბინების ხარჯებისაგან.

ახლა საშური საქმე იყო, ახალ სკოლას ეპასუხა ახალი წარმატებებით.

რაიონის რიგმა სკოლებმა მოსწავლეთა 100%-იან მოსწრებას მიაღწიეს, პირველი მაისის სკოლის მაჩვენებელი იყო 97%. დირექ-

ტორი არჩილ (რამიზ) ბეჟანიძე. საგნობრივ სწავლებიდან აღსანიშნავია პირველი მაისის დამოუკიდებელი დაწყებითი სკოლის გამგე-მასწავლებლის ლევან შავლიძის მუშაობა, რომელიც ბუნებისმცოდნეობის სწავლებისას იყენებს თვალსაჩინოებებს, კარგი შედეგები აქვს ხელოვნებაში. ფიზკულტურის სწავლებისას კარგად იყენებს შედგენილ თემატურ და დღიურ გეგმებს, იცის გაკვეთილის ჩატარების სტრუქტურა.

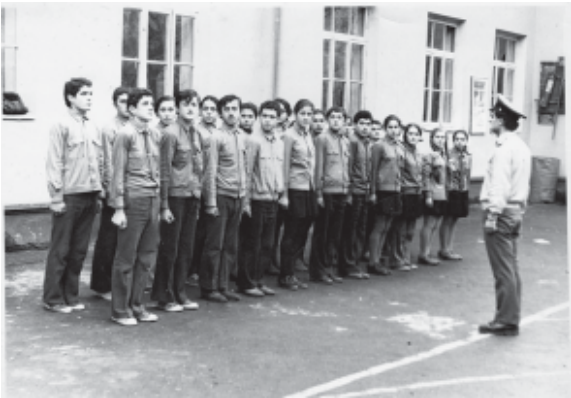
მშობლიურ ენასა და ლიტერატურაში სწავლების კარგი მაჩვენებელი აქვს პირველი მაისის საშუალო სკოლის მასწავლებელს ლევან ქაღიძეს. მის მიერ ჩატარებული ყოველი გაკვეთილი გამოირჩევა მაღალი აკადემიურობითა და მეთოდური გამართულობით. მისი მოსწავლეები გამოირჩევიან როგორც საგაკვეთილო, ისე გავლილი პროგრამის ცოდნით.

ქებას იმსახურებენ აგრეთვე მასწავლებლები: გუგული დევაძე და ამირან შავლიძე. კარგად მუშაობს სკოლის ლიტერატურული წრეც, რომლის ხელმძღვანელია ლევან ქაღიძე. არადამაკმაყოფილებლად მიმდინარეობს რუსული და უცხო ენის (გერმანული) სწავლება, (რასაც გულისტკივილით აღნიშნავენ შემმოწმებლები), რომელთაც გადასცემენ მასწავლებლები მერი სამნიძე და ჟორა ფარტენაძე. ნაკლოვანებებით ხასიათდება მათემატიკის სწავლებაში მასწავლებელი ციალა გურგენიძე, პლანიმეტრიის სწავლებაში მასწავლებელი ჯემალ ფარტენაძე. (უნდა შევნიშნო რომ წლების განმავლობაში ციალა გურგენიძე ინსტიტუტში მისაღებ გამოცდებში მონაწილეობდა. არმცოდნეს კი ინსტიტუტში ვინ გააკარებდა. გულისტკივილით მინდა შევნიშნო მასწავლებელთა შეფასების კრიტერიუმში მაინც დომინირებდა დაუწერელი „შინაური“ კანონი. აფასებდნენ და ცაში აჰყავდათ ისინი, ვისაც „კრიშა“ ჰყავდა. ეს საუბედუროდ და სავალალოდ ასე იყო ყოველთვის. ს.ს.)

ისტორიის სწავლებაში კარგ მაგალითს იძლევიან ქედის საშუალო სკოლის ისტორიის მასწავლებელი აბდულ ჩხეიძე და პირველი მაისის ისტორიის მასწავლებელი არჩილ ბეჟანიძე. განსაკუთრებით ხასიათდება არჩილ ბეჟანიძე: ყოველ გაკვეთილს პედაგოგიურ-

მეთოდური თვალსაზრისით სწორად წარმართავს. განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს მოსწავლეების მიერ დავალების შესრულებას. განვლილი პროგრამული მასალით მოითხოვს მოსწავლის ცოდნის გაფართოება-განმტკიცებას, რისთვისაც ყოველ გაკვეთილზე გამოჰყოფს საჭირო დროს საკვანძო საკითხების გაფორმება-განმტკიცებისათვის. ყოველ ახალ მასალას კარგად ხსნის, მაქსიმალურად იყენებს თვალსაჩინოებას – რუკას, დაფას, წიგნებს, ილუსტრაციებს და სქემებს. გამოკითხვის პროცესში მას ჩაბმული ჰყავს როგორც ძლიერი, ისე სუსტი მოსწავლეებიც. ასეთი შეპირისპირებით იგი ყოველთვის კარგ შედეგს აღწევს. კარგ შთაბეჭდილებას ტოვებს ყოველი ახალი მასალის ახსნისას. უკეთესი მაჩვენებლებით სანი-

მუშო მაგალითს იძლევა საზოგადოებათმცოდნეობის სწავლებისას. ჩატარებული გაკვეთილი მაღალი დეურია. პრაქტიკული და თეორიული საუბრებით იგი ცდილობს მეცნიერული მსოფლმხედ-

ველობის გამომუშავებას მოსწავლეებში. კლასის მოსწავლეებმა ყველა ძირითადი საკითხი ფრიაღზე იციან.

კარგი მიღწევებია აგრეთვე ბუნებისმცოდნეობის სწავლებაში. მასწავლებელი იოსებ შერვაშიძე მაღალაკადემიურ და მეთოდურ დონეზე ატარებს გაკვეთილებს. კარგად მოფიქრებული გეგმის მიხედვით სადემონსტრაციო საშუალებებს ხშირად მიმართავს და ატარებს პრაქტიკულ სამუშაოებს. მოსწავლეთა იდეური აღზრდის მძლავრი ბერკეტია გეოგრაფიის სასკოლო კურსის სწავლების მაღალ დონეზე დაყენება. ბუნებას და საზოგადოებას შორის არსებული კავშირურთიერთობების შესწავლით მოსწავლეები მიჰყავს დიალექტიკურ-

მატერიალისტურ მსოფლმხედველობის გაგებაში. ამ მხვრივ ი. შერვაშიძე იყენებს თვალსაჩინოებებს, ატლასებს. მოსწავლეებს აძლევს სამუშაოებს – კონტურული რუკების შედგენას, გარემოში მეცნიერული გარკვევის ცდებს და სხვა.

ნაკლოვანებით ხასიათდება ფიზიკის მასწავლებელი გურამ შერვაშიძე, ასევე ხასიათდება მისი შემცველი – დურსუნ თავდგირიძე. ასევე სუსტად ხასიათებიან ასტრონომიის სწავლებაში – ჟუჟუნა შერვაშიძე, ხაზის მასწავლებელი – გუგული სურმანიძე, ძალიან სუსტად ხასიათდება ქიმიის მასწავლებელი – ეთერ გოგოლიშვილი.

ფიზკულტურის მასწავლებელ სულიკო შოთაძეზე გამახვილებულია ყურადღება, იმდენად, რამდენადაც იგი აუმჯობესებს მუშაობას, რაც აისახა ნიშნოსებისა და თანრიგოსების მომზადებაში. კარგი შედეგები აქვს დაწყებითი სამხედრო მომზადების საქმეში პედაგოგ – ჯემალ ფარტენაძეს. იგი ხშირად აწვობს სავსელ ვარჯიშებს, ხვდება ომის ვეტერანებს ან იწვევს მათ სკოლაში, ისმენს საუბრებს, ანალიზს უკეთებს მათ მონათხრობს. ხშირად სამხედრო ნაწილებში მიდიან ან იწვევენ სკოლაში და იმართება მათსა და მოსწავლეთა შორის სპორტული შეჯიბრებები. ქედისა და პირველი მაისის სკოლის მოსწავლეები სწავლებისა და პრაქტიკის დროს შემოსილი არიან სპეციალური ტანსაცმლით.

მასწავლებელ ლევან ქადიძის მიერ სწორად გააზრებული მეთოდებით ტარდება ფაკულტატიური მეცადინეობის სწავლება.

კარგად ხასიათდება პირველი მაისის საშუალო სკოლის კომკავშირული ორგანიზაციის მუშაობა. ასევე დადებითად ხასიათდება სასკოლო ბიბლიოთეკის მუშაობა – ბიბლიოთეკარი – რეზო თებიძე.

1-ივლისი, 1974 წელი. განათლების განყ. გამგე. მიხეილ ზაქარაძე. (p-5. აღწერა I, საქმე - 1643).

როგორც ავლნიშნე, პირველი მაისის სკოლაში დაარსების დღიდან დღეის ჩათვლით 250-ზე მეტ მასწავლებელს უმოდგაწია, მათ შორის 32-ზე მეტი გვევლინება დაწყებითების გამგე-მასწავლებლად, არასრული საშუალო სკოლის და შემდეგ საშუალო სკოლების დირექტორებად.

დაწყებითუბის ბაზა-მასწავლებლები, 7 წიწნის,
8 წიწნის და საშუალო საოიწს დიწაბსოწაბი.

1	სახელი, გავრი, მამის სახელი	მუშაობის წლები	განათლება	რა საგანს ასწავლიდა
	დოლოძე	1928 წ.		
	ლოლა ორაგველიძე	1928 წ.		
	ნიკოლოზ წეროძე	1929 წ.		
	მიხეილ გიგინეიშვილი	1930 წ.		
	გიორგი ბრეგვაძე	1932 წ.		
	აკაკი მურვანიძე	1932-1933 წ.წ.		
	ალექსანდრე დარსაველიძე ივანეს ძე	1933-1934 წ.წ.		
	მიხეილ დარახველიძე	1934-1935 წ.წ.		
	ნატაშა ფირცხალაიშვილი	1935 წ.		
	გიორგი დანელია	1935-1936 წ.წ.		
1	აკაკი წიგწივაძე მელიტონის ძე	1938 წ.	უმაღ ლესი	დაწყებოთებო
2	ხასან კახიძე ხუსეინის ძე	1939-1941 წ.წ.	„-----“	ფიზ.- მათემატიკა
3	ქეთო ჭლიძე ბიქტორის ას.	1941 წ.	„-----“	გეოგრ.-ბუნება
4	კვირკველია თამარ შამშეს ას.	1942 წ.	„-----“	დაწყებითო
5	ოდოლავეძე ჟენია ვლადიმერის	1943 წ.	„-----“	გეოგ-ბუნება
6	თოდუა თამარ ლევანტის ას.	1942-1943 წ.წ.	„-----“	გეოგრაფია
7	ზენაიშვილი ეკატერინე (კატუშა)	1943-1944 წ.წ.	„-----“	
8	კალანდარიშვილი ლიზა	1944 წ.	„-----“	
9	სიამაშვილი ბროლა ილიას ას.	1945-1948 წ.წ.	„-----“	ისტორია, ქართ.

0	ოდელავიძე ქენია ვლადიმერის	1948-1950 წ.წ.	„-----“	გეოგრაფ. ბუნება
1	ჭყონია კარლო დურსუნის ძე	1950-1951 წ.წ.	„-----“	გეოგრაფ. ქიმიკი
2	გედევანიძე ალექსი ივანეს ძე	1951-1957 წ.წ.	„-----“	ისტორია
3	ფარსენაძე რევაზ იბრაიმის ძე	1957-1964 წ.წ.	„-----“	ისტორია
4	ბეჟანიძე რამიზ ხასანის ძე	1965-1974 წ.წ.	„-----“	ისტორია, გეოგრ.
5	შერვაშიძე ნიაზ ყედირის ძე	1975-1978 წ.წ.	„-----“	ბიოლოგია. ფილოლოგია
6	ფარტენაძე ჯემალ მემედის ძე	1978-1980 წ.წ.	„-----“	ფიზიკა- მათემატ.
7	დევაძე გუგული დავითის ას	1980-1981 წ.წ (მოგ. შემსრულებე ლი	„-----“	ქართ. – ისტორია
8	ჩიკვაძე ვლადიმერ მემედის ძე	1981-1983 წ.წ.	„-----“	რუსული ენა
9	ბარამიძე შოთა ზურაბის ძე	1983-1984 წ.წ.	„-----“	ფიზიკა- მათემატიკი
0	გოგიტიძე ნათელა დურსუნის ას.	1984-1988 წ.წ.	„-----“	ქართული ენა
1	გურგენიძე ციალა რეჯების ას	1988-1989 წ.წ.	„-----“	ფიზიკა- მათემატიკი
2	შავლიძე ბადრი თამაზის ძე	1989-2013 წ.წ.	„-----“	გეოგ.- ბიოლოგია
3	შავლიძე ლევან ოსმანის ძე	1971-2005 წ.წ.	პედსა სწავ.	დაწვებითები გამგე- მასწავლებელ ი

ამოკრებილია: ც.ს.ა. p-5, ანაწერი I, საქმე-870 და პ-770, ანაწერი I, საქმე-53-დან.

მასწავლებელი ხოცაბის მოღვაწეობენ 1950-1970-იან წლებში.

რეშიტ აბაშიძე
უსუფ აბაშიძე
ზურაბ ბერიძე
ვაჟა ბოჭორიშვილი
ბუღბუღი ბასილაძე
არჩილ ბეჟანიძე
უსუფ ბეჟანიძე
აღექსი გედევანიძე
ნათელა გორგილაძე
მერი გორგილაძე
ელმას გორგილაძე
ზელიხე გორგილაძე
ლეილა გორგილაძე
ანაიდა (ანიკო) გასვიანი
ხემიდ დევაძე
სულეიმან დევაძე
აბდუღ დიასამიძე
გუგული დევაძე
აეთანდილ ვარშანიძე
ლუბა კვიციანიძე
ციური ლომთათიძე
ტიტე მანჯგალაძე
გულნარა ნაკაშიძე
ლამარა ნებიერიძე
როსტომ ნაგერვაძე
ნათელა ონიანი
ნოდარ რუსეიშვილი
ალა სერებრიაკოვა
გუგული ტაბიძე

რევაზ ფარსენაძე
ნოდარ ქაჯაია
გურამ ქაჯაია
ლევან ქაღიძე
უსუფ ქაღიძე
ნათელა შავლიძე
ლევან შავლიძე
ამირან შავლიძე
გურამ შერვაშიძე
ნოდარ შარაბიძე
ამირან ჩხარტიშვილი
თამარ ჩაგანავა
აბდულ ჩხეიძე
ასლან ჩხეიძე
მერი ცენტერაძე
მერი ცირეკიძე
კარლო ჭყონია
ციალა ხელაძე
ჯემალ ჯაყელი
მემედ ჯაყელი
დოდო ნაკაშიძე
ივანე მახარაძე.

ოჯახი, სკოლა, აღზრდა.

მასწავლებელი ანუ მოძღვარი, რომელიც მოსწავლეს მომავლის გზას უღოცავს, მოძღვრავს ყოველგვარი სიკეთისთვის, ადამიანობისთვის, კეთილშობილებისათვის.

მასწავლებელი ჰყავდათ როგორც პირველყოფილ ხალხს (ბელადი, წინამძღოლი ატამანი და სხვა) ისე მათს შემდეგ ყველა საზოგადოებრივ ფენას, ვიდრე დღეის ჩათვლით. ყველაფერი მასწავლებლით იწყება. უმათოდ ცხოვრებას აზრი არ ექნებოდა.

მასწავლებლობა უდიდესი ხელოვნებაა, მასწავლებელს მიუხედავად იმისა, პროგრამის მიხედვით მოქმედებს, ხდება ისეთი სიტუაცია, როცა თავად უნდა განსაზღვროს ყველა სირთულე და დაძლიოს კიდევ. მოულოდნელობებით დატვირთულ გზაზე სვლა ხელოვნებაა თავისთავად, ხოლო თუ მასწავლებელი მთელი თავისი ბუნებით პედაგოგად არაა მოწოდებული, მისგან არც არფერი გამოვა, იმიტომ რომ ერისა და ქვეყნის მომავალი ძლიერების საფუძველი მასწავლებელია. თუ როგორ თაობას ჩაიბარებს საზოგადოება, ეს მასწავლებელზეა დამოკიდებული. დიას, მათ უნდა მისცენ სამშობლოს ფიზიკურად ძლიერი და სულიერად მდიდარი თაობა. ქვეყანაც მაშინ იქნება ძლიერი.

სკოლაში პირველ ამოცანად უნდა იდგეს დისციპლინა და შემდგომ ცოდნის მოთხოვნა. არ უნდა იყოს თვითდინებაზე მიშვებული მცირეოდენი რამ, რაც უარყოფით შედეგამდე მიიყვანს როგორც სკოლის პრესტიჟს, ისე მთლიან საზოგადოებას.

ბავშვები პატარაობიდან უნდა მიეჩვიონ სიძნელის დაძლევას, წინააღმდეგობებზე გამკლავებას და დაბრკოლებათა გადალახვას. წინააღმდეგ შემთხვევაში გვეყოლება მუდმივად თოხლო, დონდლო საზოგადოება.

ბავშვმა არ უნდა აირჩიოს ცხოვრებაში იოლად დამკვიდრების გზა. არ უნდა იცხოვროს იმ დევიზით, რომ „დღევანდელი კვერცხი სჯობს ხვალინდელ ქათამს“ – ამას კი იწვევს მთელი რიგი საკითხები და (იქნებ ზოგს ემწავოს კიდევ და კრიტიკის ქარცეცხლში გამატაროს ამის გამო) კომპიუტერიზაცია. ამაში ნამდვილი პედაგოგები თავად დარწმუნდებიან და ოდესმე კიდევ დამეთანხმებიან. კომპიუტერული გატაცება საბოლოოდ გამოიწვევს მოზარდის ტვინის გამოფიტვას, თუ მათ რეგლამენტს არ დაეუწევებთ, რის საშუალებასაც ჩემი აზრით, უკვე თვით კომპიუტერი აღარ იძლევა – იგი ჭაობში ჩაგარდნილი მსხვერპლივით ითრევს და ღუპავს მოზარდის მომავალს.

კარგად აღზრდილი მოზარდი ყოველთვის გამოირჩევა ხნობრივი ნორმებისა და კანონების დაცვით. თუ არა ეს, მაშინ როგორც

დიდი ილია ამბობდა: „ვაი იმ ხალხს, რომელსაც საერთო ძარღვი გაუწყდა, ვაი იმ ქვეყანას, საცა საერთო ძარღვში სისხლი გაშრა... საცა „მე“ ხშირია და „ჩვენ“ იშვიათი... სწორედაც, გათითოკაცებული საზოგადოება, გაზუღუქებული ერთეულები, ვერ ააჩქევებენ ერის ძარღვს.“

ადამიანი თუ არაფერს აშაგებს, ეს დიდ არაფერს ნიშნავს, ხოლო თუ ხალხისთვის იღვწვის, უკვე ღირსებაა. ეს კი მიგვითითებს რომ, ესა თუ ის პიროვნება ზნეობრიობის ჩარჩოებში ზის და მას ყველა სატკივარი მიაქვს გულთან. იგი პირველ რიგში უნდა იყოს ჭეშმარიტი მამულიშვილი და ერის სიამაყე, რომელსაც ყოველგვარ მანკიერებასთან შეეძლება ბრძოლა და ერისთვის თავის გაწირვაც კი.

კაცობრიობა დიდი ხნის წინ გადაშენდებოდა, ქამელონის ბუნების ადამიანებით რომ იყოს ქვეყნიერება სავსე და რომ ეს ასე არაა, ამაში უდიდესი წვლილი მიუძღვით მასწავლებლებს, სულიერების მოძღვრებს.

რაც შეხება ცოდნის შეთვისებას, შედწევას მოზარდის ცნობიერებაში, სულიერებაში, მთლიანად თავის „მე“-ში, არ უნდა იყოს ზერედე, ზედაპირობაზე დაფუძნებული. იგი მიიღწევა მხოლოდ ბეჯითობით, თავისთავზე გამუდმებული შრომით, წვალებით, ხოლო წვალებაზე დაფუძნებული ცოდნა თავის შედეგს გამოიღებს – ტვინის წვალებით, გონების დაძაბვით, უხეშად რომ ვთქვათ – ტვინის ჭკლეტით გამდიდრებული ცოდნა ჭეშმარიტ ნიჭიერებას შობს, რა თქმა უნდა, ნაწვალებს, მაგრამ დაფასებულს.

ცოდნა უნდა იყოს დაფუძნებული რწმენაზე – ამის გარეშე ცოდნა, ცოდნა არ არის. რწმენის გარეშე ადამიანი რობოტ – ავტომატად იქცევა. ის ცოდნა რომელიც რწმენაშია გადასული, ადამიანს გმირადაც აქცევს, კაცობრიობის შარავანდედში გახვევს, უკვდავად აქცევს, დიდ სულიერებას აზიარებს. ღრმა ცოდნას, იდეალებს როცა ფესვები აქვს გადგმული ადამიანში, იგი რწმენაშია შერწყმული და სწორედ ამიტომაც იქცნენ ხალხის საყვარელ ადამიანებად რწმენისადმი ერთგულებით თავშეწირულები.

მეცნიერებისათვის ამაღლებული რწმენით სულგაჟღენთილი მეცნიერი – ჯორდანო ბრუნო კოცონზე დაწვეს, მას სწამდა და ამ რწმენით ამაღლდა ღმერთამდე. აი, რას აკეთებს რწმენაზე, ადამი-

ანობაზე შერწყმული ცოდნა...

თუ მოსწავლეებში გაიზრდება ზნეობრივი სრულყოფის შინაგანი მოთხოვნილება, მაშინ მათს შეგნებაში დაივანებს კეთილშობილება, მოწოდება – ყველგან და ყველაფერში იყენენ სანიმუშონი, ერის კეთილდღეობისათვის პირწმინდა მებრძოლები. რწმენის გარეშე ადამიანის სიცოცხლეს აზრი არა აქვს და რწმენას ვერც იყიდი და ვერც გაყიდი. როცა რწმენა არა გაქვს, მაშინ ქვეყნისთვის, საზოგადოებისთვის უსარგებლო ხარ.

არიან პიროვნებები, რომლებიც მაღალ იდეალებს ეთანხმებიან, მაგრამ თავად არ იბრძვიან მისი განხორციელებისათვის. ასეთები პასიურები არიან. სადაც გულგრილობა იქნეს თავს, იქ ნამდვილი პიროვნებები ცოტანი თუ არიან. არ შეიძლება წესიერი გერქვას და ბოროტებას არ აღუდგე წინ. ეს ერისთვის ტრაგედია და უბედურებაა. საკუთარ თავში სინდისის ჩახშობა ღუპავს ადამიანს. როცა ადამიანი სხვათა ტკივილს იზიარებს და იბრძვის ყოველგვარი მანკიერების აღმოფხვრისათვის, ასეთები სულით მდიდარი და რწმენისანი არიან, ხოლო მარტო თავისთავზე მზრუნველი პირუტყვს გერაფრით სჯობს.

ადამიანები, რომელთაც ღრმად სწამთ, მაგრამ უნებისყოფონი არიან – არც ასეთებს აქვთ ფასი საზოგადოების თვალში.

უმაღლესი რასის წარმომადგენელ ადოლფ ჰიტლერსაც გააჩნდა რწმენა, რომ მსოფლიოს დააჩოქებდა. რა უყო სახელმწიფოებს ყველასთვის ცნობილია – ლამის კატასტროფამდე მიიყვანა კაცობრიობა.

ადამიანს თავისთავის აღზრდა უნდა შეეძლოს, რომ საზოგადოებაში საპატიო ადგილას მოხდეს და სამაგალითოდ იყოს.

თვითაღზრდა ბავშვობიდან უნდა იწყებოდეს. ასეთად დაკაცებულ-აღზრდილი კაცობრიობის მტერი არასოდეს იქნება. აღზრდაში მარტო მშობლები არ უნდა დომინირებდნენ, მასწავლებლებიც უნდა მონაწილეობდნენ მოზარდის საქვეყნო პიროვნებად ჩამოყალიბებაში, რაშიც მასწავლებლის უდიდესი როლიც გამოჩნდება. თუმცა თვით აღმზრდელიც უნდა იყოს ისეთივე ზრდილი, როგორსაც საზოგადოება საჭიროებს.

ადამიანს თვითგანათლებლისა და თავისთავში უმაღლესი გონის აღმავლობის ამოუწურავი შესაძლებლობები გააჩნია, მაგრამ სამწუხარო ისაა, რომ ასეთ ადამიანებს ხელშეწყობა არ გააჩნიათ და ბევრი მათგანი პასიური ხდება, რაც დანაშაულის ტოლფასია. ამიტომ არ უნდა ჰქონდეს ადგილი საქმისა და სიტყვის ურთიერთგაითშეუღობას, ანუ თუ უნებისყოფა ადამიანი და რწმენის სიმტკიცეც არ გააჩნია, ცხოვრებაში ბევრს ვერაფერს მიაღწევს.

როდესაც მოსწავლის აღზრდაზე ვლაპარაკობთ, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ყოველ მოსწავლეს თავისი ინდივიდუალობა გააჩნია და აღზრდისას მორალის კითხვა ერთნაირად არ იმოქმედებს ყველაზე. ნებისმიერ მოსწავლეს სათითაოდ უნდა მიდგომა. სწორედ ამაშია აღმზრდელის, მასწავლებლის დამსახურება, თუ როგორ მიუდგება ამათუ იმ სუბიექტს. ბავშვს მასწავლებლის კი არ უნდა ეშინოდეს, მისი რიდი უნდა გააჩნდეს.

ინდივიდუალურად მიდგომის მეთოდით ბევრი, ძნელად აღსაზრდელი ბავშვი, რომელიც ყოველნაირად ჩანდა რომ სკოლის დამთავრების შემდეგ დამნაშავეთა რიგებში და ასე ვთქვათ განსასჯელთა სკამზეც მოხვდებოდა, ღირსეულ და გამორჩენილ პიროვნებად ჩამოყალიბდა.

ხემოთ ითქვა კომპიუტერებზე... თუ მასწავლებელი შემოიფარგლება მხოლოდ პედაგოგიური გეგმით, შედეგად მივიღებთ მოსწავლის ისეთი დონის ცოდნას, რომელსაც მოზარდი ან საერთოდ ვერ აუღებს ალღოს, ან ვერ გამოიყენებს ცხოვრებაში.

აღმზრდელს თავად უნდა ჰქონდეს წიგნების კითხვის სიყვარული. სხვაგვარად არ შეიძლება. აი მაგალითად: გვყავდა მასწავლებელი ნოდარ რუსეიშვილი, რომელიც თავისთავზე ძალიან ბევრს მუშაობდა და ამდენად, დასმულ კითხვას ყოველთვის არგუმენტირებულ პასუხს სცემდა. მან მოსწავლეთა საყოველთაო სიყვარული დაიმსახურა, ხოლო იყვნენ ისეთებიც, რომლებიც მოსწავლეთა დამცინავ მზერას იმსახურებდნენ, თვით მათი ბუნებიდან გამომდინარე.

მასწავლებლობა წვალებაა, იმიტომ რომ 24 საათის განმავლობაში 26 საათი უნდა იმეცადინოს ყოველნაირად და ეს იოლი არ არის – მან დროს უნდა გაუსწროს, ასეთები კი ერთეულები თუ

იქნებიან, მართლაც სანთლით საძებარნი...

წიგნიერება ორი თუ სამი წიგნის წაკითხვით არ ამოიწურება. გამუდმებით და ყოველგვარ ლიტერატურას უნდა ვწაფებოდეს ნებისმიერი. წიგნი და წიგნი... დიას, სწორედ წიგნით მიადწევს ადამიანი იმ სრულყოფილებას, რასაც ცხოვრება მისგან მოითხოვს.

წიგნი ადამიანს აკეთილშობილებს, ზნეობრივ ჩარჩოებში აქცევს და არიდებს განსაცდელს. წიგნს ყველა დროს დიდი ძალა ჰქონდა და ექნება, კომპიუტერებს კი ინტერნეტიდან ამოკრებილი, დღევანდელი მსოფლიოს შესაბამისი დაპროგრამებული ხედვა გააჩნია – აბსოლუტური უწიგნურობის სინდრომი. ამიტომ მასწავლებლის ვალია ბავშვს ტენიში არა კომპიუტერის სიყვარული ჩაუნერგოს, არამედ სიყვარული წიგნისა.

კომპიუტერი გამოსაყენებელი ნივთია, წიგნი კი ცხოვრების მეგზური და გამკვალავი უხილავი გზებისა. წიგნი ცხოვრებაში ოქროს ფონდია და რაოდენიც არ უნდა გაგვიკვირდეს, მიუხედავად წიგნის შექმნა – გამოშვებაზე დახარჯული შრომის, ენერჯისა და თანხებისა – ვხვდებით ჩამოკიდებულს საპირფარეშოებში... ვაიმკითხველეები წიგნს უდიერად ეპყრობიან გლეჯენ მათ ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით. ამის საილუსტრაციოდ მოვიყვან განსხვავებულ მაგალითს: მოსკოვის ერთერთ ქუჩაზე განსჯისთვის დადეს ერთი ცალი პური, უფრო სწორად „დააგდეს“. გამვლელები გვერდს უვლიდნენ, ერთმა ქალმა კი აიღო, აკოცა და მადლა შემოდო. წამსვე მიეჭრა ჩასაფრებული კორესპოდენტი და შეკითხვა დაუსვა. ქალმა ღრმად ამოიოხრა და პასუხი გასცა: – ეს, შეილო, რამდენი შრომაა საჭირო, ასეთი პური რომ მივიღოთ და ასე უდიერად მოპყრობა კი არა „პური ჩვენი არსობისაა“ და მასზე უნდა ვლოცულობდეთო.

ასეა წიგნიც...

ვისაც წიგნი უყვარს, მას შვილივით, მშობელივით ეფერება. ფურცელსაც არ ჩაკეცავს, მაგრამ არიან მკითხველები, რომლებიც წიგნიში თვნიან ბრძნულ გამონათქვამებს და რეკვიზიტებსაც ჩაგიტოვებენ, ზოგიც სატელეფონოდ ამოხევენ, სადღაც შუაში და იცით ეს რატომ ხდება? მაპატიოს ყველამ და... თუ მასწავლებელი გინდაც

მშობელი, თავად უწიგნურია, იგი მოზარდისაგან წიგნის მოყვარულს ვერ გამოჩეკს. სასწავლებლის კედლებიდან „თავდახსნილი“ აღზრდილი, ის სარკეა, საიდანაც აღმზრდელების არათუ სახე, „სულიერება“ იმზირება.

ადამიანი სრულყოფილი მაშინ გამოდის, როცა ის აღიზრდება კეთილი გულისა და ბოროტებისადმი შეურთებლობის გრძნობით გამსჭვალული. თუ ადამიანი (მოსწავლე) ადამიანებისადმი სიყვარულით არ არის მოწოდებული, მისგან სამშობლოს კეთილდღეობისათვის მებრძოლი არ დადგება – მისგან გაიზრდება ეგოისტი.

დღეს მოდადაა ქცეული საზღვარგარეთის რიგ ქვეყნებში, კერძოდ კი ამერიკის შეერთებულ შტატებში განათლების მიღება. ეს, რა თქმა უნდა, ნებისმიერი ერისა და ხალხისათვის საჭიროა იმ კუთხით, რომ ყოველგვარი ურთიერთობა დაგამყაროთ სხვა ხალხებთან, თუმცა უნდა შევნიშნო – მავანთ რომ პრესტიჟულად მიიჩნიათ ინგლისური ენის შესწავლა, ეს ენა ქართულ ენას (და ბევრ სხვა რამესაც) განდევნის არენიდან. ამის მსურველი ძალიან ბევრია და, ჩვენს მტრებს (აღბათ გვყავს ისინი) მეტი არც უნდათ – რაც ნაკლები იქნება ქართულად მოლაპარაკე და მოაზროვნე, მით უკეთესი, მაგრამ ენა რომ ეროვნულობის ნიშანია და ის ძარღვი, რომლითაც ადამიანი ერს უკავშირდება, ზოგ ზოგებს დავიწყებიათ და სხვებსაც ავიწყებენ. როცა პიროვნება თავის ენას შეგნებულად თუ შეუგნებლად ზურგს აქცევს, იგი ძალაუნებურად მოწყდება თავის ხალხს და კავშირიც წყდება. ამის წინაპირობა უკვე შექმნეს როცა პასპორტში ეროვნების მიმანიშნებელი და მამის სახელი გააუქმეს.

მამის სახელი და ვინაობა პირველყოფილ საზოგადოებაში ნამდვილად არ იცოდნენ. ეროვნება არ აქვს ცხოველსო – განაცხადა საქართველოს პირველმა პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ. გვინდა კი ასეთი? კოსმოსის მპყრობელებს გვინდა კი ამ დონეზე დაშვება?..

ეროვნული სული, ხასიათი და ფსიქიკური დონე თავმოყრილია დედა ენაში, ხოლო ენა, ჩვენი თვითმყოფადობის, ჩვენი გონების ლამპარი, ჩვენი სულიერების ჩირაღდანი, ცოდნის და ინტელექტის საფუძველია. რაც არ უნდა უარვეყოთ, ჩვენ სამშობლოში ქართულად

ჭიკჭიკებენ ჩიტები და ქართულად ხმაურობს ღელე, მდინარე, ქართულად შრიალებენ ტყეებიც. საქართველოში ყველაფერს ქართული სული და სულიერება ამოძრავებს.

„რა ენა წახდეს, ერიც დაეცესო“ – ამბობს გრიგოლ ორბელიანი. ენის დაცემის მაგალითი ისაა, ბავშვები უცხო ენაზე რომ ეუფლებიან ყველა საგანს, ხდება შერეული ქორწინებებიც და რამდენიმე თაობის შემდეგ მარტო სახელ-გვარი თუ ექნება ადამიანს. ენის დავიწყება კი ერის დაცემას მოგვცემს შედეგად... თუ ენას მოწყდები, მაშინ მშობლიურ მიწასაც მოწყვეტილი ხარ და ამდენად ნიადაგიც გამოცლილი გაქვს – ეს კი მწვავედ აისახება იმ პროფესიაში, რასაც ეუფლება ადამიანი. აქ ღამურადქცეული თაგვის იგავი მაგალითისათვის ნამდვილად გამოდგება.

ქართული ენა – ღმერთების ენაა და მისი იგნორირება არ ეგების, რადგანაც თუ ღმერთის ენას დაივიწყებ, მაშინ რწმენაც აღარ გექნება და ურჯულოს, გადაგვარებულს გიწოდებენ.

თურქეთში მცხოვრებმა „გურჯებმა“ დღევანდელიობამდე შემოინახეს ქართული ენა და ადათ-წესებიც, მაგრამ სამწუხარო ფაქტის მოწმე შევიქნენ წლების უკან. სტუმრად მყოფს, იქაურმა ბიძაშვილმა მითხრა – აქამდე ვინც მოვალწიეთ, ვინათესაოთ, ამის იქითა ვინც იქნებიან, აღარ მოიკითხოთ, ისინი უკვე თურქები იქნებიანო, იმიტომ რომ ჩემმა შვილმა ქართული ენის ცოდნა აღარ იკადრაო... ასე და ამგვარად, ქართული ენა თურქეთის დროშის ქვეშ აღარ იბრწყინებს, იმ ვარსკვლავით, რომელიც მათ ემბლემას ამშვენებს მთვარესთან ერთად. ქართველები ანუ ცნება „გურჯები“ ისტორიის წაშლილ ხსოვნად დარჩება (და არა ისე, დღეს პეზიდენტმა რომ განაცხადა თურქეთში „სულიკოს“ ოთხასი წლის წინათაც მღეროდნენო...) სასაცილოა არა?...

მაინც რატომ უნდა დაიკარგოს ქართული ენა?

ამ კითხვას ისევ ქართული ენა უპასუხებს: უკვე შემოჭრილ-შეთვისებული უცხო სიტყვები ქართულ ენას გამოდევნის საერთოდ, ეს უცებ არ მოხდება, მაგრამ ამის მაგალითი უკვე გვაქვს – რუსეთში მრავალი ენა დაიკარგა, მათ შორის კავკასიური – უბიხური, ასევე თურქეთში და სხვაგანაც. ამერიკაში რამდენი რჯულის ხალხია და

გაინგლისურებულია უკვე ყველა.

დავუბრუნდეთ სწავლა-აღზრდას.

ძალიან ბევრი, გაინაღლებს – რა დიპლომს, თავი უკვე საზოგადოების აღმატებულ წევრად მიაჩნია. დიპლომის აღებას ხუთი, მაქსიმუმ რვა წელი სჭირდება, ადამიანობის მოპოვებას კი მთელი სიცოცხლე. ამიტომ, დიპლომი არაფერს ნიშნავს თავისთავად. ყველაზე კარგი დიპლომი – ადამიანობაა, რომელიც სწავლით არ მიიღება მარტოდენ, იგი უნდა მოიპოვო შენი კეთილსინდისიერებით და დაუღალავი შრომით. ამის მისაღწევად, სხვის კეთილდღეობაზე თავგადაკლული ადამიანები გმირების ტოლფასნი არიან, ხოლო ფულისკეთებას მიდევნებული ადამიანები – საძოვარზე მიშვებული ნახირივითაა, რომელსაც მარტო ჭამა აინტერესებს. (ბოლშის ვიხდი ამ შედარებაზე).

ფული ხომ საჭიროაო – შემედავებიან ვიცი, მაგრამ იგი ხომ კეთილი გზით უნდა მოიპოვო, ცეცხლის ღაღარიდან უნდა გამოიღო, მას ოფლის სუნიც უნდა ასდიოდეს.

ადამიანობა მარტო ფიზიკურ არსებობას არ ნიშნავს. მოვიყვან მტკივნეულ მაგალითებს: მოხდა ისე, რომ ილუპებოდა გემი, სადაც იმყოფებოდა ქართველი მეცნიერი – იოსებ ჟორდანიას, რომელმაც მაშველი რგოლი უბილეთო გოგონას დაუთმო, თვითონ კი ოკეანეში დაასრულა სიცოცხლე.

2011 წელს, ივლისის თვეში, მდინარე ვოლგაზე იძირებოდა გემი. ჩაძირვამდე ვიღაც მამაკაცმა ილუმინატორი ჩაამტვრია და იქ მყოფი ბავშვი გადაარჩინა – გააძვრინა შიგ, თვითონ კი დაიღუპა. ესაა ნამდვილი გმირობა. ასეთებს ძეგლის დადგმა არ სჭირდებათ. ისინი ხალხის გულშია აღმართული ძეგლად და კეთილშობილების განსახიერებად. სწორედ ამიტომ აღზრდაში უნდა ფიგურირებდეს ცნება „რომ ბავშვი უნდა აღიზარდოს დიდი, უდიდესი ადამიანი და ამ უდიდესი ადამიანურობის სათავე უნდა იყოს“. ჩვენ არ უნდა მოვიმყოფოთ ჩვენვე დაუღვერობის შედეგი, რაც მოსწავლეთა არსწორი აღზრდით ჩვენვე დაგვატყდება თავს უბედურებად. თუმცა უნდა განმარტო თუ რაში გამოიხატება ჩვენი დაუღვერობა: ისევ და ისევ

მაქსიმალურად უნდა ვცდილობდეთ მოზარდის ისე აღზრდას, რომ როცა საფლავში აღმოვჩნდებით, მათ გამო ჯოჯოხეთში არ მოგხვდეთ. ამისთვის პირველი და აუცილებელი პირობაა, დროის მაქსიმალურად გამოყენება. ყოველი დაკარგული წუთი დაკარგული ცოდნაა და ამიტომაც სწორედ, დროის მაქსიმალურად გამოყენება ცოდნის მისაღებად თერამეტ ოცდახუთ წლამდე უნდა მოხერხდეს, თორემ მერე მისი მიღწევა ძალიან ძნელია, ანუ ხე როცა ნორჩია, მაშინ იძლევა მისი გადარგვა შედეგს, თორემ გვიან გადარგული საჩრდილობლადაც არ ივარგებს. ერთადერთი – დროა ის ფაქტორი, რომელსაც უკან ვერასოდეს დავაბრუნებთ, ამიტომ მოზარდმა იგი მაქსიმალურად უნდა გამოიყენოს.

ძალიან ცუდ შედეგს იძლევა თავისუფალი დროის არასწორად გამოყენება – კომპიუტერზე მიჯაჭვა, პორნოფილმებზე ყურება, ლაზღანდარობა და ათასი რამ, რომელიც სახელმწიფოს რღვევის პროცესის შემადგენელი ნაწილია და რატომღაც ამ საკითხს ჯეროვანი ყურადღება აღარ ექცევა.

ადამიანმა სიცოცხლე გონივრულად უნდა გამოიყენოს. ფუჭ სიცოცხლეს უნაზღვიო კი მოეკიდება – ამის გაცნობიერება კი ვალად ნამდვილად გვაძევეს კისერზე.

უკრაინელი პედაგოგი ვასილი სუხომლინსკი წერს, რომ „ადამიანს სამი უბედურება ელოდება – სიბერე, სიკვდილი და ცუდი შვილები“-ო. პირველი ორი გარდაუვალია, ხოლო შვილების მისამართით ყველა სწავლული მიგვითითებს, რომ მათ წესიერად უნდათ აღზრდა. თუ წესიერად არ იქნებიან მოზარდები აღზრდილი, ისინი ვერც ნამდვილ ოჯახს შექმნიან და თუ შექმნეს, შვილებს სათანადო საფეხურზე ვერ შეაყენებენ.

ზოგიერთი მშობელი „მოდას“ აყოლილია და ამით სერიოზულ ზიანს აყენებს არა მარტო მოზარდს, არამედ მთელ საზოგადოებას, ქვეყანას, ერს. აღზრდაში და გაზრდაშიც უნდა დომინირებდეს უპირველეს ყოვლისა მოზარდის ჯანმრთელობა. „ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სულია“ – ეს არ უნდა დავივიწყოთ და სწორედ იმ „მოდასაყოლილი“ მშობლებისთვის დაფიქრებად ღირს რჩევა.

რაც მთავარია – ჩვენი მისიაა ჯანსაღი თაობა ვუპატაკოთ სამშობლოს და არა ისეთი, ძრავაგაუმართავი თვითმფრინავით რომ აფრინდება და მიწას დაენარცხება., რაც აგერ ახლა მოხდა ქალაქ იაროსლავის ახლოს.

იტყვიან „კვიცმა გვარზე უნდა იხტუნოსო“, მე ვიტყვოდი, რომ ეს მცდარი შეხედულებაა. გვარიშვილობით ადამიანი არ ფასდება, იგი პირველ რიგში ადამიანი უნდა იყოს, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით. საქმით, სიღინჯით, კაიკაცობით და გამირული საქციელით უნდა გამოირჩეოდეს სხვათაგან.

ბავშვობიდანვე ფულით სამაგიეროს გადახდა, ბავშვს რა თქმა უნდა სიკეთის რელსებზე ვერ შეაყენებს. იგი გამოვა, ჯერ ერთი უსწავლელი, ეგოისტი და იქნებ მოღალატეც. სიმდიდრეს დახარბებული მხოლოდ ვაჭარი დადგება და ბოლოს იქნებ განსასჯელის სკამზეც აღმოჩნდეს.

ბოროტებად არ იბადებიან. არაჯანსაღი გარემო და ცუდი აღზრდა ამრუდებს გზას, თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ „მარტო სწავლა ვერას უზამს, თუ ბუნებამც არ უშველა.“

ანტიკური ხანის ფილოსოფოსებმა ბავშვის გონება სუფთა დაფას შეადარეს. დაფაზე კი ყველას შეუძლია თავის შეხედულება და აზრი დაწეროს, რომელიც, რა თქმა უნდა, ერთნაირი ღირებულების არ იქნება.

თუ პედაგოგებში ურთიერთ თანმხვედრი აზრი არ იქნება აღზრდის დარგში, თუნდაც ოჯახში, სადაც მშობლები სხვადასხვა მხარეს იმზირებიან, გამწვევი ძაღის – ხარების მსგავსად – თუ ერთი ერთ მხარეს ექანება, მეორე კი საპირისპიროდ, იქ ვერც ხნული გაივლება და ვერც სახარბიელო საქმე ვერ გაკეთდება.

მეორეს მხვრივ, როცა ბავშვი ტოლ ამხანაგებში გასართობად დროს გამონახავს და ვერ ჩახვდება იმ აზრს, რომ ვისთან იმეგობროს, ასეთისგან ვინ ჩამოყალიბდება, ეს საზოგადოების განსასჯელია... ბავშვმა უნდა იცოდეს ავის და კარგის, კეთილის და ბოროტის გარჩევა. თუ არა ეს, იგი უმეტეს შემთხვევაში უარყოფით ფიგურად იქცეს იქნებ. და აქ დავასახელოთ შეიძლება „მოდას“ აყოლილი მშობლებიც, ვინც არაფერს ერიდება, რომ თავისი შვილი

სხვებზე აღმატებულად წარმოაჩინოს. ამ დროს მოზარდს ეს სურვილი უათკეცდება და იმ „მოდასვერშეწყობილი“ ადამიანებისგან იქნებ გაირიყოს კიდევ.

ილია ჭავჭავაძე ამბობდა „ვინც კაცად არ ვარგა, ის არც მამად ივარგებს, არც დედად და არც სხვა რამედ.“ აქ უკვე ფიგურებს ანდაზა „დედა ნახე, მამა ნახე...“ მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში დედანახულ – მამანახულები უარესები გამოდიან... ბუნებამ უნდა უშველოს ასეთებსაც.

ცუდი და მანკიერი რამ გადამდებია და ბავშვი თუ ამას ვერ განსაზღვრავს, მისგან ბრძენკაცი არასოდეს დადგება.

ბავშვის პირველი აღმზრდელია დედა და დედის მაგალითი მართლაც გადამდებია ბავშვისთვის. დედის გარეშე არ არსებობს არც გმირი, არც ანტიგმირი და... არც ღამნაშავე.

ხშირად გაისმის „ბავშვი ჩემია და ვისი რა საქმეა, როგორ ვზრდით.“ არც ასეა საქმე. ჩვენს მიერ გაჩენილი შვილი შემდეგში სამშობლოსა და ერის საკუთრებაა. იგი ქვეყნის მომავალია, მსახურია, მაგრამ უნდა გვანსოვდეს, რომ „წყარო თავში სუფთა უნდა იყოს, თორემ ბოლოში მღვრიე დაგვხვდება“ – ამას ჩავგავიწყებთ ილია მართალი.

ბავშვის აღზრდაში უპირველესი და უდიდესი როლი დედას ეკუთვნის, მაგრამ ვაი ისეთ შვილს, რომელიც ქუჩაში გამოვა და ურცხვად ივინება, დედის ჩაყოლებით „ჩემი დედაო“ – განა ეს მოსათმენი და ასატანია? ვაი, დედის სახელის ამგვარად მომხსენებელ შვილს... დედა არ ასწავლიდა მათ ვინებას...

როგორ უნდა დაეცეს ადამიანი ასე? შვილს ყველა დედა ზრდის მაგრამ... „ბავშვის გაჩენას რა უნდა, მისი აღზრდაა მთავარი“ და ერთიც კიდევ – „ვადიდოთ ქალი, დედა“, რამეთუ ერის და ქვეყნის დედაბურჯი – დედაკაცია, უბრალოდ დედა და დედაზე შეგინებით ვაჟკაცობას არამც და არამც, არავინ მოიწონებს. მოხდა ასეც – ქურდთან მივიდა ერთი ახალგაზრდა, გულზე მჯიღის ცემით ფიცი-მტკიცი დაიწყო და თან დააყოლა – ჩემი დედაო... ქურდმა კი უპასუხა – მეცო... აღარაფერი უთქვამს მომჩივანს, შებრუნდა და წავიდა. ახიც იყო მასზე.

ადამიანს იმიტომ გჭკია ადამიანი, ამ წოდების ღირსი უნდა იყო. ადამიანობა ქვაკუთხედია პიროვნებისა (ამ ქვაკუთხედებითაა აგებული პირამიდები...), რომელიც მის სახელზე ათასჯერ მაინც უნდა იყოს აღმატებული. ფულით ვერ იყიდი ადამიანობას, იგი ცხოვრების გზებზე უნდა მოიპოვო, მაგრამ?..

ბრძენი ფილოსოფოსი დიოგენე დღისით-მზისით, ანთებული ფარნით დაეძებდა ადამიანს... მიაკვლია თუ არა არ ვიცით, მაგრამ, იგი დღეს რომ ცოცხალი ყოფილიყო, ფარნები არ ეყოფოდა ადამიანის საძებრად... იქნებ კიდევ თქვას ვინმემ, არც მთლად მასეა საქმეო. გადავხედოთ ცხოვრების ბილიკებს, რომელიც თითქოსდა უცოდველად გაგვივლია, რამდენი ბოროტება შეგვხვედრია, რომელსაც ვერ შევბრძოლებივართ. თავი მართლა უცოდველად მიგვანჩნია, მაგრამ ვართ კი?.. როცა უღირსი ვილაც შეგვხვედრია და იმის შიშით, დანა ან ტყვია არ გაგვიყაროს, ვერაფერი გვიმოქმედია?...

ადამიანი...

ამას ზეციური ძალები აყალიბებენ.

„მგლის თავზე სახარების კითხვააო“, ან „შეაყარე კედელს ცერცვი“ – ეს ანდაზები თუ სხვა ბრძნული გამონათქვამები ყველა დროს მიესადაგება პიროვნებებს და... ბოროტებას რომ ვერ დაძლევე?.. ანდა რამდენი უნდა დაძლიო... სულ ბოროტებით გადაძქვილია სამყარო!..

ჩვენ გვინდა რომ ბავშვი ზრდილობიანად ჩავაბაროთ ქვეყანას, ხალხს. განა ეს შესაძლებელია? არა, ვერ შევძლებთ, სანამ საკუთარ „მე“-ს არ დავძლევთ... ეს „მე“ კი, მარტო მე არ მეხება... რამდენიმე მილიარდს და იმათ, ვინც თავისი თავის გარდა ვერაფერს ამჩნევს... არა, ჩვენ ამათ ვერაფერს დავაკლებთ... თუ ღმერთი არ დაგვეხმარა, ჩვენი საშველი არ იქნება.

ხარ უაღრესად კეთილი თუ კეთილშობილი, ყოველთვის სხვათა შემწე და დამხმარე ხარ, სხვებს ახარებ, თავად კი დიოგენივით უსახლკარო რჩები... რას ვიღებთ ცხოვრებაში? სხვებზე ხელის გამმართველზე ყოველთვის ფიქრობენ – ან სულელია ან ჩვენ ღირსნი ვართ, გვეკუთვნის, ასე რომ გვექცევაო. მაინც რა გვრჩება

ჩვენ? სახელი, რომელითაც საიქიოს გამგზავრებისას გამოსათხოვარი სიტყვით მოგვმართავენ?..

ჰო, ალბათ ასეა...

ადამიანის ჩამოყალიბება იმად, რაც ქვეყნისთვის, საზოგადოებისთვის მისაღებია, ძალიან ძნელია და ერთეულების ხვედრია.

ინდივიდუალურია ადამიანიო... გისინჯავთ კი ინდივიდუალურად მიდგომა?... ალბათ კი და, როცა მოსცილდები ასეთ ინდივიდებს – მოცლია ერთი ვიღაცააო, იტყვიან. აი მგლის თავზე სახარების კითხვაც...

ბავშვს პატარაობიდან უნდა გავუღვიძოთ ადამიანური გრძნობებიო... როცა ქვეყნის კეთილ საქმეებს სძინავს და მოხარდი ამას ხედავს, როცა შიმშილით კუჭი უხმება და ვერც ხეირიანად ჩაუცვამს, რა გრძნობებზე და მორალზე უნდა ესაუბრო. თვალის და პირველადი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების გრძნობა ყველას გააჩნია. არეულ-დარეულ დროში ინდივიდები ვერაფერს გავაწყობთ და სასჯელადსრულების ადგილებიც ამ მიზეზითაა გადატვირთული, გამომწვევდელები კი დემონურად ხარხარებენ... აი, ის ბოროტება, რომელსაც კისერს ვერ ვუგრეხთ – ბოლოს ჩვენზე ახარხარდება... ბოროტ ძარღვს ამოკვეთა სჭირდება, მაგრამ გავწვდებით განა?!

პიროვნება, რომელიც ხედავს, რომ მასზე კარგი ხარ (თავად კი არ უნდა, რომ კარგი იყოს), ყოველთვის ცდილობს, რაღაც ზიანი მოგაყენოს, დანაშაული ჩაგადენინოს. ეს თვისება განა სკოლიდან გამოყვა? არა, რაც დაინახა და გაიგონა სახლში და გარემოცვაში, იმას ბაძავს ყოველთვის და საზოგადოებაც ვიღაცის ხათრით წაუყრუებს ხოლმე ასეთებს. აი აქაა სწორედ ძაღლის თავი დამარხული. ამიტომაც, კეთილმა ხალხმა ისიც იცის, რომ იმდენი გააკეთონ რასაც გაუძლებ და აიტან ასეთი უღირსებისგან.

თუ პიროვნებას ღირსება არ გააჩნია, მისგან შორს თავის დაჭერა სჯობს. მორალის კითხვა და შეგონება ვერაფერი საქმეა ასეთებთან. ბავშვი, რომელსაც „გაუდის“, რაღაც დროის მონაკვეთში და ამას მშობლები „ვერ ხედავენ“, იგი თავისი სურვილების მონა ხდება და ამ მონობიდან თავის დაღწევას არც იცდილებს, პირიქით. და სწორედ

ასე ხდება ბოროტი და დესპოტი. ამის გამო იყო, რომ ერთ ქვეყანაში პირდაპირ ხრამში ისვრიდნენ ასეთი ადამიანების ნაშთებს.

მგელი როცა ლეკვებს შობს, მათ მგლად ქცევაში ისევ ბუნება თამაშობს დიდ როლს, ხოლო ორფეხა მგელი ბოროტ ძალად ოჯახიდანვე იქცევა... მხეცი, მხეცად დარჩება, ადამიანი კი არასწორად აღზრდით შეიძლება იქცეს ორფეხ მხეცად, სახედარად და რაგინდარა ბოროტების განსახიერებად. ამიტომაც, თუ დედა თავის სიმაღლეზე არ დგას ოჯახში, აღზრდის საქმე წინ ვერ წავა. როგორც პოეტი ვაჟა ფშაველა ამბობდა „დედაკაცს შეუძლია დაამხოს ერი და კიდევ აღადგინოს.“

ცხოვრებაში მსგავსი მსგავსს ანუ ვეფხვი-ვეფხვს, მგელი-მგელს არ ერჩის, ანუ „მგელი მგლის ტყავს არ დახევეს“ – იტყვიან. ასეთი რამ მხოლოდ ადამიანებში ხდება, დიას, ორფეხ მხეცებში და არათუ მორალურად, ფიზიკურადაც გაგანადგურებს. ისეთი მონადირის ოჯახში, სადაც წიგნიერებაზე ლაპარაკი გალაქტიკაზე ოცნებას ჰგავს, შვილი ისეთივე ტყუილი გამოვს, როგორც თავად მონადირეა და ასეთი შვილები ისგან სასიკეთოს ბევრს არაფერს უნდა ველოდეთ დიას, მხეცად ქცევაში ოჯახური გარემოც ფიგურირებს. აი, ამიტომაც თქვა დიდა რუსთველმა: „კოკასა შიგან რაცა დგას, იგივე წარმოსდინდების“...

ახლა საკლასო ოთახში შევიხედოთ, თუნდაც ჭუჭრუტანიდან და დავინახავთ კი არა, გავიგონებთ მასწავლებელთა უხეშ მიმართვას ბავშვებზე – კრეტინო, დებილო, უზნეურო, უჯიშო და სხვა მისთანა. მასწავლებელი ხომ ეტალონი უნდა იყოს მოსწავლისათვის?..

ჩემი მოსწავლეობიდან: გვეყავდა ისეთი მასწავლებლებიც, რომლებიც ზემოთქმულის მსგავსად იქცეოდნენ – შე უზნეურო, შე ტუტუცო, შე უჯიშო, გამოთაყვანებულო, ჩერჩეტო და სხვა. ადრესატებს მართლაც ეკუთვნოდათ ასეთი ლანძღვა, მაგრამ მასწავლებელს იმიტომ ქვია მასწავლებელი, რომ მისგან რაღაც ვისწავლოთ. ასეთებისგან კი?..

მიუხედავად ასეთი მიდგომისა, მე ისინი არასოდეს მძულდა, ყველა მათგანი მიყვარდა, იმიტომ რომ ჩემს მიმართ არასოდეს გამოუყენებიათ სალანძღავი, „მე“-ობის შემლახავი სიტყვები.

მაგონდება ასეთიც: მასწავლებელმა მოსწავლეს ღმობიერად

მიმართა – ასეთი ცოდნით შორს ვერ წახვალო. ის ბავშვი შემდეგ მეზღვაური გახდა და კუბის ნაპირებიდან რადიოგრამა გაუგზავნა მასწავლებელს – ნახე, რა შორს წავედი-ო. აქ თითქოს ხუმრობასთანაც გვაქვს საქმე, მაგრამ... ამიტომაცაა საჭირო, მოსწავლის აღზრდაში მარტო მისი პიროვნული თვისებები კი არ უნდა ჩამოაყალიბოს მასწავლებელმა, არამედ უნდა სულის სიღრმეში ჩაწვდეს და პროფესიული ორიენტაციის მიმართულებაც უნდა გაიგოს, რათა საჭირო უნარ-ჩვევებზე მიუთითოს.

კი ბატონო, მასწავლებელს ბავშვის „შელამაზებაში“ ცოტა ზედმეტიც მოუვა ხანდახან, მაგრამ მოდით ვიფიქროთ: იქნებ ისინი ჩვენთვის, ხალხისთვის საჭირო პროფესიას დაეუფლებიან, ჩადგებიან ხალხის (ჯობის...) სამსახურში, მაგრამ იქნებიან ასეთივე უხეშები, რბილად რომ ვთქვათ, მასწავლებელ - სარკის ანარეკლები...

სკოლა მოზარდი თაობის პიროვნებად ჩამოყალიბების სამჭედლოა, ოჯახური აღზრდის დამაგვირგვინებელი, მაგრამ უღისციპლინო ოჯახიცა და სკოლაც იგივეა, რაც უბავშვებო სახლი, ტყე უხეშოდ, ბაზარი მოვაჭრეთა გარეშე და სხვა.

ზოგიერთი მშობლისგან განსხვავებით, რომლებიც ნახევარი წლის გასვლის შემდეგ შეეკითხნენ ექიმს, თუ როდიდან დაეწყოთ ბავშვის აღზრდა, რაზედაც პასუხი მიიღეს, რომ უკვე დააგვიანეთო, შეეცადიეღი პედაგოგი ჰენრიხ პესტალოცი მიუთითებს, რომ ბავშვის აღზრდა მისი დაბადებიდანვე უნდა დაიწყოს... უბედურებაა, როცა ბავშვი თავნება, ჯიუტი, უღისციპლინო გაიზრდება. სწორედ დაბადებისთანვე უნდა დაიწყო მშობლებმა მისი აღზრდა.

ჩემეული მოსაზრება ასეთია; როცა ბავშვი დედის მუცელშია, იგი შებოჭილია და როცა „თავს დაიხსნის“ – ასხმარტაღდება და ფეხგახსნილი თავის ნებაზე მიეშვება, თუ მისი, ასე ვთქვათ „შებოჭილობა“ არ გააგრძელა მშობელმა, სავალალო შედეგამდე მიგვიყვანოს იქნება.

შედარებები მოვიყვანე, მაგრამ ასეთსაც დაგამატებ: როდესაც ველურ ცხენს მოთოკავენ და მოათვინიერებენ, იგი ადამიანის სამსახურშია და პატრონის ერთგულია, მაგრამ თუ ის გაველურდა, მისი მოთოკვა უკვე შეუძლებელია, იმიტომ რომ, მათხრახი მის სხეულზე კვალს

ტოვებს – ახსოვს ცხენს მათრახის სიმწარე და ადამიანს ახლოს აღარ მიუშვებს. დაახლოებით იგივე შედეგი გვაქვს ადამიანებშიც.

როცა ბავშვს მშობლები „ჩიტის რძესაც“ არ აკლებენ, მათი აღზრდილი ბავშვები ხელმეორედ აღზრდას საჭიროებენ, მაგრამ შემდეგი აღზრდა მთელ რიგ სირთულეებთანაა დაკავშირებული და შედეგსაც მცირეს იძლევა, ან სულაც უშედეგოა.

მცდარი აზრია – ბავშვი თანდათან გათვითცნობიერდება ცხოვრებაში და გამოსწორდება... დიახ, ხშირად ასეთ შემთხვევას ახალშექმნილ ოჯახებშიც ვაწყდებით, როცა შემომატებული რძალი ოჯახიდან გამოყოფილ ჩვეულებებს არ დალატობს და იქაც ცდილობს თითის წვერზე დაიხვიოს ყველა. აი, „ჩიტის რძის“ შედეგიც... მან არ იცის რომ, „სადაც მოხვდები იქაური ქუდი უნდა დაიხურო“ და... ამ დროს ფიგურირებს აზრიც – დრო გავა, დაქაღდება და ყველაფერი მწყობრში ჩადგება... არაფერი შეეშალოს ვინმეს, მსგავსი რამ იშვიათად ხდება. ასეთი მიდგომა შინაური, ოჯახური არზრდის უკუღმართი ფორმაა და შედეგიც უკუ იქნება.

აღზრდაში ისიც უნდა მივიღოთ მხედველობაში, რომ იალქნიანი ნავის მართვა შეუძლებელია ქარის მიმართულების გაუთვალისწინებლად.

უარყოფით შედეგამდე მივდივართ მაშინაც, როცა ერთერთი მშობელი ბავშვს სჯის დამსახურებულად, მეორე კი ხელს აფარებს. ეს უფრო ბებია-ბაბუების მხრიდან ხდება. ბავშვი ეჩვევა უარყოფითს და მერე მისი გამოსწორება ძალიან ძნელია. ბავშვს ბავშვობიდანვე უნდა ჰქონდეს სწორად შერჩეული დღის განრიგი, რომლითაც გამოუმუშავდება დისციპლინის ჩვევა.

ზემოთ ვახსენე დედის, შემომატებული რძლის როლი.

როცა ქალი უბატივცემულოდ ექცევა, დაუმსახურებელი საყვედურებით ავსებს ოჯახის უფროსს (ამ შემთხვევაში მეუღლეს) ან დამხვედრ პიროვნებებს, ოჯახის სხვა წევრებს, იქ რა აღზრდასაც ექნება ადგილი, საყოველთაოდ ცნობილია.

რუსთაველის აფორიზმი – „ლეკვი ღომისა სწორია, ძე იყოს თუნდა ხვალია“ გენდერული პრობლემის მოხსნას ან აღზევებას არ

გულისხმობს. ვისაც ეს აზრი მცდარად ესმის, მისთვის აღზრდის საკითხი მწვავე პრობლემად რჩება. მართალია, მშობლები თანაბარუფლებიანნი არიან აღზრდაში და, როცა ერთერთი მშობელი წელზე ფეხს იდგამს ოჯახის სარჩენად იქ დედამ დიდი როლი უნდა ითამაშოს, მაგრამ ხდება ხშირად პირიქით, ქალი მეუღლეს ათასგვარ პრობლემებს უყენებს და ამგვარი მიდგომით აფუჭებს არა მარტო მოზარდის ფსიქიკას, არამედ ოჯახის უფროსისასაც და სწორედ ეს განაპირობებს ოჯახების დანგრევას, რომელიც არასასურველ შედეგს ტოვებს ყოველთვის. აი, თავიდათავი აღზრდისა.

აღზრდის ერთერთი განმაპირობებელია კულტურული ქცევის წესებისა თუ ჩვევების შესისხლხორცება, მაგრამ კულტურული ქცევის წესების მცოდნე არ ჩაითვლება კულტურულ პიროვნებად, თუ თავადაც ისე არ იქცევა, როგორც „წესები“ გვიჩვენებს.

კულტურული ქცევის უამრავი კომპონენტი არსებობს, რომელთაც განუხრელად უნდა იცავდეს ყველა. ქცევის წესებში უკეთ გასარკვევად არსებობს დამხმარე წიგნი – იან კამიჩეკის „ყოველდღიური ზრდილობა“, რომელიც კულტურული ქცევის წესებში დრამად ჩაახედებს წამკითხველს.

არსებობს შინაგანი და გარეგანი კულტურა. თუ ადამიანს შინაგანი კულტურა არ გააჩნია, მასზე გარეგანი კულტურის მოთხოვნა, უბრალოდ, წელის ნაყვია და მეტი არაფერი. მოვიყვან უბრალოდ მაგალითს. ავტობუსში ერთერთ სკამზე ისხდნენ დედა და ვაჟიშვილი, სხვები უცნობები იყვნენ. დედამ შვილს უჯიკავა და თავი ფანჯარაში გადააყოფინა იმ მოტივით რომ ფეხმძიმე ქალისთვის ადგილი არ დაეთმო. ასე იმეზავრეს ორმოცი კილომეტრი... აი, ქცევის კულტურა, აღზრდის შედეგები, რომელიც დედას და შვილსაც მოეთხოვებათ... თუმცა ისიც უნდა დავამატო, რომ მათ რამდენიმე ათეული წლით გაუსწრეს დღეს შემოდებულ თანამედროვე „ტექსტებს“, სადაც ახალგაზრდას მიუთითებენ, რომ რადგანაც იმ ადგილის ბილეთი აქვს შექენილი ადგილი არ უნდა დაუთმოს მოხუცს, არც ხეიბარს და არც ფეხმძიმეს.

ჩვენი თაობები ისე აღვიზარდეთ, ამ მაგალითით გამოვირჩეოდით

სხვებზე რომ არაფერი ვთქვათ და დღეს ბავშვობიდანვე მოზარდებს უნერგავენ ამ უნარ-ჩვევებს, რომელიც დანგრევის პირამდე მიიყვანს აღზრდასა და რაგინდარასაც. არასწორი კულტურული ჩვევების გამო-მუშავება მოზარდებს მოთხოვნილებად ექცევათ, რაც მთელ საზოგადოებას მძიმე შედეგს დაუტოვებს.

ახალგაზრდების სწორ გზაზე დაყენების მთავარი პირობაა საყოველთაო შრომითი ჩვევების გამომუშავება, რაც პატარაობიდანვე უნდა ჩაუუნერგოთ. თუ შრომითი დისციპლინით ავლზრდით ბავშვებს, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, არავინ დაადგება ფუქსავატი ცხოვრების გზას. შრომითი ცხოვრების მეოხებით ნებისმიერი მონახავს ადგილს ცხოვრებაში. რაც მთავარია, ბავშვი ადრიდანვე უნდა მივანვიოთ ხელსაქმეს. ბევრგვარი პროფესია არსებობს, მაგრამ მათ ყველა ერთნაირად ვერ აითვისებს, ამიტომ ვისაც რისკენ ექნება მიდრეკილება, იმ პროფესიას დაეუფლება მაქსიმალურად და ცხოვრებაში გამოიყენებს, არსად გაუჭირდება. ამ მიმართებით სკოლებში ადრე შრომის წრეები იყო, ხელგარჯილობის გაკვეთილები ტარდებოდა, ისწავლებოდა სასოფლო-სამეურნეო, მანქანა-ტრაქტორების თუ სხვა მოწყობილობების მართვა და გამოყენება. ასეთი შრომითი სწავლებიანი სკოლებიდან გასული კურსდამთავრებული მონდომებული მოსწავლე, უმაღლეს სასწავლებელს უპრობლემოდ შეუღებდა კარებს, ზოგი კი ფაბრიკა-ქარხნებს მიაშურებდა და ვინ კიდევ სოფლის მეურნეობას დაეწაფებოდა.

სანამ „თავისუფალი“ ქვეყანა გვექნებოდა, მანამდე დასაქმების პრობლემა არ იყო. უმუშევართა რიგები ძალიან მცირე იყო და თუ იყო, ისიც ძალიან ზარმაცების გამო. არ უნდა ყოფილიყო უმუშევრობის გამო დასჯილი არავინ... დიახ, იყო ასეთი დროც. ახლა „თავისუფალ“ ქვეყანაში ვცხოვრობთ, მაგრამ ის ფუფუნება რაც ყველას გვექონდა, სიზმრად იქცა. ერთეულები, ვინც გამდიდრებას ახერხებდა რაღაც მანქანებით, თუმცა მაინც სახელმწიფოს ხარჯზე ერთეულებს წარმოადგენდნენ. ახლა ბიზნესი ჰქვია ისეთ დასაქმებას, რომელიც ერთეულებისთვისაა განკუთვნილი. ასეთები მომრავლდნენ, მაგრამ დემოტმა იცის ვის ხარჯზე.

აი, ამათაც ზრდიდნენ სკოლებში, თუმცა დიდკაცობამ თავისი გაიტანა, საზღვარგარეთის სკოლებში ასწავლეს შვილებს და იქედან მათ სხვა თუ არაფერი, მხოლოდ ის შემოიტანეს, რომ დიდი კაცის შვილი ყოველთვის „ზემოთ“ უნდა იჯდეს, ხრავდეს სახელმწიფოს და სხვები მონურ ცხოვრებას ეწეოდნენ. ეს კი, რამდენიც არ უნდა ატრიალონ ენით, რამდენიც არ უნდა აკრიტიკონ, საბჭოთა წყობილების დროს არ ხდებოდა. მაშინ ყველა ერთნაირი პრივილეგიით სარგებლობდა (უმცირესი თაღლითები არ იყო მხედველობაში) ერთი დევიზით სულდგმულობდნენ: ერთი ყველასთვის, ყველა ერთისათვის. აი, აქ კი უნდა გავიხსენოთ კონა ისრების ამბავი, მამამ შვილებს რომ დაუდო და ჯერ სათითაოდ და მერე კონის დამტყრევა დაავალა. რა თქმა უნდა, თითო-თითო დაიმტყრა, კონა კი ვერ გაღუნეს. აი, ამ თითო-თითო ისრებივით ვართ დღეს დაშლილი და ილუზიებით ვიკვებებით.

ქედის რაიონულ სკოლებში გვაქვს შეხვედრები ლიტერატურულ სალონში, რომლის ხელმძღვანელია მერი დიასამიძე. მოსწავლეებს მომავლისკენ სხვადასხვა გზებით ვახალისებთ, ვუნწვენთ მიმართულებას, სტიმულს ვაძლევთ რაიმეთი დაინტერესებულ მოსწავლეებს და შედეგიც კარგი გვაქვს.

2010 წლის 8 ივნისს ერთერთი ასეთი შეხვედრის შემდეგ დავათვალიერეთ ხელსაქმის ოსტატთა ნამუშევრები. ნახულმა განცვიფრებაში მოგვიყვანა. ბავშვებს ისე აუთვისებიათ ჭრა-კერვა, ქარგვა და ქსოვა, რომ ვხვდებით, ნებისმიერ მათგანს, ვინც ხელსაქმითაა დაკავებული, ცხოვრებაში არ გაუჭირდებათ. იქნებ სხვა სკოლებშიც არსებობს ამგვარი წრეები, თუმცა ამ სკოლის მაგალითიც საკმარისია, რომ მოსწავლე ახალგაზრდობას თუ დავაინტერესებთ, ისინი თავიანთ მომავალს თავად უზრუნველყოფენ. ამისი ნამდვილად გვჯერა.

შვილის გაზრდა რა სიძნელეებთანაა დაკავშირებული ამის ახსნას არ შეეუდგები, ყველას კარგად მოეხსენება, მაგრამ ერთი რამ არ უნდა დაგვავიწყდეს – დათვური სამსახური არ უნდა გავუწიოთ მოზარდებს. უნდა გვახსოვდეს კიდევ ის, რომ შვილმა ყოველთვის უნდა აჯობოს მშობლებს – ეს წაადგება თვით სახელმწიფოს, ერს

და თავისთავსაც, რამეთუ შრომაში გამოწრთობილი ადამიანი ყოველთვის სიკეთისთვის იღწვის და ნაკლებმოსალოდნელია მისგან დამნაშავის გამოძერწვა.

რახან აღზრდაზე და გაზრდაზე ვლაპარაკობთ, რაც ზოგს ერევა კიდევ ერთმანეთში, ისევ დედის როლზე უნდა ვთქვათ ორიოდე სიტყვა.

დედის მშობლური სიყვარული და ზრუნვა იმდენად დიდია რომ ბევრს ეყოფა საზრდოდ, თუმცა ხშირად ერთს თუ ხვდება წილად. ეს სიყვარული კი წამალიცაა და საწამლაეიც, ამიტომ გადაჭარბება არ ვარგა აღზრდისა თუ გაზრდის დროს.

მშობელმა რა გზაც გაიარა, ის უნდა გაიაროს ბავშვმაც და ამ გზაზე, არავითარი სათაკილო და შემარცხვენელი არაა კეთილსინდისიერი შრომა.

მახსოვს ასეთი შემთხვევა: სამოცდაათიან წლებში მრავალმილიონიან მოსკოვის ცენტრში შემაჩერეს და საბუთი მომთხოვეს, მე კი ჩემი დაკოჟრილი და გაშავებული ხელები ვაჩვენე, აი, ჩემი პასპორტი მეთქი ვუთხარი. სამართალდამცველებმა ზრდილობიანად მომმართეს – მიბრძანდით. იმოდენა ქალაქში ადამიანი შავი ხელებით რომ გაივლის იმას საბუთი და კომენტარი აღარ ჭირდება.

ყოველგვარი შრომა დასაფასებელია და არა სამარცხვინო. ყველაზე სამარცხვინო და სავალალოა უსაქმურობა. მოზარდმა თავად უნდა შეიგნოს შრომის საჭიროება. „შრომამ შექმნა ადამიანი“-ო გემოდღვრავდნენ. ასე და ამგვარად მოვალწიეთ დღევანდელობამდე. შრომის შედეგი დადებითი უნდა იყოს და ოფლით გაუღენთილი... ლუკმა პურის მოსაპოვებლად მეძაეიც (მაპატიეთ) ირჯება და ისე შოულობს ფულს. დამერწმუნეთ, ისინი ნამდვილად არ გადიან ასეთ გზას საკუთარი თუ სხვისი სიამოვნებისათვის. წარმოიდგინეთ ყოველდღე სხვადასხვა მამაკაცი და ხანდახან რამდენიმე, როგორი ასატანია. დრომ აქცია ქალები თითქოსდა „გამოუსწორებელ“ მეძაეებად. მიზეზი მათ აღზრდაში არ უნდა ვეძიოთ. მიზეზი, ვგონებ ყველამ იცის რაცაა, ამიტომ მკითხველისთვის მიმინდვია კომენტარის გაკეთება.

ერთ კომენტარის მსგავსს მაინც ვიტყვი, ოღონდ მთავრობის მისამართით (ნებისმიერ მთავრობას ეხება), მოუარეთ ქალებს, თორემ

საქართველო განწირულია – უცხოები ავიდრევენ სისხლს..

ცუდად აღზრდილი თაობა ერს, ქვეყანას, ხალხს სიცოცხლეს ვერ გაუხანგრძლივებს, პირიქით დაღუპვისაკენ ეწევა და რომ ეს ასე აღარ მოხდეს, მაქსიმალურად უნდა იზრუნოს ოჯახმა, სკოლამ და საზოგადოებამ ერთობლივად. მამობა და დედობა შვილების მარტოდენ გაჩენით არ განისაზღვრება და არ ფასდება, არც მასწავლებლობა ღირსობს ხელფასით, მთავარია და უწმინდესი მოვალეობა, ბავშვის, მოზარდის, ქვეყნისთვის და ცხოვრებისთვის საკაცობრიო იდეებით აღზრდა და დაკვალიანება.

ყოფილ საბჭოთა წყობილების დროს ფუნქციონირებდა მშობელთა სახალხო უნივერსიტეტები,სადაც ტარდებოდა ლექციები და მოხსენებები ბავშვთა და მოსწავლეთა სწავლა-აღზრდის საკითხებზე,იწერებოდა პრესაში,თემატური ლექციები ტარდებოდა ტელევიზიითა და რადიოთი,წარმოება-დაწესებულებებში პოლიტიკური ლექციების პარალელურად აღმზრდელობითი ხასიათის ლექციებიც იკითხებოდა, რასაც ნაყოფიერი შედეგი ახლდა. ყველა ესენი იგნორირებულია და ბევრი რამ თვითდინებაზეა მიშვებული.

ცხოვრებისეულ საკითხებზე დიახაც საჭიროა ლექციებისა და სემინარების ჩატარება, რომლის გარეშე ადამიანთა არსებობა დაცარიელებულ სკას დაემსგავსება ან სიმინდის მცენარეს, რომელსაც ტაროს მაგივრად უსარგებლო რამ განუვითარდება – სოკოვანი დაავადება, კიბო – რომელიც განუკურნებელია, სასიკვდილოა ერისთვის და ქვეყნისთვის.

ოჯახი, სკოლა, საზოგადოება თუ ერთ მჭიდრო კავშირში არ იქნებიან, ერისა და სახელმწიფოს დეგრადაციასთან გვექნება საქმე. თუმცა, მარტო ოჯახს და სკოლას ვერ დავაკისრებთ ამ მისიას, მთავარი და გადამწყვეტი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ ნებისმიერი კატეგორიის უმაღლეს სასწავლებელს. თუ რა გზით გახდა მოზარდი სტუდენტი, ამას ასე თუ ისე დიდად არ უნდა მიექცეს ყურადღება, ხოლო თუ ვინ გამოვა უმაღლესდამთავრებული, სწორედ ესაა ყურადსაღები. თუმცა, ლაფსუსები მაინც იარსებებს, იმიტომ რომ, როდესაც ქვეყანა დემოკრატიის გზას ადგება, აღმზრდელობითი მოღვაწეობა დღის წესრიგიდან ამოვარდება ხოლმე, ხოლო ამ თავხელმიშვებულ-

ბის შედეგის სიმძიმეს ადრე თუ გვიან ყველა მიხვდება, მაგრამ მისი აღმოფხვრისათვის ბრძოლა მწვავე და იქნებ უშედეგოც დარჩეს.

ვისაც უნდა რომ კარგად ჩაწვდეს ადამიანის ბუნებას, აღმზრდელობითი ხასიათის შეგონებებს, ჰუმანურობით განმსჭვალულ იდეებს, მათ დაკვირვებით უნდა წაიკითხონ და რამდენიმეჯერაც, ნოდარ დუმბაძის ნაწარმოებები და გაიგებენ, თუ რა ბევრს ვკარგავთ დღეს, დროის უგუნურად გამოყენებით. როცა ამ წიგნებს წაიკითხავთ, დამერწმუნეთ, რომ მსგავს ინფორმაციებს ვერცერთი მოდად ქცეული თუ დაავადებად შემოპარულ ინტერნეტში (და ვიდეო ფილმებში, სერიალებში) ვერ იპოვით.

უნდა წაიკითხოთ აგრეთვე გრიგოლ ლორთქიფანიძის წიგნი „კაცი იმედით ცოცხლობს“ და ბევრი სხვაც, რომელთა ჩამოთვლასაც აღარ დავიწყებ, იმიტომ რომ, ვისაც სურვილი ალექსერება, რომ წიგნიერი შეგონებით გაითავისოს ცხოვრების გზა-ბილიკები, ბიბლიოთეკები გადატენილია ამგვარი ლიტერატურით და იქ შესულთ,რამდენადაც ვიცო, არ აძევებენ, პირიქით, ოღონდ იყოს სურვილი, გაუჩენარს გაგვიჩენენ.

ვნახოთ, თუ როგორ სიყვარულით, მოვალეობის გრძნობით და სხვა ადამიანური თვისებებით გამოირჩევა ნ. დუმბაძის მოთხრობის „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონის“ პერსონაჟი ბებია ოლლა.

დიდი სამამულო ომის დროს, როცა ჯარისკაცებს ყველაფერ შესაძლებელს უგზავნიდნენ ფრონტზე, ბებია ოლლამ დედობრივი სხეულით და სითბოთი გამთბარი, საკუთარი ნაწოლი მატყლის ლეიბი დაანგრია, წინდები მოქსოვა და ვიღაც ჯარისკაცს გაუგზავნა. აქ თითქოს არაფერია საკვირველი, ომის დროს, როგორც ვახსენე ძალიან ბევრს გზავნიდნენ ფრონტელებისთვის... ოლლა ბებიამ ნივთი კი არ გააგზავნა, თავისი სითბო უწილადა ვინმე ჯარისკაცს, დედური სითბო გააყოლა წინდებს... აი, ასეთი უნდა აღიზარდოს ადამიანი, რომ თავისი სითბო სხვებს გაუნაწილოს და ის სული, რომლის ტარება ერთ ადამიანს ნამდვილად უჭირს, ვიდრე სხეულის თრევა, სხვას მიათბუნოს და ამით შეუმსუბუქოს ის ტვირთი, რასაც მძიმე სული აკისრებს ადამიანს, ანუ ერთმანეთს უნდა შევაშველოთ ხელი, სულის სითბო, კეთილი გული და აზრებიც კი.

როცა ბებერი ოღდა ასეთ დამოკიდებულებას იჩენს ფრონტზე წასული ჯარისკაცებისადმი, არ შეიძლება მის კვლდაკვალ არ დავასახელოთ ის ბავშვები, რომლებიც საარაკო გმირობებს სწადიოდნენ მთელი ომის პერიოდში. ისინი გმირებად იქცნენ, მათზე შექმნილია კინოფილმები, მოთხრობები, ლექსები და სიმღერები. უკვდავია მათი სახელები, ვინც თავი გასწირა მომავალი თაობების საკეთილდღეოდ.

ორინა სხირტლაძე, თამარ და ზოია რუხაძეები, ზოია კოსმოდემიანსკაია, ოლეგ კოშვეოი, სხვები და სხვები. სკოლის მერხიდან მიდიოდნენ ბრძოლის ველზე და უმაგალითო გმირობებს სწადიოდნენ. განა მათი სახელით და გმირობით არ უნდა იზრდებოდნენ დღეს ბავშვები?.. მათი სახელები ოქროს ასოებით ჩაიწერა ისტორიაში, მაგრამ ამ ისტორიებს უკვე მტვერს აფარვინებენ. რატომღაც შეგნებულად ავიწყებენ გმირებს დღევანდელ მოზარდ თაობას და დღისით-მზისით, მიზეზით თუ უმიზეზოდ ქართველი რომ ქართველს კლავს, ყბადაღებული ტელევიზიით ასეთებს ამასხოვრებენ ახალგაზრდებს და მომავალ თაობებს. დღეს ბავშვს რომ შეეკითხო ვინ იყო რუსთაველი, თამარ მეფე, სტალინი, მგონი პასუხს ვერ გააცემენ, არადა ისინი მსოფლიო პიროვნებები იყვნენ. მეზობელ თურქეთში დიდიან-პატარებიანად ყველამ იცის თამარ მეფის სახელი, არ ივიწყებენ და საკუთარი მშობელივით ესიყვარულებიან და უფროთხილდებიან, ხოლო სტალინის მსოფლიოში არც მტრები ივიწყებენ და არც კეთილმგობრულად განწყობილები. რუსთაველი, რომლის ბადალი პროექტი მსოფლიოს ჯერ არ მოვლენია, სწავლებიდან ამოიღეს და ეს ხდება მხოლოდ ჩვენთან... სამაგიეროდ, სერიალებში რომელთაც დღევანდელი ტელევიზიით გადმოგვცემენ, ვინ ვის ებღალარქუნება ნებისმიერი ბავშვი თვალისდაუხამხამებლად გეტყვის.

რა ხდება? ვსაუბრობთ, რომ აღზრდა-განათლება წინა რიგში წამოიწიოს, ნაცვლად ამისა გამოთავყვანებული თაობა შერჩება სახელმწიფოს.

ჩვენ კი (მხედველობაში მყავს ფენა, ვისაც ყოველთვის საყვედურს ათქმევინებენ) არავითარ ფასეულს არ წარმოვადგენთ თითქოსდა, საყვედურსაც და საჩივარსაც ისევე უგულისყუროდ ეკიდებიან, როგორც ჩვენს მეობას. განა ეს დრომ მოიტანა? ჰო, ალბათ ნაწი-

ლობრივ კი, მაგრამ უნდა ვთქვა, დრო არაფერ შუაშია... მივალწიეთ იმას, რომ დრო ადამიანმა უნდა მართოს... პოლა მართავენ მართლაც, მაგრამ არა ისე, როგორც შეეფერებათ დროს და ადამიანებს, პირიქით, ყველაფერი თავდაყირაა დაკიდებული, დროშების გარდა, რომელიც ყველგან, ყოველგვარ შენობაზე და ხის ტოტებზეა გადმოკიდებული.

დროშა და სახელმწიფოს მაპირობებელი სხვა ატრიბუტები ხალხს გულში უნდა ჰქონდეს ჩადულაბებული, მას მშობელივით უნდა ეფერებოდნენ და ესიყვარულებოდნენ, დღეს კი უკუღმართ დროის მიერ ნასაზრდოები ხალხი უდიერად ეპყრობა ამ დროშებს, იმ მიზნით რომ, ეგებ შეამჩნიოს სახელმწიფოს მეთაურმა და რაღაცნაირად მიათბუნოს მათ... არა, წარმოუდგენელია, ეს ვაჭრობას უფრო ჰგავს და ერის სინდისს – დროშას, რომელმაც აქამდე მოიყვანა ქართველი ერი და სახელმწიფო, ასე უდიერად არ უნდა ექცეოდეს არავინ. დროშას ეფერებოდნენ, მომაკვდავს იგი უბეში ელო პირადობის საბუთთან ერთად.

დღეს კი, ვინც ასე თუ ისე თითქოსდა მართავს დროს, ამ დროისგან გაბეზრებული ადამიანები, ხალხი, დროისგან განსხვავებით უმართავი გახდება და ესაა ყველაზე დიდი უბედურება.

საუბარს თითქოს გადავუხვიე, მაგრამ არა, ადამიანის ჩამოყალიბებისათვის ყველა თემაზე საუბარია საჭირო.

თუ ადამიანს არა აქვს ჩამოყალიბებული პასუხისმგებლობის გრძნობა, საზოგადოებისთვის არაფერს წარმოადგენს. მოსწავლეს, როდესაც საშინაო დავალებას აძლევენ, ამ შემთხვევაში ყურადღება ექცევა არა მარტო იმას, რა ხარისხით შეასრულა დავალება, არამედ საერთოდ შეასრულა თუ არა მან დაკისრებული მოვალეობა. აი, ესაა მთავარი აღზრდის მომენტში, რომელიც პასუხისმგებლობის გრძნობის წინაპირობაა.

ადამიანი, რომელიც საერთოდ რამეს შეგპირდება, პირი არ უნდა გაიტყუოს და შეასრულოს კიდევ, თუ რა თქმა უნდა, ეს მის ძალებს არ აღემატება, თუმცა ისიც უნდა შევნიშნო, თუ არ შეგეძლება, ნურც შეპირდები ნურავის ნურაფერს, რათა უპასუხისმგებლო არ გიწოდონ.

უნდა გამოვეყო ორი პროფესია, რომელსაც არ ელაღატება. ამ პროფესიის ადამიანები უნდა იყვნენ მაღალზნეობრიობის და პასუხ-

ისმგებლობის გრძნობით განმსჭვალულნი, რადგანაც მათი ნაბიჯები და ქმედება ეხება ადამიანთა სიცოცხლეს. მათ მიერ დაშვებული უნებლიე თუ მოფიქრებული შეცდომა სავალალოდ მთავრდება ადამიანებისათვის. მიხვდით ალბათ, ესენი არიან ექიმები და იურისტები.

მოვალეობის გრძნობისადმი უაღრესად კეთილსინდისიერი დამოკიდებულება აქცევს ნებისმიერ ადამიანს პასუხისმგებლობის ღირსებით აღსავსედ – ეს კი ჩვენ საზოგადოებას ჰაერივით ჭირდება.

პასუხისმგებლობა მოეთხოვება ყველას, განურჩევლად სქესისა, ასაკისა და სოციალური მდგომარეობისა – გვარიანსა და უგვაროს, ზემდგომსა და ქვემდგომს, სკამიანსა და უსკამოს. უამისოდ სახელმწიფოს გაუჭირდება.

დავუბრუნდეთ ისევ აღმზრდელებს.

ზოგის არსებაში მასწავლებლობა მოდას შემოყოლილივით ჩაექსოვა, ზოგისთვის ცხოვრების ასპარეზი იყო, ზოგისთვის მხოლოდ საარსებო წყაროს სათავე, მაგრამ იყვნენ ისეთებიც, ვინც მოწოდებით იყვნენ მასწავლებლები, მათ სულ-ხორცში იყო გამჯდარი მომავალი თაობის ეროვნული სულისკვეთებით, პატრიოტიზმით, მამულიშვილებად ჩამოყალიბება და საქვეყნო სამსახურში ისეთი კადრების გაგზავნა, როგორსაც ქვეყანა და ერი საჭიროებდა.

მოწოდებით პედაგოგად ნამდვილად შეიძლება დავასახელოთ ჩემი (და არა მარტო ჩემი) პირველი მასწავლებელი ციალა ხელაძე. ასევე ჩემი ბოლო მასწავლებელი (მხოლოდ სკოლაში) რუსული ენის სპეციალისტი მერი ცვენტერაძე. ესენი არამარტო მასწავლებლები იყვნენ, არამედ მოსწავლეთა სულის სისპეტაკის მოძღვრები, მე ვიტყვოდი – დმერთის რჩეულები. მათ გვერდით მინდა დავასახელო ამ ქვეყნიდან ნაადრევად წასული პედაგოგი ავთანდილ ვარშანიძე. იგი მისიადუშთავრებელი გამოეცალა ქვეყანას ხელიდან.

მასწავლებელი მოზარდის სულის სარკეა – მეთქი, ვთქვი უკვე და ეს ასეც უნდა იყოს, მაგრამ სამწუხაროდ ასე არ ხდება ცხოვრებაში. მოსწავლე, რომელიც თავად აღზარდა, რომელმაც უმაღლესი ცოდნა მიიღო და ასევე პედაგოგობაზე ოცნებობს, თავად უნდა ამოიყენოს გვერდში და გააგრძელებინოს მისია, რისი ნაწილიც

სკოლის კედლებში ჩამოუყალიბა მას. ნაცვლად ამისა, ყოველნაირად არ უნდა იცდილოს, რომ ყოფილი მოსწავლე შემდეგში მისი კოლეგა, კვალში არ ჩაიყენოს და საერთოდ ჩამოაშოროს აღმზრდელობით საქმეს. ასეთ პედაგოგს რაღა უნდა მოეთხოვოს... აი, „ის ურჩევნია მამულსა“ – როგორი ინტერპრეტაციით ვითარდება. ასეთი პედაგოგები ამზეურებენ იმ ეგოიზმს, რომელიც წლების განმავლობაში გულში ჰქონდათ ჩამარხული.

მოვიყვან ერთ ეპიზოდს: ჩემი მასწავლებელი, ახალი „არეულობის“ პერიოდში, ქალაქის მოედანზე, მზიან ამინდში ქოლგას შეფარებული, რაღაც წვრილმანებით ვაჭრობდა ოჯახის დასაპურებლად. როცა შევნიშნე იქით აღარ გამივლია.

ხემოთ აღნიშნული სახის მასწავლებელს კი, უმაღლესდამთავრებული თავისი მოსწავლე ამგვარ სიტუაციაში რომ შევნიშნა, გულთან არ მიიტანდა ხელმოცარული მოზარდი პედაგოგის გაჭირვებას, ცხვირწინაც გაუვლიდა და გააქილიკებდა კიდევ...

ხალხის აზრს მეტი ყურადღება უნდა მიაქციოს ადამიანმა, მაგრამ ძალიან ბევრს რაღაცეები არასწორად მიაჩნიათ და ასე გასინჯეთ – ჭორის დონეს ვერ სცილდებიან. გინახავთ ალბათ, დამფრთხალი ქათამი ფრთებს რომ გაშლის, იკრიახებს და თითქოს სადღაც გარბის, დანარჩენებიც უკან მიყვებიან ისე, რომ საშიშროება არ შეუნიშნავთ. ასეა ერთი კატეგორია ადამიანებისა, ჩაესმით რაღაც და უზომოდ გაბერავენ ამბავს, ხოლო ეს „ამბავი“ რამ გამოიწვია და სიმართლეს შეესაბამება თუ არა, არავინ გაარკვევს. იქნებ ავორებული სიცრუეა?..

კარგი ექიმი სნეულების ფესვს მოძებნის, თუ რამ გამოიწვია და მერე ებრძვის სნეულებას. მსგავსი რამ ელექტროაპარატურების შემკეთებლებთანაც შეიმჩნევა, მაგრამ მთელი ცხოვრება რომ ხედავ, მეზობელი როგორ გიფათურებს ბინძურ ხელებს სულში და სახლშიც, ეს არ შეიძლება ჩავთვალოთ საზოგადოებრივი აზრის პროდუქტად და თავისთავად არ გულისხმობს, რომ იმ მეზობლის აზრი მართლაცდა გასათვალისწინებელია... ხალხის აზრი მაშინაა მისაღები, თუ ის ფასეულ რამეს მატებს ადამიანს, და მთელ საზოგა-

დობას, თორემ ჭორების, უმაქნისი აზრების აბლაბუდაში მოხვედრილ ადამიანებს როგორ გინდა ერწმუნო?.. არც ისაა მისაღები სხვების გადასაწყვეტი იყოს, თუ შენ როგორ იცხოვრებ.

ყველაფერი კი ოჯახიდან და სკოლიდან იწყება, როგორც იტყვიან „რასაც დასთეს, იმას მოიძი.“ აი, სწორედ ესაა გასათვალისწინებელი უპირველეს ყოვლისა და როცა საქმე აღზრდას ეხება, ჩავარდნები არ უნდა ჰქონდეს არავის. „რასაცა გასცემ შენია, რას არა, დაკარგულია“ – რა მშვენიერი აფორიზმია... იაკობ გოგებაშვილმა ყველაფერი გასცა, რომ მომავალი თაობა, შთამომავლობა იმ სამოსით შეემოსა, რა სამოსშიც თავად იყო... იაკობი კი თმის დერიდან ფეხის ფრჩხილებამდე პატიოსნებით იყო შემოსილი და ასევე პატიოსნად ჩამოაყალიბა თავისდროინდელ მოსწავლეთა მთელი არმია, რომლებმაც შემდეგში, ნაწილობრივ დღევანდლობამდე მოიტანეს ეროვნული სურნელით გაუღენთილი პატიოსნება, ზნეობრიობა, ცოდნა-გამოცდილება და ტრადიციები.

გვეავს დღეს იაკობისთანა განათლებულ-განმანათლებლები? აი, ისინი არიან საძებნი დიოგენეს ფარნებით...

ზემოთ ავღნიშნე, რომ სკოლებს შორის მიმდინარეობდა სოცშეჯიბრებები და ნამდვილად მასტიმულირებელი იყო ეს ფორმა სწავლების ხარისხის გასაუმჯობესებლად. წარმატებების მისაღწევად კი დიდი მუშაობა იყო საჭირო. მარტო მოსწავლეების ნიჭიერებით არ განისაზღვრებოდა სკოლის წარმატებულად მოსხენიება. მასწავლებლებსაც უმაღლებდნენ კვალიფიკაციას შესაბამის სასწავლებელში, თუმცა ითვალისწინებდნენ იმასაც, რომ მათში ათვისების უნარი იმ დონეს ვერ აკმაყოფილებდა, რასაც ითხოვდა მზარდი ცხოვრების პირობები, სოცშეჯიბრში ჩაბმული სკოლების მოსწავლეთა განვითარება და შესაბამის ღონისძიებებს ისახავდნენ მდგომარეობის გამოსასწორებლად, სწავლის ხარისხის იმ დონეზე ასაყვანად, რასაც ქვეყანა ითხოვდა.

რაც უნდა იდეალური უნდა ერქვას სკოლას, რაც არ უნდა მცოდნე იყოს მასწავლებელი,ვერაფერს მიაღწევს მოსწავლეთა ცოდნის ამაღლების საქმეში, როგორც ვთქვით – „თუ ბუნებამც არ უშველა.“

სამწუხაროდ, ბუნება „მოიკოჭლებდა“ ბავშვების გონიერებაში. ყველას ერთნაირად მოეთხოვება საგნის დაძლევა, მაგრამ საგანს ვერავითარ შემთხვევაში ვერ აითვისებს ყველა ისე როგორც საჭიროა. თუ ბუნებას არ მიუნიჭებია ბავშვისთვის უნარი, გამოავლინოს ძლიერი ცოდნა, როგორც იტყვიან „თავს ზემოთ ძალა არ არისო“, მივიღებთ იმას, რა შესაძლებლობაც აქვს მოზარდის ტვინს. ვიცით, რომ სტატისტიკა არ ტყუის, სკოლებიდან თითოებზე ჩამოსათვლელები გამოდიოდნენ ისეთები, ვინც ცხოვრების დონის ამადლებაში წაადგებოდა ქვეყანას და ხალხს. მართალია, ამ მიმართებით საყვედური ნამდვილად არ ეთქმის ჩვენს ყველა სახის სასწავლებელს, მეცნიერებაც აღიზარდენ, მაგრამ დროის შესაფერისად მაინც მცირე რაოდენობით. თუმცა, ვინც აღიზარდა, ნამდვილად შეეფერებოდა მეცნიერებას.

მოსწავლეთა ჯგუფი 1957 წელი

ჩვენი რაიონის მასშტაბით ძალიან კარგი შედეგები ჰქონდა ვაიოს სკოლას. როგორც ცნობილია, ვაიოს სკოლამ იმდენი განათლებული აღამიანი შეჰმატა ქვეყანას, აჭარის რესპუბლიკას, ნამდვილად საამაყოდ დგას ღირსების კვარცხლბეკზე. მათ არც სხვები ჩამორჩებოდნენ, მაგრამ როგორც ითქვა, მეტნაკლებად, თითოებზე ჩამოსათვლელები.

რაც შეეხება პირველი მაისის სკოლას.

მადლობა ღმერთს და კიდევ იმ ნაღდ პედაგოგებს, ვინც ძალასა და ენერჯიას არ იშურებდნენ, რომ პირველი მაისის სკოლა მოწინავეთა რიგებში ყოფილიყო და საზოგადოებისთვის მიეცა ისეთი ადამიანები, ისეთი რანგის სწავლულები, რომლებიც დუხჭირ ცხოვრებას გაუუმჯობესებდა მოსახლეობას. ამ საქმეში რა თქმა უნდა დროის ფაქტორია განმსაზღვრელი, თუმცა დროც კეთილად პასუხობდა მოთხოვნებს და პირველმაისელთა ცხოვრებაში თუ სიკეთის მარცვლები ითვისება, ეს მასწავლებელთა დამსახურებაა ნამდვილად. ამ შორეული სამხერიდან თითქოსდა უბრალოდ გვესახება სკოლის გულისფეთქვა, თუმცა ღრმად თუ ჩავუფიქრდებით იოლი არაფერი იყო ნამდვილად. არმზრდელეებმა კადრები სანიმუშო და ღირსეული დატოვეს ნამდვილად.

როგორც აღინიშნა, ჩვენმა სკოლამ 250-ზე მეტი მასწავლებელი გამოიცვალა. მათგან ასამდე მასწავლებელი ორმოცდაათიან წლებამდე მოღვაწეობდა, იყვნენ სკოლის ცხოვრებისა და სოფელელთა ყოფის წარმატებისათვის მებრძოლნი. ჩვენ მათი სახეებიც არ ვიცით, და იმედია ფოტოსურათებითაც დავემყოფილდებით, თუ, რა თქმა უნდა მოვიძიეთ. ისინი ცოცხლები აღარ არიან, მაგრამ მათი ღვაწლი სოფელელთა ცხოვრებაში და მეხსიერებაში ცოცხლობს, სკოლის მაჯისცემასაც ატყვია.

ვაგლახ, რომ ოთხმოციანი წლებისთვისაც ძალიან ბევრი გამოაკლდა იმ რიგებს, რომელთაც ჩვენი სკოლების დერეფნებში შემოუდგამთ ფეხი, მაგრამ მათგან დატოვებული კარგი ნამოღვაწარი სიკეთით ჩქეფს.

ჩანს მიანონი ჩვენმა სკოლა.

სკოლა ჯერჯერობით ხუთი მედალოსნით და რამდენიმე წარჩინებული პიროვნებით ამაცობს. იმედია, მომავალში უფრო და უფრო შეემატება სკოლის მედალოსანთა რიგს ღირსეული პიროვნებები.

დაგუემილია, წარჩინებულ, ხალხის სამსახურში თავგადაკლულ, დამაშვრალ ადამიანებზე წიგნის შექმნა, ამიტომ აქ აღარ ჩამოვთვლი სათითაოდ მათი ბიოგრაფიებით. უბრალოდ, წიგნის ფორმატი

ვერ დაიტევს ინფორმაციულ მონაცემებს. რა დასამალია და წიგნი სკოლის ისტორიის პარალელურად მომზადდა და ალბათ მკითხველემდე მალე მიაღწევს.

დავითან სიან, ხობჯის ახახჯი, და მოისანს 1970-იანი წახილან 2013 წის ჩათხიოთ.

პირველი მაისის სკოლაში მოღვაწეთა ვინაობის ამსახველია. მათზე ვრცლად, როგორც ადრე მოღვაწეთა შესახებ, ბიოგრაფიებითა და ფოტოსურათებით წიგნის მეორე ნაწილში შემოვთავაზებთ.

- აბულაძე რეზო
- აბაშიძე ზურაბ
- ავალიანი ჰიდარ
- ბარამიძე გენადი
- ბერიძე ნინო
- ბოლქვაძე მაკა
- გვიანიძე ამირან
- გოგიტიძე ნათელა
- გურგენიძე ციალა
- გოგოლიშვილი ეთერი
- გოგუაძე მზია
- დვალაძე შოთა
- „-----“ კუკური
- „-----“ ნელი
- დიასამიძე ამირან
- „-----“ ომარ
- „-----“ ავნი
- დევაძე ნაირა
- „-----“ დარეჯან
- დავითაძე გიორგი
- ვაშაყმაძე გუგული

თებიძე ნიკოლოზ
 თებიძე სულიკო
 „-----“ თინა
 „-----“ ნაზი
 „-----“ ილია
 „-----“ რეზო
 „-----“ შალვა
 „-----“ ნანი
 „-----“ ზურაბ
 „-----“ ინეზა
 „-----“ დონარი
 „-----“ ემინე
 კუპრაძე ლია
 კონცელიძე ვლადიმერ
 კურცხალიძე ფატი
 კოჩაძე მანანა
 ლორთქიფანიძე შუქრი
 მახაჭაძე ავთანდილ
 „-----“ გურამი
 მახარაძე ჰევა
 „-----“ ფატი
 „-----“ ნარი
 მორთულაძე ნოდარ
 მამალაძე ტარიელ
 პეტრიძე ნოდარ
 სალაძე დანიელ
 „-----“ მესფუღე
 „-----“ გუგული
 საფარიძე მზია
 ხურმანიძე ელენე
 „-----“ გუგული
 სამნიძე მაგული

„-----“ მერი
 „-----“ ქეთო
 „-----“ ციალა
 სამნიძე ნათელა
 „-----“ ხათუნა
 „-----“ ჯუმბერ
 „-----“ ჯიმშერ
 „-----“ ლევან
 ტრაპაიძე კარლო
 ფარტენაძე ჯემალ
 „-----“ ჟორა
 „-----“ გული
 „-----“ ნანი
 ფარსენაძე რევაზ (აბდულ)
 ქადიძე ლელა
 „-----“ ლია
 „-----“ მზია
 შავლიძე ნიაზ
 „-----“ ვარდო
 „-----“ უმიან
 „-----“ ეთერ
 „-----“ ბადრი
 „-----“ გურამ
 „-----“ მალვინა
 „-----“ მეღანო
 შერვაშიძე ნიაზ
 „-----“ ქუქუნა
 „-----“ იოსებ
 „-----“ გურამ
 „-----“ ნათელა
 შოთაძე სულიკო
 შაქარაძე რეზო

ნიკვაიძე უშანგი
 „-----“ ვლადიმერ
 „-----“ რუსუდან
 ჩხეიძე მარინა
 ციციანიძე ნანი
 ჯაბნიძე ნანი
 ჯაფარიძე ეთერ
 ჯორბენაძე მადონა
 ჯაყელი ვარდო
 გოგიტიძე ნაზი
 აფხაზაგა ნარგიზ
 გორგილაძე ლამარა
 ბარამიძე შოთა
 ცეცხლაძე თინა
 გორაძე ზურაბ
 რობაქიძე ანა
 დევაძე მემედ
 გორგაძე ლ...
 ცენტერაძე იაგო

ღამაჯუანი მოიხავეს სხვადასხვა ათწლეულებში ჩოქარიძე წილ მონაწილეს ჰიქვიანა-საიტო თუ სომხეთისაჰიქვიანთა შინაგან:

1921 წელი პირველ კლასში
 სამნიძე აბდულ აბდულის ძე
 სურმანიძე შუქრი ასლანის ძე

1930 წელი. პირველ კლასში:
 სამნიძე ალიოსმან ისმაილის ძე
 სამნიძე ხასან ახმედის ძე
 სამნიძე ემინე მუსტაფის ასული
 ქაღიძე ფერათ მეველუდის ძე

ყადიძე ფელულ შაქირის ძე
შაველიძე ჯემალ ჰაჯის ძე
შაველიძე აბდულ

1931 წელი. პირველი კლასი:
გურგენიძე შუქრი
ღევაძე სულეიმან
ღევაძე ომარ
ღევაძე ენვერ
კონცელიძე მეფლულ
სურმანიძე ალიოსმან ასლანის ძე
სალაძე ყაბიღ
ფარტენაძე ჰაჯიოსმან
ფარტენაძე ემინე
ყადიძე მემედ შაქირის ძე
შერვაშიძე ქაზიმ ხუსეინის ძე
ციციანიძე შაქირ სულეიმანის ძე
(შენიშვნა: აქ უნდა იყოს სამნიძე ჰემზე მუსტაფის ძე, მაგრამ არსადაა ფიქსირებული)

1936 წელი. პირველი კლასი:

ღვალაძე შირინალ ხასანის ძე
ღარჩია ნოდარ
ღევაძე ახმედ ყებასის ძე
ღვალაძე ისმაილ ხასანის ძე
თებიძე მეხფულე ყერიმანის ასული
სამნიძე როსტევეან სულეიმანის ძე
სამნიძე უმიან სულეიმანის ას
სამნიძე ზულქიფლი მუსტაფის ძე
სამნიძე დაუთ სულეიმანის ძე
სამნიძე ხუსეინ ახმედის ძე

ქადიძე სანიე მეველუდის ასული
 ყადიძე ენვერ ახმედის ძე
 ყადიძე უმიან ახმედის ასული.
 შერვაშიძე ოსმან ხუსეინის ძე
 შერვაშიძე ასიე ხუსეინის ასული
 შავლიძე ასიმე სულეიმანის ასული.
 შენიშენა:

V-VI კლასში მყოფი, ეს მოსწავლეები და მთლიანი სკოლა გადასულა ადგილმდებარეობა პერკუმზე. ძველ სკოლას ოთახები რომ მიაშენეს, შემდეგ გადმოვიდნენ ისევ სოფლის ცენტრში და 7- წლელიც იქვე დაამთავრეს. ერთერთმა ყოფილმა მოსწავლემ ამ დროისთვის სკოლის გამგე-მასწავლებლად დაასახელა გერასიმე ბეშიტაშვილი.

13,9,10,12,13-ე მოსწავლეები იყვნენ ჩატოვებულები. დარჩია ნოდარ იყო ამ სკოლის მასწავლებლის კატუშა კოტრიკაძის შვილი, რომელმაც საშუალო სკოლა დაამთავრა ქედაში. სწავლობდა თბილისში, გახდა ექიმი და მუშაობდა თბილისში. ეს ცნობა გადმოცემითა და საფიქრებელია, რომ არასწორია. სამი კატუშაა ცნობილი: კოტრიკაძე, დარჩია და ზენაიშვილი. გვარი ცხადყოფს რომ ნოდარი იყო დარჩია კატუშას შვილი, თუ კატუშას ჰქონდა გათხოვების შემდეგ მიღებული გვარი. ძველი მასწავლებლების მონაცემები არ არის სახეზე, ამიტომ ხელაღებით მტკიცება არაა მართებული.

1940 წელი. პირველი კლასი.
 დვალიძე სებილე დაუთის ასული
 დვალიძე შადიე უსუფის ასული
 სამნიძე სულბიე მუსტაფის ასული
 სამნიძე სანიე რამიზის ასული
 სამნიძე უმიან ყედირის ასული
 სამნიძე საადეთ უსუფის ასული
 სამნიძე ნიაზ სულეიმანის ძე
 სურმანიძე მემედ ასლანის ძე
 ყადიძე ემინე აბდულის ასული

შავლიძე ცისანა ოსმანის ასული
 შავლიძე სურიე ოსმანის ასული
 შავლიძე ვარდო სულეიმანის ასული
 გაგნიძე ჟუჟუნა ლევანის ასული
 გაგნიძე ცირა ლევანის ასული
 14 მოსწაველიდან მხოლოდ 9 მოსწავლეა დაფიქსირებული
 სკოლადამთავრებულად.

შენიშვნა: შავლიძე ცისანა არის ოსმან შავლიძის მეორე მეუღლის, პირველი მაისის 7-წლიანი სკოლის მასწავლებლის ზინაიდა ქუთათელაძის შვილი, რომელიც ამჟამად ცხოვრობს ქ. თბილისში.

პირველი მაისის საშუალო სკოლის პირველი გამოშვება მოხდა 1959-1960 სასწავლო წელს. მოსწავლეებს საზეიმო ვითარებაში მიულოცეს ცხოვრების ფართო ასპარეზზე გასვლა.

სკოლის კურსდამთავრებულები:

გურგენიძე ნუნუ რეჯების ასული

დვალაძე არსენ ხასანის ძე

დვალაძე რუსუდან ჯემალის ასული

თებიძე შოთა ყერიმანის ძე

სამნიძე ივანე სულეიმანის ძე

სამნიძე გივი ფეხლის ძე

სამნიძე ეთერ არიფის ასული

სამნიძე ვენერა ბექირის ასული

სამნიძე ციალა რამიზის ასული

სამნიძე იოსებ ისმაილის ძე

სალაძე ნოდარ

ყაღიძე მერი მერჯანის ასული

ყაღიძე ნაზი აბდულის ასული

ქაღიძე სოსო ხემიდის ძე

შავლიძე ნიკოლოზ შუქრის ძე

შავლიძე ვარდო ჯემალის ასული

შავლიძე ვენერა უსუფის ასული

1963-1964 სასწავლო წლის, პირველი მაისის „საწარმოო სწავ-

ლებიანი" საშუალო სკოლის პირველი გამოშვება:

სკოლის კურსდამთავრებულები:
გოგუაძე მერი იბრაიმის ასული
თებიძე ვარდო ისლამის ასული
სამნიძე ქეთევან ბექირის ასული
სამნიძე სერგო მუსტაფის ძე
სამნიძე ოთარ მემედის ძე
ყადიძე ციალა ახმედის ასული
შავლიძე ნანული ჯემალის ასული
შავლიძე გურამი უსუვის ძე

ამ გამოშვებიდან მესამე-მეოთხე გამოშვების წილად მოდის საშუალო სკოლის სამი მედალოსანი რამიზ ბეჟანიძის დირექტორობის პერიოდში. მომდევნო ორი ოქროს მედალოსანია ამჟამინდელი დირექტორის ბადრი შავლიძის მუშაობის პერიოდში.

ოქროს მედალოსნები:

სამნიძე ეთერი სულეიმანის ასული
შერვაშიძე ჟუჟუნა ქაზიმის ასული
შერვაშიძე ნათელა რიზალის ასული
შერვაშიძე რუსუდან ნოდარის ასული
სამნიძე დავით სერგოს ძე

ამათგან პირველი და მეორე მოსწავლე თანაკლასელები იყვნენ, მესამე მათ მომდევნო კლასში სწავლობდა, თუმცა გამოშვება ერთ წელში ჩატარდა (XI და X). ამ გამოშვებით მეთერთმეტე კლასი გაუქმდა დიდი ხნით.

მედალოსნებიდან ნათელა შერვაშიძე აჭარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მეცნიერ-თანამშრომელია, ეთერ სამნიძე და ჟუჟუნა შერვაშიძე ღირსეული ოჯახის და შვილების პატრონები და ასევე ღირსეული პედაგოგები არიან.

რუსუდან შერვაშიძე ადგილობრივ ფირმაში მუშაობს, დავით სამნიძე კი რამდენიმე წელიწადს აჭარის უმაღლეს საბჭოში მუშაობდა, პარალელურად შ. რუსთაველის სახელობის ბათუმის უნივერსიტეტის დეკანია იურიდიულ საკითხებში, არის წიგნის ავტორი.

საარქივო მასალებით, არასრული საშუალო (7-წლედ) სკოლის კურსდამთავრებულთა პირველი სია 1941 წელს მოდის ხასან კახიძის დირექტორობის დროს. ჩანს, რომ ამ წლამდე მოსწავლეები გადიოდნენ სკოლიდან სხვადასხვა სასწავლებელში და ამდენად, ადგილი ჰქონდა კონტინგენტის კლებას, ხოლო მიზეზებზე, თუ რამ გამოიწვია მანამდე კურსდამთავრებულთა აღნუსხვის გარეშე დატოვება, არსადაა საუბარი და ინფორმაცია.

აღსანიშნავია ისიც, რომ წლების მანძილზე ფრიადოსნებიც ყოფილან სკოლაში, რაც საარქივო მასალებშია აღნუსხული. მაგრამ სამოციან წლებამდე მოღწეულ ფრიადოსანთაგან ძალიან მცირეა უმაღლესდამთავრებული. დიახ, საარქივო სიების ხუთოსნები სწავლის გარეშე შეეჭიდნენ ცხოვრებას. მათ სოფლის ცხოვრებაშიც და სხვაგანაც ხუთები ჩაიწერეს.

პირველი მაისის სკოლა ყოველთვის თავის სიმადლეზე იდგა სპორტულ თუ კულტურულ-შემეცნებითს ღონისძიებებში. ყოველ წელიწადს იმართებოდა შეჯიბრებები სპორტის რამდენიმე სახეობაში (ფრენბურთი, ფეხბურთი, მძლეოსნობა). არაინტენსიურად ჭადრაკში და ჭიდაობაში. სროლაში და სირბილში ვარჯიში ყოველდღიურად მოთხოვნილების დონეზე ფუნქციონირებდა. ვერ დავიტრახებთ, რომ რჩეულები გყავდა, თუმცა არც ბევრით ჩამოვრჩებოდით ვაიოს, ქედისა და აწჰესის სკოლა-ინტერნატის გუნდებს.

სკოლას ყოველ წელიწადს ჰყავდა მომზადებული სიმღერისა და ცეკვის მხატვრული კოლექტივი, რომლებიც რაიონული დათვალიერების დროს მაღალ შეფასებებს ღებულობდნენ. იშვიათად, მაგრამ მონაწილეობდნენ რესპუბლიკურ დათვალიერებებშიც. ყოველი სპარტაკიადის ჩატარებისას პირველი მაისის სკოლა მოწინავეთა რიგებში ირიცხებოდა.

მიუხედავად იმისა, სიბეცე და ჩამორჩენილობა წარსულს ჩაბარდა, სამოციან წლებამდე კვლავ შეიმჩნეოდა გოგონების კარნაკეტილობაში ყოფნის მომენტი. თურქული რეჟიმის კუდი ხან სად გაიელვებდა და ხან სად. არც პირველი მაისის სკოლას ჰქონდა საქმე სახარბიელოდ. სწორედ ამის გამო იყო რომ, ფრიადოსანი

გოგონები სწავლის გარეშე დარჩნენ. დომინირებდა ასეთი მიდგომა: გოგომ შინაური საქმეები უნდა შეისწავლოს, გათხოვების შემდეგ სირცხვილში რომ არ ჩავვარდეთო. ამ მიზეზით მრავალი ნიჭიერი ქალი უმაღლესი განათლების გარეშე დარჩა. ვერც მშობლებს გაამტყუნებ ნააზრევში.

ორმოცდაათიანი წლებიდან სამოციან წლებამდე სულ რამდენიმე გოგო იყო პირველ მაისში უმაღლესი განათლებით. თავს ვაღიარებულად ვოვლი, ცალკე ავლნიშნო მათი გვარ-სახელები: ნათელა

მასწავლებელთა ჯგუფი – 1986 წელი

სამნიძე, მერი სამნიძე, ვარდო შავლიძე, ნათელა შავლიძე, ნათელა ჩავლეიშვილი. პირველ მაისს პირველი მედიცინის დებიც ჰყავდა – ნადიდე შავლიძე, სურგიე შავლიძე და ვარდო სამნიძე. იქნებ ბევრისთვის საინტერესო იყოს, ექიმიც იყო საღორეთელი – ზულეიკა (ზელიხე) ლორთქიფანიძე, რომელიც, თუმცა ბათუმში დაიბადა, მაგრამ თავს ყოველთვის საღორეთელად თვლიდა. აქედან იყო მისი ფესვები.

1964 წლის კურსდამთავრებულებზე მოდის მეორე ნაკადი უმაღ-

ლესი განათლებისა.

ციალა ყადიძე, ქეთევან სამნიძე, ეთერ სამნიძე, ზია სამნიძე, ჟუჟუნა და ნათელა შერვაშიძეები, ოთარ სურმანიძე, რეზო და ილია თებიძეები. როგორც ითქვა, ოქროს მედალოსნები იყვნენ ეთერ სამნიძე და ჟუჟუნა და ნათელა შერვაშიძეები. ოთხმოცდაათიან წლებში შეემატნენ სკოლას მედალოსნები დავით სამნიძე და რუსუდან შერვაშიძე. აღსანიშნავია, რომ შერვაშიძეების ოჯახში უსწავლელი არავინ დარჩენილა. ყველას ჩამოთვლა არაა მიზანშეწონილი, იმდენად, რამდენადაც მათზე, როგორც ავლნიშნე იწერება წიგნი და თუ რა სიმაღლეებს მიაღწიეს, საზოგადოების ფართო წრე ახლო მომავალში გაიცნობს მათ.

ხუთი მედალოსანი საკმარისი ნამდვილად არაა. იმედია დრო თავისას კიდევ იტყვის.

წითელდიპლომიანებიც არიან სოფელ პირველ მაისში, თუმცა გამორჩეული პიროვნება მაინც იაშა შერვაშიძეა, რომელიც საქართველოს პარლამენტში დეპუტატია ქედის რაიონიდან და, რაც მთავარია ბიზნესმენობა და ადამიანობა, კაცურკაცობა უფრო მაღლა წევს მას, ვიდრე დეპუტატობა. 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნებში მეორედ მოიპოვა პარლამენტარობა, თუმცა უნდა ავლნიშნო, რომ სასაცილო ვითარებით საკუთარი ხალხის წინააღმდეგ ოპოზიციაში გადასულ წინა ხელისუფლებას გაემიჯნა და ნეიტრალიტეტი დაიჭირა.

ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობაშიც მრავლად იყვნენ სახელმწიფო მოღვაწენი. საქმე არ დასრულებულა – იფურცლება პირველი მაისის სკოლის ისტორია და იქნებ აწი უფრო გეასახელოს ვინმემ, სოფლის სახე და სახელი უფრო უკეთ წარმოაჩინოს. ამჟამად ვიწროდ შემოვიფარგლე, სკოლის საუკუნოვან იუბილეს იქნებ ვინმემ უფრო ვრცელი მასალა მიუძღვნას.

პირველი მაისის სკოლა ყოველთვის ატარებდა კულტმასობრივ ღონისძიებებს. აწყობდნენ ექსკურსიებს ფაბრიკა-ქარხნებში, წარმოება-დაწესებულებებში. ეწყობოდა ლაშქრობები, კოლექტიური დასწრება სპექტაკლებზე, მუხუშუმების დათვალიერება, მონიხაულებდნენ

არქეოლოგიური აღმოჩენების კერებს, კარსტულ მღვიმეებს და სხვა. მთავარი ყურადღება გადატანილი იყო მატერიალური კულტურის ძეგლების დათვალიერება-მოვლაზე, რაც სამწუხაროდ არც დღეის ჩათვლით არ ხერხდება.

ჩემი მოსწავლეობისას დათვალიერებული გვაქვს აჭარის ყველა წარმოება-დაწესებულება, ფაბრიკა-ქარხნები რომლებიც სამწუხაროდ მოგონებად დარჩა. ვიყავით სათაფლიის გამოქვაბულში და ბათუმის მუზეუმებში.

მოსწავლე-მასწავლებლები – 1958 წელი

დღეს სკოლა უფრო ფართომასშტაბიან ღონისძიებებში დებულობს მონაწილეობას. ინტენსიურად ეწეობა ექსკურსიები საქართველოს ყველა რეგიონში. შეისწავლიან ღირსშესანიშნაობებს, ძეგლებს და ინფორმაციას აწვდიან შესაბამის სამსახურებს.

სკოლას სამომავლო გეგმებიც აქვს, თუმცა ეს უკვე დროის პრეროგატივაა.

1970 წელს აგებულ სკოლას აჭარის გზატკეცილთან სიახლოვემ უპირატესობა მოუპოვა სარემონტო სამუშაოების ჩატარები-

სთვის. ვინაიდან ყველასთვის თვალში საცემია სკოლის ხედი, მის ესთეტიკურ სილამაზეზე ყოველთვის ზრუნავდნენ გულმოდგინედ. რამდენიმეჯერ ჩაუტარდა რემონტი. შეიცვალა ინტერიერი, ფასადი და სახურავი. სასკოლო ინვენტარი მთლიანად შეიცვალა, დაინერგა თანამედროვე ცხოვრებას მისადაგებული სასწავლო პროგრამა, რამაც უფრო აამაღლა სწავლების ხარისხი და მოსწავლეთა მონდობა მაღალაკადემიურობაზე.

სკოლის წარმატებულ მოსწავლეთა სახელს უფრო ხარისხიანს ხდის სპორტსმენტა სპორტული მიღწევები. სკოლის სახელისთვის, რაიონის თუ რესპუბლიკის, და რაც მთავარია სპორტული კარიერისთვის მრავალმა სპორტსმენმა ისახელა თავი. სამოსწავლო დიდების კვარცხლბეკზე დგანან სპორტსმენები: ნინო მახარაძე, შოთა და გონა ფარტენაძეები, კობა მახარაძე და თამთა სალაძე.

1. კობა მახარაძე – გ. ჩელებადის სახელობის ტურნირი თავისუფალ ჭიდაობაში, რომელიც ჩატარდა 2013 წლის 9 თებერვალს ქ. ქობულეთში, სპორტსმენმა დაიკავა I ადგილი.

2. შოთა ფარტენაძე – ჭაბუკთა შორის საქართველოს ჩემპიონი, რომელიც ჩატარდა 2014 წლის 8-10 აპრილს ქ. ქუთაისში – დაიკავა I ადგილი. იგი ამასთანავე გახდა ევროპისა და მსოფლიოს პრიზიორი.

3. გონა ფარტენაძე – თავისუფალი ჭიდაობა ახალგაზრდებში. დ. გობეჯიშვილის სახელობის ტურნირი ქ. ონში – დაიკავა II ადგილი.

4. ნინო მახარაძე, დიანა სალაძე – 2014 წელს ბათუმში ჩატარებულ ჭადრაკის საერთაშორისო ფესტივალში შესაბამისად დაიკავეს I და II ადგილი.

5. თამთა სალაძე – ჭადრაკი აჭარის პირველობაზე, რომელიც ჩატარდა ბათუმში, დაიკავა I – ადგილი.

ნანი მია

აფხაზა ნარგიზ გივის ასული.

დაიბადა 1940 წელს ქედის რაიონის სოფელ ქოსოფელში, შემდეგ სწავლა განაგრძო უჩხითის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1956 წელს სწავლას აგრძელებს მახუნცეთის საშუალო სკოლაში. მეათე კლასიდან გადადის ხელგაჩაურის საშუალო სკოლაში, რომელსაც ამთავრებს 1958 წელს. სკოლის დამთავრების შემდეგ ბრუნდება სოფელში და ებმება საკოლმეურნეო შრომაში.

1959 წელს, სწავლას აგრძელებს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში რომელიც წარმატებით დაამთავრა 1964 წელს.

1964 წელს ინიშნება უჩხითის საშუალო სკოლაში უცხო ენის (გერმანული) მასწავლებლად და უფროს პიონერხელმძღვანელად.

1966 წელს მუშაობას იწყებს მახუნცეთის სკოლა-ინტერნატში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად. შემდეგ, რამდენიმე თვეში დაინიშნა დოლოგნის არასრულ საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად და უფროს პიონერხელმძღვანელად.

1969 წლის აგვისტოდან, ოჯახური პირობების გამოცვლასთან დაკავშირებით, თავისი თხოვნით ინიშნება პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითების მასწავლებლად.

1974 წლის ოქტომბრიდან დღემდე მუშაობს ქედის საჯარო სკოლაში დაწყებითების მასწავლებლად.

44 წლიანი მუშაობის განმავლობაში ოთხჯერ გაიარა მასწავლებელთა ატესტაცია. 1984 წელს მიენიჭა უფროსი მასწავლებლის წოდება. საქ.სსრ. განათლების სამინისტროს მიერ 1985 წელს მიენიჭა საქ. სსრ. მასწავლებელ-მეთოდისტის წოდება. 1997 წელს ქედის

საჯარო სკოლის საატესტაციო კომისიის გადაწყვეტილებით მიენიჭა პირველი, ხოლო 1998 წელს უმაღლესი კატეგორია. მუშაობის პერიოდში ხშირად მონაწილეობდა საოლქო თუ რესპუბლიკურ პედაგოგიურ კითხვებში, წერდა თხზულებებსაც თავისუფალ თემებზე. მის მიერ დაწერილი თხზულება „გზა სკოლიდან სახლამდე“ დაბეჭდა აკაკი ზოიძის მიერ გამოცემულ „თხზულებათა კრებულში.“

ზემდგომი ორგანოების მიერ სხვადასხვა დროს დაჯილდოებული იყო ძვირადღირებული წიგნებითა და საპატიო სიგელებით...

ამონაწერი დახასიათებიდან:

ნარგიზ აფხაზავა კარგად ფლობს დაწყებით კლასებში საგნების სწავლების ხერხებსა და მეთოდებს, მიუხედავად ამისა ყოველი გაკვეთილისათვის ემზადება გულდასმით. კარგად იცნობს დამხმარე მეთოდურ ლიტერატურას, რომელსაც თავის მუშაობაში შემოქმედებითად იყენებს. აქვს შემუშავებული დამოუკიდებელი მეთოდებიც, რომელსაც კარგად იყენებს მოსწავლეთა ინტელექტუალური განვითარებისათვის. მუშაობაში ითვალისწინებს მოსწავლეთა ინტერესებს და შესაძლებლობებს. იბრძვის მოსწავლეებში ლოგიკური აზროვნების განვითარებისათვის. თავის სამუშაო კლასში საკმაოდ მაღალია ცოდნის დონე, კარგია მათი წერითი და ზეპირი მეტყველების კულტურა.

ნაყოფიერად წარმართავს მეთოდურ მუშაობას. წლების განმავლობაში ხელმძღვანელობდა დაწყებითი კლასების მასწავლებელთა მეთოდგაერთიანებას. თავის გამოცდილებას დაუხარელად უზიარებს ახალგაზრდა პედაგოგებს. აქტიურ მონაწილეობასღებულობს ყოველგვარი სიახლის დანერგვაში.

ნორმალური პირობები აქვს შექმნილი სასწავლო კაბინეტში. ნაყოფიერად წარმართავს კლასში აღმზრდელობით მუშაობას. ხშირად ატარებს საკლასო და სასკოლო ღონისძიებებს. მოწესრიგებული აქვს სასკოლო დოკუმენტები. გამოირჩევა მაღალი საშემსრულებლო დისციპლინით. კარგი ურთიერთობა აქვს კოლეგებთან, მოსწავლეებთან და მათ მშობლებთან.

ავტორიტეტულია საზოგადოებაში...

აბულაძე რეზო მემედის ძე.

დაიბადა 1950 წელს ქედის რაიონის სოფელ ორცვაში.

1967 წელს დაამთავრა ქედის რაიონის საშუალო სკოლა.

1967-1969 წლებში იყო ორცვის კოლმეურნეობის რიგითი წევრი.

1970-1972 წლებში იმყოფებოდა საბჭოთა არმიის რიგებში.

1972-1973 წლებში კვლავ კოლმეურნეობის რიგითი წევრია.

1973-1977 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში.

1977-1978 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში უცხო ენის მასწავლებლად.

1978-1979 წლებში მუშაობს ორცვის 8-წლიან სკოლაში.

1979-1980 წლებში კი ძენწმანის 8 წლიანი სკოლის მასწავლებელია.

1980 წლის თებერვალ-მაისში მუშაობს ქედის რაისაბჭოს აღმასკომის სამოქალაქო თავდაცვის შტაბის უფროსად.

1980-1981 წლებში საქ. კპ. ქედის რაიკომის საორგანიზაციო განყოფილების ინსტრუქტორია.

1981 წლიდან პარტიული აღრიცხვის სექტორის გამგეა.

1988 წლიდან არჩეული იყო სიფხიზლისათვის ბრძოლის ნებაყოფილებითი საზოგადოების ქედის რაიონული ორგანიზაციის პასუხისმგებელ მდივნად.

1989 წელში ირჩევენ სახალხო დეპუტატთა ზენდიდის სასოფლო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ, ხოლო შემდეგ აღმასკომის მდივნად სადაც დაჰყო 1991 წლამდე.

1991 წლიდან 2010 წლამდე მუშაობდა დასაქმების სახელმწიფო სამსახურის წარმომადგენლად ქედის რაიონში.

ჰყავს მეუღლე და ორი შვილი.

აბაშიძე უსუფ ახმედის ძე

უ. აბაშიძე დაიბადა 1925 წელს ქედის რაიონის სოფელ ცხემნაში. 1945-1949 წლებში სწავლობდა ქედის პედსასწავლებელში.

1950 წელს მუშაობა დაიწყო პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასებისა და ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლად. მუშაობდა ცხემნის დაწყებით, ძენწმანისა და ოქტომბრის რვაწლიან სკოლებში.

1955 წელს დაამთავრა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტი. შემდგომ მუშაობდა ისევ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, კოლოტაურის 8 წლიან, წონიარისისა და ქედის საშუალო სკოლებში.

1971-1976 წლებში უ. აბაშიძე მუშაობდა ქედის განათლების განყოფილებაში მეთოდისტად. მისი ხელმძღვანელობით რაიონში განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა საგაკვეთილო პროცესში მოსწავლეთა აქტივიზაციას, განმავითარებელ სწავლებას, მოსწავლემასწავლებელთა თანამშრომლობას. იგი კარგად იცნობდა რაიონში მომუშავე თანასპეციალისტთა მუშაობას და ზრუნავდა მათი მეთოდური დახელოვნებისათვის.

უ. აბაშიძე ცნობილი იყო როგორც საგნის კარგი სპეციალისტი მრავალმხრივ განვითარებული პიროვნება. პედაგოგიურ მუშაობას კარგად უხამებდა აქტიურ საზოგადოებრივ შრომას.

უ. აბაშიძის გამოზრდილი მოსწავლეები საგნის ღრმა ცოდნით გამოირჩეოდნენ. (მ. დიასამიძე „საუკუნოვანი სკოლა.“ გვ. 247).

პატივცემული უ. აბაშიძე ჩვენი სათაყვანებელი მასწავლებელი იყო. მისი გაკვეთილები გამოირჩეოდა ღრმა შინაარსიანი ახსნით, აუცილებელი პროგრამის ერთად, პირადი გამოცდილებისა და სხვათა ნააზრევის ჩაქსოვნა უყვარდა. ეპიზოდების მხატვრულად გადმოცემის, იუმორის, აფორიზმების საოცარი ოსტატი იყო. არ უყვარდა ზარმაცი და ჩამორჩენილი მოსწავლე, არ უყვარდა მატყუარა ადამი-

ანი და არც თვითონ იცოდა ტყუილი. მაღალ კლასებში სწავლის პერიოდში არ შემარჩინა ტყუილი – თითქოსდა უხმობის გამო სახეპირო არ მოყვები, არადა ნამდვილად არ ვიცოდი. მომაწოდა ფურცელი და დამიწერო მითხრა. რას ვიზამდი, ერთი წინადადება კი ვიცოდი და დავწერე: „მიგიხვდი ჩემო მოხევევ, რა ნესტარით ხარ ნახხვლეტი“ – დავწერე და დავდე კალამი. მიყურებს და თან ეშმაკურად იღიმის. ბოლოს აიღო ფურცელი და რომ ამოიკითხა ერთადერთი ბწკარი, მითხრა: მიგიხვდი სერგიავ, რა ნესტარით ხარ ნახხვლეტიო და ორ გრაფაში დამიწერა ორიანი. აი ეს ნამდვილად დავიმსახურე. არ მითქვამს საყვედური.

სამაგიეროდ წერაში ძლიერი ვიყავი. (მგონი არ მყავდა მჯო-ბი...) ნებისმიერ თემას ვწერდი ფრიალზე. ერთხელაც ვერ მოვამზა-დე თემა, ხელთ მოყოლილი თემა გადავიწერე და სამიანიც მივიდე. – ეგ თემა ხუთი წლის წინ მე გავასწორე და ამიტომაც დაგიწერე სამიანიო მითხრა.

სხვათაშორის ჩემი პოეტური დამკვალიანებელიც უსუფ აბაშიძე იყო. ჩემი პირველი წიგნიც სიხარულით მიიღო საჩუქრად. ერთხელ, სამოცდაათიან წლებში შემხვდა და მკითხა, თუ სად ვიყავი, რით ვიყავი დაკავებულნი. ფილოსოფიით ვიქცევ თავს მეთქი. გაცინა და მითხრა: – ბიჭო, ხალხი ფილოსოფიაზე თავს იმტერებს და შენ თუ თავს იქცევ მაგით, რა სჯობს მაგასო... (მაშინ მარქსიზმ-ლენინიზმის უნივერსიტეტში ვსწავლობდი, მაგრამ აღარ დამიმთავრებია).

ბატონი უსუფი იყო ხის დამუშავების ნიჭიერი ოსტატი. არ არსებობდა რთული დეტალი, ენახა და არ აეთვისებინა. მიკვირდა კიდევ, მასწავლებელ კაცს რა გაუჭირდა, ხელოსნობს – მეთქი, მაგრამ დრომ დამიმტკიცა, რომ ვცდებოდი. ერთხელ ერთი ქობუ-ლეთელი ლექტორის შესახებაც მითხრეს მსგავსი რამ და მართა-ლი გითხრათ ძალიან გამიკვირდა.

დრომ ბატონი უსუფის ჩანაწერებიდანაც გამოიხედა – დღევან-დელი ვითარება მას რამდენიმე ათეული წლით ადრე ჰქონდა განჭვრეტილი. სამწუხაროდ ის ჩანაწერები გაანადგურა კიდევ.

არტისტული ნიჭის პატრონი, (ერთხანს თეატრშიც უმოღვაწია),

უბადლო პედაგოგი, ხის დამუშავების საუკეთესო სპეციალისტი, შეუდარებელი დამკვალთანებული და ასაკანუსხვაეებელი მეგობარი, დაუზარელი ჭკუის დამრიგებელი – ასეთად დარჩება იგი ცოცხალთა გულში.
(ჩემს მოთხრობებში მასზე ჩანახატიც მაქვს...)

აბაშიძე რეშიტ თევრათის ძე
აბაშიძე ზურაბ ხუსეინის ძე

აგალიანი ჰაიდარ თამაზის ძე

დაიბადა 1960 წელს ბათუმის რაიონის სოფელ ანგისაში.

1967-1977 წლებში სწავლობდა ქედის რაიონის გოგიაშვილების საშუალო სკოლაში.

1977-1981 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1981 წელს ინიშნება ქედის რაიონში, პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1982-1985 წლებში იყო კომკავშირულ სამუშაოში ჩაბმული.

1985-1991 წლებში მუშაობდა საქართველოს კომპარტიის ქედის რაიკომის ინსტრუქტორად, შემდეგ განყოფილების გამგის მოადგილედ.

1986-1988 წლებში სწავლობდა ქ. ბაქოს უმაღლეს პარტიულ სკოლაში.

1991-1992 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონის ცხმორისის მომხმარებელთა საზოგადოების თავმჯდომარედ.

1995 წლიდან მუშაობდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოში ჯერ კონტროლის ჯგუფის მთავარ სპეციალისტად, შემდეგ კი წერილებისა და მოქალაქეთა მიღების განყოფილების გამგედ.

2001-2004 წლებში მუშაობდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურის აპარატში წერილებისა და მოქალაქეთა მიღების

განყოფილების გამგედ.

დღემდე იგი დაკავებულია მცირე ბიზნესით. ბატონ ჰაიდარს პირველმაისელი კოლეგები ახასიათებენ ძალიან დადებითად და წუხილს გამოხატავენ იმის გამო, რომ მას მცირე ხანს მოუწია პირველი მაისის სკოლაში მუშაობა. იყო სამართლიანი, პუნქტუალური, იუმორისტული ნიჭით დაჯილდოებული და საოცრად ოხუნჯი. სიტუაციის საჭიროებისამებრ შემფასებელი და საზრიანი გამოსავლების მპოვნელი – ასე დამიხასიათეს იგი პირველმაისელებმა.

ბეშიტა შვილი გერასიმე

ბაქანიძე ტატიანა

ტატიანა ბაქანიძე დაიბადა 1918 წელს ქ. ბათუმში.

1925-1933 წლებში სწავლობდა ბათუმის შვიდწლიან სკოლაში, რომლის წარმატებით დამთავრების შემდეგ სწავლას აგრძელებს ბათუმის ორწლიან პედაგოგიურ (სამასწავლებლო) ტექნიკუმში.

ტექნიკუმის დამთავრებისთანავე განაწილებულ იქნა ქ. ქობულეთში, ფიჭვნარის სკოლაში დაწყებითი სწავლების პედაგოგად, სადაც იმუშავა რამდენიმე წელი. შემდეგ მუშაობდა ქ. ბათუმის, იმჟამინდელ №1 სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

ომის დაწყებისთანავე, 1941 წელს ტატიანა ბაქანიძე მობილიზაციის წესით იგზავნება ქელაში, სოფელ პირველ მაისში მათემატიკისა და ფიზიკის მასწავლებლად. ასწავლიდა აგრეთვე ასტრონომიას და სხვა საგნებსაც.

1944 წელს სწავლა გააგრძელა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის სპეციალობაზე, რომელიც წარჩინებით დაამთავრა 1948 წელს.

ომის დამთავრებისთანავე ის დაუბრუნდა თავის სკოლას ბათუმში, სადაც ასწავლიდა მათემატიკას. ამავდროულად იგი მუშაობდა ბათუმის

პედაგოგიურ ინსტიტუტში მეთოდისტად, ხოლო მშობლიურ სკოლაში დამატებით ასწავლიდა ხელგარჯილობას, ქსოვას, ქარგვას, კერვას.

ჯანმრთელობის გაუარესების გამო 55 წლის ასაკში გავიდა პენსიაში, დაჯილდოებული იყო მედლებით და სიგელებით. ქედაში მუშაობის პერიოდში მან ბედი დაუკავშირა ქედის რაიკომის პარტორგანიზაციის მდივანს შოთა თავართქილაძეს.

ამჟამად მათი შვილიშვილები აგრძელებენ მოღვაწეობას სხვადასხვა სფეროში.

გარდაიცვალა 1980 წელს.

შენიშვნა: ტ. ბაქანიძის არასრული ბიოგრაფია მოგვაწოდა მისმა დამ.

ბარამიძე შოთა ზურაბის ძე

დაიბადა 1956 წელს ქედის რაიონის სოფელ წონიარისში.

1963-1973 წლებში სწავლობდა წონიარისის საშუალო სკოლაში.

1973-1977 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე, ფიზიკის სპეციალობაზე.

1977-1983 წლებში მუშაობს ფიზიკის მასწავლებლად ახოს საშუალო სკოლაში.

1983-1984 წლებში პირველი მაისის საშუალო სკოლის დირექტორია.

1984-1988 წლებში მუშაობს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების სამინისტროს ნორჩ ტექნიკოსთა სადგურის დირექტორის მოადგილედ.

1988-2006 წლებში მუშაობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ზოგადტექნიკური დისციპლინების ფაკულტეტზე ლექტორ-მასწავლებლად.

2006 წლიდან აჭარის მოსწავლე ახალგაზრდობის სასახლის ტექნიკური შემოქმედების განყოფილების გამგედ.

ბარამიძე გენადი რიზალის ძე

დაიბადა 1960 წელს, სოფელ წონიარისში. 1967-1977 წლებში სწავლობდა წონიარისის საშუალო სკოლაში. 1977-1981 წლებში სწავლობს ქ. თბილისის სერგო ზაქარიასის სახელობის კულტურულ-საგანმანათლებლო სასწავლებელში ქორეოგრაფიულ ფაკულტეტზე. დამთავრების შემდეგ მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში 1988 წლამდე. შეთავსებით მუშაობდა ქედის პიონერთა სახლში, წონიარისის, ქედის, ვაიოსა და დანდალოს საშუალო სკოლებში ქორეოგრაფად.

სადაც კი უმუშავია, ახასიათებენ თავისი საქმის კარგ მცოდნეს, პროფესიონალს, უდალატო და ალაღ ადამიანს, დინჯს და ჭკვიანს, საზრიანს და იუმორის ნიჭით დაჯილდოებულ მეგობარს და კოლეგიალურ პიროვნებად. არ უყვარს ტყუილი და ეზარება საქმისადმი ზერელედ და გულგრილად მიმდგომი ადამიანი. მის აღზრდილებს დათვალთქმობებს და საიუბილეო ღონისძიებებში არაერთხელ უსახელებიათ თავი.

ბატონი გენადი კუროზად და ტკბილად გასახსენებლად აღიქვამს ქ. თბილისში კონკურსში გამარჯვებული ბავშვების წაყვანის დღეს – იმ დღეს ქორწილს იხდიდა. ქორწილიც ჩატარდა წარმატებულად და ბავშვების გამოსვლაც.

ბატონი გენადი მცირე ბიზნესშია ჩართული და კმაყოფილიცაა. მიუხედავად ამისა, ხალხისთვის მაინც ღირსეულ ქორეოგრაფად რჩება...

ბალათურია პანტელეიმონ არტემის ძე

დაიბადა 1925 წელს სოფელ ნოქალაქევში. 1933-1943 წლებში სწავლობდა ნოქალაქევის, საშუალო სკოლაში. 1944-1948 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. 1948 წელს ახალგაზრდა ისტორიკოსი პანტელეიმონ ბალათურია

განაწილეს ქედის არასრულ საშუალო სკოლაში. (პირველი მაისის არსრულ საშუალო სკოლაში) (ს.ს.) პირველი მაისის სკოლიდან იგი გადაჰყავთ მშობლიურ რაიონში, ჯერ გეჯეთის არასრულ საშუალო სკოლაში, შემდეგ ნიშნავენ საშუალო სკოლის დირექტორად 1973 წელს.

თითქმის ორი ათეული წელი იმუშავა ნოქალაქევის არასრულ საშუალო სკოლის დირექტორად.

1989 წელს ნოქალაქევის საშუალო სკოლის დირექტორად და მასწავლებლად მუშაობს.

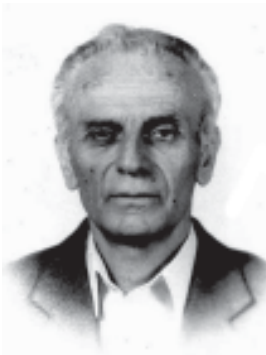
სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე თვითონ კეთილზნინი პედაგოგი მოსწავლეებსაც ზნეობრიობას უნერგავდა.

დაჯილდოებული იყო მედლით „შრომითი მამაცობისთვის“, „სახალხო განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშნით, სიგელებით. მინიჭებული ჰქონდა უფროსი მასწავლებლის წოდება.

(ამ სახის არასრული ბიოგრაფია მომავლად ჯონდი ბალათურიას დედამ, რისთვისაც მადლობას ვუხვდი).

ბერიძე ზურაბ ხასანის ძე

დაიბადა 1934 წელს ქ. ბათუმში.

1941-1951 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის №25 საშუალო სკოლაში.

1952-1956 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში გეოგრაფიის ფაკულტეტზე.

1957 წელს მუშაობას იწყებს ორცვის 8 წლიან სკოლაში.

1958 წელს გადაჰყავთ ქედის კომკავშირის რაიკომში სასკოლო განყოფილების გამგედ.

1958 წელს იგივე პარალელურად ასწავ-

ლის პირველი მაისის საშუალო სკლაში გეოგრაფიას. ამავე წლიდან ისევ გადაჰყავთ მშრომელთა დეპუტატების ქედის რაიონის კულტურის სახლის გამგედ.

1963 წელში ნიშნავენ ქედის ავტოსატრანსპორტო კანტორის უფროსად.

1965 წელში გადაჰყავთ ბათუმის ავტო-სატრანსპორტო კანტორის მექანიკოსად.

1967 წელში მუშაობს ხელვაჩაურის კინოქსელეების უფროსის მოადგილედ.

1976 წლიდან დიდხანს მუშაობდა ფერიის შემფუთავი ქარხნის დირექტორად.

ამჟამად იგი პენსიონერია.

ჩემი თვალსაწიერით იგი იყო პროფესიონალი პედაგოგი, საგნის ღრმად მცოდნე, მომთხოვნი და სამართლიანი. მისი ახსნილი გაკვეთილი ისე ჯდება ტვინში, არასოდეს დაგავიწყდებოდა. გაკვეთილს ყოველთვის მომზადებულად ხსნიდა. რაც მთავარია – ვერ ეთვისებოდა ზარმაც მოსწავლეებს და ალბათ სწორედ ამან განაპირობა, რომ სხვა პროფესიულ საქმიანობაში ჩაება.

იცოდა ერთგული მეგობრობა, იყო კომუნიკაბელური და კოლეგებსა თუ საზოგადოებაში სარგებლობდა კარგი ავტორიტეტით.

ბერიძე ნინო ალექსანდრეს ასული.

ნინო ბერიძე დაიბადა 1965 წელს, ქობულეთის რაიონის ხალის სასოფლო საბჭოს სოფელ გორგაძეებში.

1972-1982 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის №1 სკოლა-ინტერნატში.

1982-1987 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში საბუნებისმეტყველო – გეოგრაფიის ფაკულტეტზე, ბიოლოგია-ქიმიის სპეციალობაზე და მიენიჭა პედაგოგის კვალიფიკაცია.

1990 წელს ჩაირიცხა ქ. თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში „სპეცფაკულტეტი“ – ბიზნესის უმაღლესი სკოლის, წარმოების მართვის ორგანიზაციის სპეციალობაზე.

1992 წელს დაამთავრა უნივერსიტეტი და მიენიჭა ეკონომისტის კვალიფიკაცია.

1987 წელში მუშაობდა ქედის რაიონის სოფ. დოლოგნის საშუალო სკოლაში ქიმიის მასწავლებლად.

1987-1993 წლებში მუშაობდა ქიმიის მასწავლებლად პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1993 წლიდან მუშაობს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონტროლის პალატაში შტატგარეშე ინსპექტორად.

1994 წლიდან მუშაობდა მთავარ ინსპექტორად კონტროლის ორგანიზაცია და კოორდინაციის განყოფილებაში.

2002 წლიდან მუშაობს კონტროლის პალატის საქმეთა მმართველობის მთავარ სპეციალისტად.

2002 წლის აგვისტოში მიენიჭა „2001 წლის საუკეთესო სახელმწიფო მოხელის“ წოდება.

2002 წლის ივნისში წარმატებით ამთავრებს საქართველოს პროფესინალ ბუღალტერთა და აუდიტორთა მიერ ჩატარებულ გადამზადების კურსებს და ღებულობს შესაბამის სერთიფიკატს.

დოლოგნის საშუალო სკოლაში მუშაობის პერიოდში აქტიურად მონაწილეობდა შრომითი ბანაკების ცხოვრებაში. შრომისა და დასვენების ბანაკს – „სიხარული“ ხელმძღვანელობდა პედაგოგი ეთერ ბაჯელიძე. ბანაკს ყოველთვის გვერდში ედგა მწარმოებლური შრომის მასწავლებელი – ნინო ბერიძე. რაიონის განათლების განყოფილების მეთოდკაბინეტის გამგე ნათელა გოგიტიძე, ნინო ბერიძეს ახასიათებს პროფესიონალ პედაგოგად.

რაიონულ ღია გაკვეთილებს ქიმიაში პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ატარებდა მასწავლებელი – ნინო ბერიძე.

1988 წლის გაზეთ „კოლმეურნეში“ ვკითხულობთ შემდეგს: „მეორე წელია, რაც პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ქიმიის მასწავლებლად დაიწყო მუშაობა ნინო ბერიძემ. მან, ენერგიული, დაუზა-

რელი და პატიოსანი შრომით სულ მალე მოწინავე მასწავლებლის სახელი მოიპოვა. გულდასმით ემზადება ყველა გაკვეთილისათვის და გარკვეულ შედეგსაც აღწევს.

საინტერესო და ცოდნის შემქმენი იყო მის მიერ ჩატარებული რაიონული ღია გაკვეთილი. მასწავლებელი მოხერხებულად და მიზნობრივად იყენებს ღია გაკვეთილზე თვალსაჩინოებასა და ტექნიკურ საშუალებებს. სწავლებას კარგად უკავშირებს აღზრდას, გაკვეთილზე აღწევს მოსწავლეთა შემოქმედებითი ძალების გააქტიურებას. თემს კარგად უკავშირებს თანადროულობას. გაკვეთილზე წინა პლანზე იყო წამოწეული ეკოლოგიური აღზრდა. განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს პრაქტიკულ მუშაობას. კარგად არის დაუფლებული თანამშრომლობის პედაგოგიკას. მუშაობაში ითვალისწინებს დიფერენციულ მიდგომას." ნათელა გოგიტიძე.

დასკვნით შეფასებას აძლევს ქ. ბათუმის მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის ქიმიის მეთოდისტი – ლუბა ღელეყვა.

ქალბატონი ნინო არის გულისხმიერი, გულთბილი და დაუხარელი მუშაკი. მასთან სიახლოვისას საოცარი სითბო და უშუალობა იგრძნობა. საქმის გულთან მიმტანი და აკურატული შემსრულებელია. გულღია მოსაუბრე და ხალისიანი მასპინძელია.

დიდება ღირსეულო ქართველო ასულო...

ბერიძე მირიან დაუთის ძე.

დაიბადა 1930 წელს ქედის რაიონის ს. ზესოფელში.

1936-1947 წლებში სწავლობდა ქედის საშუალო სკოლაში.

1947-1950 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე, რომლის დამთავრების შემდეგ განაწილებით მოხვდა ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში, არასრულ საშუალო სკოლაში და ასწავლიდა 1952

წლის ჩათვლით, საიდანაც გადაჰყავთ ჭვანის საშუალო სკოლაში, მაგრამ ამავე წელსვე გადაჰყავთ ქედის რაიონის პედაგოგიურ სასწავლებელში პედაგოგად.

პარალელურად ასწავლიდა ქედის საშუალო სკოლაში.

1958 წელს ქედელ ილია ზანაქიძესთან ერთად ტრაგიკულად დაიღუპა. შეწყდა ნაადრევად მისი სიცოცხლე, რომელიც ნამდვილად დააკლდა ქედის რაიონის ინტელიგენციას. მას თბილად და სიყვარულით იხსენიებენ თანასოფლელები, პედაგოგები და მისი აღზრდილები. დააკლდა იგი ზესოფელს. მაშინ ხომ სოფლები განებივრებული არ იყვნენ პედაგოგიური კადრებით, ამდენად პირველი მერცხლების რიგში ირიცხებოდა ბატონი მირიანი, თუმცა არ დაცალდა ის პირველობაც. სიკვდილიცაა და სიკვდილიც, მაგრამ ოცდარვაწლის ახალგაზრდის ტრაგიკული სიკვდილი (მოტოციკლით მოხვდა ავარიში) მართლაც ტრაგედიაა არათუ სოფლისთვის, მთელი ერისათვის... ვინ იცის რავგარი გეგმები ჰქონდა მოხაზული გუნებაში. ობლად დატოვა მეუღლეცა და შვილიც. სიცოცხლე გრძელდება და მის სახელს დავიწყება არ უწერია. ნათელი დაადგეს მის ხსოვნას, რომელიც ჯერაც ცოცხლობს ხალხის გულში.

ბოჭორიშვილი ვაჟა სამუელის ძე

დაიბადა 1934 წელს ზესტაფონის რაიონის სოფელ პირველ სეირში. მოსამსახურის ოჯახში. დაწყებითი განათლება მიიღო თავისივე სოფელში, რის შემდეგაც საცხოვრებელი ადგილის გამოცვლასთან დაკავშირებით სწავლა განაგრძო ქ. ბათუმის ვაჟთა №1 საშუალო სკოლაში, რომელიც დაამთავრა 1953 წელს.

1953-1957 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

ინსტიტუტის დამთავრებისთანავე განაწილებით მოხვდა ხუ-

ლოს რაიონის შორეულ სოფელ თხილვანის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

განათლების სამინისტროს მიერ 1958 წლის 20 აგვისტოდან იგი გადაიყვანეს ქედის რაიონის სოფელ ოქტომბრის შვიდწლიან სკოლაში ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად.

1959 წლის 20 აგვისტოდან მუშაობას იწყებს ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზიკა-მათემატიკის და ხაზვის მასწავლებლად და დირექტორის მოადგილედ სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში.

ამავე წელსვე გადაიყვანეს ქედის რაიონის განათლების განყოფილებაში მეთოდისტად, პარალელურად მუშაობს მათემატიკის მასწავლებლად ქედის საშუალო სკოლაში.

1960-1962 წლებში ისევ გადაიყვანეს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში იგივე სტატუსით, როგორითაც ადრე ასწავლიდა.

1962 წლის 21 სექტემბრიდან სამუშაოდ გადაჰყავთ ქ. ბათუმის №1 პროფტექნიკურ სასწავლებელში სასწავლო ნაწილის გამგედ და მათემატიკის მასწავლებლად. აღნიშნულ პერიოდში შეთავსებით მუშაობს რკინიგზის მუშა-ახალგაზრდობის სადამოს და დღის დასწრების საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1965 წლის პირველი იანვრის ბრძანებულებით ქ. ბათუმის №9-ე საშუალო სკოლაში გადაჰყავთ მათემატიკის მასწავლებლად.

1967 წლის პირველი მარტიდან დაინიშნა ქ. ბათუმის განათლების განყოფილების მეთოდკაბინეტის მეთოდისტად და პარალელურად მუშაობას განაგრძობს მათემატიკის მასწავლებლად №9 საშუალო სკოლაში. მალე იგი განათლების განყოფილების გამგის მოადგილედ დაამტკიცეს, 1987 წლის 10 იანვრის ბრძანებულებით.

1991 წლის 13 დეკემბრიდან ქ. ბათუმის განათლების განყოფილების გამგეა.

ვაჟა ბოჭორიშვილს 1981 წელს აჭარის ა.რ. უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებით მიენიჭა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის დამსახურებული მასწავლებლის საპატიო წოდება. დაჯილდოებული იყო მედლებით, „სახალხო განათლების წარჩინებუ-

ლის" სამკერდე ნიშნით, საპატიო სიგელებით.

1994 წლის 3 იანვარს დაინიშნა ქ. ბათუმის მერიაში მთავარ მრჩეველად. ამავე წლიდან იგი მუშაობს სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე მერიის საორგანიზაციო განყოფილების გამგედ.

სადაც კი იმუშავა ვაჟა ბოჭორიშვილმა, ყველგან დატოვა მცოდნე, ერუდირებული სპეციალისტის კვალი. იგი იყო ახალგაზრდობის ჩინებული აღმზრდელი და გვერდში თანამდგომი, რითაც მოსწავლე ახალგაზრდობაში, ინტელიგენციაში მოიპოვა დიდი ავტორიტეტი და ღირსეული აღიარება. იგი ყველგან ავლენდა ორგანიზატორულ ნიჭსა და დიდ პასუხისმგებლობას დაკისრებული მოვალეობის შესრულებისადმი.

ბატონმა ვაჟამ შექმნა მართლაც დიდებული ქართული ოჯახი და უსათნოესი მეუღლის ერთად აღზარდა სამშობლოს სადიდებლად ორი ვაჟიშვილი. დატოვა შვილიშვილებიც.

კაცი, რომელსაც შეეძლო კიდევ ბევრი კეთილი საქმის კეთება ქვეყნის საკეთილდღეოდ. ნაადრევად წავიდა ამ ქვეყნიდან, მაგრამ თავისი ცხოვრების მანძილზე გაწეული გარჯით და მოპოვებული წარმატებებით მან უკვდავყო თავისი სახელი. იგი მუდამ ემასხოვრებათ მეგობრებს, ამხანაგებს, აღზრდილებს და თანამოსაქმეებს.

P.S. სიკვდილამდე რამდენიმე ხნით ადრე შემხვდა საყვარელი მასწავლებელი და იმდენი წლების გასვლის შემდეგ, მიცნო და მოვისიყვარულეთ ერთმანეთი. სამწუხაროდ მალე შეწყდა ჩვენი შეხვედრის სიხარული. ნათელი დაადგეს იმ ქვეყნად.

ბოლქვაძე მაკა.

ბასილაძე ბულბული ქაზიმის ასული

როდესაც ადამიანზე იტყვიან მოწოდებით არტიტია ან სხვა რამ მისთანაო, ასეთი ეპითეტი სწორედ ამ ადამიანს მოერგება.

1960 წელს მოვიდა იგი პირველი მაისის საშუალო სკოლაში და საყოველთაო სიყვარული დაიმსახურა.

ბულბული ბასილაძე დაიბადა 1937 წელს, მისი მამა ქაზიმ ბასილაძე მის დაბადებამდე დააპატიმრეს.

1944-1955 წლებში სწავლობდა ჯერ ვაიოს არასრულ საშუალო სკოლაში, შემდეგ დაამთავრა ქედის საშუალო სკოლა.

1955-1960 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1960-1963 წლებში განაწილებით მოხვდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1963-1964 წლებში ასწავლიდა მეჯინისწყლის საშუალო სკოლაში.

1964 წელს კი ინიშნება ურეხის საშუალო სკოლაში.

სადაც კი იღვაწა, დიდი ავტორიტეტი მოიხვეჭა. იყო ძლიერი პედაგოგი, მათემატიკის საუკეთესო სპეციალისტი, კარგი აღმზრდელი და დისციპლინის მოყვარული. ძლიერმა მათემატიკოსმა სახელი გაითქვა აჭარის მასშტაბით. შედეგად ქების სიგელებს და გამარჯვებების სიხარულს იხვეჭდნენ მისი აღზრდილები რესპუბლიკურ ოლიმპიადებსა თუ შემოქმედებით კონფერენციებში. თვითონაც აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა მასწავლებელთა პედაგოგიურ კითხვებში. არაერთხელ გამოსულა საინტერესო მოხსენებით და დაჯილდოებულია ქების სიგელებით. ხშირად კი უმაღლესი სასწავლებლის მისაღებ საგამოცდო კომისიაში იწვევდნენ. იყო საუკეთესო კლასის ხელმძღვანელი და მისი სადამრიგებლო კლასი ყოველთვის გამოირჩეოდა მაღალი აკადემიური მოსწრებით, დისციპლინით და წესიერებით.

ქალბატონი ბულბული მტკიცე აზრისა და აზროვნების პედაგოგი იყო. როცა რაიმეს იტყოდა, წინასწარ ჰქონდა გაანგარიშებული და გონებაში გადახარშული, ამიტომ შემდავებელიც ნაკლებად ჰყავდა. ვერავენ შეაცვლევიანებდა აზრს. იყო ძალზე მეგობრული და კოლეგიალური, უყვარდა უმცროს კოლეგებზე დახმარებაც. მის სიტყვას კი წონაც ჰქონდა და საზომიც.

მასში ძალზე სწანდა გამოკვეთილად სიღინჯე. იგი ყოველთვის

მკაცრი გამომეტყველების ადამიანის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, სინამდვილეში სრულიად უბრალო ადამიანი, გულთბილი და მეგობრული იყო. მხიარული პიროვნების შთაბეჭდილებას არ ტოვებდა, ეს კი მის მაღალ ინტელექტუალობაზე და პროფესიონალიზმზე მეტყველებდა. ძლიერ ადამიანში ძლიერი სული ბუდობს – ეს ფრთიანი ფრაზა მას ნამდვილად მიესადაგებოდა.

1983 წელს მიენიჭა უფროსი მასწავლებლის წოდება.

1988 წელს „მეთოდისტი მასწავლებლის“ წოდება.

1990 წელს – „ჭარის დამსახურებული მასწავლებლის“ წოდება.

ერთი შეხედვით ჯანმრთელ, ახოვან ადამიანს სწეულებისადმი არავითარი პრეტენზია არ უნდა ჰქონოდა, მაგრამ იგი 1992 წელს მოულოდნელად გამოეცალა საზოგადოებას, რაც სამწუხარო და წარმოუდგენლად ძნელი დასაჯერებელი გახდა.

გატყდა ბოლოს რკინისებური ჯანმრთელობაც, სიდარბაისლევ და სამუდამოდ გამოიხურა ამქვეყნიური კარები.

ბეჟანიძე არჩილ (რამიზ) ხასანის ძე

როდესაც საუბარი ჩამოვარდება ჭკვიან, დისციპლინირებულ და ძალიან ერუდირებულ ადამიანზე, აუცილებლად უნდა მოვისხენინოთ 1962-1974 წლებში პირველ მაისის სკოლაში მოღვაწე, მასწავლებელი, დირექტორი არჩილ ბეჟანიძე.

ბეჟანიძე არჩილ

„არჩილ ბეჟანიძე დაიბადა 1926 წელს ქედის რაიონის სოფელ ზენდიდში. დაწყებითი განათლება მიიღო თავის სოფელში, შემდეგ ქედის რვაწლიან სკოლასა და პედსასწავლებელში, რომლის დამთავრების შემდეგ გამგემასწავლებლად მუშაობდა სოფელ ხუნდუკაში.

1955 წელს დაამთავრა ქ. ბათუმის პედინსტიტუტი ისტორია-ფილოლოგიის სპეციალობით, საიდანაც განაწილებით გაიგზავნა შუახევის რაიონის სოფელ დღვანის საშუ-

ალო სკოლის დირექტორად და ისტორიის მასწავლებლად. ეს მაღალი შეფასება მან ინსტიტუტში მოიპოვა. იშვიათი შემთხვევაა, როდესაც ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ პირდაპირ საშუალო სკოლის დირექტორად ინიშნება ვინმე.

1960-1961 წლებში უძღვებოდა ქედის საშუალო სკოლას, საიდანაც იგი გადაიყვანეს საქართველოს კომუნისტურ პარტიის ქედის რაიკომში ინსპექტორად (თუ ინსტრუქტორად?). შემდეგ ჯერ პირველი მაისის, მომდევნო წლებში ერგეს საშუალო სკოლის დირექტორად.

არჩილ ბეჟანიძე იყო აკადემიურად ძლიერ მომზადებული და განათლების დარგში ძლიერი ხელმძღვანელი. ამას მოწმობს მისი დიდხანს და მრავალ სკოლაში დირექტორად მუშაობა.

იგი დიდ ყურადღებას უთმობდა სკოლაში სასწავლო აღმზრდელობითი მუშაობის სრულყოფას, მასწავლებელთა მეთოდურ დახელოვნებას, კლასგარეშე და სკოლისგარეშე მიზანმიმართულ მუშაობას.

ა. ბეჟანიძის დამაჯერებელ საუბარს განსაკუთრებული ძალა ჰქონდა. მკაცრი, მაგრამ უადრესად კეთილი იყო, სწორედ ამიტომაც დაიმსახურა კარგი ავტორიტეტი მოსწავლეებსა, მშობლებსა და კოლეგებს შორის. (მ. დიასამიძე „საუკუნოვანი სკოლა“. გვ. 161-162).

პედაგოგი მერი დიასამიძე არჩილ ბეჟანიძესთან დაკავშირებით აღნიშნავს, რომ დღვანის, პირველი მაისისა და ერგეს საშუალო სკოლების მშენებლობები მისი დამსახურებააო. იქნებ ასეც იყო, მაგრამ პირველი მაისის საშუალო სკოლის გზატკეცილთან ახლოს, ანუ პირველი მაისის სასოფლო საბჭოსთან ახლოს აგების ინიციატორი და ასე ვთქვათ ხელმძღვანელიც გახლდათ იმხანად სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარე – ნათელა ისმაილის ასული სამნიძე. მეორეც, ა. ბეჟანიძეს ასახელებს 1962-1965 წლებში ქედის საშუალო სკოლის დირექტორად.

1962-1964 წლებში ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ისტორიას. ერთდროულად დირექტორიც იყო და სხვა სკოლაშიც ასწავლიდა, ეს დიდი ენერჯის ხარჯვას მოითხოვდა, რისი უნარიც გააჩნდა კიდევ.

რაც შეეხება მისი, როგორც რიგითი მოქალაქის მოღვაწეობას, იგი იყო შეურიგებელი ყოველგვარი მანკიერებისადმი. ვერ იტანდა

უგულისყურო და პროტექციით მაღლა მოხვედრილ შეუფერებელ პერსონებს. ილაშქრებდა შაბლონური პრაქტიკისა და თეორიის გამტარებლების, მოწვევებითობისა და არაფრის გამო ქულების ჩამწერთა წინააღმდეგ. იყო სამართლიანი მსაჯული და მომხსენებელი. არასოდეს წაუკითხავს დაწერილი მოხსენება. მისი გამოსვლები საჭიროების შემთხვევაში იყო დამაჯერებელი და არ იმსახურებდა კრიტიკას, ვინაიდან მისი მოხსენებები არ იყო პოლიტიზირებული და ზეპარტიული. ყოველი მისი ქმედება იყო განმსჭვალული ხალხის სიყვარულით. მისთვის ყველაზე მაღლა იდგა და წმინდა იყო მშობლიური ქვეყანა, ერი და ეროვნულობა, ყოველგვარი ეროვნული ფასეულობები. ამ კრიტერიუმით იცხოვრა ბატონმა არჩილმა და მართლაც, ქაღალტონ მერისეული შეფასებებიდან გამომდინარე, ხალხის გულში ღირსეულად დაიდო ბინა.

როცა ლაპარაკი მიმდინარეობს კაცურკაცობის და ნამუსის ქუდის მატარებელზე, ყოველთვის წინა რიგშია წამოწეული პატივცემული ა. ბეჟანიძე.

მასზე ბევრის მოყოლა შეიძლება, ასე ვთქვათ მარტო მის შესახებ დაიწეროს ერთი წიგნი, თუმცა ამის შესაძლებლობას ამ წიგნის ფორმატი არ იძლევა. ზოგსაც სხვები მიამატებენ...

დაუსრულებელი ყოფილიყოს მასზე მოსაყოლიო...

ბეჟანიძე უსუფ ხასანის ძე.

ისტორიის მასწავლებელთა შორის თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს მცოდნე, საგანზე და ბავშვებზე შეყვარებულ პიროვნებას – უსუფ ბეჟანიძეს.

დაიბადა 1930 წელს სოფელ ზენდიდში. აქვე მიიღო დაწყებითი განათლება, შემდეგ დაამთავრა ქედის რაიონის პედაგოგიური სასწავლებელი და მუშაობა დაიწყო პირველი მაისის 7-წლიან სკოლაში. შემდეგში წარმატებით ამთავრებს ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტს ისტორიის განხრით რის შემდეგაც ჯერ ცხმორისის, შემდეგ ძენ-

წმინის 7-წლიან სკოლაში ასწავლიდა ისტორიას. რამდენიმე წელი მუშაობდა ქედის საშუალო სკოლაშიც.

უ. ბუჟანიძე გამოირჩეოდა პროფესიისადმი ღრმა ცოდნითა და ერთგულებით. მისთვის სამშობლო იყო უპირველესი ქვაკუთხედი, რომელსაც სტალინური სულისკვეთებით განმსჭვალული ემსახურებოდა, მოსწავლეებს მთელი ერთუზიაზმით გადასცემდა ცოდნას და აყვარებდა სამშობლოს, საქართველოს ისტორიას, სათაყვანებელ და სახელოვან ქართველ გმირებს.

მას იცნობენ როგორც თავგადაკლულ პატრიოტს, მგზნებარე სტალინელს, მრავალმხვრივ ერუდიტს. მასზე დღესაც ლეგენდის მსგავსი ამბები დადის...

„უ. ბუჟანიძის რაინდულ სულს, მრავალმხვრივ ნიჭიერებასა და ცოდნას, ბევრის მიცემა შეეძლო ქვეყნისთვის, მაგრამ მისმა პირადმა და საზოგადო ინტერესებმა ტრაგიკულად გადაკვეთეს გზები – 1956 წლის სტუდენტური გამოსვლების მონაწილე „სტალინელი“ სწორედ ამ მრწამსისათვის, ეროვნულობისათვის იღვევებოდა... მაგრამ მაინც ბოლომდე იცხოვრა თავისი რწმენის ერთგულებით. იგი 49 წლისა გარდაიცვალა, მაგრამ მისი სიცოცხლე გრძელდება საზოგადოებაში დარჩენილი სახელით, მისდამი სიყვარულითა და პატივისცემით, რითაც თავად იყო განმსჭვალული თავისი ხალხისადმი.“

(მ. დიასამიძე „საუკუნოვანი სკოლა.“ გვ. 253-254).

დიახ, ეროვნულობისათვის დევნილ, უანგარო, წმინდა და სამშობლოს ერთგულ პიროვნებას არ დააცალა სიკვდილმა სამშობლოს სიყვარულისათვის მთლიანად დახარჯვა, მას ჯანმრთელობა შეერყა და უდავოდ ნიჭიერი, ამაღლებული სულიერების ადამიანი 1979 წელს მიიბარა მშობლიურმა მიწამ.

ბევრი რამ მსმენოდა ბატონ უსუფ ბუჟანიძეზე, ერთხელ გადავწყვიტე კიდევც, რომ რაღაც გამეკეთებინა ჩანახატების ან მოთხრობის სახით, მაგრამ როცა გავიგე რომ გამოჩენილ საზოგადო მოღვაწეს, ყოფილ პროკურორს, მოსამართლეს, ადვოკატს, მწერალ იუსუფ ფაღავას რომანი „ბედის ვარსკვლავი“ შეუქმნია, თავი ჩავთვალე უსუსურად ასეთი ადამიანის ბიოგრაფიის აღწერისათვის, მისი რომანი

არასოდეს კარგავს ინტერესსა და მკითხველთა სიყვარულს, მაგრამ მაინც მგონია რომ ეს რომანი უ. ბუქანიძის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის სრული ასახვა არაა. ეს უფრო მის ტრაგიზმით სახსეოფჯახურ ისტორიას ეხება.

ხანდახან მექმნება აზრი, რომ ასეთი ადამიანების გახსენებისას, სიამაყის გრძნობით უნდა განიმსჭვალოს ყველა, თუმცა მისნაირების საქმეების ძირეული გაანალიზება ძალზე ძნელია.

მეამაყება რომ უსუფი და მისნაირები ჩვენს გვერდით ცხოვრობდნენ და მოღვაწეობდნენ, იღვწოდნენ საქვეყნო საქმეებისათვის, თავის სათქმელს წარბშეუხრელად ამბობდნენ და მზად იყვნენ ყოველგვარ სიძნელეზე თვალებში შეეხედათ.

მეამაყება რომ ასეთ ბუმბერაზ აზრიანი პიროვნების თანამემამულე ვარ. მეამაყება რომ ისინი ქართველი ხალხის ტკივილიანი წიაღიდან აღმოცენდნენ და მებრძოლი სულის მატარებლები იყვნენ.

მეამაყება რომ პირადად, უსუფ ბუქანიძის ნატურფალებზე მივლია და თავადაც მისი მოთაყვანე ვარ, მიუხედავად იმისა არც პირადად ვიცნობდი და არც რაიმე კავშირურთიერთობა არ მაქვს ვინმესთან.

მეამაყება, რომ დღესაც იმდენი კარგი რამ მესმის ბატონ უსუფ ბუქანიძეზე, მაგრამ ერთი კაცის კვალობაზე მაინც რაღაც მენაკულულება. რეალობა, რეალობაა, მაგრამ აღწერაც ძნელია.

მეამაყება, რომ საქართველოს ამისთანა ადამიანები ჰყავდა და არც დღეს არიან სანთლით საძებარნი, მაგრამ როგორც ადრე, არც ეხლა სჭირდებათ თვითნაბადი ნიჭიერები, საქართველოს სადიდებლად. სამწუხაროა ის, რომ ხშირად სხვისი რვალი უფრო ბრჭყვიანებს, ვიდრე უსუფისმსგავსთა პატიოსანი თვალი, მაგრამ ისტორია და ხალხი არიან ასეთების პატრონი და არდამვიწყებლნი.

**ბოკერია ნინა ნიკოლოზის ასული
ბზეკაღაუა ნინა
ბრეგვაძე გიორგი**

გოგიტიძე ნათელა დურსუნის ასული.

მოწოდებით პედაგოგზე, სულიერად და ზნეობრივად ამაღლებულ ადამიანზე, ნამდვილ მეგობარზე და თანაც ხელმძღვანელზე საზოგადოებრივი ყურადღება რომ მუდამ გამახვილებულია, საყოველთაოდ ცნობილია. ასეთ ადამიანთა რიცხვს მიეკუთვნება ქალბატონი ნათელა გოგიტიძე. ვისაც მასთან შეხების თუნდაც მცირედი შანსი ჰქონია, დამეთანხმება ჩემულ შეფასებაში.

ნ. გოგიტიძე 1952 წელს მოეწვინა დურსუნ გოგიტიძის ოჯახს. სოფელ ბზუბზუს დაწყებითი სკოლიდან იგი აწჷვის სკოლა-ინტერნატში გადაჷვათ, რომელიც 1968 წელს დაამთავრა და იქვე დატოვეს პიონერხელმძღვანელად და საქმის მწარმოებლად.

„1981 წელს დაუსწრებლად დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი. სკოლა-ინტერნატში მუშაობდა აგრეთვე ღირექტორის მოადგილედ აღზრდის დარგში. ცოტა ხანს მუშაობდა პარტიის ქედის რაიკომის ინსტრუქტორად. 1984-1987 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლის დირეცტორად და ქართული ენა-ლიტერატურის მასწავლებლად. იგი განათლების სისტემის მართვის ძირეული რგოლის კარგ ხელმძღვანელად ჩამოყალიბდა. მისი ხელი დაეცყო სასწავლო-აღმზრდელობითი მუშაობის ხარისხს, წესრიგსა და დისციპლინას. სკოლაში შექმნილი შემოქმედებითი ატმოსფერო, ესთეტიკურადაც და შინაარსობრივადაც სხეებისთვის სანიმუშო გახდა.

1987 წლიდან ნ. გოგიტიძე ქედის განათლების განყოფილების მეთოდური კაბინეტის გამგედ მუშაობდა. პედაგოგთა მეთოდური დახელოვნების მიზნით, მადალ ღონეზე აწყობდა პედაგოგიურ კითხვებს, საკურსო ღონისძიებებს.

1993 წლიდან ბათუმის მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტი-

ტუტის ხელმძღვანელ კადრებთან მუშაობის მეთოდური კაბინეტის გამგეა, სადაც საქმის ცოდნით ხელმძღვანელობს სკოლის ხელმძღვანელთა გადამზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების საქმეს. საოლქო პედაგოგიური კითხვის პედაგოგიკის სექციის ერთერთი ხელმძღვანელია. ნ. გოგიტიძე ნაყოფიერი მუშაობისთვის დაჯილდოებულია განათლების სამინისტროების საპატიო სიგელებით და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების სიგელებით და დიპლომებით. (ვ. წულუკიძე „განათლების ისტორიისათვის აჭარაში. გვ. 610-611).

მოგონება პედაგოგ ლევან ქაღიძისგან: ერთი პერიოდი რაღაც-ნაირად მოვეშვით, თითქმის ინერციულად ვმოღვაწეობდით, მაგრამ როდესაც დირექტორად ნათელა გოგიტიძე დაგვინიშნეს, ხნიერ პედაგოგებს ცოტა გვეხამუშა, მაგრამ რატომღაც ისე მიგვიზიდა დისციპლინის განმტკიცებით, ძალაუნებურად ჩვენც მხარი ავუბით მის წამოწყებებს და ასე ვთქვათ ჩავდექით კალაპოტში. სახლში რომ მივიდოდით, არათუ დაღლას ვგრძნობდით, სულიერად დასვენებულიც ვიყავით, მოკლედ მაღამოსავით იმოქმედა ყველაზე და დღევანდელი გადასახელიდან რომ ვუყურებ, ნათელასნაირი დირექტორი ჩვენს სკოლას მგონი არასდროს ჰყოლია.

მეც ვეთანხმები ბატონ ლევანს.

ნ. გოგიტიძის დირექტორობისას ჩამორჩენილი მოსწავლე არ ყოფილა, პირიქით, მაღალი აკადემიური მოსწრებით რაიონში მუდამ მოწინააღმდეგე რიგებში იყო პირველი მაისის საშუალო სკოლა. თვალსაჩინოებისათვის ხშირად აწყობდა გასვლით ღონისძიებებს, რომელთაც განუმეორებელი ოსტატობითა და მაღალი კვალიფიციურობით ატარებდა. კარგად ახამებდა მშობლების სკოლასთან დაახლოების ღონისძიებებს. იდეალური დისციპლინის შედეგი იყო ის, რომ მშობლები მშობელთა კრებების მოწყობას თავად თხოვდნენ ქალბატონ ნათელას. დისციპლინის ასეთმა განმტკიცებამ მშობლებიც პატივისცემით განაწყო მის მიმართ.

ნ. გოგიტიძე მრავალი წამოწყების და სიახლის ავტორია – თავდადებულმა მუშაობამ შედეგი გამოიღო და როგორც ვახსენე, მაღალ საფეხურებს ეზიარა, თუმცა მისი წასვლა დიახაც დაეტყო

სკოლასაც და სოფელსაც. სკოლისა და მცხოვრებლების საკეთილდღეოდ შეუპოვარი მებრძოლი დირექტორი დიდხანს შთაბეჭდილებებით გაჰყვებათ პირველმაისელებს.

ნ. გოგიტიძე არ იყო ამბიციური. არ უყვარდა გაზვიადება, ტყუილი, საქმის დრამატიზება, დროში გაწელება. ყოველგვარ სასკოლო საქმიანობას, თუნდაც სხვის გასაკეთებელს, სწირად თვითონ ასრულებდა აკურატულად და უნაკლოდ. იყო მკაცრი, მაგრამ სამართლიანი. ყველა მშობელთან ახლო, მეგობრული ურთიერთობა ჰქონდა. მისგან გამოძახებული ნებისმიერი მშობელი თავს გრძნობდა არა შვილის გამო სირცხვილეულად, არამედ ვალდებულად და ეს გამოძახება და შეხვედრა იყო საქმიანი. მჭიდრო კავშირი ჰქონდა მშობლებთან. იყო რაღაც ნიუნსები, რომლებიც მშობლებისგან დახმარებას საჭიროებდა. არც არავინ იზარებდა მასთან მისვლას და არც თვითონ იყო ცალსახა. სწორედ ამ ერთობლივმა – სკოლისა და ოჯახის, პედაგოგებისა და მშობლების დამოკიდებულების აუცილებლობიდან გამომდინარე მჭიდრო დაკავშირებამ, სკოლა მოწინავეთა რიგებში ჩააყენა. თუ რომელიმე სოფლის სკოლაზე მიდგებოდა შექების ჯერი, პირველი მაინც პირველი მაისის საშუალო სკოლა იყო და სამართლიანადაც. სწორედ მისი დროის მოსწავლეებმა ნახეს ფართო ასპარეზი, ვინაიდან მკაცრ რეჟიმში იზრდებოდნენ რამდენიმე წელიწადს, დისციპლინირებულებად ჩამოყალიბდნენ და ლელოც გაიტანეს.

ხელმძღვანელ მუშაკებს არ პატიობდა სიყალბეს და გულგრილ დამოკიდებულებას სკოლისადმი. იყო შემთხვევები, როცა რაღაც მიზეზიანობით არასწორ გეზს აძლევდნენ სასკოლო საქმიანობას, იგი ამ დროს უნიათობას არ ამუღავნებდა, პირიქით პრინციპულად უდგებოდა გადასაწყვეტ საკითხს, ისე როგორც მოწოდებით პედაგოგს შეეფერებოდა და თავისი გაჰქონდა სამართლიანად. იგი რჩევებს კი არ იძლეოდა, თვითონ იყო მაგალითი და გინდა თუ არა მის ფერხულში უნდა შესულიყავი.

მოწოდების დონეზე იდგა ყოველთვის და გარშემომყოფთა მოწონებასაც იმსახურებდა.

ადამიანს წინ ფართო ასპარეზი ელოდება, ეს აუცილებელი საჭიროებაა და სწორედ ამ მიზეზმა ჩამოაშორა იგი სასკოლო ყოველდღიურობას, თორემ მრავალთა აზრით, იგი დღესაც რომ ყოფილიყო სკოლის მართვის სადავეებთან, უფრო მეტ სარგებლობას მოუტანდა საზოგადოებას, თუმცა სადაც არ უნდა იყოს პატივცემული პედაგოგი საზოგადოებისთვის, შინაურებისთვის, მუდამ საპატიო და მაგალითის მიმცემი იქნება.

მადლი მის გზა-ბილიკებს.

გოგიტიძე ნაზი გურამის ასული.

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ოქტომბერში 1958 წელს.

1965-1973 წლებში სწავლობდა ოქტომბრის 8 წლიან სკოლაში.

1973-1975 წლებში სწავლობდა ქედის საშუალო სკოლაში.

1975-1978 წლებში მუშაობდა სოფელ ოქტომბრის კლუბის გამგედ.

1978 წელს ჩაირიცხა მოსამზადებელ კურსებზე ქ. ქუთაისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის აბიტურიენტად.

1979-1983 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1983 წელს მუშაობას იწყებს სოფელ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1984 წელს აირჩიეს სოფელ ოქტომბრის კოლმეურნეობის კომკავშირის კომიტეტის მდივნად.

1988 წლიდან დღემდე მუშაობს სოფელ კუჭულის დაწყებითი სკოლის მასწავლებლად.

იქ, სადაც უმოღვაწია ქალბატონ ნაზი გოგიტიძეს, ყველგან დადებითად ახსიათებენ კოლეგები, მცხოვრებლები და სხვა პედაგოგები. გამოირჩევა თავმდაბლობით, თავაზიანობით, საქმის სიღრმ-

ისეული ცოდნით. მისი ახსნილი გაკვეთილი ყოველთვის ტოვებს მოწაფეებში ღრმა შინაარსს, პროფესიული დონის ინტერესს, უღვიძებს მოწაფეებს საგნისადმი სიყვარულის ინტერესს.

დიდხანს ემასხოვრებოთ მოსწავლეებს, სკოლადამოაგრებულებს მისი გაღიმებული სახე და მზრუნველი, სიყვარულნარევი მოპყრობა.

კარგი დედის და კარგი მასწავლებლის ღირსება ყოველთვის იქნება მისი აღზრდილებისთვის მისაბაძი და საამაყო.

კეთილი მერმისი და სიხარული...

გურგენიძე ციალა რეჯების ასული

ც. გურგენიძე

თუ დიპლომირებულ რძლებს ქებით მოიხსენიებენ, ასეთი ქებით ნამდვილად მოიწონებენ თავს არიფ სამნიძის მრავალშვილიან ოჯახში.

ციალა გურგენიძე დაიბადა ლამაზ სოფელ კოლოტაურში (ხოხნა). 1938 წლის შემოდგომაზე, ოქტომბრის თვეში.

კოლოტაურის არასრული საშუალო სკოლიდან გადავიდა მახუნცეთის საშუალო სკოლაში.

1958-1963 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

ტიკის ფაკულტეტზე.

1963 წელს ინიშნება კოლოტაურში ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად.

1964-1967 წლებში ამავე სკოლის დირექტორია.

1965 წელს შევიდა სკკპ რიგებში.

1967 წლიდან დღემდე პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწევა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, მათემატიკის სამყაროში.

1972-1985 წლებში იყო საქ. კპ ქედის რაიკომის წევრი და იმავდროულად სკოლის პირველადი პარტიული ორგანიზაციის მდივანი. მონაწილეობდა რაიონულ და საოლქო კონფერენციის

მუშაობაში.

1982 წლის ოქტომბერში აჭარის მასწავლებელთა III და ნოემბერში საქართველოს მასწავლებელთა V ყრილობის მუშაობაში მონაწილეობს.

1983 წელში დაჯილდოვდა „სახალხო განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშნით.

1984 წელს, 17 აპრილის ბრძანებულებით მიენიჭა საქართველოს სსრ. „დამსახურებული მასწავლებლის“ საპატიო წოდება. (ამონაწერი ქედის რაიონის განათლების განყოფილების, მასწავლებელთა დაჯილდოების წიგნიდან 2002 წლის მონაცემებით).

1987-1989 წლებში პირველი მაისის საშუალო სკოლის დირექტორია. მასწავლებელთა ატესტაციის შედეგად მიღებული აქვს უმაღლესი კატეგორია. არის პროფესიონალი მათემატიკოსი, საგნის ღრმად მცოდნე. არის ერუდირებული. უნივერსიტეტის რექტორის მიწვევით, დრო და დრო მონაწილეობას ღებულობდა მისაღებ გამოცდებში, როგორც პირუთენელი და ძლიერი შემფასებელი. საგნის ღრმა ცოდნა საშუალებას აძლევს გააღვივოს მოსწავლის გონებაში ამ საგნის საჭიროება. ბავშვებში არის უშუალო და პირდაპირი, მეგობრულ დამოკიდებულებაში. აღსაზრდელებიც სიყვარულით პასუხობენ აღმზრდელის მადლიერებას. რა დროც არ უნდა გავიდეს, მაინც ესიყვარულებიან, კრძალვას გამოხატავენ და მადლიერი თვალებით შესცქერიან ყოფილ აღმზრდელს.

აღიარებული პედაგოგი, სანიმუშო მეუღლე და რძალი – ასეთად დარჩება იგი მადლიერი თაობის თუ შთამომავლების გულში...

გიორგაძე ბენია.

გედევანიძე ალექსი ივანეს ძე

დაიბადა 1922 წელს ოზურგეთის რაიონის სოფელ ცხემლისხიდში, პედაგოგის ოჯახში.

8 წლიანი სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლას აგრძელებს ოზურგეთის პედაგოგიურ ტექნიკუმში, რომლის დამთავრების შემ-

დეგ ანაწილებენ ქობულეთის რაიონის სოფელ კვირიკეს დაწყებითი სკოლის დირექტორად და ისტორიის მასწავლებლად.

1946 წელს გამოცდები ჩააბარა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორიის ფაკულტეტზე, რომელიც 1950 წელს დაამთავრა წარმატებით.

1950 წელს ნიშნავენ ხარაულის 8 წლიანი სკოლის დირექტორად და ისტორიის მასწავლებლად. 1951 წელს სამუშაოდ გადაჰყავთ პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში დირექტორად

და ისტორიის მასწავლებლად. სადაც მუშაობდა 1957 წლამდე.

მუშაობდა კოლოტაურის 8 წლიან სკოლაშიც.

1960 წელს მიენიჭა აჭარის დამსახურებული პედაგოგის წოდება.

1961 წელს დაინიშნა სოფელ ინაშარიძეების 8 წლიანი სკოლის დირექტორად, სადაც იმუშავა 10 წელი.

1972 წელს გადმოყვანილი იქნა ბათუმის დაუსწრებელი საშუალო სკოლის ისტორიის მასწავლებლად, სადაც იმუშავა 21 წელი. ბატონი ალექსი გედევანიძე იყო უადრესად კეთილსინდისიერი, აკადემიურად მომზადებული, სამართლიანი და ზრდილობიანი. სკოლაში სადაც კი მუშაობდა, ყოველთვის ატარებდა მოხსენებებს საერთაშორისო და პოლიტიკურ საკითხებზე.

პატივცემული პედაგოგი გახლდათ დინჯი მოსაუბრე, დამაჯერებელი არგუმენტები მისთვის უცხო ხილი არ გახლდათ, ყოველთვის ირევდნენ საჭირობორტო საკითხების გადასაწყვეტად. ისიც დაუზარელად პასუხობდა მცხოვრებთა მოთხოვნებს. ბევრი სიახლე აქვთ დანერგილი სკოლისა თუ სოფელელთა ცხოვრებაში.

ბატონი ალექსი მეუღლე იყო აჭარაში ცნობილი ექიმ-თერაპევტის ქალბატონ ციალა გურგენიძისა. სიამტკბილობაში გალიეს წუთისოფელი, იყვნენ სანიმუშო ოჯახის პატრონები.

ალექსი გედევანიძე გარდაიცვალა 1993 წელს. ქალბატონი ციალა კი 2014 წელს.

გოგოლიშვილი ეთერი დურსუნის ასული.

დაიბადა 1938 წელს ქედის რაიონის სოფელ მერისში.

1947-1957 წლებში სწავლობდა მერისის საშუალო სკოლაში.

ქ. გოგოლიშვილი

1957-1962 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქიმი-ბიოლოგიის ფაკულტეტზე.

1962 წელს მუშაობას იწყებს სოფელ ინაშარიძეების 8 წლიან სკოლაში ქიმი-ბიოლოგიის და შრომითი სწავლების მასწავლებლად.

1969 წელს სამუშაოდ გადადის სოფელ აგარის 8 წლიან სკოლაში.

1971 წელს მუშაობას იწყებს სოფელ ოქტომბრის 8 წლიან სკოლაში.

1971-1993 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ბიოლოგია-შრომითი სწავლების მასწავლებლად.

გარდაიცვალა 2013 წელს.

გოგუაძე თინა სერაპიონის ასული

დაიბადა 1915 წელს ლანჩხუთის რაიონის სოფელ შუხუთში.

1922-1932 წლებში სწავლობდა შუხუთის საშუალო სკოლაში.

1933-1937 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტზე. მასწავლებელთა გამოშვება მოხდა რიგით მეორედ.

1937 წელში მუშაობას იწყებს აჭარის ხეობის ბოლო, ხულოს რაიონის სოფელ დანისპარაულში, სადაც მოხვდა განაწილებით. იქვე ასწავლიდა მისი მომავალი მეუღლეც – ხასან კახიძე. მათ მალე იქორწინეს.

1939-1941 წლებში ასწავლიდნენ სოფელ პირველ მაისში, საიდანაც გადავიდნენ ქობულეთის რაიონის ზედა სამების სკოლაში. მეუღლე ხასან კახიძე ამ სოფლის მკვიდრი იყო. გადასვლისთანავე ხასანი დაინიშნა დირექტორად.

თინა გოგუაძე დიდხანს მოღვაწეობდა ზედა სამების სკოლაში. გარდაიცვალა 1951 წელს.

შვილი, მხემხემ კახიძე აგრძელებს პედაგოგი მშობლების ტრადიციას – ოცდახუთი წელია ამ სოფლის საშუალო სკოლის დირექტორია.

**გოგიჩაიშვილი მიხეილ
გიგინეიშვილი მიხეილ
გოგრონიძე ვენერა ნესტორის ასული**

გორგილაძე ნათელა მეგლუდის ასული

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ კვაშტაში 1936 წელს.

1957 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა ოქროს მედალზე და იმავე წელს ჩაირიცხა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე, რომელიც დაამთავრა 1962 წელს.

1962-1966 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზიკისა და მათემატიკის მასწავლებლად.

1966 წლიდან დღემდე მუშაობს „აწკისის“ საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

არის მაღალი ერუდიციის, გამოირჩევა პროფესიონალიზმით, კოლექტივობით, მეგობრობით, უშუალოდობითა და პუნქტუალობით.

ქალბატონ ნათელას ცხოვრებისეულ წარმატებებს პროფესიული წარმატებებიც ახლდა, რაც აღნიშნულია ქების სიგელებითა და მადლობებით. მადლობებს დებულობს აღზრდილთაგანაც. (ერთერთი თავად გახლავართ).

ერთი შეხედვით, თითქოს უბრალო და მარტივი ბიოგრაფიული

მონაცემებია, მაგრამ ეს მხოლოდ ერთი შეხედვით.

ქალბატონი ნათელა იმ პლეადას ეკუთვნის, რომელიც შვა კომუნისტური წყობის შუა პერიოდმა, ანუ მაშინ, როდესაც ნათელი მომავლის იმედით სუნთქავდა ყველა. მისი სკოლაში მოსვლა განსაკუთრებით სასიხარულო იყო ჩვენთვის. იგი ხომ იმჟამად ადგილობრივი კადრი იყო, ეს კი ჩვენთვის ბევრს ნიშნავდა.

ქალბატონი ნათელას გაკვეთილები გამოირჩეოდა საგნის ღრმა ცოდნით, მაგრამ არ იფარგლებოდა მარტო სახელმძღვანელოთი, იფართოებდა ცოდნას და ჩვენც ხარბად გვაწაფებდა.

არის პირდაპირი, სიყვარულნარევი იუმორის გრძნობის, მეგობრული და როგორც არაერთხელ ავღნიშნე, არც მასთან იგრძნობოდა მასწავლებელ-მოსწავლეს შორის გამრიყავი ბარიერი. სწორედ ამ უშუალობამ და თბილმა, ვიტყვოდი – დედაშვილურმა მოპყრობამ ჩანერგა ყოფილ მოსწავლეთა გულებში მისდამი პატივისცემა და ის სიყვარული, რომელიც სუფევს მასწავლებელ-მოსწავლის თანაბარ დისტანციაზე.

კარგი მეოჯახისა და საოცრად სტუმართმოყვარე მასწავლებლის სიყვარული წარუშლელია პედაგოგიურ სამყაროში და ასეთად დარჩება ქალბატონი ნათელა ბოლომდე.

გორგილაძე მერი მემედის ასული

დაიბადა 1938 წელს ქედის რაიონის სოფელ კვაშტაში.

1957 წელს დაამთავრა ქედის პედსასწავლებელი.

1957-1962 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, ისტორიო-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე.

1962 წელს მუშაობა დაიწყო სოფელ ოქტომბრის 8 წლიან სკოლაში ქართული ენა-ლიტერატურის და ისტორიის მასწავლებლად.

1963-1980 წლებში მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში თავისი სპეციალობით.

1980 წლიდან გადაყვანილია ქედის საშუალო სკოლაში იგივე სპეციალობით.

1972-1976 წლებში მუშაობდა ორგანიზატორადაც.

არის ისტორია-მხარეთმცოდნეობის წრის ხელმძღვანელი. ატარებს საინტერესო ღონისძიებებს და ექსკურსიებს, რითაც მოსწავლე-ახალგაზრდობის სიყვარულსა და პატივისცემას იმსახურებს.

მ. გორგილაძე ორჯერ იყო არჩეული რაიონული საბჭოს დეპუტატად. დაჯილდოებულია საპატიო სიგელებით, მათ შორის 2001 წელს – საქართველოს განათლების სამინისტროს სიგელით ვიქტორინა – კონკურსში „ვიცოდეთ ჩვენი ქვეყნის ისტორია“ – მონაწილე მოსწავლეთა მიერ მიღწეული წარმატებების, საქართველოს ისტორიის პროპაგანდის საქმეში შეტანილი პირადი წვლილისა და ნაყოფიერი პედაგოგიური მოღვაწეობისათვის.

(მ. დიასამიძე „საუკუნოვანი სკოლა“ გვ. 233).

მიუხედავად ხანდაზმულობისა მ. გორგილაძე ჩვეული ენერგიით აგრძელებს სკოლაში მუშაობას. არის მხნე და მხიარული, დღევანდელი შეჭირვებული პირობების მიუხედავად მუდამ მოღიზირი ხედება შინაურს თუ გარეულს. მასთან შეხვედრით ვერ იგრძნობ თუ უჭირს, არადა ნამდვილად არავის უღხინს. ერთადერთი, რაც მისთვის დამახასიათებელია, სახეზე მოუცილებელი ღიმილია და ეს ღიმილი მის უანგარო, უშურველ, ალალ და დიდებულ სულიერებაზე მიუთითებს.

დაე ეს ღიმილი ყოფილიყოს მისი სიცოცხლის და ადამიანობის მეგზური, დიადი სულის ანარეკლი და ქართველქალობის სიმბოლო...

მერი გორგილაძის ბიოგრაფიული მონაცემები არასაკმარისად მიმაჩნია, ამიტომ აქვე მოვათავსებ მისი ხელით შედგენილ ვრცელ მონაცემს.

...კვაშტის სკოლაში დაწყებითი განათლების მიღების შემდეგ სწავლა გავნაგრძე ვაიოს რვაწლიან სკოლაში. სკოლის სიყვარული, სწავლის ფასი ჩემმა საყვარელმა ქართული ენის და ლიტერატურის მასწავლებელმა ნორა ჭყონიამ ჩამინერგა ნამდვილად. რწ-

მენა იმისა რომ სწავლას რა ფასი ჰქონდა და უნდა გამეგრძელებინა უმაღლეს სასწავლებელში, ეს მხოლოდ ქალბატონი ნორა მასწავლებლის დამსახურებაა. პედაგოგისა და მოსწავლის სიყვარული, ურთიერთგაგება, ნდობა მოსწავლის მიმართ ჩამინერგა VII კლასში. გადამაწყვეტინა სწავლა გამეგრძელებინა. მისადები გამოცდები ქედის პედაგოგიურ სასწავლებელში ჩავაბარე.

მიზიდავდა სპორტიც. სოფლიდან ქედის სასწავლებელში მე და ჩემი ძმა გიორგი ფეხით დავდიოდით. დაწყებით კლასებს დილის გამამხნევებელი ვარჯიშს მე ვუტარებდი. ხოლო პედაგოგიური სასწავლებლის მოსწავლეებს გიორგი. ყოველ კვირაში ორჯერ ვატარებდით სექციურ ვარჯიშებს, მე კალათბურთში, გიორგი კი ფრენბურთში.

განსაკუთრებულ სიყვარულს იმსახურებდნენ ჩემში მასწავლებლები: შოთა უგულავა, ლუბა დელეყვა, გარსევან მასწავლებელი და სხვები. თუ კი რამ მეთოდური მუშაობის გამოცდილება შემძინა, პედაგოგიური სასწავლებლიდან კვაშტის დაწყებით კლასებში ორ კლასთან მუშაობის მეთოდმა შემძინა.

მასხოვს, ამ პრაქტიკულ გაკვეთილზე მოულოდნელად ვიდაც მაღალმა შავგრემანმა ქალმა შემომიღო კარი და მითხრა გაავრძელე გაკვეთილი. იმდენად გამოუცდელი ვიყავი, სულ არ მიგრძენია რისთვის მესწრებოდა და რა მიზანი ჰქონდა სტუმარს. ეს დარბაისელი ქალი თურმე თინა დოჭკვირი ბრძანდებოდა განათლების სამინისტროდან. ყოჩად „პედაგოგად ხარ დაბადებულიო“ მითხრა და წაბრძანდა. ამ სიტყვებმა კიდევ უფრო დამარწმუნა ჩემს თავში და სწავლა გაავგრძელე ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორიო-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. ინსტიტუტში ჩემი სათაყვანებელი ლექტორი იყო – ნადია საბაშვილი. სპორტულ საქმიანობას ინსტიტუტშიც ვავრძელებდი, დავდიოდი სექციაში, მონაწილეობაც მივიღე თბილისში სპარტაკიადაზე ფრენბურთის სექციაში.

ინსტიტუტის რექტორი ბატონი ვლადიმერ ქემხაძე აღფრთოვანებული იყო იმით, რომ ჩვენი ინსტიტუტის სპორტსმენები სპორტის სხვადასხვა სახეობებში ვაღწევდით წარმატებებს.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ პირველი ნათლობა ოქტომბრის 8 წლიან სკოლაში მივიღე. 1962 წელს დიდი სიყვარულითა და სიხარულით შევეუდექი მუშაობას. მახსოვს ასეთი კუროზი: მოსწავლეთა რაოდენობა მცირე იყო და კლასშივე ვამზადებინებდი მოსწავლეებს დავალებას. ერთ დღეს მოსწავლეებმა არ ისწავლეს ლექსი, ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ფიქრი მტკერის პირას“. გულამოსკენით ავტირდი. მთელი კლასიც აქვითინდა. „გვაპატიე მასწავლებელო“ – მითხრეს და ყველამ დაისწავლა საღამომდე, ნიშნებიც დავუწერე და დაღლილ-დაქანცულები ერთად წავედით სახლში.

ოქტომბერში ხუთი წლის მუშაობის შემდეგ გადამიყვანეს პირველ მაისში.

ჩემი მუშაობის სტილი იყო და არის ბავშვებისადმი ბუნებრივი სიყვარული. სიყვარული პროფესიისა. დირექტორი – რამიზ ბეჟანიძე გამოცდილი პედაგოგი იყო, რომელმაც ჩემს ჩამოყალიბებაში დიდი როლი ითამაშა.

1980 წლიდან ქედის სკოლაში გადავედი ისტორიის მასწავლებლად. წლების განმავლობაში ვმუშაობდი ორგანიზატორად. ბატონ არჩილ ჩხეიძის ხელმძღვანელობითა და მხარდაჭერით არაერთი მაღალხარისხოვანი ღონისძიება ჩავატარეთ სკოლაში. საქმე კეთდებოდა, გვქონდა თბილი დამოკიდებულება პედაგოგიურ კოლექტივთან და ბავშვებთან. იყო საქმის სიყვარული და ხალისი. ხელოვნებას ძალიან აფასებდა ბატონი არჩილ ჩხეიძე, მომღერალ გუნდთან თავადაც ჩადგებოდა და ასე მუშაობდა გუნდის ხელმძღვანელიც. თვითონაც კარგად მღეროდა. მეტყობდა ხშირად: „საზოგადოებრივი საქმე საოჯახოზე წინ უნდა დააყენო.“

ჩემს მუშაობაში დიდი როლი ითამაშა ბატონმა შოთა შერვაშიძემაც.

დიდი ყურადღება ექცეოდა 1980-1990-იან წლებში მოსწავლეების პროფესიული ორიენტაციის ჩანერგვას. ბევრი კლასის ხელმძღვანელადაც ვიმუშავე და ამ ჩემი აღზრდილებიდან სხვადასხვა სფეროში მოღვაწეები დავაფრთიანე.

ექიმები: ნესტან, ასლან, დარეჯან ფარტენაძეები, თენგიზ შერვა-

შიძე, ინგა ქაჯაია, მზია მახარაძე, გიორგი ბერიძე, თემურ ბოლქვაძე და სხვები.

ბიზნესმენები: ედნარ აბაშიძე, სულიკო სურმანიძე, ლევან თურმანიძე.

იურისტები: ვია ქაჯაია, ბადრი ცინცაძე, მამუკა ფარტენაძე, გურამ ჩიკვაძე, მარინა მახარაძე, მამუკა გათენაძე, და სხვები.

ისტორიის სიყვარული ჩაგუნერგე და ჩემი პროფესია გააგრძელა თამაზ ბერიძემ, რომელმაც აღმზრდელ სკოლაში დიდხანს იღვაწა. ასევე ამირან ბეჟანიძე, ბადრი კაკაბაძე, ირინა შერვაშიძე, ხათუნა ჯიჯავაძე და სხვები.

ჩემი ამოცანაა – აღვზარდო და ჩამოვყალიბო ადამიანად, ისე, რომ „ათასად კაცი დაფასდა, ათიათასად ზრდილობა“-ო. დღესაც ამ შემართებით მივდივარ სკოლაში და კიდევ მინდა მქონდეს ჯანმრთელობა და ჩემი გამოცდილება, ენერჯია, დიდი სიყვარული კიდევ ვუნაწილო სხვებს, რათა შემდგომში ჩემმა აღზრდილებმა, ჩემი გაცილების შემდგომ თქვან „აქაც კაი ქალი იყო, იქ ნათელი დაადგესა“-ო...

ბარაქლა მერი მასწავლებელი, ყველაფერი მშენიერი ნაზრევია...

გორგილაძე ეთერი (ელმას) ზექერიას ასული.

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ვაიოში 1928 წელს.

1944 წელს დაამთავრა ქ. ბათუმის №4 საშუალო სკოლა.

1944-1949 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფილოლოგიის ფაკულტეტზე რუსული ენა და ლიტერატურის და გერმანული ენის სპეციალობაზე.

1949-1951 წლებში ასწავლიდა პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1951-1955 წლებში მუშაობდა მშობლიურ სოფელ ვაიოში.

1955-1960 წლებში მუშაობდა ცხმორისის საშუალო სკოლაში.

1960-1962 წლებში კი ასწავლიდა ქედის საშუალო სკოლაში. ვაიოში მუშაობის პერიოდში ქალბატონი ელმასი მოსწავლეებმა წარადგინეს აჭარის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად, ქედის რაიონის განათლების განყოფილების გამგის – აბდულ ჩხეიძის მემკვიდრით. იყო არჩეული დეპუტატად.

1962-1992 წლებში ასწავლიდა ქ. ბათუმის №17 სკოლაში, საიდანაც გავიდა პერსონალურ პენსიაზე. არის საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი. მეუღლე მეხედ ჯაყელი გარდაიცვალა 1999 წელს.

გორგილაძე ლეილა ზექერიას ასული

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ვაიოში 1930 წელს.

1948 წელს დაამთავრა ქ. ბათუმის №4 საშუალო სკოლა.

1953 წელს დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტი. ამავე წელს დაოჯახებთან დაკავშირებით იღვწის შუახევში, უჩამბის სკოლაში.

1961 წელს მცირე დროით ასწავლიდა პირველ მაისში.

1961 წლიდან მუშაობდა ქ. ბათუმის რუსულ სკოლა-ინტერნატში მათემატიკის მასწავლებლად.

1967 წლიდან ასწავლიდა ქ. ბათუმის №1 სკოლა-ინტერნატში, მათემატიკას.

1982 წელს გავიდა დამსახურებულ პენსიაზე.

მეუღლე ხემიდ დევაძე ასწავლიდა პირველ მაისში, აქვე იქორწინეს.

შვილი ანზორ დევაძე უნივერსიტეტის ლექტორია.

გორგილაძე ზეინაბ (ზელიხე) ზექერიას ასული.

1932 წლის 15 თებერვალს ისტორიული თუ ბუნებრივი სილამაზით ცნობილ სოფელ ვაიოს ასევე ღამაზ ოჯახს მოეკვინა მესამე ქალიშვილი.

1945 წელს დაამთავრა ქ. ბათუმის №8, რომელიც გადაკეთდა

ქალთა №2 სკოლად – ახლანდელი №4 საშუალო სკოლა.

1945 წელს ჩაირიცხა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფილოლოგიის ფაქულტეტზე ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობაზე.

1949 წელს უმაღლესდამთავრებული იგზავნება ქედის რაიონის სოფელ კოლოტაურში, 8 წლიან სკოლაში, სადაც ასწავლიდა სპეციალობის მიხედვით. ასწავლიდა გერმანულ ენასაც. (იმხანად სკოლას სამი მასწავლებელი ჰყავდა).

1950 წელს თავისი თხოვნა – განცხადებით გადჰყავთ პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში, სადაც ასწავლიდა 1953-1954 წლების

ნათვლით.

1955 წელში მუშაობდა მახინჯაურის საბავშვო სახლში აღმზრდელად.

1956 წლიდან ასწავლიდა ქ. ბათუმის №22 საშუალო სკოლაში, სიცოცხლის ბოლო 1999 წლამდე.

1953 წლიდან იყო სკკპ. წევრი.

პირადი საქმის ჩანაწერიდან ნათლად იკვეთება ქალბატონ ზეინაბის სახე – მას ახასიათებენ ობიექტურად. კარგი ავტორიტეტით სარგებლობდა მეგობრების, პედაგოგექტისა და საზოგადოებაში. თუმცა შენიშვნაც მაქვს – თარიღებში შეუსაბამობა...

XXX

ჩემი სკოლაში მისვლა დაემთხვა დების წასვლას მაგრამ პირველი მაისის მცხოვრებლების მესხიერებაში ჩაბეჭდილი იყო კეთილი და გულისხმიერი, ყველასთვის პატივსაცემი დების სახელები. მათ ხშირად ასხენებდნენ, მეც ოცნებად მქონდა გადაქცეული მათზე თვალის შევლება, თუმცა გულნაკულად, მაგრამ მაინც ვინახულე (ზელიხე გამოაკლდათ) და ავისრულე ბავშვობიდან გამოყოფილი ოცნება. მათ ხალხის სიყვარული დიახაც დაიმსახურეს – დღესაც

იგონებენ კეთილი სიტყვებით.

ნობელის პრემიას აძლევენ განსაკუთრებული დამსახურებისა და მიღწევებისათვის მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში, მაგრამ ვერავითარი პრემია ვერ წაუსწრებს წინ იმ სიყვარულს და დაფასებას, რომელიც ხალხის გულს და სულს ათბობს.

ეს სიყვარული და სითბო დატოვეს ჩვენში დებმა გორგილაძეებმა.

გორგილაძე ლამარა

დაიბადა 1963 წელს ქედის რაიონის სოფელ ზესოფელში.

1970-1980 წლებში სწავლობდა ქედის საშუალო სკოლაში.

1982-1987 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე ისტორიის სპეციალობაზე.

1982-1985 წლებში მუშაობდა სოფელ ზესოფლის ბაგა-ბაღში აღმზრდელად.

1985 წლიდან ასწავლის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ისტორიას და სამოქალაქო განათლებას.

1994 წლიდან შეთავსებით მუშაობს ზვარის საშუალო სკოლაში ისტორიისა და სამოქალაქო განათლების მასწავლებლად. სხვადასხვა დროს მუშაობდა – დირექტორის მოადგილედ პირველ მაისში, ხოლო ისტორიის მასწავლებლად კოლოტაურისა და წონიარისის სკოლებში.

ამჟამად იმყოფება სწავლის გასაგრძელებლად ამერიკაში.

გარდა მერი გორგილაძისა, სრულყოფილი ბიოლოგიური მონაცემებით არა არიან გამორჩეული დანარჩენი გორგილაძეები. ალბათ არ ისურვეს. საერთოდ მოკრძალებას იჩენენ პედაგოგები. რაც სრულყოფილად (შედარებით) მოვიპოვე, ჩემი ნაჯაფია, არადა სხვების

ბიოგრაფიების წერა რომ ძნელია საერთოდ, ეს ყველამ იცის. თუ ადამიანი თავად არ მოყვება, ან არ აღწერს თავის მიერ ცხოვრების მანიძილზე გაწეილ გზას, სხვა ვერას იზამს. ამდენად, სადაც ასე ვთქვათ მშრალი ცნობები მოცეპული ამაში თეითონ არიან „დანაშაულში“...

გასვიანი ანაიდა (ანიკო) პლატონის ასული

დაიბადა ხონის რაიონის სოფელ გედელაურში 1915 წელს.

1937 წელს ხელისუფლების მოწოდების შესაბამისად, საკუთარი სურვილით ჩამოდის აჭარაში. კლასიკური განათლების არ მქონეს, მაგრამ ბუნებით მომადლებული ნიჭის პატრონს და ცნობისმოყვარეს ბედმა გაუღიმა.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ მაშინდელ დროში მორაული გამოთქმებით აჭარას საშიშ ადგილად თელიდნენ. გაბედა ქალიშვილმა და აჭარაში გამოეშურა, მაგრამ სულ სხვა ვითარება შერჩა ხელთ. „რამდენს ქუხს იმდენს არ წვიმსო“ ღალადებს სიბრძნე და თავადაც უყვარდა ამ ბრძნული სიტყვების გამეორება. თანაც დარწმუნდა, მავანთა მიერ წარმოთქმული ფრაზებისა და შიშის გრძნობის უსაფუძვლობაში.

გასვიანის მოღვაწეობა ვრცელ არეალს მოიცავს.

1937-1941 წლებში პირველი ნათლობა ზვარის დაწყებით სკოლაში მიიღო – ჯერ რიგით მასწავლებლად, შემდეგ გამგე-მასწავლებლად. ჯერ იყო წ.კ.უ. ლიკვიდაციის ე.წ. „ლიკსკოლის“ მასწავლებელი, შემდეგ დაწყებითისა.

1941-1945 წლებში ზედა მახუნცეთის დაწყებითი სკოლის გამგე-მასწავლებელია.

1945-1949 წლებში ასწავლიდა პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლის დაწყებით კლასებში. შემდეგ გადაჰყავთ მერისის საშუალო სკოლაში, საიდანაც ისევ გადმოჰყავთ პირველ მაისში, სადაც დაოჯახდა კიდევ და აქვე ასწავლიდა პენსიაში გასვლამდე – ჯერ 8 წლიანში, შემდეგ საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასე-

ბის მასწავლებლად. მიღებული აქვს მრავალი ჯილდო, ქების სიგელუ-
ბი და სამკერდე ნიშანი. პედაგოგიური მოღვაწეობის პარალელუ-
რად მოსახლეობაში წერა-კითხვის გავრცელების საკითხის პროპა-
განდას ეწეოდა. იყო აგიტატორი და სხვა საზოგადოებრივი საქმი-
ანობების შემსრულებელი.

იყო უებრო, დაუდღელი მოსაუბრე, უფროსების გამოცდილებისად-
მი ყურადღებიანი, დროის მაქსიმალურად გამოყენებელი. მუდამ საქმიანი
და მოფუსფუსე, მეზობლების დამრიგებელი, ნუგეშისმცემელი. თანდაყო-
ლილი ნიჭით იყო სახალხო მკურნალიც ან თვითონ უმზადებდა
ნებისმიერ ავადმყოფს შინაურ წამლებს, ან აძლევდა რჩევებს.

1975 წელს გავიდა პენსიაში. 2001 წელს გარდაიცვალა. დატოვა
თავისი ნაშრომ-ნარუდირევი ეზო-ბაღჩა, ერთი ქალიშვილი.

გვიანიძე ამირან მუხამედის ძე.

დაიბადა 1933 წელს ბათუმის რაიონის სოფელ ხერთვისში.

საშუალო განათლება მიიღო აჭარისწყლის საშუალო სკოლა-
ში რომელიც დაამთავრა 1951 წელს.

1951-1956 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის
პედაგოგიურ ინსტიტუტში გეოგრაფია-ბიოლოგიის
ფაკულტეტზე.

60-იანი წლების შემდეგ მუშაობდა ქედის
რაიონის სოფელ პირველი მაისის საშუალო
სკოლაში გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1972-1993 წლებში მუშაობდა აჭარისწყლის
საშუალო სკოლაში.

1993 წელს გავიდა პენსიაზე.

1995 წელს, 62 წლის ასაკში გარდაიცვალა. დატოვა ხუთი შვილი.

**გოგიშვილი ლიდა ევგენის ასული
გიორგაძე ალექსანდრა ივანეს ასული
გოგაძე ციალა ათენასეს ასული
ბებეშიძე შურა**

**დამენია გიორგი
დარჩია ეკატერინე (კატუშა) ლევარსის ასული
დოლიძე ბ.
დრობიშევა ზინა.**

დევაძე ხემიდ მერჯანის ძე

(საარქივო ჩანაწერით – ხემდინ დევაძე...)

დაიბადა 1930 წელს ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ აჭარისწყალზე. საშუალო სკოლა დაამთავრა იქვე. პედსასწავლებლის დამთავრების შემდეგ 1947 წლიდან მუშაობას იწყებს ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1949 წელს სწავლას აგრძელებს ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტზე, რომელსაც წარმატებით ამთავრებს, რის შემდეგაც 1953-1960 წლებში მუშაობდა სოფელ უჩაშბის, სოფელ ღორჯომის და შუახევის საშუალო სკოლებში.

1960-1963 წლებში ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ჯერ მათემატიკის კათედრის, შემდეგ კი ფიზიკის კათედრის უფროსი ლაბორანტი იყო.

1963-1967 წლებში ქ. ლენინგრადის გერცენის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის ასპირანტი.

1968 წელს იქვე წარმატებით დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია, რომლის დაცვამდე გამოაქვეყნა ცხრამეტი სამეცნიერო ნაშრომი. მიენიჭა ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა კანდიდატის წოდება.

1968 წლიდან გარდაცვალებამდე ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფიზიკა-მათემატიკის კათედრაზე ეჭირა ასისტენტის, უფროსი მასწავლებლის, ხოლო 1974 წლიდან დოცენტის თანამდებობა.

ბატონ ხემიდს არ დასცალდა ბევრი ჩანაფიქრისა და მეცნიერული კვლევების დამთავრება-განხორციელება. იგი სიკვდილამდე ემ-

სახურებოდა ქვეყანას და მშობლიურ კუთხეს, ხალხს შრომისმოყვარეობით, უანგაროდ, მისთვის ჩვეული გულისხმიერებით და ერთგულებით.

მონაწილეობას ღებულობდა საერთაშორისო-საკავშირო კონფერენციებსა და სიმპოზიუმებში. ჰქონდა გამოქვეყნებული 40-მდე სამეცნიერო ნაშრომი და სტატია.

სპეტაკი კომუნისტის, ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა კანდიდატის, დოცენტის, შესანიშნავი მოქალაქის, ახალგაზრდების უანგაროდამზრდელისა და დამრიგებლის, მიუკერძოებელი და უპრეტენზიო მეცნიერის სახელი და ნათელი ხსოვნა დიდხანს დარჩება მისი მრავალრიცხოვანი აღზრდილების, მეგობრების და კოლეგების გულში.

გარდაიცვალა 1986 წელს.

ბატონი ხემიდი სოფელ პირველ მაისში მოღვაწე პედაგოგების გორგილაძეების ერთერთი დის შუშანას მეუღლე იყო.

დატოვა ორი ვაჟი.

ანზორ დევაძე – სპეციალობით ეკონომისტი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი. ასწავლის ბათუმის პედაგოგიურ უნივერსიტეტში საერთაშორისო ურთიერთობათა კათედრაზე.

ავთანდილ დევაძე – პროფესიით მათემატიკოსი. არის ინჟინერი. მუშაობს ფირმა „მერკურის“ ინჟინრად.

დევაძე სულეიმან მემედის ძე

დეაღიძე შოთა დაუთის ძე

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში 1937 წელს 1 მაისს. აქვე დაამთავრა არასრულის საშუალო სკოლის 8 კლასი.

1957-1960 წელს გადიოდა სამხედრო სამსახურს.

1963 წელს ექსტერნად დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1963-1968 წელს სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ბიოლოგია-

გეოგრაფიის ფაკულტეტზე.

1969-1970 წლებში პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ასწავლიდა გეოგრაფიას. ამავე წელს იცვლება მისი შრომითი ბიოგრაფია – სამუშაოდ გადადის პარტიულ ორგანოებში.

მასზე ვრცლად მომდევნო წიგნში მაქვს მოთხრობილი.

იმედს ვიტოვებ მომდევნო წიგნიც საინტერესო იქნება, რადგანაც მასში აღნუსხული იქნებიან ცნობილი სახალხო ფუნქციონერები...

დეალიძე კუკური შოთას ძე

დეალიძე ნელი შოთას ასული

დაიბადა 1975 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1982-1992 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1996-2001 წლებში სწავლობს ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაწყებითი კლასების დაუსწრებელი განყოფილების ფაკულტეტზე.

1998 წელს იწყებს მუშაობას პირველი მაისის დაწყებით სკოლაში მასწავლებლად.

2003 წელს მუშაობას იწყებს ბათუმის სახელმწიფო კოლეჯში.

2007 წელს მუშაობას კვლავ აგრძელებს პირველი მაისის საჯარო სკოლაში კომპიუტერის მასწავლებლად, სადაც მუშაობს დღემდე...

დანელია გიორგი

დიასამიძე ავთანდილ ყედირის ძე

ავთანდილ (აბდულ) დიასამიძე დაიბადა სოფელ საღორეთში 1907 წელს.

1929 წელს დაამთავრა ქედის 7 წლიანი სასწავლებელი.

1938 წელს თბილისის №3 საცდელ-საწვინებელი საშუალო სკოლა, შემდეგ ქ. ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორიის ფაკულტეტი.

1938-1959 წლებში მოღვაწეობდა ქედის რაიონის რიგ სკოლებში დირექტორად და სხვადასხვა საგნების მასწავლებლად. მისი ნათქვამიდან ვიცით, რომ თითქმის ყველა საგანი უსწავლებია.

1958-1963 წლებში პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ასწავლიდა გერმანულ ენასა და ლიტერატურას, პარალელურად ამთავრებს ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის უცხო ენათა ფაკულტეტს გერმანული ენის სპეციალობით.

სიგელებთან და მადლობებთან ერთად მიღებული ჰქონდა „აჭარის ასსრ სკოლის დამსახურებული მასწავლებლის“ წოდება. ბატონი ავთანდილის სულში ბუდობდა პედაგოგიური გენი. მისი მიზანი და სურველი იყო მოსწავლის სწორად ფორმირება, მიზანმიმართული ცოდნის გადაცემა და უადრესად მაღალი ხარისხის ადამიანის ჩამოყალიბება. ამ მიმართებით სავსებით იმსახურებს იმ მადლობებს, რომელიც აღსაზრდელს უჩნდება აღმზრდელის მიმართ. მიუხედავად იმისა რომ ბიძა იყო ჩემი, არავითარი შეღავათით არ ვსარგებლობდი, პირიქით, ყოველნაირად და ყოველთვის ცდილობდა მაღალ დონეზე შემესწავლა გერმანული ენა. მიზანს აღწევდა თუნდაც იმით, რომ არც სახლში მელაპარაკებოდა ქართულად. ნამდვილად შევითვისე სასაუბრო ენა, მაგრამ თუ ვინმესთან ურთიერთობა არა აქვს ადამიანს, ენაც ავიწყდება, ასე და ამგვარად მეც მიმავიწყდა გერმანული ენა.

გარდაიცვალა 1972 წელს.

მე ასე ვფიქრობ იგი რესპუბლიკას დააკლდა, არათუ სოფელს და საგვარეულოს.

იგი იყო ფაქიზი სულის, მუდამ კონტად ჩაცმული, დინჯი მოსიარულეც და მოლაპარაკეც. მასთან სიახლოვით ადამიანი ყვე-

ლაფერს შეითვისებდა, რაც ცხოვრებას სჭირდება. როცა დიდება უნდა მოიძიოს ადამიანმა, მაშინ გამოცდლება ნიადაგი ამ ქვეყნად, თუმცა იგი განსვენებულიც დიდებაა ჩვენთვის...

ღიასამიძე მემედ ყედირის ძე

ღიასამიძე ამირან შაქირის ძე.

დაიბადა 1952 წელს ქედის რაიონის სოფელ ზენდიდში.

1969 წელს დაამთავრა ქედის საშუალო სკოლა.

1969-1974 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკულტურის ფაკულტეტზე.

1974-1978 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში და აგარის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში ფიზიკულტურის მასწავლებლად.

1978-1982 წლებში მუშაობდა ძენწმანის არასრულ საშუალო სკოლაში დირექტორად და ფიზიკულტურის მასწავლებლად.

1982-2005 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონის სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარედ.

2005-2009 წლებში მუშაობდა ბავშვთა და მოზარდთა სპორტული სკოლის დირექტორად.

2010 წლიდან მუშაობს ქედის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს წევრად და განათლების, კულტურისა და სპორტის თავმჯდომარედ.

2011 წელს მიენიჭა საქართველოს სპორტის დამსახურებული მუშაკის წოდება.

2012 წელს მიღწეული წარმატებების, პროფესიონალიზმისა და ადამიანურობის, მაღალი ზნეობისა და ჰუმანურობის დასტურად მიენიჭა საქართველოს პრეზიდენტის ჯილდო – ღირსების ორდენი.

სადაც კი იმუშავა, ყველგან დადებითად ახასიათებენ.

წინ კი ასპარეზობს.

დიასამიძე ომარ ომერის ძე

დაიბადა 1937 წელს ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ კიბეში.

1956 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1961 წელს დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქიმი-ბიოლოგიისა და სოფლის მეურნეობის ფაკულტეტი, რის შემდეგაც განაწილებით ხვდება ხულოს რაიონის სოფელ თხილვანის

საშუალო სკოლაში ქიმი-ბიოლოგიის მასწავლებლად და სასწავლო ნაწილის გამგედ.

ინსტიტუტიდან იგი ორჯერ იმყოფებოდა ყაშირი მიწების ასათვისებლად მივლინებაში.

1962-1963 წლებში იმყოფებოდა საბჭოთა არმიის რიგებში, საიდანაც დემობილიზებულ იქნა უმცროსი ლეიტენანტის წოდებით.

1963-1966 წლებში მუშაობდა აგარის 8 წლიან სკოლაში. იმავდროულად მუშა ახალგაზრდობის სადამოს სკოლის ქიმი-ბიოლოგიის მასწავლებლად.

ოლოგიის მასწავლებლად.

1966 წლიდან დღემდე მუშაობს „აწკესის“ საშუალო სკოლაში. პარალელურად მუშაობდა პირველი მაისის სკოლაში.

1973-1974 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონის პარტიის რაიკომში პარტიული აღრიცხვის სექტორში.

1985 წელს ინიშნება მახუნცეთის სკოლა-ინტერნატისა და პირველი მაისის საშუალო სკოლის ქიმიის მასწავლებლად.

1990 წლიდან პირველი მაისის სკოლიდან კვლავ „აწკესის“ სკოლაში ბრუნდება სადაც დღემდე მუშაობს.

ბატ. ომარი გამოირჩევა საგნის ღრმა ცოდნით. მისი მოსწავლეები სიყვარულით და სიხარულით იგონებენ მის მიერ გადაცემულ სასკოლო პროგრამას. თვითონ ბატონი ომარიც განსაკუთრებული სიყვარულით იგონებს, როგორც აგარელ, ისე პირველმაისელ წარჩინებულ მოსწავლეებს, რომლებმაც ასახელეს მასწავლებლებიც და სკოლაც.

ბატონი ომარი არის უმაღლესი კატეგორიის მასწავლებელი. მიღებული აქვს მადლობები, სიგელები და ჯილდოები. მისი ყვე-

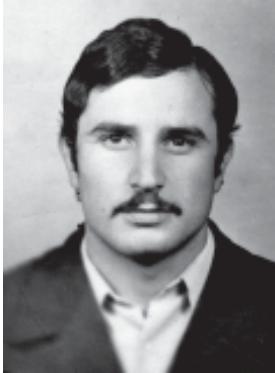
ლაზე დიდი ჯილდო, როგორც თვითონ აღიარებს, არის სასახელოდ აღზრდილი მოსწავლე და მათგან მიღებული მადლობა თუ დიმილით შეხვედრა.

გულდია მეგობრული და ალალი ადამიანია ბატონი ომარი, იმდენად ალალია, რომ, ოღონდ გამოჩნდეს მასზე აღმატებული ღირსეული ახალგაზრდა პედაგოგი და უყოყმანოდ დაუთმობს ადგილს. ბარაქალა შენს კაცობას ბატონო ომარ.

დიასამიძე აენი ხალითის ძე

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ზენდიდში 1950 წელს.

1957-1967 წლებში სწავლობდა დ. გურამიშვილის სახელობის ქედის საშუალო სკოლაში.

1967-1972 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში გეოგრაფიის ფაკულტეტზე რომელიც დაამთავრა წარმატებით.

1972 წელს განაწილებით, ასწავლის ოქტომბრის 8 წლიან სკოლაში ბიოლოგიას. იმავე წელს იწვევენ სამხედრო სამსახურში პირადი განცხადების საფუძველზე. დემობილიზების შემდეგ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ასწავლის გეოგრაფიას.

1984 წელს ნაყოფიერი მუშაობისთვის „განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშნით დააჯილდოვეს.

1989 წელს კი მიანიჭეს მასწავლებელ-მეთოდისტის წოდება.

1998 წელს ჩატარებულმა მასწავლებელთა ატესტაციამ უმაღლესი კატეგორია მიანიჭა. დღემდე ასწავლის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში. მას კოლეგები ახასიათებენ კარგად. სარგებლობს კარგი ავტორიტეტით. არის აკურატული, მეგობრული, კომუნიკაბელური და სარგებლობს საყოველთაო პატივისცემით და სიყვარულით. შვილებმა წარმატებით დაამთავრეს უნივერსიტეტი.

დევაძე ნაირა ზურაბის ასული

1962 წელს, მაისის თვეში, აჭარის ზღვისპირეთის ლამაზ სოფელ ურეს მოველინა მომავალი პედაგოგი ნაირა დევაძე.

1979 წელს დაამთავრა ქ. ბათუმის №13 საშუალო სკოლა.

1982-1986 წლებში სწავლობს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში დაწვებითი განათლების ფაკულტეტზე. წარჩინებულ მასწავლებელს ანაწილებენ პირველი მაისის დაწვებით სკოლაში.

1986-1988 წლებში, დაწვებით სკოლაში მუშაობის პერიოდში საღორეთელთა პატივისცემა და სიყვარული დაიმსახურა, იყო ღირსეული მასწავლებელი, ისინი, ვინც მის ხელში დაფრთიანდნენ სიყვარულით ისხენებენ.

1988-1989 წლებში ასწავლიდა სოფელ მახოს საშუალო სკოლის დაწვებით კლასებს.

1989-1993 წლებში მუშაობს სოფელ ინჯალოს არასრულ საშუალო სკოლაში, სადაც თითქმის დაასრულა პედაგოგიური მოღვაწეობაც. ამჟამად დიასახლისია.

ყოფილი კოლეგები გამოარჩევენ მის პროფესიონალიზმს, ბავშვებთან გულთბილ, მეგობრულ დამოკიდებულებას, რაც აუცილებელი მახასიათებელია მოზარდი თაობის პიროვნებად ჩამოყალიბებაში. იგი ძალიან თავმდაბალია, მორიდებული და თანაც მუდამ მომღიმარი, თუმცა მისი მთავარი თვისებაა – უპრეტენზიოება, რაც ამაღლებს მეგობრების, ნაცნობების და საზოგადოების თვალში. იმუშავებს მასწავლებლად თუ არა, მწამს იგი ასეთად დარჩება ცხოვრებაში.

გადიმებულნი და ლამაზი ყოფილიყოს შენი ცხოვრება...

დევაძე გუგული დავითის ასული

დაიბადა 1936 წელს, 22 აპრილს სოფელ აგარაში, დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1955-1966 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტი-

ტუტში ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. დამთავრების შემდეგ მუშაობა დაიწყო პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, ისტორიისა და ქართული ენა ლიტერატურის მასწავლებლად.

1962-1997 წლებში ღირექტორის მოადგილეა სასწავლო-აღმზრდელობით დარგში.

1980-1981 წლებში იყო ღირექტორის მოვალეობის შემსრულებელიც. ამჟამად პენსიონერია და ოჯახური საქმეებითაა დაკავებული. ჰყავს პედაგოგი მეუღლე და სამი შვილი უმაღლესი განათლებით.

მეათე-მეთერთმეტე კლასებში იყო ჩემი მასწავლებელი.

ქალბატონი გუგული გამოირჩეოდა აკურატულობით, საგნის ზედმიწევნით ანალიზის უნარით, გულში ჩამწვლომი საუბრით და ხანდახან ზედმეტი სიმკაცრითაც. ბუნებრივია, ყველა მონაცემი უნდა ახასიათებდეს ადამიანს, მითუმეტეს მასწავლებელს და მასთან ერთად მოსწავლის შესაძლებლობების გამოფენა და სწორად დაკვალიანებაც, რომელიც კარგად გამოსდიოდა ქალბატონ გუგულის. ერთია, რომ ზედმეტი სიმკაცრე ასე თუ ისე არ მოსწონდათ აღსაზრდელებს... დრო კი თავის დაღს ასვამს ბუნების გაჩენილებს და იმ შორეულ მოგონებების გაელვებაში ჩვენი ცხოვრებისეული სიმკაცრეც ისახება. რაც ასე თუ ისე ადამიანს დაანათლა მამაზეციერმა, ამიტომ ყველა ნაბიჯი, გათვლილიც და გაუთვლელიც, ცოტად თუ ბევრად გამართლებულიცაა. სწორედ ამ გათვლა ვერგათვლამ აქცია ქალბატონი გუგული ნამდვილ პედაგოგად, რომლის არმზრდელობითმა მოღვაწეობამ უფრო შვილებში ჰპოვა ასახვა.

ჯანმრთელობა და დიდხანს სიცოცხლე.

**დევაძე დარეჯან რიზალის ასული
დავითაძე გიორგი
დუმბაძე მერი
დარახველიძე მ.**

**დარსაველიძე ალექსანდრე ივანეს ძე
ებრალიძე თამარ (საშა)
ვაშალომიძე გუგული კაპიტონის ასული
ვაშაყმაძე გუგული ხუსეინის ასული**

ვარშანიძე ავთანდილ მუსტაფის ძე

დაიბადა 1937 წელს ქედის რაიონის სოფელ ზუნდაგაში.

1954 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1955-1958 წლებში იმყოფებოდა სამხედრო არმიის რიგებში.

1958-1963 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ბუნებისმეტყველება-გეოგრაფიის ფაკულტეტზე.

1963-1968 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1968 წლიდან მუშაობდა ქედის რაიონის პარტიული კაბინეტის გამგედ.

წლების განმავლობაში მუშაობდა ქ. ბათუმის თევზკომბინატის კადრების განყოფილების გამგედ.

გარდაიცვალა 1982 წელს.

ავთანდილ ვარშანიძე იყო უაღრესად პატიოსანი, კეთილშობილი და კეთილსინდისიერი ადამიანი. სადაც კი მუშაობდა, ყველგან ენერგიული, ერთგული და უმწიკვლო მუშაკის სახელი დატოვა. იყო თავისი პროფესიის ზედმიწევნით მცოდნე. მასწავლებლებსა და მოსწავლეთა შორის სიყვარულითა და კარგი ავტორიტეტით სარგებლობდა. ასევე კარგი ავტორიტეტითა და ნდობით სარგებლობდა სოფელ პირველი მაისის მცხოვრებლებში, პარტიულ ამხანაგებში, მეგობრებში და ფართო საზოგადოებაში.

მისი უმწიკვლო რეპუტაცია, დინჯი იერი, მოზომილი იუმორი და გონებაბახვილობა მარად დარჩება ახლობლების გულებში.

P.S. ბატონი ავთანდილი და ნოდარ ქაჯაია ერთად მუშაობდნენ პირველი მაისის სკოლაში, ერთად მოვიდნენისინი. ბატონ ნოდარზე თავის ადგილას აღვწერ, ავთანდილ მასწავლებელზე კი მინდა დავამატო უცნაურობა, რომელიც მის სახეზე იყო აღბეჭდილი და მოსვენებას არ მამღვედა. თითქოს ხიფათი სდევდა.

მოსვლის უმაღ ჩვენი სიყვარული დაიმსახურა, მაგრამ ქცევაში რაღაც სვედისმაგვარი რამ შეიმჩნეოდა. მისვლა-მოსვლაში ყოველთვის სადღაც იმზირებოდა, თითქოს რაღაცა უჩინარს ხედავდა და ერთი შეხედვით მოღუშულის იერი ჰქონდა. ყოველთვის მიკვირდა მისი ასეთი უცნაურობა – თითქოს ვიდაცას თუ რაღაცას ელოდა. რაც ჩვენგან წავიდა, ერთხელაც არ შევხვედრილვარ... ის უცნაურობა კი... ალბათ ქვეშეცნეულად გრძნობდა სიცოცხლის ხანმოკლეობას. ვაი, რომ ჩემი მაშინდელი „დიაგნოზი“ ახდა... ვხვდებოდი რაღაცას... საუკუნო სასუფეველი...

ზენაიშვილი ეკატერინე (კატუშა)

**თოდუა ელენე (თამარ) ლე-
ვანტის ასული.**

თამარ თოდუა დაიბადა 1914 წელს ჩოხატაურის რაიონის სოფელ კოხნარში. სწავლობდა კოხნარის სკოლაში, რომელიც დაამთავრა 1933 წელს.

1934 წელს, მობილიზაციის წესის თანახმად, გადაყვანილ იქნა ჩოხატაურის რაიონის სოციალური უზრუნველყოფის განყოფილება-

ის გამგედ. რამდენიმე ხნის შემდეგ თავისი მოთხოვნის საფუძველზე გადაიყვანეს ჩაისუბნის 7 წლიანი სკოლის გამგე-მასწავლებლად. (უცნობია აჭარის თუ ჩოხატაურის).

1939 წელს სწავლა გააგრძელა ბათუმის სამასწავლებლო ინსტიტუტში გეოგრაფიის ფაკულტეტზე, რომელიც დაამთავრა 1942 წელს. ინსტიტუტიდან პირდაპირ აგზავნიან ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის 7 წლიანი სკოლის დირექტორად.

1944 წლის 15 აგვისტოდან გადაჰყავთ ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ მახვილაურის სკოლის დირექტორად, სადაც იღვწოდა სიცოცხლის ბოლომდე. ქალბატონი თამარი მოწოდებით პედაგოგთა რიცხვს მიეკუთვნებოდა. იგი იღვწოდა განათლების საქმის ერთგულებით, სკოლის ცხოვრებით. 52 წლიანი მოღვაწეობის განმავლობაში ბევრი ტკბილ-მწარეც უნახავს, მაგრამ ყოველთვის მოწოდების სიმალეზე იღვა.

1939 წლიდან სკკპ. წევრია. იყო პიონერული მოძრაობის აჭარის საოლქო ბიუროს მდივანი, კომკავშირული მოძრაობის ვეტერანი. წარჩინებული პედაგოგი. მიღებული აქვს უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელი.

1975 წელს მიიღო მედალი 1941-1945 წლების სამამულო ომში, ზურგში მამაცური შრომისათვის.

ქალბატონმა თამარმა ბედი დაუკავშირა პირველი მაისის შეიღწეულ სკოლაში მოვლინებულ პედაგოგს – მამია ცქვიტიშვილს. რომელთან ერთადაც შეხმატკბილებულად გალია მთელი სიცოცხლე. სადაც კი უმოღვაწია, მადლიერებითა და დიდი პატივისცემით იხსენიებენ მისი აღზრდილები, პედაგოგები და ჩვეულებრივი მოქალაქეები. მისი ხსოვნა დიდხანს დარჩება სკოლასა თუ საზოგადოებაში.

1970-იან წლებში მქონდა ბედნიერება პირადად გაცნობოდი ამ ღვთისწიერ ადამიანს, მაგრამ მაშინ რას ვიფიქრებდი, თუ მის შესახებ ბიოგრაფიულ ჩანაწერს გაეაკეთებდი. გულთან ვერ მივიტანე მისდამი დამოკიდებულება, რაც სანანებლად გამიხდა კიდევ. პირად საუბარში უფრო მეტს მივალწევდი.

საჯარო ბიბლიოთეკის, დამუშავების განყოფილებაში შეეხვდი

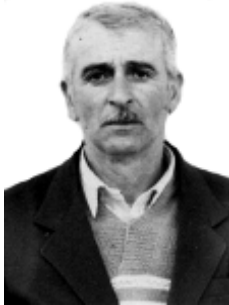
ქალბატონ თამარს. დიდხანს მათვალყურა და შემდეგ შემეკითხა, თუ საიდან ვიყავი. ქედა რომ გუხსენე, პირველმაისელი იქნებოი მითხრა. გავიკვირვე, მიმიხვდა და კვლავ მითხრა „პირველმაისელებს იერთო ვცნობო“. „თამარ მასწავლებელი მოიკითხე და გეტყვიან ვინ ვარო.“ ეს იყო და ეს მეტი აღარ შევხვედრილვარ, მაგრამ ჩემთვის შთამბეჭდავი იყო მისი სიტყვები – იერთო ვცნობო იქაურებსო.

მართლა ვინანე, როცა წიგნის წერა დავიწყვე, მაგრამ ისევე უნდა გავიმეორო – არაფერს ვფიქრობდი მაშინ მსგაესს. საკუთარი თავის გასაჭირიც მქონდა, არ მიკითხავს, თუ სად მოდგაწეობდა...

...ბუმბული ყოფილიყოს ის მადლიანი მიწა, რომელმაც შეგიფარა ძვირფასო თამარ-მასწავლებელო...

თებიძე ნიკოლოზ ახმედის ძე

დაიბადა 1936 წელს ქედის რაიონის პირველ მაისში.

1944-1954 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში.

1954-1955 წლებში სწავლას აგრძელებს მახუნცეთის საშუალო სკოლაში.

1956 წელს სკლადაუმთავრებელი გაიწვიეს საბჭოთა არმიის რიგებში.

1959 წელს დემობილიზების შემდეგ სწავლას აგრძელებს ქ. წულუკიძის №9 პროფესიულ-ტექნიკურ სასწავლებელში მანქანა-ტრაქტორების სპეციალობაზე.

1961 წელს ამთავრებს აღნიშნულ სასწავლებელს, ბრუნდება სოფელში და მუშაობას იწყებს კოლმეურნეობაში ახლად მიღებულ ტრაქტორზე. ტრაქტორის მიღებამ დიდი სიხარული გამოიწვია მცხოვრებლებში.

1961-1962 წლებში ექსტერნის წესით იღებს საშუალო განათლების ატესტატს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში. უნდა ავლნიშნო რომ, იმ დროის სკოლის დირექტორმა რევაზ (რეჯე) ფარსენაძემ ძალიან კარგი საქმე გააკეთა, პირველ მაისში რომ ექსტერნული სწავლება შემოიღო. იმდენად კარგი, რომ თუმცა მაშინ გვიკვირდა გემის კაპიტანს

თუ რისთვის სჭირდებოდა საშუალო განათლების ატესტატი, თურმე აუცილებელი ყოფილა შემდეგში უმაღლესის სასწავლებლისათვის.

1968-1973 წლებში ნიკოლოზი მუშაობდა სატყეო მეურნეობაში.

1973-1980 წლებში იყო არასაუწყებო დაცვის მუშაკი.

1980-1987 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში თავისი სპეციალობით – ასწავლიდა მანქანა-ტრაქტორების მართვას და გამოყენებას.

ერთი პერიოდი, 1963-1964 წლებში, პირველი მაისის საშუალო სკოლაში უბრალოდ, ინსტრუქტაჟს გეიტარებდა, როგორც პრაქტიკოსი, თუმცა შტატზე არ ყოფილა, რომ ვთქვათ – ხათრით, თორემ ჩვენ, საწარმოო სწავლებიანი კლასები სოფლის მეურნეობაში გამოსაყენებელ ყველა მანქანა-დანადგარს ვსწავლობდით.

ამგვარად, ვინაიდან კოლმეურნეობას ჰყავდა ტრაქტორი პრაქტიკას გავდიოდით.

1987-1993 წლებში, ლიკვიდაციამდე მუშაობდა სარაიონოთაშორისო ცხოველმრეწვეში. გარდაიცვალა 2012 წელს.

თებიძე ნაზი ილიას ასული

ოჯახები, რომელთაც საამაყო აქვთ სწავლულების რაოდენობის მიხედვით პირველ მაისში, ნამდვილად ეთქმით სიტყვა ხალხისა და სამშობლოს წინაშე. ერთ ერთი ილია თებიძის ოჯახია.

ნაზი თებიძე დაიბადა 1975 წელს.

1981 წელს შევიდა ქედის საშუალო სკოლაში.

1991 წელს დაამთავრა აღნიშნული სკოლა.

1993-1994 წლებში მუშაობდა სოფელ აგარის არასრულ საშუალო სკოლაში ქიმიკ-ბიოლოგიის მასწავლებლად.

1994-1999 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ქიმიკ-ბიოლოგიის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაში.

ფილმებაზე.

1994 წლიდან მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ქიმია-ბიოლოგიის მასწავლებლად.

სწავლებაში იყენებს როგორც მეთოდურ სახელმძღვანელოებს, ისე უფროსი კოლეგების მდიდარ გამოცდილებებს. პედაგოგიკტივში სარგებლობს კარგი ავტორიტეტით რაც მისი იმიჯისა და დახელოვნების ერთერთი წინამძღვარია.

შესანიშნავად მოწყობილი კაბინეტ-ლაბორატორიით დიახაც იწონებს თავს როგორც სკოლა, ისე თავადაც. მისი ასხნილი გაკვეთილები გამოირჩევა კლასგარეშე სახელმძღვანელოებიდან ამოკრებილი, გამდიდრებული და გამრავალფეროვნებული თემებით.

სანიმუშო ოჯახის შვილი, თავადაც სანიმუშო პედაგოგია, გაჰყვა მამის კვალს და ბავშვების ფორმირებაში თავისი ღირსეული წვლილი შეაქვს.

დაოჯახებთან დაკავშირებით გადავიდა ქედის საჯარო სკოლაში, სადაც ასწავლის დღემდე.

თებიძე ილია მემედის ძე

დაიბადა 1940 წელს ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში.

1958 წელში დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1960 წელს გაიარა ქედის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის საბუხჰალტრო აღრიცხვის სრული კურსი.

1971 წელს დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორიის ფაკულტეტი. წლების განმავლობაში ისტორიას ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1997 წლიდან მუშაობდა ქედის საშუალო სკოლის დირექტორად. წლების განმავლობაში თანაც დიდხანს იმყოფებოდა პარტიულ სამუშაოზე. ბატონ ილიას სრულყოფილი ბიოგრაფია მომდევნო წიგნში შევა.

თებიძე რეზო მემელის

დაიბადა 1946 წელს ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში.

1965 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1966-1971 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1965-1969 წლებში მუშაობდა კოლმეურნეობის რიგით წევრად.

1970-1971 წლებში მუშაობდა რაიონულ გაზეთ „კოლმეურნეს“ რედაქციაში ლიტმუშაკად.

1970 წლის 1 სექტემბრიდან მუშაობას იწყებს კოლოტაურის 8 წლიან სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

1980 წელს გადადის სამუშაოდ ძენწმანის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1980 წელს ინიშნება რაიონის განათლების განყოფილებაში ფილმთეკის გამგედ და პარალელურად ასწავლის აგარის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1993 წლიდან ასწავლის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში. რეზო თებიძე აღიარებული პოეტია, რამდენიმე პოეტური კრებულის ავტორია. მისი პირველი ლექსი ქედის რაიონულმა გაზეთმა „კოლმეურნემ“ 1966 წელს დაბეჭდა. მის შემდეგ იბეჭდება პერიოდულ გამოცემებში.

2004 წელში გამოსცა ლექსების კრებული „შავი პაპირუსი“. წინ ფართო გზებია.

P.S. ვრცლად მისი ბიოგრაფიული მონაცემები მომდევნო წიგნში შევა.

თებიძე შალვა აბდულის ძე

თუ სადმე ძლიერ მათემატიკოსს ახსენებენ, ერთერთი მათგანი შალვა თებიძეცაა. იგი ძალზე ნიჭიერი და საგნის სიღრმისეული

მცოდნეა. კარგად მოგეხსენებათ, მათემატიკას ზედაპირული ცოდნა არ უყვარს. თავადაც უყვარს თქმა – რაც მსუბუქია, ის ტივტივებსო და მართლაც, არ არსებობს მათემატიკა ზედაპირული ცოდნით.

შ. თებიძე დაიბადა 1938 წელს, თიბათვეში. პირველი მაისის არასრული საშუალო სკოლა დაამთავრა 1953 წელს და სწავლა გააგრძელა ქედის რაიონის პედაგოგიურ ტექნიკუმში.

1955 წელს სასწავლებლის გაუქმების გამო გადავიდა ხულოს პედაგოგიურ ტექნიკუმში. რომელიც დაამთავრა 1958 წელს. იმავე წელს გაიწვიეს სამხედრო სამსახურში. არმიულმა ცხოვრებამ საბჭოთა კავშირის ყველაზე სამხრეთ წერტილში ქალაქ კუმკაში მოახვედრა, სადაც გაიარა სამხედრო სასწავლებელი და წლების განმავლობაში სამეთაურო თეჯირთად იღვა. მიენიჭა ლეიტენანტის წოდება და იქვე მიიღეს სკკპ რიგებში. სიხარულით იგონებს იმ წლებს, როცა პარტიის ბილეთი თავად მარშალმა ბუდიონიმ გადასცა.

1961 წელს ასწავლიდა აგარაში. პარალელურად სწავლა გააგრძელა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1963 წელს დაინიშნა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1965 წელს დაამთავრა პედინსტიტუტი.

1972 წელს იგი ღირსად ცნეს პარტიული სამუშაოსთვის და აირჩიეს პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარედ, სადაც დაჰყო 1980 წლამდე, საიდანაც გადაიყვანეს პირველი მაისის გაერთიანებული კოლმეურნეობის გამგეობის თავმჯდომარედ. მოვალეობას პირნათლად ასრულებდა 1984 წლამდე.

1984 წელში ინიშნება მახუნცეთის სკოლა-ინტერნატში მასწავლებლად, ხოლო რამდენიმე თვეში ისევ გადაჰყავთ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, სადაც დღემდე მოღვაწეობს.

წლების მანძილზე მისი საზოგადოებრივი დავალება იყო პროპაგანდისტობა. 5 შვილიდან ოთხმა დაამთავრა უმაღლესი სასწავლებელი. ორი ქალიშვილი მასწავლებელია, ორი ვაჟი კი შორეული ნაოსნობის მეზღვაურები. ყველა სამშობლოს საკეთილდღეოდ იბრძვის.

თებიძე სულიკო მურადის ძე

სოფელ პირველ მაისს (ადრე საღორეთს) არასოდეს აკლდა ღირსეული მამულიშვილები და მათი ღირსეული საქმის სახალხო ასპარეზზე წარმოჩენა. ბევრჯერ მიწვევს ერთიდაიგივე სიტყვების

გამეორება წიგნში მათი წარმოჩენისას. რა ვუყოთ მერე – ზოგს თითქმის იდენტური ნაბიჯები აქვს გავლილი საზოგადოებრივ ასპარეზზე, რა თქმა უნდა განსხვავებული ბიოგრაფიებით, მაგრამ სრულიად ერთნაირი მისწრაფებებით და სულისკვეთებით – ემსახურათ სახელოვნად, უმწიკვლოდ და შორს გაეთქვათ ედიდებინოთ დიდი ისტორიული წარსულის მქონე სოფელი, დაემკვიდრებინათ

სოფლისთვის ის სახელი, რასაც იმსახურებს ბედკრული საქართველოს არცთუ მცირედ ბედკრულ ისტორიაში. ღირსეულები კი ნამდვილად თითზე ჩამოსათვლელელები არიან, თუმცა ვინც ამ წიგნში შევიდა ცოტად თუ ბევრად ამაყად იდგნენ ამ კვარცხლბეკზე რომელსაც ჰქვია სამშობლო და ღირსება. ზოგს ნარ-ეკლიანი გზა აქვს გავლილი, ზოგმა საბჭოთა პერიოდის აუკარგიან გზებზე გამოიჯეკა, ზოგი კი შრომითმა მიღწევებმა აიყვანა იერარქიის უმაღლეს საფეხურზე. კიდევ ვიტყვი – ყველა მათგანი თვალისწინივით უფროსი ილდებოდა კუთხის თუ სოფლის სახელს.

ერთერთი ამათგანია სულიკო თებიძეც.

საქმემან შენმან გამოგაჩინოს – იტყვიან. სწორედ თავისი საქმიანობით გაიკვლია გზა, რომელიც დროის შესაფერისად იავარდნაფენი მართლაც არ ჰქონია და ასევე რთულ, სახელმწიფოს ფორმირების პერიოდში მოხვდა იმ კიბეზე, რომლის საფეხურები სწავლა-განათლების სიწმინდეს კიდევ უფრო ამაღლებს.

დაიბადა 1964 წელს ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში.

1971 წელს სწავლას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1978 წელს სწავლას აგრძელებს ქ. ბათუმის ფიზიკა-მათემატიკურ (სალიბაურის) სკოლა-ინტერნატში.

1981-1986 წლებში სწავლობს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1986-1991 წლებში მუშაობდა წონიარისის, დაბა ქედის, პირველი მაისის საშუალო სკოლებში მათემატიკისა და ინფორმატიკის მასწავლებლად. იყო ინფორმატიკისა და გამოთვლითი ტექნიკის საფუძვლებში რაიონის მთავარი სპეციალისტი. ამავდროულად არის ქედის რაიონის ახალგაზრდა პედაგოგთა რაიონული საბჭოს თავმჯდომარე.

1991-1998 წლებში მუშაობდა აჭარის (გონიოს) კოოპერაციული ინსტიტუტის მათემატიკის კათედრის უფროს მასწავლებლად, დაწყებითი პედაგოგიური განათლების კათედრის გამგედ, მათემატიკის კათედრის გამგედ.

1991 წლიდან პარალელურად მუშაობდა ქ. ბათუმის №26 საშუალო სკოლაში (ახლა მე-14-ე) მათემატიკის მასწავლებლად.

2005-2006 წლებში ამავე სკოლის დირექტორის მოვალეობის შემსრულებლად.

2006 წელს გადაჰყავთ №2 საჯარო სკოლის დირექტორად.

2007-2008 წლებში ამავე სკოლაში მუშაობს მათემატიკის მასწავლებლად.

2008-2011 წლებში მუშაობს ქ. ბათუმის №18 საჯარო სკოლის დირექტორად.

2012 წლის ნოემბრიდან მუშაობს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის პირველ მოადგილედ.

მიღებული აქვს უამრავი ქებისიგელი, საპატიო სიგელები, ლაურეატი მასწავლებლის წოდება – მოსწავლეებთან მიღწეული წარმატებებისათვის. ორჯერ მიღებული აქვს სოროსის გრანტი.

ჰყავს ოჯახი.

ერთი შეხედვით თითქმის მცირე ბიოგრაფიის მქონეა, როგორც თავად თვლის, და ასევე არ მიაჩნია თავი წიგნში მოხვედრისათვის შესაფერისად, თუმცა მის მიერ განვლილი გზა მეტყველებს, რომ აჭარის განათლების პირველ კომისარს, საღორეთელ ბატონ სელმანს ღირსეული გამგრძელებელი გამოუჩნდა სოფლიდან და თავისებურ, საღორეთულ ჭაპანს ეწევა განათლების სისტემაში სიახლეებ-

ის შეტანისა და ცხოვრების გაუმჯობესებისათვის.

წინ დიდი ასპარეზია და იმედია ყველა ნაბიჯი გამართლებული, წარმატებული და მშობელი ხალხის საკეთილდღეო სამსახურში ღირსეულად იქნება შეფასებული მომავალშიც.

თებიძე ზურაბ აბდულის ძე

დაიბადა 1938 წელს სოფელ პირველ მაისში. აქვე დაამთავრა არასრული საშუალო სკოლა და 1952 წელში სწავლა გააგრძელა ხულოს პედაგოგიურ ტექნიკუმში.

1957 წელს პედტექნიკუმის დამთავრების შემდეგ ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1958-1961 წლებში გადიოდა სამხედრო სამსახურს.

1961-1966 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორია-ქარტული ენა და ლიტერატურის ფაკულტეტზე.

1966-1972 წლებში იყო კოლოტაურის 8 წლიანი სკოლის დირექტორი.

1970 წელს გადავიდა ქ. ბათუმში საცხოვრებლად. წლების განმავლობაში მუშაობდა ბათუმის წყალკანალტრესტში. იყო №2 წყალსაქაჩის უფროსი. ასწავლიდა ბათუმის სავაჭრო პროფესიულ – ტექნიკურ სასწავლებელში.

1987 წელს მოულოდნელად გარდაიცვალა.

უანგარო, უპრეტენზიო, ჭკვიანი დამრიგებელი. სტუმართმოყვარე, სიახლის მოტრფიალე, ოჯახის და მეგობრების ერთგული, პატიოსანი მოღვაწე, საოცარი ოხუნჯი და კარგი თამადა, ენაკვიმატი და მხიარულების მოყვარე – ასეთად დარჩა იგი ახლობლებისა და ნაცნობ მეგობრების ხსოვნაში.

თებიძე ინეზა შალვას ასული

დაიბადა 1973 წელს ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში. 1990 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1996 წელს დაამთავრა აჭარის კოოპერატიული ინსტიტუტის ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი.

სწავლის პერიოდში მუშაობდა აგარისა და კოლოტაურის 8 წლიან სკოლებში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

1997 წელს ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლის დაწყებით კლასებში რუსულ ენას.

2003 წლიდან ასწავლის პირველი მაისის დაწყებით სკოლაში.

თებიძე დონარი შალვას ასული.

დაიბადა 1979 წელს სოფელ პირველ მაისში, პედაგოგის ოჯახში. 1986-1997 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

იყო ნიჭიერი მოსწავლე, ზრდილობიანი და დისციპლინირებული.

1999-2004 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორიის ფაკულტეტზე.

2005 წელში მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალოს სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

2012 წელს გადავიდა საცხოვრებლად მარტყოფში.

პედაგოგიურ კოლექტივში და მეგობრების წრეში სარგებლობდა კარგი ავტორიტეტით.

პედაგოგ მამისა და აღმზრდელი მასწავლებლების გვერდით ცოდნის ტაძრის ფართო შარავზეას მიუყვება ერთი ალალი, უანგარო და

შუბლნათელი პედაგოგი, რომლის კეთილშობილებისა ნამდვილად გვჯერა მის თანასოფლელებს. ვიცით რომ ყველგან გაიტანს ლელოს.

თებიძე ემინე ისრაფილის ასული

დაიბადა 1961 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1979 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1979-1981 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის კოლმეურნეობაში რიგით წევრად.

1981-1992 წლებში იყო ქ. ქუთაისის მოსამზადებელი განყოფილების სტუდენტი.

1982-1986 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში დაწყებითი ფაკულტეტის დღის განყოფილებაზე.

1986 წლიდან მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად.

თოხაძე სიმონ.

თოდრია ნინა

თედორაძე ნათელა

კოტრიკაძე ეკატერინე (კატუშა)

კვირიკველია თამარ შამშეს ასული

კანდელაკი ია სევერიანეს ასული

კილასონია ვენერა ლუკას ასული

კეშელავა ნინა

კახიძე ხასან ხუსეინის ძე

დაიბადა 1909 წელს ქობულეთის რაიონის სოფელ ზედა სამებაში, მრავალშვილიან ოჯახში. თორმეტ და-ძმებში მეთერთმეტე დის ტყუპისცალია.

1916-1926 წლებში ამთავრებს საშუალო სკოლას, რის შემდეგაც მთავრობის დადგენილების საფუძველზე უპრობლემოდ შეუღ-

ია ბათუმის პედ-ინსტიტუტის კარები.

1926-1931 წლებში ამთავრებს პედაგოგიური ინსტიტუტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტს.

1931 წელს განაწილებით აგზავნიან მაღალმთიანეთში, კერძოდ ხულოს რაიონის ბოლო სოფელ დანისპარაულში და ინიშნება სკოლის დირექტორად. ამავე სკოლაში ასწავლიდა მასწავლებელი თინა გოგუაძე. სულ მალე ხასანმა და თინამ ამ სოფელში იქორწინეს, რის შემდეგაც ახალი ცოლ-ქმარი გადმოჰყავთ ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1939-1941 წლებში ასწავლიდნენ სოფელ პირველ მაისში. საარქივო დოკუმენტებით ხასან კახიძე ამ სკოლის დირექტორია. მისი დირექტორობის მომსწრე ადამიანები დღესაც იგონებენ ამ კეთილ ადამიანებს, რომლებმაც ორი წლის მანძილზე მათი სიყვარული დაიმსახურეს.

1941 წელს ხასან კახიძე მშობლიურ სოფელ ზედა სამებაში გადაჰყავთ. სადაც მას ნიშნავენ 7-წლიანი სკოლის დირექტორად. მალე ხასანს სამამულო ომის ფრონტზე აგზავნიან. დატოვა ფეხმძიმე მეუღლე, რომლის მშობიარობის შემდეგ მთავრობის მითითების თანახმად ფრონტიდან ათავისუფლებენ და ბრუნდება თავის სოფელში.

1941-1958 წლებში იყო ამ სკოლის დირექტორი.

1958-1972 წლებში იმ სკოლაში ასწავლიდა მხოლოდ მათემატიკას.

1944-1988 წლებში იყო სკკპ წევრი.

გარდაიცვალა 1992 წელს.

აღსანიშნავია, რომ პედაგოგი მშობლების ოთხივე შვილი უმაღლესი განათლებით არიან, მათგან ერთი ქალიშვილი – მზემზემ კახიძე ზედა სამების საშუალო სკოლის დირექტორია 1986 წლიდან და ასწავლის დღემდე.

ხასან კახიძის ოჯახი სამართლიანად ზეიმობს მასწავლებელთა დინასტიურობით. არა მარტო შვილები, შვილიშვილებიც უმაღლესდამთავრებულები არიან და შემომატკეული რძლებიც.

დღეგრძელობა და წინსვლა ყველა წევრს ხალხის სამსახურში.

**კაცაძე მიხეილ
კალანდაძე მერი
კალანდარიშვილი ლიზა
კალანდარიშვილი მერი დიომიდეს ასული
კუტუბიძე ვალერიან ირაკლის ძე
კუპრაძე ლია**

კონცელიძე ვლადიმერ მეგლუდის ძე

დაიბადა სოფ. კოლოტაურში, უბან ორთახოხნას, 1950 წელს.

დაწყებითი განათლება მიიღო კოლოტაურის სკოლაში, საიდანაც გადავიდა „აწჰესის“ სკოლა-ინტერნატში. საშუალო სკოლას ამთავრებს პირველ მაისში 1966 წელს.

1966-1968 წლებში მუშაობდა „აწჰესის“ სათავეზე რიგით მუშად.

1969-1970 წლებში გადიოდა სამხედრო სამსახურს ქ. თბილისში, იყო ზემდეგი, მეთაურობდა ასეულს. დემობილიზებულია ლეიტენანტის ჩინით.

1970 წელს „აწჰესის“ სათავეზე იწყებს მუშაობას ელექტრომონტიორად. აქედან აგზავნიან ტურისტად პოლონეთში კომკავშირული ხაზით.

1974 წელს მუშაობას იწყებს ხელვაჩაურის სატყეო მეურნეობაში, ფართო მოხმარების საამქროში სხვადასხვა ხელობაზე.

1975-1980 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, გეოგრაფიის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1979 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითი სამხედრო მომზადების ხელმძღვანელად. შეთავსებით მუშაობდა ფიზ-აღზრდის მასწავლებლადაც. პედაგოგიურ სფეროში ზედმიწევნით აქტიური და პუნქტუალური, გამოირჩეოდა ღრმა ერუდიციით, საქმის ძირფესვიანად ცოდნით. თავდადებამ წარ-

მატებაც მოუტანა – იყო ლაურეატი მასწავლებელი. სასწავლო აღმზრდელობით საქმიანობაში მოპოვებული წარმატებებისათვის დაჯილდოებული იყო სიგელებით. ფეხბურთისა და ორივე სქესის კალათბურთელთა სპორტულ ასპარეზობებში მიღებული წარმატებისათვის დაჯილდოებული იყო ჯილდოთი და საპატიო სიგელით. რაიონში ტექნიკურ საშუალებათა გამოყენების წრის ხელმძღვანელად იყო დანიშნული განათლების განყოფილების მიერ და კარგი მუშაობისთვის მიღებული ჰქონდა ფულადი ჯილდო 150 მანეთის ოდენობით და სხვა საჩუქარი. იყო პირველი კატეგორიის სამხედრო მასწავლებელი, კაპიტნის ჩინით.

ბატონი ვლადიმერი იყო დისციპლინირებული, კულტურული, ინტელექტუალური, კონტაქტური პიროვნება. დინჯი და საინტერესო მოსაუბრე, იუმორის ნიჭით დაჯილდოებული. ასაკის მიუხედავად საოცრად ხალისიანი. მისთვის არ არსებობდა სიტყვები – არ ვიცი, არ შემიძლია, არ მცალია, მეზარება. იყო პურმარილიანი, ენაწყლიანი სუფერის წინამძღოლი. ცხოვრებას უყურებდა საღი თვალით. იყო რეალისტი. არ უყვარდა ტყუილი, სძულდა ორპირები და ორგული ადამიანები. ყოველგვარი წამოწყების შუაგულში იყო და თავადაც ინიციატორობდა. აფასებდნენ და თვითონაც აფასებდა გარშემომყოფთ. რაც მთავარია არ იყო დეპრესიული, მის გვერდში ყოფნა არასდროს მოგწყინდებოდა. იყო კარგი მეურნე. საკუთარი ხელით მოაშენა ვენახი და კივის კულტურა. ჰქონდა მინი მარკეტი და იყო არაჩვეულებრივი მოვაჭრე... და სწორედ ასეთმა ამადლებულმა პიროვნებამ არაკაცთა ყურადღება მიიქცია. 2005 წელს ავაზაკებმა თოფით იმსხვერპლეს.

მარადიული ხსოვნა...

კურცხალიძე ფატი

კოჩაძე მანანა ჯემალის ასული

დაიბადა 1968 წელს ქ. ბათუმში. იზრდებოდა სოფელ დოლოვანში.

1975 წელს დაიწყო სწავლა დოლოვანის საშუალო სკოლაში.

1984 წელს სწავლა გააგრძელა ქ. ბათუმის ნ. კანდელაკის

სახელობის სამხატვრო სასწავლებელში პედაგოგიურ ფაკულტეტზე დაამთავრა 1988 წელს.

1988 წელს მუშაობა დაიწყო ქედის რაიონის უჩხითის საშუალო სკოლაში ხატვა-ხაზვის მასწავლებლად. პარალელურად მუშაობდა სოფელ დოლოგნის კლუბის გამგედ.

1990 წელს შეთავსებით იწყებს მუშაობას პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ხატვა-ხაზვის მასწავლებლად.

1991 წელს სწავლას აგრძელებს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ზოგად-ტექნიკური დისციპლინისა და შრომის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე, რომელსაც ამთავრებს 1996 წელს.

1993 წელს მუშაობას იწყებს დოლოგნის საშუალო სკოლაში ხატვა-ხაზვის და ფიზიკის მასწავლებლად. ამავე წლებში კვლავ კლუბის გამგედ მუშაობს.

1994 წელს დაოჯახებასთან დაკავშირებით მუშაობას იწყებს ქ. ბათუმის №2 სკოლა-ინტერნატში აღმზრდელ მასწავლებლად. პარალელურად ასწავლიდა ხატვას.

კვირდელიძე ლუბა ივტიხის ასული

ლომთათიძე ციური იპოლიტეს ასული

დაიბადა 1934 წელს ჩოხატაურის რაიონის სოფელ ქვენობანში.

1942-1950 წლებში სწავლობდა ქვენობანის 8 წლიან სკოლაში.

1950-1953 წლებში სწავლობდა ჩოხატაურის რაიონის სოფელ ხიდისთავის საშუალო სკოლაში.

1954-1959 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში გეოგრაფია-ბი-

ოლოგიის ფაკულტეტზე. განაწილებით მოხვდა სოფელ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, ბიოლოგიის მასწავლებლად, სადაც მუშაობდა 1961 სასწავლო წლის ივნისამდე.

1961-1968 წლებში, თავისი განცხადებით გადავიდა და ასწავლიდა დოლოგნის საშუალო სკოლაში ბიოლოგიაში.

1968-1994 წლებში მუშაობდა ლანჩხუთის რაიონის სოფელ ზედა და ქვედა აკეთში 8 წლიანსა და საშუალო სკოლებში ბიოლოგიის მასწავლებლად, რის შემდეგაც გავიდა პენსიაში და ცხოვრობს სოფელ აკეთში. ჰყავს სამი შვილი.

ლორთქიფანიძე შუქრი

დაიბადა ქედის რაიონის ერთერთ ულამაზეს სოფელ ვაიოში, 1947 წელს.

1954-1959 წლებში სწავლობდა ვაიოს რვაწლიან სკოლაში, საიდანაც გადავიდა „აწყვის“ სკლა-ინტერნატში, რომელიც 1964 წელს ოქროს მედალზე დაამთავრა.

1966-1971 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1971 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1972-1973 წლებში იმყოფება სამხედრო სამსახურში. დემობილიზების შემდეგ მუშაობას იწყებს წონიარისის საშუალო სკოლაში.

1981-1986 წლებში მუშაობდა ხიჭაურის 8 წლიან სკოლაში.

ამჟამად მოღვაწეობს მშობლიურ სოფელ ვაიოს საშუალო სკოლაში.

მახაჭაძე ავთანდილ

მორთულაძე ნოდარ ისმაილის ძე

დაიბადა ბათუმის რაიონის სოფელ აჭარისაღმართში 1949 წელს.

1956-1964 წლებში სწავლობდა აჭარისაღმართის 8 წლიან სკოლაში.

1968 წელს დაამთავრა ბათუმის ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების მწვანე კონცხის ტექნიკუმი.

1969-1971 წლებში მსახურობდა საბჭოთა არმიაში.

1972-1973 წლებში მუშაობდა ბათუმის თამბაქოს საფერმენტაციო ქარხანაში მწონავად.

1973-1978 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქიმია-ბიოლოგიის ფაკულტეტის დასწრებულ განყოფილებაზე.

1978-1979 წლებში მუშაობდა აჭარისადმართის 8 წლიან სკოლაში ქიმია-ბიოლოგიის მასწავლებლად.

1979-1980 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1980-1991 წლებში მუშაობდა ჩხუტუნეთის სკოლა-ინტერნატში.

1987-1989 წლებში ჩხუტუნეთის სკოლა-ინტერნატის პარალელურად მუშაობდა ხელვაჩაურის რაიონის განათლების განყოფილებაში ქიმია-ბიოლოგიის მეთოდისტად.

1989-1991 წლებში აწინაურებენ მეთოდკაბინეტის გამგედ.

1991-2004 წლებში მუშაობდა მაჭახლის თემის გამგებლად.

2004-2008 წლებში იყო უმუშევარი. უნდოდათ სხვა გამგებლის არჩევა, მაგრამ შესაფერისი კადრი არ მოინახა და ისევ აირჩიეს გამგებლად.

2008 წლის სექტემბრიდან, ამჟამად მაჭახლის თემის რწმუნებულია.

1980-1984 წლებში ამთავრებს სსრკ. სოფლის მეურნეობის აკადემიის ასპირანტურას ბიოქიმიის განხრით. გამოქვეყნებული აქვს სამეცნიერო შრომები საკავშირო ჟურნალებში და ანასეულის კვლევითი ინსტიტუტის შრომებში.

ჰყავს შესანიშნავი ოჯახი.

მეუღლე ქეთევან მუჟანაძე აჭარისადმართის საჯარო სკოლის ქიმია-ბიოლოგიის მასწავლებელია.

შვილი სოფიკო უმაღლესი სამედიცინო განათლებით, აჭარის რესპუბლიკური საავადმყოფოს ექიმ-რეანიმატოლოგია.

ანა – აჭარის აღმართის საჯარო სკოლის გეოგრაფიის მასწავლებელია. საქმე მან შენ მან გამოგახინოს – ეს უკვე მორგებულია ბატონ ნოდარზე და სხვა სიტყვები მის შესამკობად, ნამდვილად ზედმეტია.

პირველი მაისის საჯარო სკოლის კოლეგები გულთბილად იზონებენ ბატონ ნოდარს და მის მიმართ კეთილ სიტყვებს არ იშურებენ.

მასხარაძე ნარი ოსმანის ასული

იგივეს თქმა შეიძლება ნარი მასხარაძის შესახებ, რაც ითქვა ციკლა გურგენიძეზე. მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ იგი ახალგაზრდა და ძალიან გულისხმიერი, მუდამ მდიმარი და სტუმართმოყვარე. ციკლასგან განსხვავებით პატარა ოჯახი აქვს, მაგრამ მუდამ ფუსფუსსა და ჯაფაშია, მისთვის თავისუფალი დრო არ არსებობს. ხშირად იტყვის ჭორიკნობით ტვინს არ გადავდელიო...

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ხარაულაში, 1956 წელს.

1963 -1973 წლებში სწავლობდა ხარაულის საშუალო სკოლაში.

1974-1979 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედინსტიტუტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე, ფიზიკის სპეციალობაზე.

1979 წელს გაანაწილეს სამუშაოდ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, რის შემდეგაც ადგილი არ შეუცვლია, აქვე დაოჯახდა, ამავე სოფლის მკვიდრს პედაგოგ ჯუმბერ სამნიძეს დაუკავშირა ბედი 1980 წელს.

არის I კატეგორიის მასწავლებელი.

არის მკაცრად მომთხოვნი, სამართლიანი და ძალიან ჰუმანური პედაგოგი. გამოირჩევა დისციპლინიანობით და საგნის ღრმად ცოდნით. სკოლისგარეშე საგნების ცოდნით ნებისმიერ გაკვეთილს ღრმაშინაარსიანს ხდის, რითაც საყოველთაო დაფასებას იმსახურებს. მოსწავლეებს სჯერათ მისი და ახსნილი მასალის გამრავალფეროვნებით დიდ ყურადღებას იმსახურებს.

გაკვეთილების შემდეგ, ასე ვთქვათ აქეთ-იქით მიუხედავად სახ-

ლისაკენ მიიჩქარის – ან ხელსაქმე აქვს გასაკეთებელი, ან სტუმარი მისაღებ-გასაცდლებელი რაც იშვიათობას არ წარმოადგენს მის ოჯახში. ხშირად იმდენად დატვირთულია, ჭამისთვის ვერ იცდის, ცალი ხელით რომ საუზმობს, ცალი ხელით საქმეს აკეთებს. აბა რა ვქნა, დრო არ მყოფნისო, ხანდახან დაამატებს დაუწერელ ანდაზას – თავის მოსაფხანად არ მცალიაო... ამგვარად გამოზარდა ორი ვაჟიაც-იც. სულ მოუსვენრობაში და ჯაფაშია. ერთადერთი, რაც მის ხასიათში დამახასიათებელია, არის ის რომ არასოდეს ჩივილი და წუწუნი არ უყვარს. მისი მთავარი საზრუნავი – სკოლა და ოჯახია. ბედნიერი ბებიაცაა. შვილი შორეული ნაოსნობის მეზღვაურად გამოზარდა.

მამალაძე ტარიელ ავთანდილის ძე

დაიბადა ჩოხატაურის რაიონის სოფელ ხევიში 1948 წელს.

1956 წელს სწავლას იწყებს ამავე სოფლის საშუალო სკოლაში, მაგრამ ოჯახის ბათუმში საცხოვრებლად გადმოსვლასთან დაკავშირებით, ტარიელი ქ. ბათუმის №16 საშუალო სკოლაში შეჰყავთ. მშობლები კი სხვადასხვა სასწავლებლის სტუდენტები იყვნენ. საშუალო დაათავრა 1965 წელს.

სკოლაში აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა მუსიკალურ-მხატვრული გუნდის საქმიანობაში. მეგობრებისა და პედაგოგების, ცნობილი ლოტბარის და ღირიჟორის – ც. ჩიჩუასა და აწ განსვენებულ ნ. ჩავლეიშვილის რჩევით, 1966 წელს ტარიელი ეწყობა მუსიკალურ სასწავლებელში, საგუნდო-სადირიჟორო განყოფილებაზე.

ბათუმის კულტ-საგანმანათლებლო სასწავლებლის (დირექტორი იუსუფ ზოიძე) მეორე კურსიდან იწვევენ საბჭოთა არმიის რიგებში. სასწავლებელში მიღებული ცოდნა, არმიაშიც გამოიყენა – ჩამოაყალიბა თვითმომქმედი მხატვრული კლექტივი, რისთვისაც მეთაურის მადლობა და შევებულებაც დაიმსახურა.

1969 წელს კვლავ აგრძელებს სწავლას და პარალელურად

სხვადასხვა კოლექტივებშიც მონაწილეობს. კლავიშებიან ინსტრუმენტებს იმდროისათვის ნაკლებად ხმარებული გიტარაც შეემატა.

ბატ. ტარიელი მახინჯაურის კულტურის ცენტრში ქმნის ვოკალურ-ინსტრუმენტულ ანსამბლს (ვ.ი.ა) „გამიდიმეს“. ეს კოლექტივი საღამო კონცერტებს მართავდა სხვადასხვა დასასვენებელ სახლებში და ტურბაზებში. შემდეგში იგი გადადის ერგეს კულტურის სახლში, სადაც ქმნის ანსამბლს „ლალისებრო“-ს, რომელმაც რამდენიმე წელს იარსება.

შემდეგში იქმნება ვ.ი.ა. „ცისფერი ტალღა“ აჭარის პროფკავშირთა კულტურის სახლში, სადაც მოღვაწეობდნენ: ა. ხომერიკი, გ. გოგუაძე, თ. შამილაძე, ნ. ვარშანიძე, ს. ჩხარტიშვილი და სხვები.

1972 წელს იღებს დიპლომს – „კლუბის ხელმძღვანელისა და თვითმოქმედი კოლექტივების დირიჟორის სპეციალობით,“ რის შემდეგ რჩება ამავე კულტურის სახლში, სადაც აყალიბებს ბავშვთა ვ.ი.ა-ს „წითელქუდას“, რომელმაც თავისი ხელოვნება აჩვენა მოსკოვს, ბლაგოვეგრადს, ქობულეთისა და ბეშუმის დამსვენებლებს. ეს იმ დროს, როცა ანსამბლი „მზიური“ ყველაგან ასპარეზობდა წარმატებით. კულტურის სახლთან არსებული მომღერალთა გუნდი აყალიბებს ახალ ვ.ი.ა-ს „ორნანოს“, რომელმაც ზენიტში ასული ანსამბლების „რუსთავის“ და „გორდელას“ კვალდაკვალ, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორ ა. მსხალაძის და ს. გიორგაძის თაოსნობით დიდ წარმატებას აღწევდა. ანსამბლმა 20 წელი იარსება.

1973 წელს აჭარის სახელმწიფო ფილარმონიაში ბატ. მამალაძე ეს ნიშნავენ ვ.ი.ა- „თოლიას“ ვოკალურ ხელმძღვანელად. გასტროლებზე იყვნენ საბაროვსკში, ვლადივოსტოკში, სამხრეთ სახალინზე და ჩიტის ოლქში.

1975 წელს ფილარმონია იწვევს ვ.ი.ა „ნარინჯის“ მუსიკალურ ხელმძღვანელად. ამ კოლექტივმა აწ განსვენებულ ხელმძღვანელის ვახტანგ მანაბელის მონაწილეობით კონცერტები ჩაატარა საქართველოს მრავალ ქალაქსა და რაიონში.

1976 წელს მუშაობს იწყებს განათლების მუშაკთა საოლქო სახლთან არსებულ ვ.ი.ა. „კრიმანჭუელის“ ხელმძღვანელად. ქართუ-

ლი ფოლკლორული სიმღერების ნიჭიერად დამუშავების საქმეში, რაც იშვიათია თვითმოქმედი არაპროფესიონალი კოლექტივების შემოქმედებაში. თბილისში – საესტრადო ანსამბლების რესპუბლიკურ ფესტივალზე, ქუურის წვერებზე გარკვეული შთაბეჭდილება დატოვა.

1977 წელს პროფკავშირთა კულტურის სახელში საკუთარი ინიციატივით აყალიბებს ქართული ხალხური სიმღერის ანსამბლს – „ხერთვისს.“ ამ ანსამბლში გაერთიანებული იყვნენ შ. ხარაძე, თ. მუხაშავერია, ვ. მიქელაძე, რ. ბასილია, ბ. თოდრია, ა. ჯაველიძე, რ. ბერიძე, ნ. დოლიძე, ა. ბუაძე, ა. მამალაძე, (უმცროსი ძმა ამჟამად თბილისის ოპერის თეატრის სოლისტია) ზ. ხინიკაძე, გ. თავართქილაძე, ჯ. დოკუაძე, რ. ორაგველიძე, ლ. გობრონიძე, გრ. თოდრია, ჯ. ანანიძე, კ. შეშელიძე, გ. ეგუტიძე და სხვები.

ანსამბლი „ხერთვისი“ დედაქალაქში ჩატარებული II რესპუბლიკური ფესტივალის ლაურეატია და მრავალ საზეიმო და საიუბილეო ღონისძიებების აქტიური მონაწილე.

ბატონ ტარიელს დიდი შემოქმედებითი წვლილი მიუძღვის ფაბრიკა-ქარხნებთან არსებული ანსამბლების საქმიანობაში – ბათუმის ციტრუსკომბინატში, ხის დამამუშავებელ კომბინატში, ტყავფეხსაცმლის გაერთიანების ქალთა გუნდში, მანქანათსაშენ ქარხანაში, ქიმიურ ქარხანაში, მეხანძრეთა დაცვის სადგურში. ასევე ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში:

1983-1993 წლებში, ბათუმის №23, ქობულეთის №1 საშუალო სკოლაში და პარალელურად მოსწავლე-ახალგაზრდობის სახელში, წყავეროკის საშუალო სკოლაში.

1985 წელს – სოფელ ლეღვას სასოფლო კლუბში საესტრადო ანსამბლში.

1985-1988 წლებში სუფსასა და ნატანების სასოფლო კულტურის სახლებში.

1976 წელს თანაკურსელმა ბორის დოდობერიძემ ქედის კულტურის სახლის დირექტორად ყოფნის დროს მიიწვია ქედაში სამუშაოდ, სადაც დღესაც მოღვაწეობს. შეიქმნა საესტრადო ანსამბლი „ნაკადული“, რომელმაც დიდი წარმატებით მოიარა ადიგენი, ახალ-

ცისე, ასპინძა და თავიანთი ხელოვნება უჩვენეს მაყურებელს. შემდეგში იგი ხელმძღვანელობს რაიონის მომღერალთა იმ გუნდს, რომელმაც დიდი სიტყვა თქვა ადგილობრივ თუ რესპუბლიკურ ფესტივალებზე და მიენიჭა ლაურეატის წოდება, პარალელურად ჩამოაყალიბეს ფოლკლორული ანსამბლი, რომელიც რიგის ფესტივალიდან ლაურეატის მედლით დაბრუნდა.

ანსამბლმა „ბეთლემმა“ დიდი ნახტომი გააკეთა საესტრადო ხელოვნების საქმეში, კერძოდ, მსმენელს მიახვედრა მძიმე როკის ავ-კარგი და სიამოვნება. ბატ. ტარიელი სიამოვნებით იხსენებს ქედის სკოლის სიმღერის გუნდის საქმიანობას და პირველი მაისის საშუალო სკოლის, პატარა, მაგრამ ნიჭიერი ბავშვებით დაკომპლექტებულ სიმღერის გუნდს, რომელიც თავისი, გამორჩეული ხელწერით წარსდგა მაყურებლის წინაშე. (პირადად საუბარში ბატ. ტარიელმა მითხრა – მარტო თქვენი სკოლის გუნდებზე შეიძლება წიგნის შექმნა).

ბატ. ტარიელმა გაახმოვანა სპექტაკლების მუსიკალური გაფორმება. ქედაში ჩაატარა მოყვარულთა ორი სპექტაკლი – „პროვინციელი გოგონა“ და ალექსანდრე სამსონიას „გამობახილი საიქიოდან“. თვითონ ბატონი ტარიელი პროფკავშირების კულტურის სახლის სცენაზე 1980-1988 წლების განმავლობაში ანსახიერებდა თოვლის პაპას. ამჟამად ამ საქმეს ემსახურება ქედის კულტურის სახლში.

ბატ. ტარიელი მადლიერებით იხსენებს იმ ხალხს, ვინც გვერდით ედგა. ვინც ხელოვნების საქმეს აზიარა, ვინც ახლა უდგას გვერდში და ერთად საქმიანობენ. მისთვის უბრალოდ, არ არსებობს ცუდი ადამიანი, ვინაიდან ცხოვრების აღმართებს სიმღერით და მუსიკის თანხლებით მიიკვცავს.

როგორც ხელოვანებს ახასიათებთ – დიდთან დიდია, პატარასთან პატარა. მაგრამ მიუხედავად სიდუხჭირისა, თითქოს მუდამ მხიარული და უზრუნველი ეგონება ადამიანს. რას ვიზამთ ყველა თავის ქონში იხრაკება.

მისი ჯილდოების და სიგელების სია:

1. სიგელი – აქტიური მუშაობისა და კარგი შესრულები-სათვის. არმია. მაიორი ზახაროვი. 1967 წ.

2. საიუბილეო სიგელი – ბათუმის საქალაქო კომიტეტისგან, ანსამბლი „ორნანოს“ წევრს. 1971 წ.

3. ქების სიგელი – საქ. სსრ. შექმნის 50 წლისთავზე – ანსამბლ „ორნანოს“ წევრს. პროფსაბჭო. 1971 წ.

4. დიპლომი - ოლიმპიადის გამარჯვებულს – ბათუმის №76-ე სასწავლებლის სიმღერისა და ცეკვის სამხატვრო ხელმძღვანელს ოქროს სამკერდე ნიშნით, 28-ე რესპუბლიკურ ოლიმპიადაში წარმატებით მონაწილეობისათვის ენიჭება ლაურეატის წოდება და I ხარისხის მედალი.

5. დიპლომი – სამხედრო ნაწილებში ჩატარებული ღონისძიებებისათვის, ანსამბლ „ორნანოს“ წევრს. ცენტრალური პროფკავშირების საბჭო. მოსკოვი, 1976 წ.

6. პირველი ხარისხის დიპლომი – განათლების მუშაკთა საოლქო სახლი. ბათუმი, 1977 წ.

7. ქების სიგელი – ოქტომბრის რევოლუციის მე-60-ე წლისთავთან დაკავშირებით. პროფკავშირების საოლქო სახლი. ბათუმი 1977 წელი.

8. ქების სიგელი – ვ.ი.ა. „წითელქუდა“ – ბათუმის საზღვაო სასწავლებელში ჩატარებული საბჭოთა არმიისა და სამხედრო საზღვაო ფლოტის საპატივცემულო კონცერტი. ქ. ბათუმი, 1982 წელი.

9. პირველი ხარისხის დიპლომი – პროფკავშირების სახლთან არსებული ვაჟთა ვ.ი.ა-ს ხელმძღვანელს. ბათუმი 1971 წ.

10. ქების სიგელი – მუსიკალური გაზაფხული 1982 – ფესტივალში მონაწილეობისათვის. ფესტივალის წარმმართველი საორგანიზაციო კომიტეტი. ბათუმი 1982 წ.

11. დიპლომი – ბავშვთა მხატვრული თვითშემოქმედების განვითარებისა და მიღწეული წარმატებებისათვის. პროფკავშირების რესპუბლიკური საბჭო. ბათუმი 1985 წ.

... და ბოლოს: ხელოვნება უკვდავია და ტრიუმფით გარანტირებული მსოფლიო არენაზე...

მანჯგალაძე ტიტე ფილიპეს ძე

**მილოროვა კონდრატე (კოტე)
მურვანიძე აკაკი
მურვანიძე დარიკო**

მაღლაკელიძე ბიძინა მიხეილის

**მიქელაძე დომნა
მელივა დავით
ნაკაშიძე გულნარა
ნაგერვაძე როსტომ აბდულის ძე**

ნაკაშიძე დოდო მიხეილის ასული

დოდო ნაკაშიძე დაიბადა 1941 წელს ქ. ბათუმში.

პირველდაწყებითი განათლება მიიღო ქ. ბათუმში №2 საშუალო სკოლაში. ხოლო შემდეგ ოჯახის ქედის რაიონში დროებით გადასვლასთან დაკავშირებით სწავლას აგრძელებს ქედის სკოლაში, რომელიც დაამთავრა 1958 წელს.

1958 წელს ჩაერიცხა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორია-ფილოლოგიის რუსული ენა-ლიტერატურის და ინგლისური ენების განყოფილებაზე.

1963 წელს ამთავრებს ინსტიტუტს და მუშაობას იწყებს ქ. ბათუმის №16-ე ქართულ საშუალო სკოლაში თავისი სპეციალობით, პარალელურად №3 სკოლა-ინტერნატში ინგლისური ენის მასწავლებლად.

1966 წელს გადაწყვეთ ქედის რაიონის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში რუსული ენის მასწავლებლად. სადაც მუშაობდა 1968 წლამდე. ოჯახის, კერძოდ წლების განმავლობაში ქედის განათლების განყოფილების გამგედ მომუშავე კოლორიტული და დიდი ავტორიტეტის – მიხეილ (მემედ) ნაკაშიძის ბათუმში დაბრუნებასთან დაკავშირებით ქალბატონი დოდოც გადადის ქალაქში და მუშაობას იწყებს №24 რუსულ საშუალო სკოლაში ინგლისური და რუსული ენების პედაგოგად.

1970 წელს ინიშნება ქ. ბათუმის №3 რუსულ საშუალო სკოლაში ღირექტორის მოადგილედ აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში.

1974 წლიდან სამუშაოდ გადადის მახინჯაურის საშუალო სკოლაში ინგლისური ენის მასწავლებლად და ორგანიზატორად.

ხელვაჩაურის რაიონის განათლების განყოფილების, აჭარის განათლების სამინისტროსა და სკოლის ღირექციების მიერ, სასკოლო ღონისძიებების ჩატარებასთან დაკავშირებით მიღებულ აქვს მადლობები, წამახალისებელი ჯილდოები და სიგელები.

ქალბატონ დოდოს იხსენებენ მოწიწებით და სიყვარულით. იგი ღირსეული პიროვნების, ღირსეული გამგრძელებელია. ამყობს იმითაც, რომ ქედის მაზრის უფროსის – თუფან ბეგ შერვაშიძის შთამომავალია მამის მხრიდან. ეამყება დოდოს შერვაშიძეთა საგვარეულოსთან კავშირი. არც ნაკაშიძეები ვართ ნაკლებიო – ამბობს ღიმილით. დიახაც, სწორედ ასე ვიცნობთ ამ ორ გვარს. „კვიცი გვარზე ხტისო“ – ასე იტყვიან და მართლაც – დოდოს ცხოვრებისეული ნაბიჯები ამის დასტურია და ნათელი მაგალითი ცხოვრებისეული შარავზაზე ღირსეულად სვლისა. ბედნიერება მომავალშიც ქალბატონო დოდო!

ნებიერიძე ლამარა

ნინუა ჯულიტა

ორაგველიძე ლოლა ოდილაევაძე ჟენია ვლადიმერის ასული

ონიანი ნათელა

პეტრიძე ნოდარ

რობაქიძე ანა არჩილის ასული

ანა რობაქიძე დაიბადა 1954 წელს ქ. ბათუმში. დაამთავრა ქ. ბათუმის №9 საშუალო სკოლა. შემდეგ სწავლას აგრძელებს ზ. ფალიაშვილის სახელობის მუსიკალურ სასწავლებელში საგუნდო-სადირიჟორო ფაკულტეტის განხრით, რომელიც 1976 წელს წარჩინებით დაამთავრა.

1976 წელს მუშაობა დაიწყო აჭარის სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლში მომღერალ-მსახიობად, პარალელურად 1978 წლიდან მუშაობას იწყებს ქედის რაიონის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მუსიკის მასწავლებლად. ასწავლიდა სიმღერის გაკვეთილებს და ჰყავდათ სკოლის გუნდი, რომელიც ყოველთვის წარჩინებით ღებულობდა მონაწილეობას, სკოლების თვითმოქმედების ღონისძიებებში. პარალელურად მუშაობდა ქ. ბათუმის №10 სკოლაში სიმღერის და გუნდის მასწავლებლად. მიღებული აქვს მად-

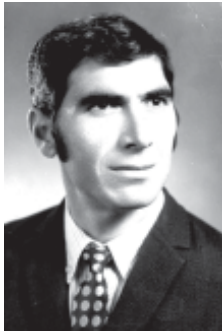
ლობები და სიგელები წარჩინებით მუშაობისათვის. მუშაობდა აგრეთვე ქობულეთის რაიონის ოჩხამურის მეურნეობის გუნდის ხელმძღვანელად. წარჩინებით ღებულა მონაწილეობას ქობულეთის რაიონში თვითმოქმედი კოლექტივის დათვალიერებებში.

სამწუხაროდ ანა რობაქიძე ხელოვნებას ჩამოცილდა ჯანმრთელობის გაუარესებასთან დაკავშირებით.

რუსეიშვილი ნოდარ ირაკლის ძე

დაიბადა 1937 წელს ქ. ბათუმში.

1956 წელს დაამთავრა ამიერკავკასიის რკინიგზის ბათუმის №25 საშუალო სკოლა.

1956-1961 წლებში სწავლობდა ბათუმის სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში ბუნების-მეტყველება-გეოგრაფიის ფაკულტეტზე.

1961 წელს განაწილებით მოხვდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში, სადაც ქიმია-ბიოლოგიას და გეოგრაფიას ასწავლიდა 1963 წლამდე.

1963 წლიდან მუშაობას იწყებს ქ. ბათუმის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხნის კოლექტივში სხვადასხვა თანამდებობაზე, ბოლოს მუშაობდა კადრების განყოფილების გამგედ.

გარდაიცვალა 2011 წელს.

საამო მოგონება მაკავშირებს მასწავლებელთა იმ ცვლასთან რომელთაც ჩვენ, მოსწავლეებმა ხუმრობით – სამოციანელები შევარქვით ესენი არიან: ნოდარ ქაჯაია, ნათელა გორგილაძე, ბუღბუღი ბასილაძე, ნოდარ რუსეიშვილი, მერი ცენტერაძე, ავთანდილ ვარშანიძე და ვაჟა ბოჭორიშვილი. ამათგან მხოლოდ ნათელა გორგილაძეა ცოხალი, მაგრამ მიცვალებულები ჩვენს გულებში ისევე ცოცხლობენ, როგორც დანარჩენები.

ბატონი ნოდარი იყო უადრესად ნიჭიერი, ინტელექტუალი, „ყოფლისმცოდნე“ – ასე შევარქვით ჩვენ. არ არსებობდა, რომ მასზე დასმულ შეკითხვაზე პასუხი არ გაეცა. სწორედ ამით დაგვამახს-

ოვრა თავი. ერთხელ შევეკითხე, საიდან იცოდა ამდენი და მიპასუხა: შენ რა გგონია, ციდან ხომ არა ვარ ჩამოვარდნილი. ვკითხულობ ყოველდღე ყველა სახის ლიტერატურას და სხვა საინფორმაციო საშუალებებს. ასე რომ, თუ გინდა ბევრი იცოდეს, ბევრიც უნდა იკითხოო—დასძინა ბოლოს. განსაკუთრებით ამისთვის გვიყვარდა ბატ. ნოდარი. მოსწავლე ხომ ცნობისმოყვარეა და მისთვის არ არსებობს დამთავრებულად პასუხგაცემული საკითხი, ამიტომ ყოველთვის წამოიჭრებოდა ახალი კითხვა და ყოველთვის გვქონდა იმედი, ბატონი ნოდარი გაგვცემდა საჭირო პასუხს და ასეც იყო – იგი არასოდეს უარს არ გვეუბნებოდა.

ბატ. ნოდარი იყო საოცრად გულისხმიერი, ურთიერთობაში უბრალო და პირდაპირი, მოზომილად იუმორისტი, ჭკვიანი დამრიგებელი, ნებისმიერი სიტუაციის შესაბამისი შემოქმედი. ქართული სტუმართმოყვარეობის უზალო შემფასებელი, ენაწყლიანი, სიტყვამადლიანი, სადღეგრძელოების ოსტატი და რაც მთავარია – ნაღდი ქართველი.

მასხენდება ერთერთი თანასოფელელის ნაამბობი: კაცო, ამისთანა ადამიანის მნახველი არა ვარ, როდის ნახულობს დროს არ ვიცი, მოვა და ყველანაირ ხელსაქმეზე წაგეშეველება.

მეც შემომჩნევია ბატონი ნოდარი თოხითა და ბართ ხელში ხან ერთი, ხან მეორე და ხან მესამე მეზობლის ყანა-ბაღჩაში. კეთილი, გამრჯე ადამიანის თვისება ესაა – ყოველ დღე შენს თავს ჰკითხო, თუ წინ დღეს ვის რით დაეხმარე, რა არგე. ამგვარი, თავისთავზე შეკითხვის დამსმელიც და შემსრულებელიც სწორედ ბატ. ნოდარი იყო. ქალაქში დაბადებულისა და გაზრდილისთვის, საკვირველია და, არაფერი უცხო არ იყო, რაც ადამიანობის ფარგლებში თავსდებოდა. შრომა რომ ადამიანის სულსაც ალამაზებს, სწორედ ეს შეგვასწავლა ბატონმა ნოდარმა და თავადაც ამ პოსტულატის ერთგული იყო.

P.S 2008 წელში ვესტუმრე ჩემს საყვარელ მასწავლებელს, ცოტა წავისაუბრეთ და წამოსვლა დავაპირე, მაგრამ შემაჩერა და მაგიდასთან დამსვა მარტო იყო სახელში.

– იყავ სერგიავე, თითო ას-ასი გადაეკრათ. რა ვიცით დღეს ვართ, ხვალ იქნებ აღარ ვიყოთ... ვინ იცის კიდევ როდის შევხვდებით...

გულმა რენხი მიყო... წინასწარ სადღეგრძელოსავით თქმული ასრულდა. (როცა ამ სტრიქონებს ვწერ, გულის პრობლემებისგან განვთავისუფლდი და სამი წლის უნახავი გადავწყვიტე მოვინახულებ მეოქი. მივედი, შვილიშვილმა გამიღო კარი. ბაბუა მოვიკითხე, ბავშმა კი ბებია იგერო – მიმითითა. მივესალმე და ნოდარი მოვიკითხე.

– ეჰ, სადაა ნოდარი, მარტში გავასვენეთ – მითხრა და სკამზე მიმითითა, მუხლები მომეკვეთა და თავისთავად, დავეში სკამზე...

ჰოდა, მაშინ როცა ვესტუმრე, შევეყვით საუბარს.

– რა მასხენდება სერგიაე – იცი? ქედაში ჩემი და იყო ექიმად და იმ ხანად, როცა თქვენ გასწავლიდი ბინად მასთან ვიყავი. ერთ დღეს მშიერი წამოვედი ქელიდან. პირველი მაისის ცენტრში ხის სასადილო რომ იყო, იქ ჩამოვედი ავტობუსიდან. მეზუფეტემ შემეპატიოა.

– შემოდი ნოდარ მეუბნება მეზუფეთე – შვილიშვილები შემეპატიონა ტყუპები და დამილოცეო. მეც შევედი და მშიერ კუჭზე ორი ბაკალი არაყი დამაღვეინა. კი ვიყავ ჯანმრთელი მაგრამ ორმა ბაკალმა თავისი ქნა, სკოლაში რომ ამოვედი, უკვე მთვრალი ვიყავი.

– მახსოვს პატივცემულო ეგ დღე. შემოხვედი გაკვეთილზე და გეთხოვე, ცოტა შეუძლოდ ვარ, არ იხმაუროთ და გარეთ არ გახვიდეთ ზარის დარეკვამდეო. იმ დღეს ორი გაკვეთილი გექონდა მისი. მაგიდაზე თავი ჩამოდო და ორი საათი იძინა. პატივს ვცემდით და გვიყვარდა ნოდარ მასწავლებელი. ოთახში ბუზის გაფრენის ხმას მართლაც გაიგონებდა კაცი, ისე ვიყავით გასუსულები, არ გვინდოდა გაგვეღვიძებინა.

– მივხვდით პატივცემულო მაშინ ნაბახუსევი რომ იყავით და ხმა არ ამოგვიღია ორ საათს. მერე ის იყო ზარის ხმამ გამოგაფხიზლა. ადექი, ბავშვებს ბოდიში მოგვიხადე და სამასწავლებლოში შეხვედი.

– ჰო, მასე იყო. იმ მეზუფეტის ვინაობა არ მახსოვს, კინაღამ დამღუპა. მადლობა სერგიაე, ახალგაზრდობა გამახსენე. ისე იცოდე, შენს მეტი არავინ შემხვედრია სკოლიდან. დიდად გამახარე მოსვლით, უფრო მეტად კი იმით სკოლის ისტორიას რომ წერ. იცი რა? პირველად ხომ თქვენს სკოლაში გამანაწილეს, ხომ ისეთი სიშორე იყო გზიდან ციცაბო აღმართი, ისე მიყვარდით ბავშვები, იმ მან-

ძილს უპრობლემოდ ვეცევადი, არასოდეს შემზარებია. კარგები იყავით ყველანი... დიდი მადლობა, რომ მართლა დამაბრუნე ასალგაზრდობის წლებში, დიდი, განუზომელი მადლობა.

- წიგნის პრეზენტაციაზე აუცილებლად დაგპატიჟებო.
- ეჰ, მოვესწრები განა?..

უკანასკნელი გამოდგა ეს საუბარი. მე სამი წელიწადი გულის პრობლემამ დამაკავა. კი შემეძლო მონახულება, მაგრამ რას ვიფიქრებდი, თუ ასე მაღე გამოეთხოვებოდა წუთისოფელს. ჯერ სამოცდათხუთმეტისაც არ იყო.

დაქვრივებულ მეუღლეს მივუსამძიმრე, ვანუგეშე, შემდეგ ბოდიში მოვუხადე და წამოვედი. ბავშვს კი ვუთხარი – ბაბუა ასახელე მეთქი.

ძალიან მეწყინა მისი გარდაცვალება.

2011 წელში მე და კლასელმა მოვიგონიეთ. ცოცხალია მეთქი ვუთხარი... თურმე მოვატყუე. აბა რა ვიცოდი, ორი თვის წინ რომ გარდაცვლილიყო.

საუკუნო სასუფეველი საყვარელო მასწავლებელს.

რეზიცი ელენე ივანეს ასული სადრაძე ჟუჟუნა კირილეს ასული

**სიხარულიძე ვალიდა ელისეს
ასული**

სიამაშვილი ბროლა ილიას ასული

სერებრიაკოვა ალა ვასილის ასული

ალა სერებრიაკოვა დაიბადა 1936 წელს ქ. ბათუმში.

1957 წელს დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის რუსული ენისა და ლიტერატურის ფილოლოგიის ფაკულტეტი.

1957 წელს მუშაობას იწყებს სოფ. ორცვაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

1958 წელს გადმოჰყავთ სოფ. პირველი მაისის საშუალო სკოლაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად, სადაც ასწავლიდა 1963 წლის ბოლომდე, საიდანაც გადაჰყავთ ხელვაჩაურის რაიონის სასამართლოში და იმავდროულად ასრულებდა ნოტარიუსის მოვალეობასაც, სადაც მუშაობდა პენსიაში გასვლამდე.

ყოფილი კოლეგები და ყოფილი მოსწავლეები მოწიწებით იხსენებენ ქალბატონ ალა სერებრიაკოვას...

საფარიძე მზია რეზოს ასული.

მზია საფარიძე დაიბადა 1962 წელს ქედის რაიონის სოფელ დოლოვანში.

1969-1979 წლებში სწავლობს დოლოვნის საშუალო სკოლაში.

1980-1984 წლებში სწავლობს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1984 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად, სადაც მუშაობს დღემდე.

2003 წელს მიიღო ლაურეატი მასწავლებლის წოდება. მიღებული აქვს სიგელები, რომელიც ნათლად მიუთითებს მის პედაგოგიურ დაზნაობაზე. შეხმატკბილებული ოჯახი, ტრაგიკულმა შემთხვევამ დაამწუხრა, როგორც ავღნიშნე მისი მეუღლის ბიოგრაფიულ მონაცემებში, იგი ავაზაკებმა იმსხვერპლეს.

ამჟამად მეუღლე ვაჟიშვილს ზრდის და ბატონ ვლადიმერის მიერ აშენებულ სოფლის მაღაზიის მცირე ბიზნესით არის პარალელურად დაკავებული. ვლადიმერის სიცოცხლეში მათ ღამაზად აუწყვეს ფეხი ცხოვრებას, მომხმარებელი ძალიან მადლიერი ვიყავით მათი ღამაზი მომსახურებით, რომელსაც ეხლა ქალბატონი მზია აგრძელებს ისეთივე მომადლიერებული მომსახურებით, როგორც ვლადიმერის სიცოცხლეში.

ასე გაგრძელდება ალბათ დიდხანს და დიდხანს...

სალაძე დანიელი ახმედის ძე

დანიელ სალაძე დაიბადა 1937 წელს სოფელ კოლოტაურში (ორთახოხნა).

დაწყებითი განათლება მიიღო იქვე, ხოლო 8 წლელი დაამთავრა კოლოტაურის სკოლაში, საიდანაც სწავლას აგრძელებს ხულოს პედაგოგიურ სასწავლებელში, რომელსაც მასწავლებლის დიპლომით ამთავრებს 1958 წელს.

1958 წელში დაინიშნა სოფელ ქვედა აგარის დაწყებითი სკოლის გამგე-მასწავლებლად.

1959 წელს გადააქცა კოლოტაურის სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად..

1961 წელს ირიცხება ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტში ისტორიის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1962 წელს ინიშნება კოლოტაურის 8 წლიან სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

1969 წელში ამავე სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგეა.

1975 წელს დაინიშნა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

1979 წელს დაინიშნა კოლოტაურის 8 წლიანი სკოლის დირექტორად.

1980 წელს დაინიშნა პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ.

1991 წელს გადააყავთ „აწკესის“ საშუალო სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

1994 წელს განმეორებით ირჩევენ პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარედ.

1998 წლიდან დღემდე მოღვაწეობს „აწკესის“ საშუალო სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

ბატონი დანიელი არის პუნქტუალური, აკურატული, ღრმად ერუდირებული, იუმორისა და პოეტური ნიჭით დაჯილდოებული. საქმისადმი ერთგული, პრინციპული დამოკიდებულების, მომთხოვნიც და შემსრულებელიც.

საქმისადმი ასეთმა მიდგომამ განაპირობა ის, რომ იგი წლების განმავლობაში არჩეული იყო რაიონული საბჭოს დეპუტატად, როგორც განათლების დარგში, ისეც პარტიულ თანამდებობაზე ყოფნის დროს. კეთილსინდისიერი მუშაობის აღსანიშნავად მიღებული აქვს წახალისებები და მადლობები.

სარგებლობს კარგი ავტორიტეტით, არის შეუდარებელი მეზობელი, მუდამ მხიარული და სახემღიმარი. სიტუაციის შესაბამისი მთხრობელიც, მოლექსეც, მომღერალიც, იუმორისტიც, შეუდარებელი თამადაც და რაც მთავარია კარგი მოქართულე. რომ იტყვიან – კარგი ექიმი ენითაც არჩენსო სწეულს, ასეთია ბატონი დანიელიც. მის გვერდით მოხვედრილი ადამიანი საწუხარს გაეყრება და მხიარულდება. მრავალი კეთილი წამოწყების მოთავეა. ჭირში დამხმარე და ღვინში უზადო – ასეთად იცნობენ ბატონ დანიელ პედაგოგს და ასეთად აგრძელებს სიცოცხლეს, მეზობლების, მეგობრების, პარტიული ფუნქციონირების თუ სხვათა გულში. სანიმუშო ქართველია და სანიმუშო კვალს ტოვებს ცხოვრების არაივარდნაფენ ბილიკებზე..

სალაძე გუგული რამიზის ასული

ბავშვის სულისა და ინტელექტის ფორმირება ჯერ ოჯახში ხდება და მნიშვნელოვან წილად სკოლაში, პირველი კლასიდანვე. თუ რამდენად ჩამოყალიბებულ პიროვნებას ჩაიბარებს საზოგადოება,

ეს დამოკიდებულია დაწყებითი კლასის მასწავლებელზე. როგორ სიბრძნესაც მიაწვდენს პირველ კლასელს მასწავლებელი, იგივე

გაპყვება მთელ ცხოვრებაში.

ძალზე რთული საპასუხისმგებლო და საინტერესოცაა დაწყებით კლასებში მასწავლებლობა, რომელსაც აგერ უკვე ორმოც წელზე მეტია ბრწყინვალედ ართმევს თავს პირველმაისელი მასწავლებელი გუგული სალაძე.

გუგული სალაძე დაიბადა სოფელ კოლოტაურში (ორთახოხნა) 1948 წელს.

დაწყებითი განათლება და შემდეგ არასრული საშუალო დაამთავრა კოლოტაურში, ხოლო საშუალო სკოლა პირველ მაისში 1966 წელს. შემდეგ მუშაობდა კოლმეურნეობაში, შემდეგ პირველი მაისის საფოსტო განყოფილებაში მექანსმენედ.

1969 წელს ჩაირიცხა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტზე.

1970 წლიდან მუშაობს პირველი მაისის დაწყებით სკოლაში, შემდეგში „აწკესის“ სკოლა-ინტერნატში აღმზრდელად.

1974 წლიდან დღემდე მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად.

2000 წელს, წინა წლების შედეგების მიხედვით, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების სამინისტრომ მიანიჭა ლაურეატი მასწავლებლის წოდება, რომელიც ცნობის სახით და მილოცვით ადგილობრივი პრესის მეშვეობით მიეწოდა საზოგადოებას.

2000 წლის 26 სექტემბრის გაზეთი „იმედი“

„1972 წლიდან მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად, მინიჭებული აქვს უმაღლესი კატეგორია. იგი მოსწავლეების მიმართ თბილი, სამართლიანი და მომთხონია, აქვს კვლევა-ძიების უნარი. გაკვეთილზე მისი ყოველი სიტყვა მოზომილია, სწავლაში ხელს უწყობს საკუთარი ინიცია-

ტივით კარგად მოწყობილი კლას-კაბინეტი.

უნარიანად ხელმძღვანელობს პირველი მაისის საშუალო სკოლის მიკრორაიონში შემავალი დაწყებითი კლასების მასწავლებელთა სასკოლათაშორისო მეთოდგაერთიანებას. მისი წარმატების საფუძველია შრომისმოყვარეობა, მოსწავლეთა შემეცნებითი აქტივობის გადრმავება და მათი ნიჭის გამოვლინება. სისტემატურად დებულობს მონაწილეობას რაიონულ და საოლქო კითხვებში. აქვს დამუშავებული რამდენიმე თემა. მისი მუშაობა ორჯერ განზოგადდა. აქვს უმაღლესი კატეგორია."

ოგივე გაზეთი 1998 წელს 9 დეკემბერს. პუბლიკაციის ავტორია პოეტი და ამავე სკოლის პედაგოგი რეზო თებიძე.

...მესამე კლასს ასწავლის გ. სალაძე. სამი უღელი სტუდენტის, პედაგოგისა და ოჯახის დიასახლისისა თითქმის ერთდროულად დაიდგა. ოჯახი, სკოლა, ინსტიტუტი... ადვილი არ იყო გამოუცდელი ახალგაზრდისათვის, მაგრამ ნიჭმა და მონდომებამ ყველა სიძნელეს სძლია. წარმატებები კი ერთი ხელის დაკვრით არ მოსულა. პირველ ხანებში ბევრი ნაკლიც ჰქონია, მაგრამ ხელი არ ჩაუქნევია. ძალიან ემაღლიერება უფროს კოლეგას, პირველი მაისის დაწყებითი სკოლის მასწავლებელს ლევან შავლიძეს, ვისთან ერთადაც მუშაობის პერიოდში ბევრი რამ შეუსწავლია.

პირველი მაისის საშუალო სკოლაში თითქმის შიშველი კლასი დახვდა. თანდათან შეავსო და ორ-სამ წელიწადში სანიმუშოდ მოაწყო, რომელიც დღეს შესაშური გემოვნებით გამოირჩევა და თვალსაჩინოების რაოდენობით რაიონში ერთერთი საუკეთესოა.

მუშაობის დაწყებიდან ორი წლის შემდეგ სამამულო ომის თემაზე ჩატარებული გაკვეთილი ისე მოეწონათ განათლების მუშაკებს, პედაგოგისთვის თემის დაწერაც ურჩიეს, რაც მან წარმატებით დაძლია.

პირველი მაისის საშუალო სკოლის დირექტორი – ბადრი შავლიძე:

...იმის მიერ ჩატარებული გაკვეთილები გამოირჩევა აკადემიური და მეთოდური დონით. მისი ნასწავლი ბავშვები უფროს კლასებში

ამართლებენ. ატარებს შინაარსიან, მიმზიდველ, კლასგარეშე ღონისძიებებს, მუშაობაში სისტემატიურად იყენებს თვალსაჩინოებებსა და ტექნიკურ საშუალებებს. წლების მანძილზე საქმის ცოდნით ხელმძღვანელობს დაწვებითი კლასების მასწავლებელთა სასკოლათ-შორისო მეთოდგაერთიანებას."

გუგული სწავლობდა სხვისგან. „სწავლა სიბერემდეო“ – უთქვამთ. ახლა თავად მისგან სწავლობენ სხვები. მისი ჩატარებული ღია გაკვეთილით აღფრთოვანებული რჩებიან.

თავად გუგულის აზრი უმცროსკლასელებთან დამოკიდებულებისა და მუშაობის შესახებ: უმცროსკლასელებთან რომ არ მემუშავა, ჩემი სიცოცხლეს ფიზიკურადაც ბევრი დააკლდებოდა. ყოველგვარ მწუხარებას, ცხოვრებისეულს, ოჯახურ განცდებს ისინი მიმსუბუქებდნენ. სხვა არჩევანს ნამდვილად არ გავაკეთებდიო...

როგორც მასწავლებლის ძნელი მაგრამ საპატიო გზა უსასრულობისკენ მიდის.

სალაძე მესფულე

სურმანიძე ელენე

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ძენწმანში 1964 წელს.

დაწყებითი სკოლის პირველი კლასი ისწავლა სოფ. ძენწმანში.

1972-1981 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის 21-ე საშუალო სკოლაში.

1982-1983 წლებში სწავლობდა ქ. თბილისის პიონერ-მუშაკთა რესპუბლიკურ სკოლაში, რომლის დამთავრების შემდეგ, რაიონში დაბრუნებული 1983 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში პიონერხელმძღვანელად.

1985-1993 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფილოლოგიურ ფაკულტეტის რუსული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობაზე.

მუშაობდა ახოს საშუალო სკოლაში, კოლოტაურისა და აგარის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1987 წელს დაოჯახებთან დაკავშირებით საცხოვრებლად გადადის ქ. ქობულეთში.

1994 წელში მუშაობს ჩოლოქის დაწყებით სკოლაში.

1995 წელში გადმოდის ქობულეთის №4 საშუალო სკოლაში, მუშაობდა 15 წლის განმავლობაში.

2010-2011 წლებში ასწავლიდა ქობულეთის №3 საშუალო სკოლაში. არის უმუშევარი.

სურმანიძე გუგული ჯემალის ასული.

დაიბადა 1950 წელს ქედის რაიონის სოფელ აგარაში 1950 წელს.

1958-1966 წლებში სწავლობდა აგარის 8 წლიან სკოლაში.

1967-1968 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის №4 საშუალო სკოლაში.

1969-1974 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის დაუსწრებელ განყოფილებაზე, პარალელურად მუშაობდა აგარის 8 წლიან სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად და უფროს პიონერხელმძღვანელად.

1970 წელს იქორწინა ქედელ შორეულ ნაოსნობის კაპიტან ავთანდილ ხალითის ძე დიასამიძეზე.

1970-1971 წლებში მუშაობდა ქედის სა-სოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში მათემატიკის მასწავლებლად.

1971-1980 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1980-იანი წლების შემდეგ საცხოვრებლად გადადის ქ. ნოვორისიისკში.

2005 წელში დაბრუნდნენ ბათუმში. ამჟამად ცხოვრობენ ხელვაჩაურის რაიონში, ქელაში სტიქიის გამო დაზარალების შემდეგ.

ქალბატონ გუგულის ძალიან კარგად ახასიათებენ კოლეგები. ამჟამად უმუშევარია.

სარიშვილი თამარ ტიტეოს ასული.

სამნიძე მაგული დავითის ასული

მაგული სამნიძე დაიბადა 1967 წელს ქედის რაიონის სოფ. პირველ მაისში.

1974-1984 წლებში სწავლობს ხელვაჩაურის საშუალო სკოლაში.

1984-1987 წლებში სწავლობს ქ. ბათუმის იუსუფ კობალაძის სახელობის კულტურულ-საგანმანათლებლო სასწავლებელში საგუნდო-სადირიურო ფაკულტეტზე, რომელსაც წარმატებით ამთავრებს.

1987 წელში განაწილებით მიდის ქედის რაიონის სოფელ კოლოტაურის 8 წლიან სკოლაში მუსიკის მასწავლებლად, პარალელურად მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში იგივე განხრით, სადაც მუშაობდა

1991 წლამდე.

1988 წელში იქორწინა პირველი მაისის საშუალო სკოლის მასწავლებელ, ქორეოგრაფ გენადი ბარამიძეზე, რომელზეც უკვევისაურთ.

1992-1995 წლებში მუშაობდა რესპუბლიკური პოლიკლინიკის კადრების განყოფილებაში.

რაც შეეხება ქორწინებას. პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ბევრი დაქორწინებულა და ალბათ ტრადიცია კიდევ გაგრძელდება. ალბათ ზედმეტი არ იქნება მათი ჩამოთვლა, ეს ხომ ჩვენი ისტორიცაა, არა მარტო ამ სკოლისა.

სასან კახიძე და თინა გოგუაძე ახალდაქორწინებულები მოვიდნენ ამ სკოლაში, მაღე მათ მხარი აუბეს, ანუ ოჯახები შექმნეს: მამია ცქვიტიშვილმა და თამარ თოდუამ, მემედ ჯაყელმა და ეთერ გორგილაძემ, ხემიდ დევაძემ და ლეილა გორგილაძემ, ჟორა ფარტე-

ნაძემ და გუგული დევაძემ, ამირან შავლიძემ და მერი სამნიძემ, ჯუმბერ სამნიძემ და ნარი მახარაძემ, ვლადიმერ კონცელიძემ და მზია საფარიძემ, კუკური დვალდიძემ და მზია გოგუაძემ. იქნებ ვინმე გამომჩნა, რისთვისაც ბოდიშს ვიხდი.

განგებამ დაგლოცოთ პირველ მაისში თაიგულებად შეკრულო მამულიშვილებო, გეცოცხლოთ დიდხანს, დაგეფრთიანებინოთ თქვენი და სხვისი ბავშვები, მაგულისა და გენადივით ცეკვა-სიმღერით გაგელიოთ წუთისოფელი.

სამნიძე მერი მემედის ასული

დიდი და გმირული ისტორიის მქონე ლამაზ სოფელ პირველ მაისს 1938 წელს მოეწვინა ქალბატონი მერი. იგი ინტერნაციონალური ოჯახის შვილია. დედამისი ქალბატონი პაშა – უკრაინელი გახლდათ. სწორედ მისმა ეროვნებამ იქონია გავლენა, მერის პროფესიად უცხო ენები აერჩია.

1956 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1961 წელში, ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ქელაში, კომკავშირის რაიკომის ვაკანტური ადგილისათვის აჭარის კომკავშირის საოლქო კომიტეტის პირველმა მდივანმა – მერაბ ქაჯაიამ რაიონის მასშტაბით მიწვეული ათი პედაგოგიდან მერი სამნიძე დაასახელა. ეს უდიდესი დაფასება იყო სოფლელი გოგოსათვის, მაგრამ ოჯახური პირობების გამო თავაზიანი უარი განაცხადა აწ განსვენებულმა, არა და იმ დროისათვის, ხალხისათვის დიდი სარგებლიანობის მოტანა შეეძლო ქალბატონ მერის. დიდი საამაყოც იქნებოდა პირველმაისელებისათვის თანამდებობრივ პოსტზე თავისიანის ჯდომა, საქმიანობა, შემდეგ იმიჯის ამღლება და აღმასვლა იერარქიულ საფეხურებზე.

კომკავშირის რაიკომის მდივნის თანამდებობაზე დაინიშნა ქედის მკვიდრი – ნათელა გათენაძე, რომელმაც რაიონისა და რესპუბ-

ლიკის ცხოვრებაში ღამაზი კვალი დატოვა. სამწუხაროდ თუ საბედნიეროდ ამ ღამაზი კვალის დამჩნევაში მერის წვლილიცაა – მისმა უარმა წამოსწია წინა პლანზე მასავით უბრალო ადამიანი ქალბატონი ნათელა გათენაძე.

ქალბატონი მერი სწავლის პერიოდში პრაქტიკას გადიოდა მშობლიური სოფლის საშუალო სკოლაში, ხოლო დამთავრების შემდეგ იგი გაანაწილეს აგარის 8 წლიან სკოლაში რუსული ენის მასწავლებლად. აგარიდან გადმოიყვანეს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ჯერ პიონერხელმძღვანელად, შემდეგ კი ორგანიზატორად.

1967 წლიდან გარდაცვალებამდე ასწავლიდა რუსულ და გერმანულ ენებს ჯერ პირველი მაისის ძველ საშუალო სკოლაში, შემდეგ კი საბჭოს ტერიტორიაზე აგებულ საშუალო სკოლაში.

იყო პროფესიული კავშირის თავმჯდომარე.

მერი სამნიძე გამოირჩეოდა მაღალი პროფესიონალიზმით, თავისი საქმის სიყვარულით და კოლექტივობით. იყო უშუალო და პირდაპირი, დინჯი და მოფიქრებული. მისთვის არ არსებობდა უპასუხო კითხვა – ყოველთვის მზად იყო გაეცა ნებისმიერი შეკითხვის დამაჯერებელი პასუხი და ყოველთვის მზად იყო საუბრისათვის. მისმა მაღალმა პროფესიონალიზმმა განაპირობა დაჯილდოებათა რიგი. იყო სახალხო განათლების წარჩინებული, რომელიც სამკერდე ნიშნით იყო გამოსატული. ჰქონდა სიგელები და სხვადასხვა ჯილდოები.

ნაადრევად წავიდა ამ ქვეყნიდან, მისი ხსოვნა არასოდეს წაიშლება ნაცნობ-მეგობართა და ნათესავების ფართო წრის მეხსიერებაში.

სამნიძე ქეთევანი ბექირის ასული

ქეთო სამნიძე დაიბადა სოფელ პირველ მაისში 1946 წლის 8 აგვისტოს.

1953-1964 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1966-1971 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1969 წლამდე მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში

პიონერხელმძღვანლად, შემდეგ კი ხუთ წელიწადს დაწყებითი კლასების მასწავლებლად.

1975 წელს მუშაობას იწყებს ქართული ენისა და ლიტერატურის

მასწავლებლად, პარალელურად მას ირჩევენ პარტიულ ორგანიზატორად.

1969-1993 წლებში პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მოღვაწეობის პერიოდი ქალბატონი ქეთოსათვის იყო დაუვიწყარი. მისი ამ სკოლაში მოღვაწეობით მასწავლებელთა ადგილობრივი კადრების მესამე პლეადის რიგებში ერთ-ერთი ღირსეული მასწავლებელი იყო. ჩვენ ვიცით პირველ მაისში აღზრდილი პირველი პედაგოგების მოღვაწეობა,

შემდეგ შემოსულთა და მათ კვალდაკვალ ადგილობრივი კადრების მეორე ნაკადი, ხოლო ქეთევანის მოღვაწეობის პერიოდში ადგილობრივი კადრების სიმბოლური – მესამე ნაკადის მოსვლა.

შეწყდა მასწავლებელთა ტრადიციული მიგრაცია.

1993 წელს დაოჯახებასთან დაკავშირებით ქეთევანი გადავიდა საცხოვრებლად ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ მახვილაურში, სადაც დღესაც მუშაობს ამ სოფლის საშუალო სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

ჩემი თაობის, ადრინდელი და დღევანდელი პერიოდის ყველა პედაგოგი ქალბატონ ქეთევანს ახასიათებს როგორც კარგ, ერუდირებულ, დახვეწილი ქცევების და სანიმუშო პედაგოგს. იგი საოცარი ენერგიით ახამებდა ოჯახურ საქმიანობასა და სასკოლო ცხოვრების ავ-კარგს. ობლობაში აღზრდილისათვის სოფლური არაფერი უცხო არ იყო. პედაგოგებში და რაიონის საზოგადოებაში სარგებლობდა კარგი ავტორიტეტით. სკოლის ცხოვრებაში მიღწეული წარმატებებისა და დამსახურებულობის საზღაურად მიღებული აქვს მადლობები როგორც შიდა სასკოლო, ისე განათლების განყოფილების მიერ. აქვს წახალისებების არმნიშვნელი სიგელები.

სამნიძე ციალა შოთას ასული

ციალა სამნიძე დაიბადა სოფელ პირველ მაისში 1969 წელს.

1986 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1988-1993 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში გეოგრაფიის ფაკულტეტზე, დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1986 წელს მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში საქმეთამმართველად.

1990-1991 წლებში ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებით კლასებში.

1991 წელს დაოჯახებთან დაკავშირებით სკოლას თავი დაანება და განათლების დარგს ფაქტიურად ჩამოშორდა.

ქალბატონი ციალა თავის გვარეულობაში გამორჩეული პიროვნებაა. ზედმიწევნით აკურატული, წესიერების ეტალონი და მხიარული სტუმართმოყვარეა. აქვს იუმორის ნიჭი, არის ჭკუის დამრიგებელი და გაჭირვებულთა ხელისუფალთა, მისთვის უცხოა ჭორიკნობა და უსაქმურობა, ტყუილი და ვინმეს გაქილიკება. თავის ასაკთან შედარებით სიბრძნით გამოირჩევა. მისმა ასეთმა დადებითმა თვისებებმა უფრო მოუხვეჭა სახელი ვიდრე ადრინდელმა მოდურმა „საპატარძლოს დიპლომმა“, ამიტომაცაა რომ იგი სანიმუშო რძალი, მეუღლე და მეზობელია.

ზრდის ქალ-ვაჟს, რომლებიც უმაღლესის დამთავრების შემდეგ იმედია ხალხის სამსახურში ჩადგებიან. დიდების გზა მათ მომავალს.

სამნიძე ლევან ოქროს ძე

დაიბადა 1988 წელს პირველ მაისში.

1994-2005 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის საშუალო სკლაში.

2001-2004 წლებში, 1988 წელში დაბადებულ კალათბურთელთა ნაკრებ გუნდ „ბასკოში“ ირიცხებოდა.

2006-2007 წლებში სწავლობდა კომერციულ საზღვაო სასწავლებელ „ანრიში“

2007-2009 წლებში სწავლობდა ბათუმის უნი-
ვერსიტეტში ფიზიკური აღზრდის სპეციალობაზე.

2007 წელს იწვევს პირველი მაისის სა-
შუალო სკოლაში ფიზ-აღზრდის მასწავლებლად
მუშაობას, სადაც დღეის ჩათვლით მუშაობს. არის
თავისი სპეციალობის ზედმიწევნით მცოდნე,
ატარებს კლასგარეშე მეცადინეობებს, აწყობს
ლაშქრობებს და შეჯიბრებებს როგორც კლასთა
შორის, ისე სკოლათშორის სპორტული ღონისძ-
იებების წარმატებისათვის.

სკოლის პედაგოგიკური დადებითად აფასებს ახალგაზრდა პედა-
გოგის შრომით მიღწევებს. არის სოფლის აქტივისტი.

სამნიძე ნათელა ისმაილის ასული

დაიბადა 1938 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1954 წელს დაამთავრა პირველი მაისის 8 წლელი.

1957 წელს დაამთავრა ქედის პედაგოგიური ტექნიკუმი, რის

შემდეგაც იმავე წელს დაიწყო მუშაობა პირვე-
ლი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში დაწ-
ყებითი კლასების მასწავლებლად. პედაგოგ-
სწავლებელში სწავლების პერიოდში ქალბა-
ტონ ნათელას უხდებოდა მშობლიურ სკოლა-
ში საცდელი მეცადინეობის ჩატარება. კარგად
მახსოვს მისი მზრუნველი და მოსიყვარულე
მიდგომა ბავშვებზე. საოცარი უნარი გააჩნდა
ასახსნელი თუ ახსნილი გაკვეთილების გამო-
ითხვა-გადაცემაში. იყო მკაცრად მომთხოვნი

და ამასთანავე გულთბილიც, რითაც აღსაზრდელების გულში მზრუნ-
ველ და მოსიყვარულე პედაგოგად დარჩა.

1963 წელს დაამთავრა ბათუმის პედინსტიტუტის დაწყებითი
განათლებისა და პედაგოგიკის ფაკულტეტის დაუსწრებელი განყო-
ფილება. 1967 წლამდე მუშაობდა მასწავლებლად.

1967 წელს მას ირჩევენ პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარედ.

1973 წლიდან კი მოღვაწეობს ბათუმის 26-ე საშუალო სკოლაში დაწყებითის მასწავლებლად.

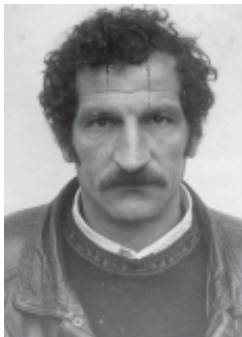
უმწიკველი და მდიდარი ბიოგრაფიის მქონე, მომდევნო წიგნში აისახება სრულყოფილად.

სამნიძე ჯუმბერ ყებასის ძე

დაიბადა 1953 წლის შემოდგომაზე სოფელ პირველ მაისში.

1972 წელს დაამთავრა საშუალო სკოლა.

1973-1978 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედ-ინსტიტუტში ფიზ-აღზრდის ფაკულტეტზე. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ინიშნება კოლოტაურის არასრულ საშუალო სკოლაში ფიზმომზადების

მასწავლებლად, ერთი წლის შემდეგ კი გადმოჰყავთ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზკულტურის მასწავლებლად. მონაწილეობდა აჭარის სპორტულ ღონისძიებებში, შედეგად მიღებული აქვს ქების სიგელები და მადლობები. მისი ხელმძღვანელობით წლების განმავლობაში ხელბურთის გუნდი მონაწილეობასღებულობდა აჭარის პირველობაზე.

1992 წელს მიიღო ტრავმა, გავიდა პენსიაში და მიატოვა სკოლაც. ამჟამად დასაქმებულია კერძო სამუშაოზე.

სამნიძე ჯიმშერ აბდულის ძე

დაიბადა 1982 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1989-1999 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

2000-2004 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის შ. რუსთაველის სახელობის პედაგოგიურ უნივერსიტეტში „დაწყებითი სამხედრო მო-

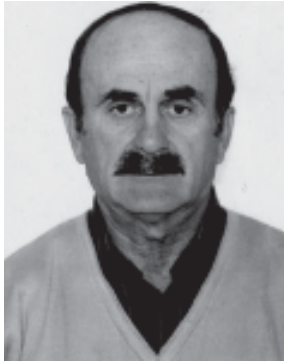

მზადების და ფიზიკური აღზრდის" ფაკულტეტზე.

2006-2007 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საჯარო სკოლაში თავისი სპეციალობით, რის შემდეგაც გადადის სხვა სამუშაოზე. ვრცლად შევა მომდევნო წიგნში.

ტრაპაიძე კარლო ამბერკის ძე

კარლო ტრაპაიძე დაიბადა 1948 წელს ქ. ბათუმში.

1956-1966 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის №1 საშუალო სკოლაში.

1966-1970 წლებში სწავლობდა ქ. თბილისში საქართველოს სახელმწიფო ფიზიკური კულტურის ინსტიტუტში მძლეოსნობის ფაკულტეტზე.

1970 წელს გაანაწილეს ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში, საშუალო სკოლაში ფიზიკულტურის მასწავლებლად, სადაც მოღვაწეობდა 1973 წლამდე.

1973-1975 წლებში მუშაობდა ქ. ბათუმის №17 საშუალო სკოლაში.

1975-1980 წლებში მუშაობდა ქ. ბათუმის მძლეოსნობის სპორტულ სკოლაში.

1980 წლიდან დღემდე მუშაობს ქ. ბათუმის დ. აღმაშენებლის სახელობის №2 საშუალო სკოლაში ფიზიკულტურის მასწავლებლად. ყველგან სადაც კი უმუშავია, ახასიათებენ კარგად. განსაკუთრებით გამოყოფენ მის უმუშალობას, უბრალოებას, ზრდილობას და მაღალკვალიფიციურობას. ერთი შეხედვით, პირველ შეხვედრასა და საუბარში იგრძნობ, რომ დახვეწილი მანერების ადამიანია. გაცნობა და მიღება ალალი და გულწრფელია, გამოხედვა სიყვარულით გამთბარი და საერთოდ ძლიერი პიროვნების შთაბეჭდილებას ტოვებს მოსაუბრეზე.

ღმერთმა გვიმრავლოს ასეთი ქართველები.

ურატაძე ილარიონ

ფარტენაძე ჯემალ მემედის ძე

დაიბადა სოფელ კოლოტაურში (ორთახოხნა) 1944 წელს.

1951-1961 წლებში სწავლობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1963-1972 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1963-1966 წლებში მსახურობდა საბჭოთა არმიის როგებში.

1968 წლის თებერვლიდან მუშაობას იწყებს კოლოტაურში 8 წლიან სკოლაში ფიზ-აღზრდის მასწავლებლად.

1969-1971 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის სასოფლო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ.

1971 წლიდან გადადის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დაწყებითი სამხედრო მომზადებისა და მათემატიკის მასწავლებლად.

1979-1980 წლებში გადააჰყავთ ქედის რაიონის სოცუზრუნველყოფის განყოფილების გამგედ.

1983-1987 წლებში აირჩიეს პირველი მაისის კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ.

1987-1993 წლებში მუშაობდა აგარის 8 წლიანი სკოლის დირექტორის მოადგილედ სასწავლო-აღმზრდელობით დარგში და მათემატიკის მასწავლებლად.

1993 წლიდან კი მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მასწავლებლად და დირექტორის მოადგილედ სასწავლო-აღმზრდელობით დარგში.

ფარტენაძე ნანი მემედის ასული

დაიბადა 1960 წელს სოფელ კოლოტაურში (ორთახოხნა).

1967-1977 წლებში სწავლობდა კოლოტაურისა და პირველი მაისის სკოლებში.

1978-1983 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორიის ფაკულტეტზე დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1979 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

1984 წელს აირჩიეს საქ. კომკავშირის ქედის რაიკომის პირველ მდივნად.

1992 წელში დაოჯახებასთან დაკავშირებით გადადის ბათუმში, მუშაობს №29 (ამჟამად მე-16) ბაგა-ბაღში აღმზრდელად.

როგორც სხვა პარტიულ მუშაკებზე, ისე ქალბატონ ნანიზეც შეიძლება ცალკე წიგნის დაწერა. მარტო ის რად ღირს, რომ იმდენ ხანს კომკავშირის რაიკომის მდივნად მუშაობდა. მასზე ბევრი რამ მართლაც შეიძლება აქვე მოვიყვანოთ საქებრად, მაგრამ მენდეთ, სიტყვები ზედმეტად მიმანია – იგი არის ნამდვილი ქართველი ქალის ეტალონი, სიწმინდის და ზრდილობის განსახიერება, ღირსეული მამულიშვილი...

ფარტენაძე გული

დაიბადა 1957 წელს სოფელ ხელვაჩაურში.

1974 წელს დაამთავრა ხელვაჩაურის საშუალო სკოლა.

1974-1976 წლებში მუშაობდა ხელვაჩაურის კოლმეურნეობაში.

1976-1981 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქიმია-ბიოლოგიის ფაკულტეტზე.

1981 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

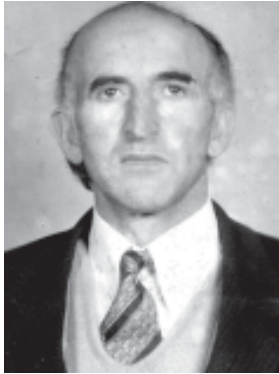
1982 წლიდან მუშაობს დოლოგნის საშუ-

ალო სკოლაში ქიმია-ბიოლოგიის მასწავლებლად.

ფარტენაძე ჟორა ხემიდის ძე

ჟ. ფარტენაძე დაიბადა სოფ. კოლოტაურში (ორთახოხნა) 1941 წელს. 1948 წელს სწავლას იწყებს იქვე, დაწყებით სკოლაში.

1952 წელს სწავლას აგრძელებს კოლოტაურის 8 წლიან სკოლაში.

1958 წელში ამთავრებს მახუნცეთის საშუალო სკოლას.

1958-1961 წლებში მუშაობს კოლმეურნეობაში რიგით წევრად.

1961 წელში ჩაირიცხა ქ. თბილისის უცხოენათა ინსტიტუტში.

1963 წელს იწვევენ საბჭოთა არმიის რიგებში. მსახურობდა გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში.

1967 წელს წამოვიდა დემობილიზაცი-

ით.

1970 წელს ამთავრებს აღნიშნულ ინსტიტუტს გერმანული ენის განხრით.

1970 წელს მუშაობას შეუდგა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში გერმანული ენის მასწავლებლად.

1978-1981 წლებში დაუსწრებლად ამთავრებს ქ. ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის რუსული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტს. დღემდე მოღვაწეობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში. მეუღლე პედაგოგი, ამჟამად პენსიონერი. შვილები:

გულთამაშე – პედაგოგია.

გულადი – უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ხათუნა ბავშვთა ექიმი.

ბატონი ჟორა არის სამართლიანი, დინჯი და სპეტაკი პიროვნება. იგი მომთხოვნია როგორც სკოლის ფარგლებში ისე მის გარეთაც. არის უღალატო, სიტყვის კაცი – არც გიდალატებს და ნურც დააღალატინებ. ხასიათის ეს შტრიხი მისთვის დამახასი-

ათებელია იმდენად, რამდენადაც სადავო საკითხებს ვაჟკაცურად მოაბამს ბოლოს.

P.S. ერთი თბილისელი მომიყვა მის შესახებ, რომ ინსტიტუტის საერთო საცხოვრებელში სადავო საკითხები ბატონ ჟორასთან წყდებოდაო. ჩათვალეთ რომ „შავების" სტილში გადიოდა, იმდენად სამართლიანი იყო გადაწყვეტილებებში-ო... კაცურად გველოს მთელი ცხოვრების მანძილზე ბატონო ჟორა...

**ფხაკაძე ლენა
ფლოროვა ლიდა
ფირცხალაიშვილი ნატაშა
ფანცულაია ვერა**

ფარსენაძე რევაზ (აბდულ) ოსმანის ძე

ფარსენაძე რევაზ (რეჯებ)

ქაჯაია ნოდარ

ნ. ქაჯაია დაიბადა 1937 წელს ქედის რაიონის სოფელ ორცვაში. 1956 წელს დაამთავრა ქედის საშუალო სკოლა. 1956-1957 წლებში მუშაობდა კოლმეურნეობაში. 1958-1963 წლებში სწავლობდა პედინსტიტუტის ბუნებისმეტყველება-გეოგრაფიის ფაკულტეტზე და მიიღო ბიოლოგიის, ქიმიის და სოფლის მეურნეობის წარჩინებული სპეციალისტის კვალიფიკაცია. 1963 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკო-

ლაში საწარმოო სწავლების ორგანიზატორად და ქიმიის მასწავლებლად.

1965 წლიდან ქედის საშუალო სკოლის ქიმიის მასწავლებლია.

1978 წელს დაინიშნა ქედის განათლების განყოფილების ფილმოთეკის გამგედ, ხოლო შემდეგ შრომითი სწავლების, აღზრდისა და პროფორიენტაციის სასწავლო ინსპექტორად. შემდეგ ამავე განყოფილების შრომითი სწავლებისა და ქიმიის მთავარი სპეციალისტია. მისი ხელმძღვანელობით რაიონების სკოლებმა წარმატებები მოიპოვეს შრომითი სწავლების სრულყოფისა და მატერიალური ბაზის განმტკიცების საქმეში.

ნ. ქაჯაია გამოირჩევა მაღალი პროფესიონალიზმით და პასუხისმგებლობით. დამსახურებული ავტორიტეტით სარგებლობს პედაგოგიურ საზოგადოებაში. დაჯილდოებულია „სახალხო განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშნით, განათლების სამინისტროების საპატიო სიგელებით. (მ. დიასამიძე, საუკუნოვანი სკოლა. გვ.251).

ნ. ქაჯაია არა მარტო პედაგოგი, იმთავითვე იყო განწყობილი მეგობრული პრინციპებით. მიუხედავად იმისა საკლასო კურონალში შეფასებებს გვაძლევდა, არ იგრძნობოდა მოსწავლე-მასწავლებლის დისტანცია. სწორედ ამან განაპირობა ის, რომ უადრესი პატივისცემის გრძობით ვიყავით მისდამი განმსჭვალულნი. ვიყავით ძალზე მორიდებული, მაგრამ აკადემიურად მაღალი მანქენებლების. მისმა ღმობიერმა მიდგომამ, მეგობრულმა დამოკიდებულებამ მოსწავლეებთან და პედაგოგებთან, თავისი შედეგი გამოიღო – იგი ნამდვილად რომ პედაგოგად დაიბადა და ეს კარგად გამოჩნდა ყველა ურთიერთობაში, იგი ისეთ სპეციალისტად ჩამოყალიბდა მისთვის რაიონში მოღვაწეობა ვიწრო ჩარჩოდან იყურება, უფრო ფართო ასპარეზი ეკუთვნის, მაგრამ წლებმა იგი რაიონს მიაჯაჭვა. იგი საოცარი იუმორით გამოირჩევა, უყვარს მეგობრული გაქილიკებაც მაგრამ ამას ისე ოსტატურად აკეთებს, თვითონაც ხუმრობის ხასიათზე დაგაყენებს.

სამსახურიდან სახლში მიმავალს ვხვდები და არ არსებობს, რომ უტყვად ჩაგვეკლოს. მხნედ გამოიყურება და ისეთივე დამრიგებელია, როგორც პირველი ხილვისას. წლებმა ვერაფერი დააკლო.

– წლებს ბიჭო უნდა ვაჯობოთო... თუმცა მარადიული ვინაა...
გარდაიცვალა 2012 წელში.

ქაჯაია გურამ

გ. ქაჯაია დაიბადა 1938 წელს სოფელ ორცვაში.

1957 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1958-1961 წლებში გადიოდა სამხედრო სამსახურს. ერთი წელი იმუშავა კოლმეურნეობაში.

1962-1968 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქიმია-ბიოლოგია-სოფლის მეურნეობის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1964 წლიდან მუშაობდა ქედის საშუალო სკოლაში ბიოლოგიის მასწავლებლად.

1966 წელში მუშაობდა კოლოტაურის 8-წლიან სკოლაში.

1967-1972 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ქიმია-ბიოლოგიის მასწავლებლად.

1973 წლიდან თითქმის სამი ათეული წელი მუშაობდა მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის ბიოლოგიის მეთოდური კაბინეტის გამგედ. გამოირჩევა პროფესიონალიზმით და მაღალი პასუხისმგებლობით, მაღალ დონეზე ატარებს კურსებს და გასვლით ღონისძიებებს. პედაგოგიურ საზოგადოებაში სარგებლობს დამსახურებული ავტორიტეტით. დაჯილდოებულია საქართველოს და აჭარის განათლების სამინისტროების სიგელებით.

(გ. წულუკიძე, განათლების ისტორიისათვის აჭარაში. ბათ. 2002. გვ.636).

ქადიძე ლევან ხასანის ძე

არაფერია იმაზე საამაყო და სასახელო, ჩაწვდე მოზარდის სულს, გაიგო მისი სულის სიმების რხევა და მისცე ცოდნასთან

ერთად ცხოვრების საფეხურებზე მტკიცედ სიარულის იმედი. ეს მისია უსათუოდ ეკისრება პედაგოგს, აღმზრდელს, ცხოვრების გზის გამკაფავს და დამკვალიანებელს, ასე ვთქვათ – მეორე მშობელს.

მასწავლებლის პროფესია ძალზე საამაყოცაა და მიიმეც. საამაყო იმიტომ, რომ იცის ქვეყნისა და ერის წინაშე პატრიოტული და მამულიშვილური ვალი უნდა მოისადლოს ბავშვის პიროვნებად ჩამოყალიბებით, ხოლო მიიმე იმიტომ რომ რამდენი ადამიანიცაა, იმდენი ხასიათია და ყველას რომ გაუგო, ამას უდიდესი ნებისყოფის დაძაბვა სჭირდება.

ცნობილია რომ აჭარა გასაბჭოების შემდეგ ადგილობრივი კადრების სიმცირეს განიცდიდა.

სამამულო ომამც შეაფერხა კადრების მომზადების საჭირობოროტო და კეთილშობილური იდეა. მიუხედავად ამისა, თითო-ოროლა პედაგოგი მაინც გამოჩნდა სამოღვაწეო ასპარეზზე. ერთერთი მათგანია მდიდარი ისტორიული წარსულის მქონე სოფელ პირველი მაისის (საღორეთი) მკვიდრი – ლევან ქაღიძე. იგი დაიბადა ავადსახსენებელ 1937 წლის ზაფხულის მიწურულს, 30 აგვისტოს, ხასან ქაღიძის ოჯახში, რომელმაც ფაქტურა დიასამიძესთან ერთად, სწავლასმოწვეურებულ შვილს უმაღლესი განათლება მიაღებინა.

ლ. ქაღიძემ პირველდაწყებითი განთლება სოფელ პირველ მაისში მიიღო, საშუალო სასწავლებელი მახუნცეთში დაამთავრა. ხოლო უმაღლესი ისტორია-ფილოლოგიის განხრით ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში 1963 წელს და დაინიშნა სოფელ პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

მრავალშვილიან ოჯახში უმაღლესი განათლებით ბატ. ლევანი გამოირჩეოდა. უმცროსმა ძმამ ქედაში დაამთავრა საბუხჰალტრო.

1970 წელს ლევანმა ბედი დაუკავშირა მეზობელ სოფელ კოლოტაურის (ორთახოხნა) მკვიდრს – ცივლა სალაძეს, შექმნეს სან-

იმუშო ოჯახი და გამოზარდეს ოთხი შვილი. სამმა ქალიშვილმა დაამთავრა უმაღლესი სასწავლებელი. ერთმა მათგანმა, მესამე ქალიშვილმა დაამთავრა ბერძნული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი და ასწავლიდა ქობულეთის რაიონის სოფელ დაგვაში, შემდეგ კი საბერძნეთში ასწავლიდა. ამჟამად პირველ მათგანში ასწავლის ისტორიას (!)

ბატონმა ლევანმა უკვე ნახევარი საუკუნე იხადა ერისა და სამშობლოს წინაშე აღებული ვალდებულება – აღეზარდა კეთილსინდისიერი კადრები, რამე თუ მომავლის საქართველო მათ უნდა მართონ. ამ კეთილშობილური მისიით გულანთებულმა პედაგოგმა მრავალს დაულოცა გზა ფართო ასპარეზზე – მიბაძეს პატივცემულ მასწავლებელს და სხვადასხვა სფეროში მოღვაწეობენ.

გარდა პედაგოგიური მოღვაწეობისა, მაქსიმალურ ენერგიას ახარჯავს ოჯახს. ძირითადი წილი საიჯახო საქმეებისა მის ზურგზე გადადის – ამას კი ძლიერი ნებისყოფა და ენერჯია სჭირდება.

ბატონი ლევანი თავისი საგნის ძირფესვიანად მცოდნეა. იგი ასახსნელ მასალას ისე აწვდის მოსწავლეებს, მართლაც ბუჩის გაფრენის ხმას გაიგონებთ კლასში. იგი კარგი დეკლამატორია და მხატვრული კითხვის უბადლო ოსტატი. აჭარის დამსახურებულ პედაგოგს, უყვარს ხელოვნება, თეატრი, კინო თუმცა გონება-დატვირთულს თავისუფალი დრო ფიზიკურად აღარ რჩება. ერთი ესაა რომ სტუდენტობისდროინდელი გატაცებას – ლექსების თხზვას ვერ შეეღია. მე არ მეგულება ქართული ენის ძლიერი მცოდნე მასწავლებელი. წიგნიერ ლექსების ქარიშხალში გამოვლილი თავადაც არ წერდეს რამეს.

1959 წელს ჟურნალმა „ლიტერატურული აჭარა“ №2 გამოაქვეყნა სტუდენტის პირველი ლექსი – „მესხეთი დარჩა მესხეთად“, რომელიც იმთავითვე აიტაცა მკითხველმა. ორმოცდაათი წლის მანძილზე კი მას არაერთი ლექსი, ფელეტონი თუ სხვა ჟანრის პუბლიკაცია მოუთავსებია პრესის ფურცლებზე. (ზემოთაღნიშნულ ლექსს ბოლოში მოვათავსებ). მთავარი და მთავარი, რაც მას ახასიათებს, არის ახლის ძიება. არ იფარგლება სასკოლო პროგრამით

და ყოველ გაკვეთილს კლასგარეშე წაკითხულით ამდიდრებს და ალამაზებს. წიგნი კი მისი ცხოვრებაა.

ბატონ ლევან არ ახასიათებს წუწუნნი, მაგრამ ვითარების მიხედვით წამოჭრილ საკითხებს გვერდს არ აუვლის და თავისებურ ალალ-მართალ პოზიციას იჭერს. გამოირჩევა სამართლიანობით, მუდამ პირში მთქმელია და სწორედ ამიტომაცაა გამორჩეულად დაფასებული. მისი თხოვნა თუ სურვილი სიტყვაშეუბრუნებლად და განუსჯელად სრულდება. მას მასების მოხიბლვის ოსტატური მადლი სცხია. სჯერა სოფელს მისი, სჯერათ პედაგოგებსაც, სჯერათ ხალხს და ეს ჩემთვისაც საამაყოა, მით უმეტეს მისი აღზრდილიცა ვარ. სადაც არ უნდა ვიყო, მახსოვს მის მიერ ინტერპრეტირებული გერმანული ანდაზა: „ცოდნა ვერაფერს გიშველის, თუ საქმე დაგრჩა შიშველი" და კორეული სხარტული: „ცხოვრებიდან ისე ნუ წახვალ, რომ შენ შემდეგ რამე არ დატოვო." ასეც ვიდწვი მხოლოდ და მხოლოდ. ბატონ ლევანის არსებიდან გამომდინარე, რადგანაც ვიცი რომ თავად კეთილშობილების და სწორი ცხოვრებისეული გეზის მატარებელია.

მესხეთი დაჩჩა მესხეთად

მტერს ჩემი ჩანთქმა ეწადა
 მესხი დაეუხვედი მესხურა
 ძილშიც აბჯარი მესხა და
 თაფზე ჩაფხუტი მესხურა
 სისხლის მორევში ვიწექი,
 დამბაჩის ტარზე მეძინა,
 ძაღლურ სიცოცხლეს ყოველთვის
 კაცად სიკვდილი მერჩინა.
 წყურვილით ვეღარ ვდგებოდი
 შიმშილით მიწა მითხრია
 მაგრამ მტერს მტრულად ვხვდებოდი,
 ხმალი ძირს არ დამიხრია.
 სიკვდილს ვექებდი ბრძოლაში
 სიცოცხლე აღარ მინდოდა
 როცა ვხედავდი, რომ მტერი
 აკენის ჩვილსაც არ ინდობდა.
 სიცოცხლე რაღად მინდოდა
 გინდ მტერს მოვეკაღ ცოფიანს,
 თუ კი მესხეთის მიწაზე
 ვერვის ენახავდი ჩოხიანს.
 თუკი მესხეთის მიწაზე
 არ დარჩებოდა ბალახიც,
 მაგრამ ვერ გადამაჯიშეს
 დღეს მნახეთ როგორ გაენახლდი.
 გაზაფხულივით აყვავდა
 მტრისგან ნათელი მესხეთიც,
 დიდი რუსთველის აკვანი
 და ფუძე ქართულ ლექსების.

მუდამ მართალი გზით გველოს ბატონო ლევან შენი ერის და

შენი სოფლის მხარდამხარ. (დეკუტატმა იაშა შერვაშიძემ თავის რწმუნებულად მოიგულა სოფელში), მუდამ შემართებული ჯანმრთელი და სულით მდიდარი ყოფილიყავი.

თუმცა დრო გვეკსლავს, როგორც ავი დედინაცვალი,
შენც შესძელ, მისთვის შეგეყარა ღვეფი-ნაცარი.
სჯაბნი უკეთურ ყოფას, ნათეს საღი მარცვალით.
კაიკაცობით უკვდავებასთან ხარ წილნაყარი.

მისეულ სტუდენტობისდროინდელ ლექსს ერთხელ კიდევ ვანახებ მზის სინათლეს, ამჯერად მისი ჭარმაგობიდან გამოვახედებ. ჩამაწერინა მისი სტუდენტობის მეგობარმა, პროფესორმა ფრიდონ სისარულიძემ, რომელიც სამწუხაროდ გასულ წლებში დააკლდა საქართველოს.

„რა დაღლის კომკავშირელის, რკინისძარღვება მაჯას,
ჩვენ მარტო სწავლა კი არა, გვიყვარს შრომაც და გარჯაც.
სახლებს ვაშენებთ ისეთს, სიმადლით ცას რომ ერთვის,
ვაგებთ ყოველთვის სხვისთვის, და არასოდეს ჩვენთვის.

ოფლი ჩამოგდის ღვარად, მტკერი კი კისერს გესუსხავს,
ავაგებთ ჩვენი გვეონია, შეასახლებენ სულ სხვას.
გატაცებული ვმუშაობთ, ხშირად არ გვასსოვს თავიც,
და თუმც სულ ბინებს ვაგებთ, ბინა არა გვაქვს მაინც.“

ბატონ ლევანს მინიჭებული აქვს „აჭარის დამსახურებული მასწავლებლის“ საპატიო წოდება. „განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშანი, აჭარის განათლების სამინისტროს საპატიო სიგელი.

ქათამაძე ილია ოსმანის ძე

დაიბადა 1926 წელს ქედის რაიონის სოფელ ოქტომბერში.

1944 წელს დაამთავრა საშუალო სკოლა. შემდეგ მუშაობდა კოლმეურნეობაში.

წლების განმავლობაში მოღვაწეობდა ქედის კულტურის სახლში სხვადასხვა სამუშაოზე. 1958-1963 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ქიმია-ბილოგიის და სოფლისმეურნეო-

ბის ფაკულტეტზე. დამთავრების შემდეგ, 1963 წელში გაანაწილეს ოქტომბრის საშუალო სკოლაში ქიმიის მასწავლებლად.

1965-1968 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ქიმიის მასწავლებლად.

1968-1982 წლებში მუშაობდა მახოს საშუალო სკოლაში, საიდანაც გავიდა პენსიაში.

1989-1993 წლებში კვლავ აგრძელებს მუშაობას ოქტომბრის საშუალო სკოლაში, ქიმიის მასწავლებლად. გარდაიცვალა 2000 წელს.

ღვინეფაძე გოგუცა ნესტორის ასული

შავლიძე ნიაზ ხასანის ძე

დაიბადა 1941 წელს ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ შავლიძეებში.

1948-1958 წლებში სწავლობდა მეჯინისწყლის საშუალო სკოლაში.

შრომითი სტაჟის მოსაპოვებლად ხელვაჩაურის კოლმეურნეობაში შრომობს.

1961-1966 წლებში სწავლობს ბათუმის პედინსტიტუტში მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1966-1968 წლებში მუშაობს ქედის რაიონის პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

ამ მცირე დროში მან საყოველთაო აღიარება და სიყვარული დაიმსახურა პედაგოგიურ კოლექტივში, განათლების დარგის მუშაკთა და მეგობარ-ნაცნობთა წრეში. ყოველივე განაპირობა იმან, რომ ბატონი ნიაზი იღვწოდა მშობლიურ რაიონში, მშობლიურ სოფელში და თავის ხალხში, ვინაიდან იგი ამ სოფლის ძირეული მკვიდრია. სწორედ ამან, თავისმა პუნქტუალურობამ, სწავლეებისადმი უაღრესად სწორმა და მეთოდურმა მიდგომამ განაპირობა ის, რომ იგი აღიარებული პედაგოგია და დაფასებებმაც არ დააგვიანა, რაც შემდეგ შიშც მოიპოვა.

(მასზე დაწერილებით მომდევნო წიგნშია მოთხრობილი).

შავლიძე ბადრი თამაზის ძე

პირველი მაისის სკოლის ისტორია შეიძლება რამდენიმე ეპი-

ზოდად დაიყოს და აიკინძოს, ხოლო ამ ისტორიის მსვლელობაში ყველაზე ხანგრძლივი დირექტორობის წლები მოდის ახალგაზრდა, ენერგიულ, ზომიერ მეტად მკაცრ და მომთხოვნ პედაგოგზე – ბადრი შავლიძეზე. წინასწარ უნდა შევნიშნო, რომ მის ადამიანად და ავტორიტეტად ჩამოყალიბებაში დიდი როლი შეასრულა მშობლებისა და წინაპრების საქმიანობამ. ერთი, რომ დედა აჭარის დეპუტატი იყო, მამა რაიონში პატივცემული

პარტიული მუშაკია, დედის მხრიდან ბაბუა და ბიბია ყოფილი პარტიული ხელმძღვანელები იყვნენ.

ბადრი შავლიძე დაიბადა 1960 წელს.

1977 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1985 წელს დაამთავრა ბათუმის პედ-ინსტიტუტის გეოგრაფია-ბიოლოგიის ფაკულტეტი.

1978 წელში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში დირექტორის მოადგილედ სამნეო დარგში.

1979 წელს მუშაობდა ქედის რაიონის პიონერთა სახლში ჭადრაკის წრის ხელმძღვანელად და მასწავლებლად.

1989 წლამდე მშობლიურ სკოლაში ასწავლიდა თავისი სპეციალობით, ამავე წლიდან ინიშნება პირველი მაისის საშუალო სკოლის დირექტორად.

შავლიძე ამირან ჰაჯიმემედის ძე

ამირან შავლიძე დაიბადა 1933 წელს სოფელ საღორეთში.

1949 წელს დაამთავრა პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლა. შემდეგ სწავლას აგრძელებს ქედის რაიონის პედაგოგიურ სასწავლებელში.

1952 წელს გაიწვიეს სამხედრო სამსახურში.

1955-1957 წლებში სწავლობს ხულოს პედაგოგიურ ტექნიკუმში, საიდანაც ბრუნდება დაწყებითი კლასების მასწავლებლის დიპლომით.

1959 წელს მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ჯერ სამხედრო საგნის მასწავლებლად, შემდეგ ფიზკულტურის მასწავლებლად.

1967 წელს დაამთავრა ქ.ბათუმის პედინსტიტუტის ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტი, რის შემდეგ მუშაობას იწყებს პირველი მაისის კლუბის გამგედ.

1968 წლიდან პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ასწავლიდა ქართულ ენასა და ლიტერატურას პენსიაში გასვლამდე.

ბატონი ამირანი ასრულებდა და ასრულებს საზოგადოებრივ სამუშაოებს, კერძოდ მისი ინიციატივით დაიდგა პირველ მაისში 1974 წელს სატელევიზიო მიმღებ-გადამცემი, რომელიც იმხანად იშვიათობა იყო სოფელში.

ამირან შავლიძეს პედაგოგიურ სფეროში მოღვაწეობის აღსანიშნავად მიღებული აქვს მედლები და მადლობები.

შავლიძე ნათელა ოსმანის ასული

ნათელა შავლიძე დაიბადა სოფელ პირველ მაისში 1935 წელს.

1952 წელს დაამთავრა პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლა.

1952-1955 წლებში სწავლობდა ქედის პედაგოგიურ ტექნიკუმში.

1955-1956 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში დაწყებითი კლასების მასწავლებლად. (მახსოვს მან გვასწავლა აკაკის ლექსი „ნათელას სიმღერა“ და თან გვამღერებდა).

1959 წელს ჩაირიცხა ქუთაისის პედა-

გოგიურ ინსტიტუტში დაწყებითი კლასების ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1961 წელს დაოჯახებასთან დაკავშირებით გადავიდა საცხოვრებლად მახინჯაურში. იქვე მახინჯაურის საშუალო სკოლაში იწყებს მუშაობას დაწყებითი კლასების მასწავლებლად, სადაც მუშაობდა 1995 წლამდე, პენსიაში გასვლამდე.

სადაც კი მუშაობდა იყო უანგარო, სპეტაკი და სახელოვანი მასწავლებელი. იყო ავტორიტეტული პედაგოგი, იუმორისა და მეგობრების მოყვარული. საოცრად ხალისიანი და ენაწყლიანი მოსაუბრე, რითაც გარშემოყოფთა ყურადღებას ყოველთვის იმსახურებდა.

პედაგოგიური მოღვაწეობის განმავლობაში, კარგი მუშაობის აღსანიშნავად მიღებული აქვს მადლობები და წამახალისებელი ჯილდოები. მხიარულად იხსენებს მისი ცხოვრების მანძილზე მომხდარ კუროსებს. ეტრფის ერთიან საქართველოს და გულმხურვალე პატრიოტია.

ისევ გახსენება: ქალბატონი ნათელა მასწავლიდა მესამე კლასში. იგი იყო ჩვენი, როგორც სიმღერის, ისე ფიზიკური არზრდის მასწავლებელი. საოცრად თბილი მოპყრობა იცოდა. არასოდეს მინახავს გაბრაზებული. ადამიანი მუდამ მხიარული ვერ იქნება მაგრამ ნათელა მასწავლებელი პატარებს არ გვაგრძნობინებდა უხასიათობას. ჩვენც დიდი სიყვარულით ვპასუხობდით. მისი გაღიმებული სახე და თბილი მოპყრობის სიხარული და ხიბლი დღემდე გამომყვა. ამიტომაც იგი რჩება ჩემს პირველ მასწავლებლად და გზის მაჩვენებლად. იგი ეტალონი იყო ჩვენი. ერთნაირად მახსოვს მისი გაღიმებული სახე და ის სიმღერა, ზემოთ რომ ვახსენე. სწორედ ამ სიმღერამ მაზიარა სამშობლოს სიყვარულს და მეც მისი არზრდილი, არჩეულ, მისგან მითითებულ, მაშინდელი ხედვით – იავარდფენილ გზას ვაგრძელებ.

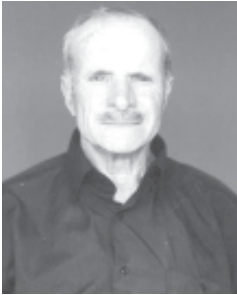
გმადლობთ პატივცემულ ნათელა.

სამწუხაროდ დაგვამწუხრა – გარდაიცვალა 2006 წელს.

შავლიძე ლევან ოსმანის ძე

ლ. შავლიძე დაიბადა 1933 წელს სოფელ საღორეთში.

1948 წელს დაამთავრა პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლა.

1949 წელს სწავლა გააგრძელა ქედის პედაგოგიურ სასწავლებელში.

1952 წელს მესამე კურსიდან გაიწვიეს საბჭოთა არმიის რიგებში.

1955 წელს დემობილიზების შემდეგ სწავლა გააგრძელა ხულოს პედაგოგიურ სასწავლებელში.

1956 წელს პედსასწავლებლის შემდეგ მუშაობად დაიწყო 8 წლიან სკოლაში ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლად.

1966 წლიდან სპეციალობით ასწავლის საშუალო სკოლის დაწყებით კლასებში.

1971 წლიდან ითვლება პირველი მაისის დაწყებითი სკოლის გამგე-მასწავლებლად.

წლების განმავლობაში მოსწავლეთა პიროვნებად ჩამოყალიბების დაწყებითი სტადიის სანიმუშოდ წარმართვისათვის მიღებული აქვს მადლობები, ქების სიგელები და წახალისებები. არის უპრეტენზიო, უანგარო, მეგობრული და გულმხურვალე მზრუნველი, პატარებისადმი სიყვარულის გამნაწილებელი, სოფლის ჭირ-ღხინის მოზიარე და სპეტაკი ადამიანი.

სკოლიდან თავისუფალ დროს ხელსაქმითაა დაკავებული. იშვიათია მისთვის თავისუფალი, სულის მოსათქმელი დრო.

უყვარს ნადირობა და სპორტი, განსაკუთრებით მძლეოსნობა, არის კარგი მეოჯახე და ბაბუა.

ბევრი ტრაგედია დატრიალდა მის ოჯახში, მაგრამ თავად ისევ მხნედაა – დანარჩენებია მისახედ-მოსავლელი. ბუნებას, განგების ძალას წინ ვერავინ აღუდგება, ჰოდა ბატონი ლევანიც ამიტომაც მხნედ, თითქოს, თორემ უკვე ოთხმოცს გადასცილდა და ჯანმაც იკლო.

დიდხანს გეცოცხლოს ბატონო ლევან, შინაურებიდან ბევრი ისევ შენ შემოგცქერის იმედიანად.

შავლიძე ეთერ შუქრის ასული

დაიბადა 1940 წელს ქედის რაიონის სოფელ ოქტომბერში.

1956 წელს დაამთავრა ოქტომბრის 8 წლიანი სკოლა.

1958 წელს დაამთავრა ქედის საშუალო სკოლა.

1958-1960 წლებში მუშაობდა ოქტომბრის სა-სოფლო კლუბის გამგედ.

1960 წელს ბედი დაუკავშირა პირველმაიხელ პედაგოგს – ლევან შავლიძეს.

მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ლაბორანტად, შემდეგ საქმეთამმართველად და მონაგარიშედ. პარალელურად ბიბლიოთეკის გამგედ.

1973 წლიდან, პირველი მაისის ახალგაზრდულ საშუალო სკოლაში გადაიყვანეს მებუფეტედ, სადაც მუშაობდა 1992 წლამდე.

აქვს მიღებული სოც შეჯიბრში გამარჯვების დამადასტურებელი სიგელები, მედლები, და მედლის მოწმობები აჭარკოოპკავშირის გამგეობისა და ვაჭრობის პროფკავშირის აჭარის საოლქო კომიტეტის პრეზიდენტის ბრძანებულებათა შესაბამისად. იყო კოლმეურნეობის წევრიც. გარდაიცვალა 2004 წელს.

შავლიძე უმიან დაუთის ასული

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისში 1939 წელს.

1969 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა. შემდეგ ჩაება საკოლმეურნეო შრომაში და სწორედ მუხლჩაუხრელმა შრომამ მოუტანა ის დიდება, რამაც მიიყვანა საბჭოთა კავშირის სოციალისტური შრომის გმირის ლაურეატობამდე, რომელიც აღარ შეეღა საბჭოთა

კავშირის დაშლის გამო.

1975 წლიდან მუშაობს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ლაბორანტად. არის სანიმუშო დიასახლისი, კარგი ბებია, დიდი ბებია და მოსიყვარულე ადამიანი.

ვრცლად მომღვენო წიგნში მოგითხრობთ, სადაც მოხვედრა ქალბატონმა უმიანმა მადლ-მირონით დაიმსახურა.

შავლიძე გურამ უსუფის ძე

უსუფ შავლიძის ოჯახი შექმნილ ოჯახად ითვლებოდა ადრი-

დანვე, როდესაც მასწავლებელთა ნაკადი პირველ მაისსაც ეწვია, დამისგასათევი ბინის ფართის მოხერხებულად გამონახვის აუცილებლობა დადგა დღის წესრიგში. უსუფ შავლიძის ოჯახში ამგვარად დაიდეს ბინა მასწავლებლებმა. ამგვარ გარემოში აღიზარდა უსუფის ერთადერთი ვაჟი – გურამი. მასწავლებელთა წრესთან სიახლოვემ, მუდმივად მათ საუბარს ყურმიჯდებულმა, მათგან მოხიბლულმა პედაგოგობა ირჩია.

გურამ შავლიძე დაიბადა 1945 წელს. 1964 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1966-1971 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედ-ინსტიტუტში ბიოლოგიის ფაკულტეტზე.

1971 წელს მუშაობა დაიწყო პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ბიოლოგიის და შეთავსებით სამხედრო სწავლების პედაგოგად. ვინაიდან იგი ოფიცერი იყო და სამხედროს ასწავლიდა სკოლაში, სპეციალური პრაქტიკული კურსი უნდა გაეგლო, ამიტომაც გამოიძახეს ქელაში სამხედრო მეცადინეობაზე. უბედურმა შემთხვევამ კინაღამ სიცოცხლეს გამოასალმა. გადარჩა, მაგრამ სკოლაში მისი მუშაობა აღარ შეიძლებოდა. გადაიყვანეს სამხედრო პენსიაზე და სიცოცხლის ბოლომდე ოჯახს უვლიდა როგორადაც შეეძლო.

გარდაიცვალა 54 წლისა 1999 წელს.

არ შეიძლება არ გავიხსენო ზოგი რამ მისი ცხოვრებიდან:

სწავლის პროცესში იყო გულისყურით მსმენელი, დინჯი, ნიჭიერი, მაგრამ საოცრად მოუსვენარიც. მისი ნიჭიერება უმაღლეს სასწავლებელშიც გამოჩნდა. მას მეგობრებიც და ნათესავებიც დადებითად ახასიათებენ, უფრო მეტიც იყო ოხუნჯი, იუმორის გრძნობით დაჯილდოებული, ძალზე კეთილი და მეგობრული, მხიარული და მოუსვენარი, წიგნის მოყვარული და საუბარში მიმზიდველი – ასე ახასიათებენ ყოფილი მისი კურსელები.

ბევრი დადებითი თვისება იყო თავმოყრილი მასში. ნათქვამია „უბედურ კაცს ქვა აღმართში მიეწვევალ“ – ერთ დროს თუ ბედნიერება დუღდა უსუფ შავლიძის ეზო-მიდამოში, მწუსარებამ შეცვალა. ერთმანეთს მიჰყვნენ ცოლ-ქმარი და სამი ობოლი სოფლის ამარა დატოვეს, მაგრამ ისინი სანიმუშოდ გაიზარდნენ, უმაღლესი დაამთავრეს, გოგონები გათხოვდნენ, ვაჟი კი დაქორწინდა და პირველი მაისის საკრებულოს თავკაცობს... მომავალი წინაა...

შავლიძე ვარდო ჯემალის ასული

დაიბადა 1940 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1960 წელს დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1965 წელს დაამთავრა ბათუმის პედინსტიტუტი რუსული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობით.

1965-1968 წლებში ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში.

1968 წლიდან დაოჯახებასთან დაკავშირებით მუშაობას იწყებს კახაბრის №1 საშუალო სკოლაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

1993 წლიდან მუშაობს თოღოგაურის დაწყებით სკოლაში რუსული ენის მასწავლებლად.

ჰყავს მეუღლე და 5 შვილი, რომელთაგანაც ორი პედაგოგია, ორი იურისტი და ერთიც ექიმი. ბარაქაღა ოჯახს, წინსვლა და წარმატება, სიხარული და ბედნიერება.

შავლიძე მალვინა ბადრის ასული
შავლიძე მელანო ბადრის ასული

შერვაშიძე ნიაზ ყედირის ძე

დაიბადა სოფელ ოქტომბერში 1930 წელს, დაამთავრა ქედის საშუალო სკოლა.

1950-1955 წლებში სწავლობს ბათუმის პედინსტიტუტში ბუნებისმეტყველების ფაკულტეტზე.

1955 წელს მუშაობას იწყებს ქედის საშუალო სკოლაში.

1957 წელს გადაჰყავთ მახუნცეთის სკოლა-ინტერნატში ქიმიის მასწავლებლად.

1959 წლიდან სკოლა-ინტერნატის დირექტორის მოადგილეა აღმზრდელობით დარგში.

1975-1977 წლებში იყო პირველი მაისის საშუალოს სკოლის დირექტორი.

1977-1987 წლებში გადაჰყავთ ხელვაჩაურის განათლების განყოფილების პროფკავშირის თავმჯდომარედ. დაჯილდოებული იყო საპატიო ნიშნის ორდენით, განათლების წარჩინებული მუშაკის სამკერდე ნიშნით. მინიჭებული ჰქონდა დამსახურებული პედაგოგის წოდება. გარდაიცვალა 1989 წელს.

რაიონის განათლების მუშაკთა ხსოვნაში, ნაცნობ-მეგობრების ფართო წრეში დიდხანს დარჩება სპეტაკი, დისციპლინიანი და კეთილი პედაგოგის მოგონება.

შერვაშიძე გურამ

შერვაშიძე ქუყუნა ქაზიმის ასული.

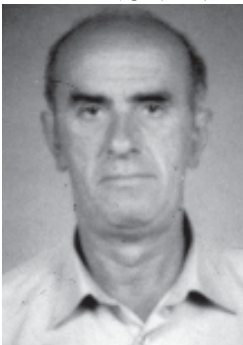
დაიბადა სოფელ პირველ მაისში 1948 წელს. 1966 წელს ოქროს მედალზე დაამთავრა პირველი მაისის საშუალო სკოლა.

1966-1971 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე, რის შემდეგაც ჯერ მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად. დაოჯახების შემდეგ გადავიდა საცხოვრებლად ქ. ბათუმში და მასწავლებლობა განაგრძო ქ. ბათუმის №1 საშუალო სკოლაში. კოლეგები, ნაცნობ-მეგობრები მას ახასიათებენ როგორც ერთგულ ნიჭიერ პედაგოგს...

(უფრო ვრცლად მასზეცაა მოთხრობილი მომდევნო წიგნში.)

შერვაშიძე იოსებ ქაზიმის ძე

დაიბადა 1950 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1966 წელს დაამთავრა „აწკისის“ სკოლა-ინტერნატი და სწავლა განაგრძო ქ. ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის გეოგრაფიის ფაკულტეტზე.

1972 წელს მუშაობას იწყებს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში გეოგრაფიის მასწავლებლად.

წლების განმავლობაში მუშაობდა მახინჯაურის ტურისტულ ბაზაში. შემდეგ სალიბაურის სკოლა-ინტერნატში. სადაც კი იმუშავა ყველგან ახასიათებენ დადებითად და საქმის მცოდნედ. იყო აკურატული, დაუზარელი, ენერგიული და მხიარული, ენაწყლიანი და იუმორის მოყვარული, დაკვირვებული მოსაუბრე და განსჯის ოსტატი. არასოდეს გადადგამდა მოუფიქრებელ ნაბიჯს და ასევე, არც მოუფიქრებელ და უინტერესო პასუხს არ გაგცემდა.

მოულოდნელად, 2013 წელს გამოაკლდა იგი ოჯახს და სოფელს, საგვარეულოს და სანათესაოს.

(უფრო ვრცლად მომდევნო წიგნში მაქვს აღწერილი).

შერვაშიძე ნათელა რიზალის ასული

დაიბადა 1949 წელს სოფელ პირველ მაისში.

1956-1966 წლებში სწავლობს პირველი მაისის საშუალო სკო-

ლაში. იყო აქტიური მოსწავლე, რამაც შედეგი გამოიღო – გახდა ოქროს მედლის კავალერი.

1967-1972 წლებში ნათელა სწავლობს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე.

1975 წლიდან დღეის ჩათვლით მოღვაწეობს ხარიტონ ასევედიანის სახელობის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში – ლაბორანტად, მეცნიერ-თანამშრომლად, განყოფილების გამგედ. ამჟამად ხელნაწერთა ფონდის უფროსი მცველია. ეწევა ნაყოფიერ მუშაობას, გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე მეცნიერული ნაშრომი.

P.S. ქალბატონ ნათელას არ უმუშავია პირველი მაისის სკოლაში, ამდენად შეიძლება გაგინდეთ კითხვა, თუ რა საჭირო იყო მისი ამ წიგნში შეტანა, როცა მომდევნო წიგნში მასზე ვრცლად წერია, გავცემ ასეთ პასუხს – პირველი მაისის საშუალო სკოლადამთავრებულს, ვისაც მიუღია ოქროს მედალი, ის საშუალო სკოლის, სოფლის ოქროს ფონდია და ამდენად საჭიროდ ჩავთვალე ამ წიგნში მისი მოთავსება.

შავიშვილი მურად ხაჯის ძე

1933 წელს მოეწვინა სოფელ ვაიოს.

1940-1948 წლებში დაამთავრა ვაიოს 8 წლიანი სკოლა.

1949-1953 წლებში დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური სასწავლებელი.

1953-1957 წლებში ამთავრებს ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორიის ფაკულტეტს.

1957-1958 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში. შემდეგ მუშაობდა ბათუმის მილიციის განყოფილებაში პასუხსაგებ თანამდებობაზე.

1959 წლიდან, მეუღლის მერი ცირეკიძის ერთად გადადის საცხოვრებლად ქობულეთში. დიდხანს მუშაობდა გამომძიებლად ქალაქის მილიციაში. მილიციიდან გადააყვავთ ლაითურის შრომაგასწორების კოლონიაში.

1976-1987 წლებში მუშაობდა სოფელ ქობულეთის თავმჯდომარედ. გარდაიცვალა 1987 წელს და დასაფლავებულია ქ. თბილისში. დატოვა სამი ქალიშვილი, სამთავე ექიმი. ერთი ცხოვრობს და მოღვაწეობს ქ. ქუთაისში, მეორე ქ. თბილისში, უმცროსი კი ქ. მოსკოვში.

განუზომლად დიდი იყო ბატონი მურადის ავტორიტეტი და გავლენა აჭარის საზოგადოებაში, (მახსოვს ვერტმფრენით მოივლიდა მშობლიურ რაიონს) ჩვენ კი მცირედი ბიოგრაფიით შემოვიფარგლეთ, ასეთ სულით ამადლებულ პიროვნებებს უფრო კომპეტენტური პიროვნებები მიუძღვნიან, უფრო ვრცლად. ასე გვჯერა და ასეც იქნება მომავალში.

შოთაძე სულიკო

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ბზუბზუში, 1943 წელს.

1950-1960 წლებში სწავლობდა მახუნცეთის (ბაბუნოღლების) საშუალო სკოლაში.

1960-1966 წლებში სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიზიკური აღზრდის ფაკულტეტზე, რომელიც დაამთავრა წარჩინებით.

1966 წელს დაინიშნა სოფელ უჩხითის

საშუალო სკოლაში ფიზიკულტურის მასწავლებლად.

1967 წელში გადაწყავთ „აწკისის“ სკოლა-ინტერნატში იგივე სპეციალობით.

1967 წელშივე პარალელურად გაანაწილეს პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზიკულტურის მასწავლებლად. მცირე დროის შემდეგ აწინაურებენ ქედის სპორტსკოლის დირექტორად. მან შეცვალა თავისი თანასოფელი, სპორტსმენი და სპორტის ოსტატი, სპორტის ეტალონი იბრაიმ გოგიტიძე.

1983 წლამდე მუშაობდა ბატონი სულიკო ქედის სპორტსკოლის დირექტორად, რის შემდეგაც აღარსად უმუშავია.

გარდაიცვალა 1998 წელს.

პირად ურთიერთობებში იგი ძალიან მეგობრული იყო, ალალი, მიმნდობი და რაც მთავარია – თავისთავში დარწმუნებული, რომ მის მიმართ ყველა კეთილგანწყობილი იყო. რაც სინამდვილეში მართლაც ასე იყო. მას უბოროტო ჰქონდა ღიმილიც, საუბარიც, სულიცა და გულიც. მუდამ პირმცინარს ხალასი იუმორიც ეხერხებოდა. იყო კარგი მოსაუბრე, თავისი საქმის მაღალი პროფესიული დონის მცოდნე, ვიტყვი – გამორჩეული პროფესიონალიზმით და სიახლის აღქმის შესაშური უნარით დაჯილდოებული. მე იგი არასოდეს მინახავს დაღონებული, მაშინაც კი, როცა ძალიან უჭირდა. იყო თავისთავში დაბაღანსებული, ვერ იტანდა მლიქვნელობას და ქვემძრომლობას, რის გამოც სიკვდილამდე უმუშევარიც დარჩა, თუმცა არასოდეს შეურცხვენია თავი და საუკუნო სასუფეველშიც კაცურკაცობის დამღით ჩავიდა...

შარაბიძე ნოდარი

დაიბადა 1935 წელს ქედის რაიონის სოფელ მახუნცეთში.

1942 წელს სწავლა დაიწყო მახუნცეთის 8 წლიან სკოლაში.

1953-1957 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1957 წელს აგზავნიან შუახევის რაიონის სოფელ ნენის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1958-1959 წლებში გადადის მახუნცეთის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად. ამავე წელს პარალელურად სწავლობს ქ. ბათუმის პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში საამშენებლო ინჟინრის დიპლომის მისაღებად. სწავლობდა დაუსწრებელ განყოფილებაზე.

1960-1963 წლებში ასწავლიდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკას და ხაზვას.

1963-1965 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონული კომკავშირის კომიტეტის მდივნად.

1965 წლიდან სიცოცხლის ბოლომდე მუშაობდა ქ. ბათუმის საამშენებლო სამმართველოს მეორე განყოფილებაში ინჟინრად. იყო კომუნისტური პარტიის წევრი

როდესაც ჩვენ სკოლას მოევლინა მასწავლებლად, მისნაირი ძლიერი მათემატიკოსი სკოლას არ ჰყავდა. მისი წინამორბედი იყო ვაჟა ბოჭორიშვილი, რომელმაც შემაყვარა ტექნიკური საგანი – ხაზვა. საერთოდ კი მათემატიკის მასწავლებელ – ასლან ჩხეიძის გაკვეთილზე გეომეტრიაში სულ ნახაზებს ვადგენდი, ბოჭორიშვილმა შემაყვარა, ხოლო ნოდარ მასწავლებლის დროს სკოლის მასშტაბით ბადალი არ მყავდა ხაზვაში.

მათი მადლობელი ვარ დღესაც.

შაქარაძე რეზო ყედირის ძე

დაიბადა 1935 წელს ქედის რაიონის სოფელ კორომხეთში. დაწყებითი განათლება მიიღო იქვე და სწავლა გააგრძელა ძენწმანის 8-წლიან სკოლაში.

1950-1952 წლებში დაამთავრა ქედის პედაგოგიური სასწავლებელი.

1952-1955 წლებში მსახურობდა საბჭოთა არმიის რიგებში.

1955-1957 წლებში დაამთავრა ხულოს

პედაგოგიური სასწავლებელი.

1957-1962 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედ-ინსტიტუტში ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტზე რუსული და ინგლისური ენებისა და ლიტერატურის განხრით.

1962 წელს მუშაობას იწყებს ჭვანის საშუალო სკოლაში, რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად.

1963-1975 წლებში მუშაობდა წონიარისის საშუალო სკოლაში.

1975-1982 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონის განათლების განყოფილებაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მეთოდისტად. პარალელურად ასწავლის პირველი მაისის სკოლაში.

1982-1987 წლებში უძღვებოდა განათლების განყოფილების მეთოდური კაბინეტის მუშაობას.

1987-1993 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონის სახელმწიფო ქონების მართვის განყოფილების გამგედ.

2004 წელს მიულოდნელად გარდაიცვალა.

როგორც პიროვნება იყო ერთდირებული, ჩამოყალიბებული მტკიცე კრიტერიუმის, მას ვიცნობდით, როგორც დინჯ, ჭკვიან, გაწონასწორებულ პიროვნებას. ვერ იტანდა უსაქმო, არაფრისმაქნის და მოლაყებ ადამიანებს. იყო უამბიციო, ლაკონური და დამაჯერებელი აზრებით მოსაუბრე. პუნქტუალური, ოჯახის და საკუთარი ხალხის სიყვარულით ამაყი და სიკეთის მქნელი. არ უყვარდა წუწუნი და მუდამ გულდაჯერებული იყო. იცოდა რომ სიმდიდრეს სიღარიბე მოსდევდა, აღმართს-დაღმართი და ვაი, რომ სიკვდილამდე რამდენიმე დღით ადრე მეგობრულ, სახელდახელო „ასურამიან“ სადღეგრძელოში მწარე სინამდვილე თქვა: დრო წახდა მარა გამოკეთდება, როგორც გლახა ამინდი, გლახა ადამიანს არაფერი ეშველება თორემ. აღმართს დაღმართიც მოსდევს და ვინ იცის ვინ დაექანება თავქვე. რას ვიზამთ, სიკვდილის შვილები ვართ, ერთ დღეს იქნებ... შეწყვიტა ლაპარაკი, ზენიდილის მთებს ახედა და სულმოუთქმელად გადაჰკრა.

საბოლოო აღმოჩნდა ეს სიტყვები მისთვის. ნათელში ამყოფოფს არსთავამრიგემ.

P.S. დაჰყურებ მის სურათს და გგონია რაღაცის სათქმელად

გამზადებულია. ასე იყო ცხოვრებაშიც, გიყურებდა და თითქოს მუდამ სასაუბროდ გიწვევდა... წავიდა... ძნელია დაჯერება.

იცხოვრა კაცურად და წავიდა ვალმოხდილი, მისი ღინჯი, საოცრად მეტყველი თვალების შუქი, მოსიყვარულე მზერა დიდხანს დარჩება ნაცნობ-მეგობრების და ახლობელთა ხსოვნაში.

**შენგელია ტარასი.
შენგელია ვენია (თუ ენია)
შეშელია შუშანა
შეშელიძე გენრიეტა**

ჩხარტიშვილი ამირან

ჩაგანავა თამარ

ჩიკვაიძე ვლადიმერ მემედის ძე

დაიბადა სოფელ ვაიოში 1924 წელს. პირველდაწყებითი განათლება მიიღო თავის სოფელში 1931-1939 წლებში არასრულ საშუალო სკოლაში.

1939-1942 წლებში ამთავრებს ქ. ბათუმის №1 პედაგოგიურ სასწავლებელს.

1942-1950 წლებში მუშაობდა ვაიოს 7 წლიან სკოლაში რუსული ენის მასწავლებლად.

1950-1952 წლებში მუშაობდა კვაშტის გამსხვილებული კოლმეურ-
ნეობის თავმჯდომარედ.

1951 წელს მიიღეს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის
წევრად.

1950-1955 წლებში ამთავრებს ქუთაისის ალიომა წულუკიძის სახ-
ელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის რუსული ენისა და ლიტერატურ-
ის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებას.

1957 წელს აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის
ბრძანებულებით მიენიჭა აჭარის ასსრ სკოლის „დამსახურებული
მასწავლებლის“ წოდება.

1952-1965 წლებში მუშაობდა 8-წლიან სკოლის რუსული ენის
მასწავლებლად.

1965-1966 წლებში მუშაობს ქ. ბათუმის №3 სკოლა-ინტერნატში
აღმზრდელ მასწავლებლად.

1966 წელს კვლავ ვაიოს რვაწლიან სკოლაშია რუსული ენის
მასწავლებლად.

1967 წლის ნოემბრიდან ამავე სკოლის (საშუალო) კლასგარეშე
და სკოლის გარეშე აღმზრდელობითი მუშაობის ორგანიზატორად.

1970 წლის ნოემბრიდან კი 1974 წლის აგვისტომდე მუშაობდა
ვაიოს საშუალო სკოლის დირექტორის მოადგილედ სასწავლო-
აღმზრდელობითი მუშაობის დარგში.

1974-1981 წლებში იგი წონიარისის საშუალო სკოლის დირექ-
ტორია.

1981-1983 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკო-
ლის დირექტორად.

1983 წელს გავიდა პენსიაში, რის შემდეგაც იგი კვლავ ვაიოს
საშუალო სკოლის რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლე-
ბლად მუშაობს.

1997 წელს გაიარა მასწავლებელთა ატესტაცია და მიენიჭა
უმაღლესი კატეგორია. დაჯილდოებული იყო:

„შრომითი მამაცობისათვის“ 1941-1945 წლების დიდ სამამულო
ომში, ზურგში.

„გერმანიაზე გამარჯვების 30 წელი.“

„შრომის ვეტერანი.“

„სახალხო განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშნით, და სხვადასხვა საპატიო სიგელებით.

1974 წლიდან იგი არჩეულია ქედის საპატიო მოქალაქედ.

ავტობიოგრაფიიდან. 30.I-2006 წ.

„ვლადიმერ ჩიკვაიძემ საგნის ღრმა ცოდნით წლების განმავლობაში დაიმსახურა მოწინავე მასწავლებლის სახელი. იგი სკოლების ხელმძღვანელის როლში ყოველთვის გამოირჩეოდა სასკოლო საქმის ცოდნით, პრინციპულობით, სისპეტაკით და სხვა ადამიანური თვისებებით. სადაც კი იმუშავა ყველგან კეთილ კვალს ტოვებდა.“

წონიარისში მუშაობის დროს მისი უშუალო ხელმძღვანელობით აიგო სკოლის კაპიტალური შენობა.

ვლადიმერ ჩიკვაიძეს მიღებული აქვს აჭარის დამსახურებული მასწავლებლის წოდება, დაჯილდოებულია „სახალხო განათლების წარჩინებულის“ სამკერდე ნიშნით, მედლებით, საპატიო სიგელებით, მრავალგზის იყო არჩეული ადგილობრივი საბჭოს დეპუტატად.“

(გ. წულუკიძე, განათლების ისტორიისათვის აჭარაში. ბათუმი 2002. გვ. 580)

პირად შეხვედრებში ბატონი ვლადიმერი არის თითქოს უბრალო გლეხის ამპლუაში, მაგრამ მასში იგრძნობა ის დიადი სული, რითაც მან აქამდე მოაღწია. მას ეამაყება რომ, თითქმის 70 წლის განმავლობაში ემსახურება სამშობლოს, ხალხს, კეთილსინდისიერებას და პატიოსნებას, რაც მისი გამოხედვიდანაც გამოსჭვივის. 90 წელს მიტანებული პედაგოგი კვლავ მხნედ გამოიყურება. საუბრისას პირდაპირია და სამართლიანი. როცა გესაუბრება და გიმზერს, ქვეშეცნეულად იგრძნობ, რომ მასში უსაზღვრო სიამაყის გრძნობაა დაბუდებული, თითქოს (და ნამდვილადაც) ყველას წინაშე ვალმოსხდილია და აწე სადარდებელი აღარც აქვს, მაგრამ როგორც ყველა მომაკვდავს, არც მას ეთმობა ამ მშვენიერი ცხოვრების მიტოვება, ამას ნებისმიერი იგრძნობს მასთან შეხვედრისას და საუბრისას.

დიდხანს ასე უდრეკი ყოფილიყავი ბატონო ვლადიმერ.

ყველაფერ კარგთან ერთად, მან სამშობლოს მისცა ღირსეული მემკვიდრე, მწერალი და საზოგადო მოღვაწე, მქუხარე სახელ-გვარის მქონე – შაქრო ჩიკვაიძე, რომელიც ყველას სიყვარულითა და პატივისცემით სარგებლობს და ამყოფს იმით რომ, მამის მსგავსად პროფესორების – ნადიმ და შოთა ნიჟარაძეების სახელეულების მეზობლები არიან და კიდევ საადეთ ნიჟარაძე ხომ ლეგენდარული ქალი იყო ვაიოელთა სამეზობლოში, ქედის რაიონში, მთელ რესპუბლიკაში.

ჩხეიძე არჩილ (აბდულ) სულეიმანის ძე

ა.ჩხეიძე დაიბადა 1914 წელს ქედის რაიონის სოფელ აქუცაში. პირველ დაწყებითი განათლება თავის სოფელში მიიღო. (საინტერესოა მაშინ აქუცაში სკოლა არ იყო) საშუალო სკოლა დაამთავრა ქედაში, რის შემდეგაც სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ სასწავლებელში. დამთავრებისთანავე მას მუშაობა უხდება თავისი სოფლის დაწყებით სკოლაში.

ა. ჩხეიძე

1938 წელს ამთავრებს ქუთაისის პედაგოგიურ ინსტიტუტს.

1938-1950 წლებში იგი მერისის, ვაიოს, მახუნცეთის არასრულ საშუალო სკოლებში ასწავლიდა ისტორიას, იყო სასწავლო ნაწილის გამგედ, დირექტორად, ქედის კულტურის განყოფილების გამგედ.

1950-1952 წლებში იყო ქედის რაიონის განათლების განყოფილების გამგე.

1952 წელს ინიშნება ბათუმის მხარეთმცოდნეობის ინსტიტუტის დირექტორად.

1953-1958 წლებში მუშაობდა ქ. ბათუმის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის განათლების განყოფილების სასკოლო ინსპექტორად, შემდეგ ბათუმის №14-ე საშუალო სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ.

1958-1965 წლებში იყო ჯერ პირველი მაისის, შემდეგ მახუნცეთის საშუალო სკოლების სასწავლო ნაწილის გამგე და ისტორიის მასწავლებელი.

1965 წელს არჩილ ჩხეიძე დაინიშნა ქედის საშუალო სკოლის დირექტორად.

1976 წელს კი გავიდა დამსახურებულ პენსიაზე.

არჩილ ჩხეიძეს პედაგოგიური მუშაობის საინტერესო გზა აქვს გავლილი. იგი იყო ისტორიის კვალიფიციური მასწავლებელი, კარგად იცნობდა სკოლას, საერთოდ განათლების დარგს, სკოლას წარმართავდა საქმის ცოდნით, პრინციპულად და ობიექტურობით. მისთვის ამოსავალი წერტილი იყო მოსწავლეთა მომზადების ფაქტიური დონე და ამ კრიტერიუმით აფასებდა მასწავლებელთა შრომას.

აჩხეიძე ჩაბმული იყო საზოგადოებრივ საქმიანობაში. მშობელთა შორის და საზოგადოება „ცოდნა“-ს ხაზით გამოდიოდა კვალიფიციური მოხსენებებით. იგი სასკოლო ცხოვრებაში ტრაფარეტის წინააღმდეგი იყო და ირჩევდა შემოქმედის გზას.

აჩხეიძეს მინიჭებული ჰქონდა „აჭარის დამსახურებული მასწავლებლის“ წოდება, დაჯილდოებული იყო მედლებით „სახალხო განათლების წარჩინებულის“ – სამკერდე ნიშნით, მთავრობისა და განათლების ორგანოების საპატიო სიგელებით. გარდაიცვალა 1984 წელს.

(ვ. წულუკიძე, მითითებული ლიტერატურა. გვ. 432-433)

გახსენება:

IX-X კლასში მსწავლიდა ბატონი არჩილი. მისი ახსნილი გაკვეთილები ძალიან შთამბეჭდავი იყო, გულში ჩამწვდომი და დიდხანს დასამახსოვრებელი. ახსნილი მასალა სადღაც თითქოს ფორზე იბეჭდებოდა და სწორედ ამიტომ გვახსოვდა. მასთან ყოველთვის მაღალი აკადემიური მოსწრებით გამოვირჩეოდით. იგი ძალიან მეგობრულიც იყო. ბავშვებს მარტო მოსწავლის რანგში არ უყურებდა – არიგებდა ჭკუას, თავს უყადრებდა ხშირადაც, მაგრამ ყველაფერი ზომიერად გამოსდიოდა. იყო რაღაც ძალზე დიდი მოკრძალება და პატივისცემა მისდამი. დღესაც კი წლების შემდეგაც მახსოვს მისი ახსნილი გაკვეთილები. ისევ ის სიყვარული და მოკრძალება მაქვს მისდამი. ის ჩემთვის ეტალონი იყო.

არიან ასეთი იშვიათი ადამიანებიც.

მეორეც: ქართულში გვქონდა წერითი გამოცდა. იმხანად ბატო-

ნი არჩილი მახუნცეთის სკოლის დირექტორი იყო. ჩვენს სკოლაში მასწავლებლის არ ყოფნის გამო, გამოცდა იქ ჩაგვიტარეს. გამოცდაზე ბატონი არჩილი გვესწრებოდა. წინ მაგიდასთან ვიჯექი. ქართულში ყოველთვის ფრიადი მქონდა – თემებს თავისუფლად ვწერდი. ყოველი შემთხვევისათვის სხვისი ნაქონი „შპარგალკაც“ მქონდა. შემამჩნია, მოვიდა და დაბალი ხმით მითხრა გადაიწერეო. არ მჭირდება პატივცემულო, ისედაც ყველა თემას ვფლობ სუთიანზე – მეთქი. გაუხარდა, მაგრამ მაინც შემეკითხა, თუ რისთვის მქონდა. სხვის დასახმარებლად – მეთქი და ამაზეც გაიღიმა.

მისი მხრიდან ეს ყურადღება მაშინ ჩემთვის ცის გახსნის ტოლი იყო, იმოდენა გამიხარდა და ვინაიდან ყველა მის ხელში ვიყავით დაფრთიანებული, განსაკუთრებული ყურადღება გამოიჩინა.

ეს ქცევაც მის ადამიანურობაზე მეტყველებს. სწორედ ამის გამოც ყველამ მაღალი შეფასება მიიღო.

მისი აღზრდილების გულში სიკვდილამდე დარჩება მოწიწება, სიყვარული და კაცურკაცობის ყველა საზომი.

ადამიანს ორი რამ დაამახსოვრდება სხვისგან – კარგი და ცუდი ნამოქმედარი. ჩვენ სულ კარგი გვახსოვს მათგან...

ჩხეიძე ასლან

დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ძენწმანში 1929 წელს. დაწყებითი განათლება მიიღო იქვე, რის შემდეგაც სწავლა გააგრძელა

ქედის არასრულ საშუალო სკოლაში. 8 წლედის დამთავრების შემდეგ შედის ქედის პედაგოგიურ სასწავლებელში, რომელსაც ამთავრებს 1947 წელში.

1947-1948 წლებში ინიშნება კორომხეთის დაწყებითი სკოლის გამგე-მასწავლებლად.

1948-1953 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1952-1953 წლებში მუშაობდა ქედის რაიონის სოფ. აგარაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1954-1955 წლებში გადადის ოქტომბრის არასრულ საშუალო სკოლაში.

1956-1959 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად.

1959-1970 წლებში მუშაობდა მახინჯაურის საშუალო სკოლაში მასწავლებლად და სასწავლო ნაწილის გამგედ.

1971 წლიდან გადააყავთ ადლიის 8 წლიანი სკოლის დირექტორად სადაც მუშაობდა 1993 წლამდე.

ადლიის სკოლის საშუალოდ გადაკეთებაში და 400 ბავშვზე გათვლილი სკოლის კაპიტალური შენობის აგება ბატონ ასლანის დამსახურებაა.

1993-2003 წლებში იგი მუშაობდა ბათუმის საზღვაო სანაოსნოს დაცვის უფროსის მოადგილედ.

არის საქართველოს საპატიო მასწავლებელი, რომელიც აღნიშნულია საპატიო სიგელებით და სამკერდე ნიშნით.

ბატონი ასლანი იყო პუნქტუალური ადამიანი, პროფესიის დრამად მცოდნე, ერუდირებული. ინტელიგენტური იერი მისი ჭკვიანური გამოსხედვით იგრძნობოდა. იყო დახვეწილი მანერების, დინჯი და მოფიქრებული სიტყვა-პასუხის. ჰქონდა მოსაუბრეთა ყურადღების მიპყრობის უნარი და ნიჭი იმისაც, რომ ადამიანებისათვის თავი დაემახსოვრებინა იუმორით შეზავებული მახვილგონივრული რჩევებით. იყო სანიმუშო ოჯახის პატრონი.

ბატონი ასლანი ხანდაზმულობის მიუხედავად ხასიათით უცვლელი დარჩა. ჩემი დევიზი: „მე არასოდეს ვიცვლები“ – მოხერხებულად მომარგო და მდგომარეობს იმაში რომ დაუნდობელი ვართ ყოველგვარი მანკიერებისადმი და მოწოდებდა გვაქვს სიკეთის კეთება...

გახსენება: სწავლის პერიოდში სახატავ ალბომში ვაკეთებდი ნახაზებს და მოსაყოლი ვაკვეთილის მთლიან მსჯელობას გეომეტრიაში. ეს ისე მოეწონა ბატონ ასლანს, არასოდეს არ გამოეყენა დაფასთან, ჩახედავდა ჩემს რვეულში და პირდაპირ ნიშანს მიწერდა. ამან სტიმი-

ული მომცა და გეომეტრიის შეთვისებასთან ერთად ხაზვა აეთვისე უმაღლეს დონეზე, რაც შემდეგშიც გამომაღვა და დღესაც ვიყენებ...

ბატონი ასლანი ჩემს გულში იცოცხლებს მანამ, სანამ მეც ცოცხალი ვიქნები...

ცენტერაძე მერი

არიან ადამიანები, მასწავლებლები, ზოგჯერ უბრალო პირებიც, რომელთა შესახებაც ლაპარაკი არ მოგწყინდება და შეიძლება საწერ თემად აიღო ადამიანმა. ერთ-ერთი ასეთი მე ვიტყვოდი – ერთადერთი ჩემთვის არის მერი ცენტერაძე.

დაიბადა 1939 წელს ქ. ბათუმში.

1947-1957 წლებში სწავლობდა ბათუმის №3 რუსულ სკოლაში, მოსწავლეობისას ეწეოდა აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობას. იყო სპორტსმენი მცირეკალიბრიან შაშხანიდან სროლაში. მოპოვებული ჰქონდა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის ტიტული. იყო სსრკ ნაკრების წევრი. სკოლის დამთავრების შემდეგ იყო საზოგადოება „დინამოს“ მწვრთნელი.

1958-1963 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორია ფილოლოგიის ფაკულტეტის რუსულ განყოფილებაზე. დაამთავრა რუსული და ინგლისური ენის და ლიტერატურის მასწავლებლის სპეციალობით. ინსტიტუტში სწავლის პერიოდში პიონერულ ბანაკებში მუშაობდა უფროს პიონერხელმძღვანელად.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ სამუშაოდ გაანაწილეს ქედის რაიონში. მუშაობდა პირველი მაისისა და ქედის საშუალო სკოლებში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად. ამ პერიოდში მან მოსწავლეების, მშობლებისა და კოლეგების დიდი სიყვარული დაიმსახურა.

1966 წლიდან პენსიაზე გასვლამდის მუშაობდა №16 საშუალო სკოლაში ინგლისური და რუსული ენების მასწავლებლად.

გარდაიცვალა 2004 წელს.

(მ. დიასამიძე „საუკუნოვანი სკოლა“. გვ. 252-253).

გახსენება:

მერი ცენტერაძე პირველი მაისის საშუალო სკოლაში 1963 წელს მოვიდა. თავისი ბედი დაუკავშირა სოფელ ძენწმანის მკვიდრს, შემდეგში ცნობილ მეთოდისტს, ბათუმის მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილეს, აკაკი სურმანიძეს.

მოსვლის დღიდანვე მერი ცენტერაძემ ნამდვილად დაიმსახურა მოსწავლეთა ყურადღება და უზომო სიყვარული. იგი იყო საოცრად გულთბილი, მეგობრული, მბრძანებლური გამოხედვის ადამიანი. მის ნათქვამ სიტყვას დიდი წონა და ფასი ჰქონდა. სათხოვარი ბრძანების რანგში გვქონდა მიღებული. მისი ყოველი გამოჩენა ხალისს გვმატებდა, რაღაც არაჩვეულებრივი ქცევისა და გამოხედვის, საოცრად სიყვარულნარევი თვალებით ნამდვილად გვესიყვარულებოდა აღსაზრდელებს.. გვექცეოდა არა მარტო როგორც მოსწავლეებს, არამედ როგორც საკუთარ შვილებს. მეგობრულად, თანატოლებივით გვექცეოდა. იგი ხომ სულ რაღაც ხუთი თუ ექვსი წლით იყო უფროსი.

გვასწავლიდა რუსულ ენას და ლიტერატურას. იყო მომთხოვნი, ხანდახან მკაცრიც, მაგრამ სამართლიანი. თუ კი რამ არ მოეწონებოდა, უმაღ გვერდზე გაიხედავდა, მაგრამ არასოდეს აზვიადებდა. ჩვენც ყოველთვის ვერიდებოდით არათუ სწავლის მხვრივ, არამედ ისე, ადამიანურად და სწორედ მისმა ვაჟკაცურმა ფიზიონომიამ ჩვენზე ანდამატივით იმოქმედა.

მერი მასწავლებელი ასრულებდა სხვა დავალებებსაც. იყო სკოლის პიონერხელმძღვანელი და ორგანიზატორი, საუკეთესო კლასის დამრიგებელი და სანიმუშო აღმზრდელი. ერთხელ თანაკლასელები გამებუტნენ, სანამ მიხეზი არ გაიგო არ მომეშვა შემდეგ კი იცოცხლეთ ისინი შეახურა... სიმკაცრე არ გამოუჩენია, უბრალოდ მასზე სიტყვის შებრუნება დიდ უზრდელობად მიგვაჩნდა. იყო მომთხოვნი და პრინციპული. მახსოვს ვერ ვისწავლე ვლ. მაიაკოვსკის „ლექსი საბჭოთა პასპორტზე“. ვიდრე არ შემასწავლა, სულ ორიანები მიწერა ყოველ გაკვეთილზე. რა გახდა მეთქი და მეც ერთი წაკითხვით

ვისწავლე. – ასე იმიტომ მოგექეცი, რომ ეგ ლექსი ზეპირად იცოდე, რუსულ გამოცდაში ყოველთვისაა საკითხადო – მითხრა.

ერთხელ ცოტა წავიუზრდელე, მაგრამ არ დავეუსჯივარ. დერეფანში ვიყავით მორიგე ერთად. სიცხისგან იხრუკებოდა ყველაფერი. მე პერანგი ჩავისხენი ქამრამდე – მოვიდა და ჩამიღილა. ორსამჯერ ასე გავიმეორე, არა და მოსწავლე მოსწავლეს უნდა ჰგავდე. ძალიან მცხელა მეთქი ვუთხარი. მერე მე არ მცხელაო? მითხრა. თვალებით ცოტა ზედმეტად მოღეღილზე ვანიშნე. შეტრიალდა და იმის შემდეგ აღარ ჩაუცვამს ისეთი.

ჩვენს სკოლაში ოცდაათწლიანების შეხვედრა უნდა მომხდარიყო. რომ მობრძანდა ბლოკნოტიდან პირდაპირ შენი სახელ-გვარი ამოიკითხაო. სამწუხაროდ ჩვენ არ ვიყავით. რით დავიმსახურე იმოდენა სიყვარული?

როცა ჩემო გამოცემული წიგნი ვუსახსოვრე, უზომო სიხარული ამბორით გამოხატა. ეს ამბორი, ღიმილი და პატარა გამასპინძლება ჩემთვის ყველა ჯილდოს სჯობდა. სიხარულის ფურცელზე გადატანა არ შემიძლია – იმდენად ამზიანებული იყო მისი გამოსხდვა ყოველ შეხვედრისას. მაგრამ ვაი, რომ ეს შეხვედრა, ამბორი და სიყვარულიანი გამოსხდვა ჩემთვის უკანასკნელი დარჩა.

საუკუნო სასუფეველი ჩვენს საყვარელ მასწავლებელს, აღმზრდელს და ცხოვრების და სიწმინდის მეკვლეს.

P.S. ერთადერთი, სტუდენტობისდროინდელი სურათი მისახსოვრა... ალბათ ძალიან საყვარელი ვიყავი მისთვის!!

ცირეკიძე მერი სამუელის ასული

დაიბადა ქალაქ სამტრედიაში 1934 წელს.

1937 წლიდან საცხოვრებლად გადმოვიდა ბათუმში.

1941-1949 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის რკინიგზის სკოლაში.

1949-1953 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედსასწავლებელში.

დაამთავრა წარჩინებით.

1953-1957 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედინსტიტუტში, მათემ-ატიკის ფაკულტეტზე. დაამთავრა წითელ დიპლომზე.

1957-1959 წლებში მუშაობდა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად.

1959 წელში ოჯახი ქობულეთში გადადის საცხოვრებლად. მუშაობდა სოფელ დაგვის სკოლაში, შემდეგ ერთი წელი ასწავლიდა ქობულეთის №1 სკოლაში.

1967-1973 წლებში ასწავლიდა ქობულეთის №6 საშუალო სკოლაში.

1973 წლიდან სკოლა გაიყო და ასწავლიდა №7 სკოლაში, საიდანაც გაეიდა პენსიაზე 2007 წელს. ჯანმრთელობა შერყეული ცხოვრობს ქ.

ქუთაისში ერთერთ შვილთან.

P.S. სამწუხაროდ მხოლოდ ასეთი ბიოგრაფიის შედგენა შეეძლებოდა მე და მისმა ქალიშვილმა.

ცკეტიშვილი მამია ვლადიმერის ძე

დაიბადა 1919 წელს, მახარადის რაიონის სოფელ ნაგომარში. 7 წლედის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო ქ. ბათუმის საალრიცხო-ეკონომიურ, ანუ საბჭოთა ვაჭრობის ტექნიკუმში, რომელიც დაამთავრა 1935 წელს.

1936-1940 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმში სამასწავლებლო ინსტიტუტში, ისტორიის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე, რომლის დამთავრების შემდეგ მას იწვევენ საბჭოთა არმიის რიგებში, ომში 1941 წელს, საიდანაც დემობილიზებულ იქნა არასამწყობრო მდგომარეობის გამო.

1941 წელს მუშაობას იწყებს ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში ისტორიის მასწავლებლად.

1942 წელს ხელმეორედ იწვევენ არმიის რიგებში, სადაც 1944 წლამდე დაჰყო. როგორც პედაგოგს ათავისუფლებენ და ავზავნიან სამშობლოში.

1944 წლიდან მუშაობს მახვილაურის 8 წლიან სკოლაში ისტორია-კონსტიტუციის მასწავლებლად სადაც მუშაობდა 1980 წლამდე, პენსიაში გასვლამდე.

1967 წლიდან იყო აჭარის სკოლების დამსახურებული მასწავლებელი.

1971 წელს მიენიჭა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის „დამსახურებული მასწავლებლის“ წოდება.

1935 წლიდან იყო კომკავშირის წევრი.

1949 წლიდან იყო საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის წევრი.

1949-1965 წლებში იყო მახვილაურის სკოლის პარტორგანიზაციის წევრი.

1955-1980 წლებში ორჯერ იყო არჩეული ხელვაჩაურის რაიონული კომიტეტის წევრად. იყო ხელვაჩაურის რაიონის სადაბო საბჭოს ცხრა მოწვევის დეპუტატი.

1977 წელს ჩატარებული ხალხური შემოქმედების პირველი საკავშირო ფესტივალის ლაურეატი იყო. დაჯილდოებული იყო პირველი ხარისხის დიპლომით და ოქროს მედლით.

30 წლის განმავლობაში იყო რაიონის მომღერალთა გუნდის წევრი.

1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში მონაწილეობისა და კეთილსინდისიერი შრომისთვის დაჯილდოებული იყო მედლით, ომის დამთავრების 30 წლისთავის გამარჯვების მედლით. მიღებული ჰქონდა მედალი „შეიარაღებული ძალების 60 წლისთავი“. როგორც შრომისა და ომის ვეტერანის მეერდს მრავალი ორდენი უმშვენებდა. მაღალკვალიფიციური პედაგოგი, შესანიშნავი მოქალაქის, ხალხური მხატვრული თვითმოქმედების უბადლო მსახურის ხსოვნა დიდხანს დარჩება მეგობრების, კოლეგების და აღზრდილების გულეებში.

გარდაიცვალა 1986 წელს. დაკრძალულია მშობლიურ სოფელ ნაგომარში. ცხარე ცრემლებით გააცილეს მახვილაურის სკოლის პედაგოგებმა და მისმა აღზრდილებმა.

ნათელი დაადგეს მის ხსოვნას.

ცქეტიშვილი გოგა ვლადიმერის ასული

დაიბადა 1923 წელს, ქუთაისის ოლქის, ოზურგეთის მაზრის სოფელ ნაგომარში. 1930-1941 წლებში სწავლობს ნაგომარის 8 წლიან სკოლაში. შემდეგ ქ. ბათუმის ნ.კ. კრუპსკაიას სახელობის ქალთა №2 პედაგოგიურ სასწავლებელში.

1941 წელს სწავლას აგრძელებს ბათუმის სამასწავლებლო ინსტიტუტში საბუნებისმეტყველო-გეოგრაფიის ფაკულტეტზე.

1943 წლის პირველი ოქტომბრიდან, ინსტიტუტის დამთავრებამდე იზავენება ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში ბუნებისმეტყველებისა და გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1944 წლის 20 აგვისტოდან თავისი განცხადების გამო, ოჯახური პირობების გამო თავისუფლდება სკოლიდან.

1946 წელს მუშაობას იწყებს ბათუმის რაიონის, დაბა მახინჯაურის საშუალო სკოლაში უფროს პიონერხელმძღვანელად და გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1948 წელს მუშაობას იწყებს ილია ჭავჭავაძის სახელობის №4 სკოლაში უფროს პიონერხელმძღვანელად და ასწავლიდა გეოგრაფიას. ამავე წელს აგრძელებს სწავლას ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, გეოგრაფიის ფაკულტეტის დაუსწრებელ განყოფილებაზე, რომელსაც ამთავრებს 1951 წელს.

1951 წელს, სექტემბრიდან გადაყვანილ იქნა აჭარის რესპუბლიკურ პიონერთა სახლის პიონერთა შორის მუშაობის მასიურ განყოფილების გამგედ.

1960-1968 წლებში მუშაობს ბათუმის №2 სკოლა-ინტერნატში აღმზრდელ მასწავლებლად და ასრულებდა უფროსი აღმზრდელის მოვალეობას.

1968 წლიდან კვლავ №2 სკოლა-ინტერნატშია აღმზრდელ-მასწავლებლად.

1939 წელს შევიდა ალკა რიგებში.

1948 წელს შედის სკკპ. რიგებში.

პირნათლად ასრულებდა სასახურეობრივ და საზოგადო დავალებებს. რისთვისაც მთავრობის მიერ მრავალჯერ იქნა დაჯილდოებული.

1. აჭარის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელით.

2. 1965 წელს მიენიჭა „აჭარის ასსრ დამსახურებული მასწავლებლის“ წოდება.

3. ჯილდო და სამკერდე ნიშანი „სახალხო განათლების წარჩინებული.“

4. მედალი – ვ.ი. ლენინის დაბადების 100 წლისთავის აღსანიშნავად.

5. „შრომის ვეტერანი.“

1977 წელში გადის მოხუცებულობის პენსიაზე, მაგრამ კვლავ აგრძელებს აღმზრდელ-მასწავლებლად მუშაობას სალიბაურის №2 სკოლა-ინტერნატში.

„გ. ცქვიტიშვილი არის თავისი საქმის კარგი მცოდნე. მეთოდურად დახელოვნებული, პრინციპული და მომთხოვნი. სააღმზრდელო ჯგუფის აღსაზრდელებს აჩვენებს დამოუკიდებელ მუშაობას. მუშაობაში ეყრდნობა საკლასო კომკავშირულ ორგანიზაციას და კარგად წარმართავს მის მუშაობას.

გარკვეულ მუშაობას ატარებს მოსწავლეთა შეგნებული დისციპლინისა და აკადემიური მოსწრების ამადლების მიზნით. მუშაობაში იყენებს სხვადასხვა ხერხებს და მეთოდებს. ჩატარებული აქვს საუბრები ზნეობრივი აღზრდის მიზნით. იყენებს სუხომლინსკისა და ბანძელაძის ნაშრომიდან მისთვის საინტერესო სტატიებს მოსწავლეთა აღზრდის მიზნით. ატარებს კლასსათებსა და პოლიტიწფორმაციებს კლასის ხელმძღვანელებთან ერთად. ჩატარებული აქვს ღონისძიებები, სადაც გაფორმებულია ყველა დღიური.

რეგულარულად ატარებს აღმზრდელობითი ხასიათის ღონისძიებებს, საუბრებს, დისპუტებს.

აქტიურ მონაწილეობას ღებულობს სკოლის საზოგადოებრივ საქმიანობაში. წლების განმავლობაში უნარიანად ხელმძღვანელობდა აღმზრდელთა და კლასის ხელმძღვანელთა სასკოლო მეთოდ-

გაერთიანებას.

სისტემატურად იმადლებს იდეურ-პოლიტიკური და მეთოდური ცოდნის დონეს.

კარგი ავტორიტეტით სარგებლობს პედაგოგიურ კოლექტივში.

ამონაწერი №2 სკოლა-ინტერნატის დირექტორ ლევან ჯიჯავაძის დახასიათებიდან.

2 თებერვალი, 1988 წელი.

პატივცემული გოგა ცქიტიშვილი მოხუცებულობის დროს წავიდა მშობლიურ სოფელ ნაგომარში, სადაც გარდაიცვალა 2007 წელს. მის დაკრძალვას დაესწრნენ აჭარიდანაც, კერძოდ კი სალიბაურის სკოლა-ინტერნატის კოლექტივი და თავისი აღზრდილები.

კარგიც და ცუდიც არასოდეს ავიწყდება ადამიანს – მეთქი ვახსენე გოგა ცქიტიშვილი, როგორც გადმოცემით ვიცი, ისეთ პედაგოგთა პლეადას ეკუთვნოდა, რომელთაც არასოდეს ივიწყებს მადლიერი თაობა.

**ცინცაძე ლიუბა
ცეცხლაძე ქსენია
ცეცხლაძე ვენერა**

ცეცხლაძე თინა რეზოს ასული

პედაგოგი, ხუთი შვილის დედა, სკოლის დირექტორის მეუღლე. აჭარის ყოფილი დეპუტატის რძალი და სოფლის სანიმუშაო მოქალაქე – ასე შეიძლება დავახასიათოთ აღამბრელი ქალბატონი თინა ცეცხლაძე, რომელმაც ბედი დაუკავშირა პირველმაისელ ბადრი შავლიძეს. „სადაც არის ბედი შენი“ და კიდევ „ფერი ფერსო“ – ამათზე ითქმის.

დაიბადა 1961 წელს ქობულეთის რაიონის სოფელ აღამბარში.

1968-1978 წლებში სწავლობდა აღამბრის საშუალო სკოლაში.

1980-1985 წლებში სწავლობდა ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში რუსული ენისა და ლიტერატურის და ინგლისური ენის ფაკულტეტზე.

1985 წელს დაინიშნა პირველი მაისის საშუალო სკოლაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად და მუშაობს დღემდე. მიღებული აქვს ლაურეატი მასწავლებლის წოდება. არის სამხედრო მედიცინის და სერუანტის ჩინით.

მოსწავლეობისას და სტუდენტობის დროს კომკავშირული საქმიანობის შესაბამისად მიღებული აქვს ხუთი ქების სიგელი.

ქალბატონი თინა არის საგნის ზედმიწევნით მცოდნე. უყვართ იგი პედაგოგებს. ვინაიდან არის ინიციატორი. უყვართ იგი მოსწავლეებს, ვინაიდან უშუალოდ თინასგან იზიარებენ ბუმბერაზი რუსი მწერლებისა და პოეტების სიყვარულს.

გამოირჩევა იუმორის ნიჭით. არ უყვარს არაფრისმომცემი, ყველა არმისაღები რამ, არაფრისმთქმელი სერიალების ჩათვლით. უყვარს გონების ვარჯიში, დინჯი საუბარიც და მოსმენაც, ადამიანებთან დაახლოების საოცარი აღდგოც და ოსტატობაც. საუბარში უბრალო და ალაღია. სტუმართმოყვარეა და კარგი მეოჯახე. დიდი ოჯახის პატრონი დასაჯდომად ვერ მოიცლის, მაგრამ სტუმარს გადატვირთულობას და მოუცლევლობას არ აგრძნობინებს.

ასეთია ქალბატონი თინა და მას მიაჩნია, რომ „სადაც მიხვალ იქაური ქუდი უნდა დაიხურო.“ მანაც ლამაზად მოირგო ეს ქუდი რომელსაც არასოდეს შეარცხვენს.

... და ზრდის ხუთ შვილს ქალბატონი თინა, რომელმაც შვილიშვილებიც ჩაიგორა კალთაში.

დრო გარბის, სხვა შვილიშვილების მომლოდინეს ასაკი არც ისე ემჩნევა, თუმცა ეს შტრიხი სწორად აღზრდის შედეგია და შედარებით – ცხოვრების ნორმალურად წარმართვისა. საზრუნავს და საჯაფარს რა გამოუღევს. იტყვის კიდევ: ლუკმას სანელებლის გარდა ოფლის სუნიც თუ არ ასდის, ისე გემო არა აქვსო, ჰოდა აღერის ოფლს – სოფელს, სკოლას, ოჯახს და გზას სახლიდან

სკოლამდე და პირიქით.

ამ ოფლისდერაში უკვე ნახევარ საუკუნეს გადააბიჯა...

2013 წელს იგი ინიშნება პირველი მაისის საჯარო სკოლის დირექტორად.

წეროძე ნიკოლოზ
წეროძე ნადია
წიფწივაძე აკაკი მელიტონის ძე

ჭედია ტატინა ტარასის ასული

ჭელიძე ქეთო ბიქტორის ასული

ჭყონია კარლო (კარაღა) დურსუნის ძე

დაიბადა 1918 წელს ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ აგარაში.

1939-1941 წლებში სწავლობდა ბათუმის სამასწავლებლო ინსტიტუტში ბუნებისმეტყველება-გეოგრაფიის საკულტებზე.

1941 წლიდან მუშაობდა თავისი სოფლის, აგარის 7 წლიანი სკოლის დირექტორად.

1943 წელს გადაიყვანეს სოფ. ახალშენის 8 წლიან სკოლის დირექტორად და გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1944 წელს გადაიყვანეს ჩაისუბნის საშუალო სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ.

1944-1948 წლებში დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის გეოგრაფიის სრული კურსი.

1946 წლიდან არის კომუნისტური პარტიის წევრი.

1948 წლის 20 აგვისტოს იგი დაინიშნა ქედის რაიონის სოფელ მეძიბნაში 8 წლიანი სკოლის ბუნების, ქიმიის და გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1949 წელს დაინიშნა ამავე სკოლის დირექტორად.

1950 წლის 20 აგვისტოდან გადაჰყავთ პირველი მაისის 8 წლიანი სკოლის დირექტორად, ქიმიისა და გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1951 წელს სხვა სამუშაოზე გადასვლის გამო გათავისუფლდა ამ სკოლიდან.

1951 წელს დაინიშნა დავის 8 წლიანი სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ.

1953 წელში ინიშნება ამავე სკოლის დირექტორად.

1954 წელს გადაჰყავთ სოფელ ციხისძირის სკოლის გეოგრაფიის და გერმანული ენის მასწავლებლად.

1962 წლის 20 აგვისტოს დაინიშნა – ჩაისუბნის სოფლის ახალგაზრდობის საღამოს საშუალო სკოლის გეოგრაფიის მასწავლებლად.

1963 წლის 30 ივლისს მას ნიშნავენ ამავე სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ, სადაც მუშაობდა 1982 წლამდე.

1982 წელს გავიდა პენსიაზე.

1954 წლიდან 1987 წლამდე შეთავსებით მუშაობდა ციხისძირის 8 წლიანი სკოლის გერმანული ენის მასწავლებლად. ბატონმა კარლომ იცოდა რუსული, თურქული და გერმანული ენებიც. მამის კვალს გაჰყვა შვილი ავთანდილ ჭყონია, რომელმაც დაამთავრა ბათუმის პედინსტიტუტის გეოგრაფიის ფაკულტეტი.

ოთხი ვაჟიშვილი ინჟინერია.

ბატ. კარლო იყო აჭარის ლექტორთა კავშირის წევრი. აჭარის სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა საკითხზე კითხულობდა ლექციებს. მიღებული აქვს სიგელები და ჯილდოები.

გარდაიცვალა 1991 წელს.

ხელოშვილი ახმედ რასიმის ძე

დაიბადა 1917 წელს ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ განთიადში.

1935 წელს დაამთავრა მახინჯაურის საშუალო სკოლა.

1943 წელს მოყვა გადასახლებაში.

1949 წელს სამშობლოში დაბრუნებული, კვლავ გაასახლეს ყაზახისტანში.

1951 წელს სწავლას იწყებს ქ. ჩიმკენტის პედაგოგიურ ინსტიტუტში რომელსაც ამთავრებს 1953 წელს.

1953-1956 წლებში მუშაობდა პედაგოგად ყრუ-მუნჯთა სკოლაში, ქ. ჩიმკენტში.

1956 წელს რეაბილიტირებული ბრუნდება სამშობლოში, სოფელ განთიადში. აჭარის განათლების სამინისტროს განაწილებით მიდის ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისის 8 წლიან სკოლაში.

შემდეგში სწავლას აგრძელებს ქუთაისის პედაგოგიურ ინსტიტუტში.

1959-1981 წლებში ასწავლიდა განთიადის საშუალო სკოლაში. გავიდა დამსახურებულ პენსიაზე.

გადასახლებებმა და შეუფერებელმა გარემომ იმდენად დააზიანა ბატონი ახმედი, რომ მიზეზთა გამო 1991 წელს სიცოცხლე დაასრულა ქალაქ მოსკოვის საავადმყოფოში.

ხელაძე ციალა ივანეს ასული

დაიბადა 1927 წელს ლანჩხუთის რაიონის სოფელ ჯუნეწერში.

1934-1944 წლებში სწავლობდა სოფელ ჩიბათის საშუალო სკოლაში.

1948-1950 წლებში სწავლობდა ქ. ბათუმის პედაგოგიურ სასწავლებელში, დაწყებითი კლასების ფაკულტეტზე.

1951-1956 წლებში ასწავლიდა ჯერ პირველი მაისის, შემდეგ კოლოტაურის არასრულ საშუალო სკოლებში.

1957-1959 წლებში მუშაობდა ქ. ლანჩხუთის ერთერთი ფაბრიკის ბიბლიოთეკარად.

1959-1997 წლებში მუშაობდა სოფელ ჯუნეწერის საშუალო სკოლაში. საიდანაც გავიდა პენსიაში და ცხოვრობს სოფელ ჯუნეწ-

ერში..

ერთი შეხედვით თითქოს მშრალი ბიოგრაფიაა, მაგრამ არა, იგი როგორც ცოცხალი მატრიანე, დღესაც მხნედ გრძნობს თავს და განვლილი ცხოვრებიდან ბევრ ეპიზოდს იხსენებს. განსაკუთრებით ტკბილად იგონებს ქედის რაიონის პირველი მაისის საბჭოს სკოლებში გატარებულ წლებს, იხსენებს იმ დროინდელ თავის კოლეგებს, უბრალო ადამიანებს, თავის აღზრდილებს და აღიარებს, რომ სიკვდილიც ვერ დაავიწყებს იმ ტკბილი დღეების მოგონებებს, რაც ჩვენ სკოლებში მუშაობისას განიცადა.

ყოფილი კოლეგები, ჯერაც კიდევ შემორჩენილი მისი ასაკის, თუ ყოფილი აღსაზრდელებიც, კეთილად იგონებენ მის ტკბილ და კეთილ დამოკიდებულებას, უქებენ დამსახურებას და კიდევ დიდხანს სიცოცხლეს უსურვებენ. სკოლების პედაგოგექტივი მას ძალიან კარგად ახასიათებდნენ. იყო მადლობებისა და ქების სიგელების მფლობელი, საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი. ასაკის მიუხედავად მაინც აღსაზრდელებისაკენ მიუწევს გული. უმეტესი აღზრდილის ბიოგრაფიები იცის ზეპირად. არის მხიარული მოსაუბრე, კეთილშობილი და დახვეწილი მანერების.

მასხოვს, პირველ კლასში, არაქართული სახელის გადარქმევის ეპიზოდი. სახელებს ქართულ შესატყვისებს უძებნიდნენ და ასე მომისადაგეს „ჰაიდარზე“ – ხარიტონი. რაღაცნაირად ვიუცხოვე ეს სახელი, სახლში ვიტირე და შინაურების გადაწყვეტილებით, მეორე დღეს წავედი სახელ „სერგოთი.“ მასწავლებელმა სია რომ ამოიკითხა, ორ-სამჯერ გაიმეორა ხარიტონი, მე კი ვიცოდი სახლიდან გამოყოლილი (დაბარებული) სახელი. მომიბრუნდა მასწავლებელი და მეუბნება – ადე ბიჭო, შენ გქვია ხარიტონიო. მე ჩამოვიცრემლე და მივუგე – სერგო მქვია მეთქი. პოო, შენ მასე გირჩენია? იყავი სერგო, ვინ გიშლისო და დღემდე ასე ვატარებ ამ სახელს.

ჩემს მიმართ განსაკუთრებულ მზრუნველობას და სითბოს იჩენდა, სულ მეფერებოდა, ალბათ განსაკუთრებულ მომავალს ხედავდა ჩემში, თუმცა ვაღიარებ – ალღომ არ უმტყუნა!...

სამოცდაორი წლის შემდეგ ვინახულე და, ისე გამიხარდა ცოცხ-

ალი ჩემი პირველი მასწავლებლის კვლავ ხილვა, ენით აუწერელი სიხარული განვიცადე!..

ასეთი სიხარული დაგბედებოდეთ ყველას!

ჯაყელი ჯემალ აბდულის ძე

ჩემი მოსწავლეობის პერიოდში, როცა წიგნის კითხვამ გამიტაცა, სოფლის მაღაზიაში გადმომცეს ჯემალ ჯაყელის წიგნი, რომელ-

იც სულმოუთქმენლად წავიკითხე. შემდეგ დავინტერესდი და აღმოვაჩინე რომ ბატონი ჯემალი ჩემს სკოლაში ასწავლიდა. თუმცა მცირე ხანს, მაგრამ იგი ასსოვდათ და... ბედნიერება იყო როცა გავიცანი...

დაიბადა 1928 წელს ქედის რაიონის სოფელ კვაშტაში. დაწყებითი განათლება მიიღო სოფელ კვაშტაში, ხოლო საშუალო დაამთავრა ქელაში.

1945 წელს დაამთავრა ქედის პედაგოგიური სასწავლებელი.

1950 წელს დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი, რის შემდეგ განაწილებით მოხვდა პირველი მაისის 8 წლიან სკოლაში ქართული ენა და ლიტერატურის მასწავლებლად. მალე იგი გადაჰყავთ ქედის რაიონის განათლების განყოფილებაში ინსტრუქტორად.

შემდეგში ამთავრებს ქ. მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტის ორწლიან უმაღლეს ლიტერატურულ კურსებს.

1947 წელში დაიბეჭდა მისი პირველი ლექსი. მის შემდეგ სისტემატურად იბეჭდებოდა ჟურნალ-გაზეთებში.

1957 წელს გამოქვეყნდა მისი პირველი პოეტური კრებული.

1958 წელს გამოქვეყნდა პროზული და პოეტური ნაწარმოებები. მალე იბეჭდება რომანი „გულის საუნჯე“ მოგვიანებით „მუჰაჯირი“ და უამრავი რამ.

1958 წლიდან იგი იყო სკკპ წევრი. ამავე წლიდან ბატონი ჯემალი აირჩიეს საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირის წევრად.

1975 წელს დაიცვა დისერტაცია „ქართველ მთიელთა პოეტური ტრადიციების ასახვა ლიტერატურაში.“

მუშაობდა ნიკო ბერძენიშვილის სახელობის ბათუმის სამეცნიერო კვლევით ინსტიტუტში. გამოქვეყნებული აქვს 30-ზე მეტი სამეცნიერო ხასიათის ნაშრომი.

დიდხანს მუშაობდა მწერალთა კავშირის აჭარის ორგანიზაციის თავმჯდომარედ.

ბატონი ჯემალ ჯაყელი ბავშვებმაც იციან ვინ არის, ამდენად მე რომ ხოტბა მოვიშველიო მასზე, უბრალოდ ზედმეტი იქნება. რომ არ იცნობდეს საზოგადოება, მაშინ კიდევ ჰო, რაღაცას მოვაჭახრაკებდი.

აი, რა სასიამოვნო მოგონება მომაწოდა პატივცემულმა ჯემალმა: „მოგონება, მით უფრო თუ კი ის სასიამოვნოა, ვიდეობიექტივით ახლოს მოტანილ სიშორეს ჰგავს. იქნება საგანი მოვლენა თუ აღამიანთა სახეები, რომელთანაც კარგი ურთიერთობა გქონდა. ერთ ასეთ ღამაზე მოგონებად დამრჩა ჩემი სამსახურებრივი დებიუტი ქედის რაიონის სოფელ პირველი მაისის სკოლაში. ეს დებიუტი, ჭადრაკის ენაზე რომ ვთქვათ, ბლიცტურნირს უფრო ჰგავდა, რადგან იქ ვიმუშავე 1952 წლის სექტემბრიდან ამავე წლის 31 დეკემბრამდე. ანუ სულ რაღაც ოთხი თვე, მაგრამ ის თვეები მაინც გამოიკვეთა მეხსიერებაში.

დიახ, ეს იყო 1952 წელი. უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ განათლების მინისტრის მოადგილის, ბატონ უსუფ დიასამიძის რჩევით მუშაობა დავიწყე პირველი მაისის სკოლაში. 1953 წლის იანვრიდან გადამიყვანეს მახუნცეთის საშუალო სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად. თითქმის აქაც იგივე განმეორდა – იმავე სასწავლო წლის დამთავრების შემდეგ გადამიყვანეს ქედის განათლების განყოფილებაში. ზღაპრისა არ იყოს, ასე ვიარე... და შორს წავედი.

პირველი მუდამ საინტერესოა – სამყაროს მხატვრული ათვისების გზაზე პირველი ნაბიჯი, პირველი სიყვარული, პირველი წიგნის გამოცემა...

სოფელ პირველ მაისში გავიცანი შესანიშნავი ადამიანები, გამორჩეულები კულტურით, თავაზიანობით, სტუმართმოყვარეობით... მოწაფეებიც მეტად გულითადი და ნიჭიერები იყვნენ. ზედა კლასებში სწავლობდნენ, ალბათ ათი-თოთხმეტი წლის ახალგაზრდები. აქედან დაწყებული დღემდე გავიდა დიდი დრო. კარგი იქნება თუ რომელიმე მათგანი ქუჩაში გამაჩერებს და მეტყვის, რომ ის სოფელ პირველმაისში 1952 წელს ჩემი მოსწავლე იყო.

მივესალმები პირველი მაისის სახელოვან სკოლას და ვუსურვებ კვლავაც სახელოვანი თაობები აღეზარდოს.

ჯემალ ჯაყელი
2007 წელი.

ჯაყელი მემედ ხასანი ძე

მემედ ჯაყელი დაიბადა ქედის რაიონის სოფელ ვაიოში 1926 წელს.

1943 წელს დაამთავრა ვაიოს საშუალო სკოლა.

1944-1949 წლებში სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობაზე.

1949 წლიდან მუშაობას იწყებს პირველი მაისის არასრულ საშუალო სკოლაში, საიდანაც სულ მალე გადააყვავთ ქედის რაიონში საორგანიზაციო განყოფილების გამგედ.

ქელაში მუშაობის პერიოდში დაოჯახდა, ცოლად მოიყვანა თანასოფელელი, პირველ მაისში მომუშავე სამი დიდან ერთერთი ელმას (ეთერ) გორგილაძე.

1950-1953 წლებში სწავლობს თბილისის უმაღლეს პარტიულ სკოლაში, რომლის დამთავრების შემდეგ მუშაობას იწყებს ადგილობრივ გაზეთ „კოლმეურნეს“ რედაქტორად.

1954-1960 წლებში მუშაობდა ცხმორისის საშუალო სკოლის

დირექტორად, შემდეგში გადადიან საცხოვრებლად ქ. ბათუმში.

1960 წლიდან მუშაობდა ბათუმის №17 სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ.

1979 წლიდან სოფლის მეურნეობის სამინისტროში მუშაობდა პროფესიული კავშირის თავმჯდომარედ.

1984 წელს მუშაობდა №4 სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგედ.
გარდაიცვალა 1999 წელს.

№4 სკოლის მასწავლებლებმა იგი დამიხასიათეს კარგად. ტრაფარეტული რომ არ გამომივიდეს ბიოგრაფიული მონაცემები ამით დაეკმაყოფილდეთ. ალბათ ოდესმე უფრო ვრცლად და უფრო კარგად აღნუსხავენ ყოველივეს.

ჯაყელი ვარდო უსუფის ასული

დაიბადა 1944 წელს ქედის რაიონის სოფელ კვაშტაში.

1962 წელს დაამთავრა მახუნცეთის საშუალო სკოლა.

1962-1967 წლებში სწავლობს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე.

1967 წელს მუშაობას იწყებს პირველ მაისში ფიზიკის მასწავლებლად.

1969 წელს გადაჰყავთ ქედის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში მასწავლებლად.

1974 წლიდან დღემდე მუშაობს ქედის რაიონის საშუალო (ამჟამად საჯარო) სკოლაში ფიზიკის მასწავლებლად და ლაბორანტად.

სკოლის პედკოლექტივის დახასიათებით იგი კარგად ფლობს თავის საგანს და ასევე კარგად ასწავლის. შედეგებიც მისაბადი აქვს. საშუალო სკოლადამთავრებულები გამოირჩევიან მაღალი აკადემიური წარმატებებით. მისი ხელმძღვანელობით ჩატარებული შინაარსიანი გაკვეთილები და პრაქტიკულ-ლაბორატორიული მეცადინეობები მაღალკვალიფიციურ მასწავლებლის იმიჯს უქმნის მის პროფესიონალიზმს.

სკოლის დირექციისგან გამოცხადებული აქვს მრავალი მადლობა. სარგებლობს კარგი ავტორიტეტით. პატივს სცემს საზოგადოება...

ჯიმშელიშვილი ვენერა

**ჯავახია ილია იოსების ძე
ჯაბნიძე ნანი
ჯაფარიძე ეთერ**

ჯორბენაძე მადონა თემურის ასული

დაიბადა 1972 წელს ხულოს რაიონის სოფელ ძირკვაძეებში. 1980-1990 წლებში სწავლობდა ამავე სოფლის საშუალო სკოლაში.

1990-1995 წლებში სწავლობდა გონიოს კოლოპრატიული ინსტიტუტის დაწყებითი განათლების პედაგოგიკური მეთოდიკის ფაკულტეტზე.

1997 წელს სწავლას აგრძელებს ბათუმის პედაგოგიურ უნივერსიტეტში დაწყებითი განათლების პედაგოგიკა-მეთოდიკის ფაკულტეტზე რომელიც დაამთავრა 2002 წელს.

2001 წელში მუშაობას იწყებს ძირკვაძეების საშუალო სკოლაში, არა სპეციალობით. ასწავლიდა გერმანულ ენას.

2005 წელს დაოჯახებასთან დაკავშირებით მუშაობას იწყებს ქედის რაიონის სოფელ პირველ მაისის დაწყებით სკოლაში მასწავლებლად.

დაწყებითი სწავლების კლასში იყენებს მეთოდურ ლიტერატურას და აკმაყოფილებს იმ კრიტერიუმს, რაც მოეთხოვება. კოლეგები ახასიათებენ კარგად. სოფელში და საზოგადოებაში სარგებლობს კარგი ავტორიტეტით და რაც მთავარია, არის კარგი დიასახლისი. 2014 წელს დაინიშნა პირველი მაისის ბაგა-ბაღის დირექტორად.

ჯიჯილის მანიჩი

ბევრჯერ მაქვს ნახსენები, რომ ორი ერთნაირი ადამიანი არ არსებობს მეთქი. ცხოვრების მანძილზე იმდენ უმსგავსოებას შეგვხვედრილვარ ვინ მოთვლის. ასევე გადავფრივარ უმსგავს ადამიანებსაც. არსებობენ კარგები, უფრო კარგები და უკეთესები, ასევე ცოტა ცუდები, ცუდები და ძალიან ცუდები. იქნებ შემომედავოს ვინმე ასეთ კატეგორიებად დაყოფაში – განა ვტყუივარ? თუ ჩაუუკვირდებოთ ასეა ნამდვილად.

რაც შეეხება პედაგოგიურ სარბიელზე მოხვედრილ ადამიანებს: დირექტორებიდან დღესაც ძალიან კარგად მიმაჩნია ალექსი გედევანიძე. იგი ღვთისნიერი ადამიანი იყო. ყოველთვის დაფიქრებული დადიოდა. კაცი იტყოდი, რაღაც დარღვები აწუხებსო, ამის გამო უხეშის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, მაგრამ არა, იგი ეტალონი იყო როგორც დირექტორი და როგორც ადამიანი. ყოველთვის ცდილობდა ვინმესთვის სარგებელ-სიხარული მიენიჭებინა. სწორედ ამას ფიქრობდა გამუდმებით.

სოფლის ჭირ-ვარამის მოზიარე იყო, არაფერი ეშლებოდა და ფიზიკურადაც უმუშავია გლეხების ერთად, რითაც სოფელთა სიყვარული დაიმსახურა. „მარტო წვრთნა კაცს ვერას უხამს, თუ ბუნებამც არ უშველაო“ – აკაკის ეს აფორიზმი გათავისებული ჰქონდა... შველაცაა და შველაც – ის ყოველგვარ დადებით ყალიბში იჯდა. მეუღლემც ღვთისნიერი ჰყავდა – პირველი მათის თემში ექიმად დანიშნული ციალა გურგენიძე. სანიმუშაო ოჯახი იყო და სწორედ ასეთები არიან სამშობლოს ბურჯები. ასეთები არიან ძალიან კარგები, უკეთესზე-უკეთესები.

რა დააშავეს სხვებმაო, იქნებ იკითხოთ. ყველა მორწმუნეა, მაგრამ იესო და მუხამედი ხომ გამორჩეულები იყვნენ. ასეა ყველა სფეროში – ერთეულები სხვებზე აღმატებულები არიან.

დირექტორი, რომელიც სოფლის ჭირ-ვარამში ჩახედული და მიხვედრილი არაა, თითოეული მოსწავლის ოჯახი რა შეძლებისაა ეს არ იცის, ასეთი ადამიანი არც უნდა ინიშნებოდეს დირექტორად

დირექტორმა უნდა იცოდეს თითოეული მოსწავლის სული. ისე მასწავლებელ-მოსწავლის ურთიერთობაზე და შედეგზე, უბრალოდ, არ ღირს ლაპარაკი.

შევვსწარი ასეთ ფაქტს: მოსწავლე, რომელიც სკოლის თვალის-ჩინი იყო (ეს მასწავლებლების მონაყოლით ვიცი) და რომელიც გასულ წელს ნაქონი შარვლით დადიოდა, დირექტორმა ეზოს გარეთ მიუთითა – უბრალოდ რომ ვთქვათ სკოლიდან გააგდო... თუ გასული წელი იმ შარვლით გაატარა იმ მოსწავლემ და შემდეგ წელსაც ვარგისი იყო, ნეტა ძველი შარვლის გამო დირექტორს საყვედური გამოუცხადა ვინმემ?! არა, ასეთ დროს დირექტორის პიროვნების ახირებასთან გვაქვს საქმე... იყო ასეთი მომენტიც აქ რა მოსატანია, მაგრამ ვისზეც უნდა ვთქვა, ისიც დირექტორი იყო, ოღონდ სახელგანთქმული – ქედის სატყეო მეურნეობის. საამქროში რომ გამოიფლიდა და მუშებს დააწიოკებდა, ეს ოჯახიდან გამოყოფილი უსიამოვნების გამო მოსდიოდა. ეს დაამტკიცეს იქ მომუშავე, მისმა ახლომახლო მცხოვრებმა მეზობლებმა. ასეა სკოლის დირექტორის შემთხვევაშიც.

იმ ბავშვმა, რომელიც ვახსენეთ ოქროს მედალზე დაამთავრა სკოლა და მერე დირექტორი ტრაბახით გაიბერა. განა თვითონ მიუძღოდა წვლილი? არა, ბუნებამ უშველა, არა დირექტორს არამედ მოსწავლეს, რომელმაც წითელ დიპლომზე დაამთავრა უმაღლესი სასწავლებელი, თანაც ორი დიპლომის მფლობელია და იმავე უნივერსიტეტში კითხულობს ლექციებს.

რატომ ვეხები ამ დირექტორს ასე უარყოფითად და ასე ვრცლად.

იყო პერიოდი, ასლან აბაშიძის სახელობის სტიპენდიას აძლევდნენ წარჩინებულ მოსწავლეებს. ამ დირექტორმა სტიპენდიის მიცემა დააპირა ისეთ ადამიანის შვილზე, რომელიც თანამდებობის პირი იყო და დირექტორიც ალბათ მათი მეშვეობით დასაყრდენს პოულობდა. აი, ამ დროს გამოჩნდა პედკოლექტივის მიუკერძოებელი ერთსულოვნება – ყველამ ამ ფრიადოსნის მხარე დაიჭირა. დირექტორის უსულგულო მოქმედების გამო, სკოლამ სტიპენდია დაკარგა. საქმე ისე წავიდა, ფრიადოსანმა მოსწავლემ, თავისი თანაკლასელი, იმ თანამდებობის პირის შვილიც ოქროს მედალზე გაიყვანა. ეს დაზუსტებული ფაქტია. აი,

ასეთი დირექტორი თუ შეიძლება ალექსი გედევანიძის მსგავს ადამიანზე? ახლა მეორე ფაქტი ამ დირექტორის „სასკოლო ცხოვრებიდან.“

ყოფილი მოსწავლე რომელსაც უნივერსიტეტში კათედრაზე დატოვებას უპირებდნენ (და თვითონ არ დათანხმდა) არაფრით არ მიიღო საშუალო სკოლის მასწავლებლად, იმიტომ რომ მისგან სახეიროს არაფერს ელოდა... რა ეწოდება ასეთ ქმედებას? აი, ეს პედაგოგი, იმ მედალოსნის და, სკოლის გარეთ დარჩა დირექტორის ახირების გამო.

დირექტორი, რომელიც ისეთ მასწავლებელს მფარველობს, რომელიც ფრიადოსანი მოსწავლის დონეც არა აქვთ და ზემოთხსენებულ ბავშვებს, უმაღლესდამთავრებულებს უმიზეზოდ პრობლემებს შეუქმნის, მოვიშველიებ პრეზიდენტ სააკაშვილის ასეთნაირზე გამოთქმულ ფრაზას – ჩარეცხილების გვერდით გავუშვებდი.

აი, სწორედ ამიტომაც ვახსენე ზემოთ, ორი ერთნაირი ადამიანი არ არსებობს მეთქი. განსხვავება, თანაც დიდი, ტყუპისცალებშიცაა და აბა რა გასაკვირია სხვები რომ ერთმანეთს ვერ ემსგავსებოდნენ.

არცერთი დირექტორის შესახებ არ მქონია პრეტენზია, ვის ხელშიაც მოვხვდი და ერთ რამეს კიდევ დავამატებდი: როგორც ადრე ვახსენე, თუ ადამიანი მოწოდებით, მთელი არსებით არაა პედაგოგად დაბადებული, მას მართლაც ვერაფერს უშველის წვრთნა თუ სწავლება. ასეთებისთვის წიგნი ნივთივითაა, ან სათამაშოსავით, რომელიც ძველდება და სანაგვეზე ყრიან. მინახავს რამდენი ნასწავლი, წიგნებს ერთ დროს მოდადქცეულ მაკულატურის პუნქტებს უშურველად რომ აბარებდნენ. მე თავს არ გამოვიდებ წიგნის სიყვარულით, მაგრამ უნდა ვთქვა რომ, სადაც მიგდებულ წიგნს ვნახავდი, დახეულ-დაგლეჯილს, აღვადგენდი და ასე ვამდიდრებდი ჩემს ბიბლიოთეკას. ახლა თქვენ განსაჯეთ, მყვარებია წიგნი თუ არა.

თითქოს თემას გადაეუხვიე, მაგრამ არა, წიგნი და მასწავლებელი, წიგნი და მოსწავლე, მასწავლებელი და მოსწავლე – ცოდნის გარეშე შემოდგომის პირას ქარის მიერ აფარფატებულ ფოთლებს ემსგავსება. სადაც სკოლას ვახსენებ ან სასწავლებელს, ესე იგი ცოდნის ტაძართან გვაქვს საქმე და მგონია ეს ტაძარი ცოდნის ხარისხმა უნდა წამოსწიოს კვარცხლბეკზე, არათუ ნატაძრალად აქციოს.

გვყავდა უნიკალური ცოდნის მასწავლებელი ნოდარ რუსეიშვილი, რომელსაც შესვენებებშია წიგნში ჰქონდა თავი ჩარგული. გასართობი იყო თუ ჰობი? არც ერთი, არც მეორე. იმ ცოდნის პატრონი, მაინც ივსებდა ცოდნის რესურსს. ეს იმიტომ, რომ ის მოწოდებით პედაგოგი იყო და სულიან გულიანად ჰქონდა გაცნობიერებული – მოზარდი ნამდვილ პიროვნებად ჩამოეყალიბებინა.

უნდა გადავუხვიო კვლავ, თუმცა მტკივნეული თემა!

პოლიტიკოსების ხუმტურებმა ერთ პერიოდში სკოლა პოლიტიკას დაუკავშირა და საქმე ისე წაიყვანა, ცოდნას ბერკეტები გამოაცალეს. სულ მალე სკოლას ავტონომია მიანიჭეს. თუ ავტონომიას „თავი“ არ უვარდა, იქ დღევანდელი ამორალი მწერლების დარი „ავტონომია“ დაისადგურებს. რაც პოლიტიკამ ვერ დაანგრია ცოდნის სფეროში, იქ ვაი-პატრიოტები აამუშავეს. პატრიოტის ნიღაბს ამოფარებული, ცოდნის ტაძრების დამანგრეველი ვანდალები მიუსიეს ხალხის შეგნებას.

გმსჯელობთ, ვწერთ, ვაკრიტიკებთ თურქების სამასწლიანი ბატონობის შედეგად ჩამკვდარი განათლების შესახებ – უარესი კი ამ ვანდალებმა ჩაიდინეს.

ზოგმა ჭკუას მოკიდა ხელი, იმათ, ვინც მართლა მოწოდების სიმაღლეზე იდგა, მაგრამ რომ იტყვიან – ეს ზღვაში წვეთია... აშენება ძნელი, თორემ დანგრევა წამს ხდება. ისე დაფრთიანდით სკოლაში ჩემი თაობა, ალბათ უფრო ადრინდელიც და საერთოდ, როცა ყელსახვევი ფრიალებდა და სკოლა პირველ სექტემბერს იწყებოდა, რაც არ უნდა უხეში მასწავლებელი გვეყოლოდა, მაინც ერთი სიხარული გვქონდა სკოლაში მისვლისა. და მაინც მიკვირს – იმ ცხოვრებაგამოვლილი ხალხის შვილები არიან დღესდღეობით სკოლის თავაკაცები და ნუთუ საერთო სიტყვა ვერ გამონახეს საქართველოს მასშტაბით, სკოლა, ცოდნა – განათლება ფეხზე დაეყენებინათ იმგვარად, კომუნისტური წესწობილების დროს რომ იყო... რაო, კომუნისტები და კომუნისტურობა აღარ გეჭირდება, წყალს და მეწყერსო?... ბოდიში...

დადესტნელ მწერალს, რასულ გამზათოვს აქვს ასეთი გამოთქმა: „ვინც წარსულს პისტოლეტს ესვრის, მას მომავალი ზარბაზნით უპასუხებსო“ და მართლაც, წარსულს, ისევ ჩვენს ისტორიას დავეუწყეთ

ჯიჯგენა – გათახსირება. მომავალი აგვაშენებს ამ ყოფაში ათქვეფილებს?!!

როგორ არ იტყვი, შენიშვნას როგორ არ გამოთქვამ, ისეთი ყოფის მიმართ, როცა ისეთ უხამს ლიტერატურას შექმნი, რომლებიც ათეუფლი წლებია დულს და თუხთუხებს საქართველოს ცოდნის კალოზე. ან ეს ერთსქესიანი ქორწინებაო, ან კიდევ მათი დაცვაო... უარესიც – სკოლაში სექსის გაკვეთილები... ფუი, ქართველებო! წვერმადღიანმა აკაკიმ ტყუილად კი არ შემოუძახა საქართველოს „ფურთხის ღირსი ხარ საქართველო“. ეს, ფურთხი კი ფინდიხად და ფეთქებად ნიეთიერებად გადმოეღვარა საქართველოს ტყვეისფერი ცარგვალიდან.

ქართველი ოდითგანვე საფიცარი იყო ზოგიერთებისათვის. სხვებისთვის ანდამატივით მიმზიდველი, ვისთვის საამაყო, ვისთვის სარჩო-საბადებლის ბეღელი, ვისთვის მეცნიერების ბუდე.

რა გვაქვს ახლა?

„მესამე მსოფლიო ომში არ ვიცი და მეოთხეში მშვილდ-ისარი გვექნება იარაღადო“ – ბრძანა აინშტაინმა. ხომ არ გადავედით დიდი ნახტომებით ამ სტადიაში?

ჩვენ ცოდნა-განსწავლულობაზე გექონდა ორიენტირი, მაგრამ წიგნის დასასრულს ასეთი ფორმით შევავეხ ბოლო ფურცლები. ნუთუ დავაშავე? არა მგონია, დასკვნა ყველა ფორმაში მისაღებია ყველასთვის.

რაც შემეხება მე, წიგნის წერა ხალისიანად დავიწყე, მეგონა მოსწავლეობისდროინდელ ხალისს გამოვიჩინდი. თავიდან მართლაც ვხალისობდი, მაგრამ საყვარელი მასწავლებლების ბიოგრაფიებს რომ ვწერდი, როცა ისინი ცოცხლებივით მედგნენ წარმოდგენაში, გარდაცვალების თარიღს რომ ვუსვამდი, ნოსტალგია მიპყრობდა, მეკარგებოდა ხალისი, ისინი ცოცხლებში რომ აღარ არიან და ვაი აღზევებულები „მეფობენ“. ვინც შეუდგება ასეთი სახის წიგნის შექმნას, თუ ის შეკვეთით არ იწერება, ჩემს მსგავსად ჩავარდებიან წარსულის მოგონებების სიამტკბილობაში თუ ნოსტალგიაში და არ ვიცი რა დაემართებათ. მე გულწრფელი ვიყავი ყოველთვის და ასეთად დავრჩები. აწე კი სხვა რამესაც მოვეყვები, თუმცა არც ეს ესაჭიროება ეპილოგის წინა მონათხრობს, მაგრამ მაინც...

მყავდა ასეთი მასწავლებელი, რომელმაც კინაღამ სკოლა შემაძულა, გამოგვიცხადა: თუ თქვენ რუსულს არ ისწავლით, ფეხებზე მკიდია, სამაგიეროდ მე ქართულს ვისწავლი, ამისთვის წამოვედიო. ეს ბევრგან ავლნიშნე კიდევ, მაგრამ ისეთი ხუმტურებიც გამოიჩინა რომ?..

ორი კლასი ვიყავით გაყვანილი საწარმოო პრაქტიკაზე გზარავდით ჩაის. გვახლდა ცნობისმოყვარე ზედამხედველად. მისგან მინიშნებულ გოგონას არ შევენაცვლე ბარვაში და დამეკაღნა – ჩაგტოვებ კლასშიო. შემისრულა დანაპირები, მაგრამ ორები რომ თავისი ჟინის მოსაკლავად დაძიწერა, ყველა მასწავლებელმა იცოდა ღირეკტორის ჩათვლით.

გადამიყვანეს მეათე კლასში, თავად კი სკოლა გამოიცვალა. მის შემდეგ გვყავდა უნიკალური მასწავლებელი, მერი ცენტერაძე, რომელმაც სკოლაც და სამყაროც ორმაგად შემაყვარა. დაძმურად, ხან დედა-შვილურად მეპყრობოდა.

გვყავდა სუპერ ინტელექტუალი მასწავლებელი, რამიზ ბეჟანიძე, რომელიც ეშმაკობას არ შეგარჩენდა, თუმცა უზრდელურად არასოდეს მოგვეტყვივა. ერთხელ, გადაშლილ წიგნში ვკითხულობდი მოსაყოლს. დაჯექი, ორს არ გიწერ, მაგრამ თუ კიდევ ასე მოიქცევი, გაგიღამაზებ ნიშნებსო – მითხრა. აი, ეს არის ზრდილობა და მასწავლებელ-მოსწავლის ურთიერთობა. სადაც ზრდილობა მუდამ წინა პლანზე დგას.

დავამატებ კიდევ – დღეს რომ ტესტებია, სადაც მოსწავლეს უთითებენ, თუ რატომ არ უნდა დაუთმოს ტრანსპორტში ადგილი მოხუცს, ხეიბარს და ფეხმძიმეს, ამის შემდეგ ვის უნდა მოთხოვო ზრდილობის ნორმები?..

განდილების ამბიციურობა არ გამაჩნია. ეს მაგნე მანიაა. პიროვნების ამათუ იმ ქმედებას ყველა სხვადასხვაგვარად აღიქვამს. წყენა მაქვს გულში ჩარჩენილი ჩემი ლიტერატურის მასწავლებლისგან: როცა სოფელს წიგნი მივუძღვენი (ასე ჩათვალეს, თორემ ეს არ მქონია მიზნად), იმ მასწავლებელმა ასე „შემაქო“ – ამ წიგნით თუ სოფელს ძეგლი დაუდგა, ამით თავისთავსაც დაუდგა ძეგლიო! ლიტერატურის მასწავლებელს ლოგიკაში არ უნდა შეშლოდა, მაგრამ ჯანდაბას, მასწავლებლისგან ეს მოსალოდნელიც იყო (რადაცის

გამო კბენას წააგავს), უარესი რამ „დახეთქა“ თანშეზრდილმა თანასოფლელებმა – არაერთგზის გაიმეორა – ეგ წიგნი მე უნდა დამეწერათ... რა ქვია ასეთ საქცილეს თუ არა ბოროტი ნააზრვეი, იქნებ შურის ჭია ჰყავს შემძვრალი? არა, იგი მოურიდებელი ცინიკოსია! ვაი, ასეთ პედაგოგებსო – იტყვის ვიღაცაც...

ადამიანი ყოველთვის ჯანმრთელი ვერ იქნება. როცა წიგნის წერა დაიწყო, გულმა მიმტყუნა. ოპერაციის შემდეგ ვთხოვე ამ თანშეზრდილს – ნახევარი სამუშაო შესრულებული მაქვს და შენ დაამთავრე, მე აღარ შემიძლია, არც თანაავტორობა მინდა და წაგეხმარები რაც შემიძლია – მეთქი და კატეგორიული უარი თქვა. ასაწონ-გასასოში ამ საქციელისა პატივცემულო მკითხველო, თქვენზე მომინდვია!..

რაც შეეხება მასწავლებელ-მოსწავლის ურთიერთდამოკიდებულებას სწავლა-აღზრდის კუთხით, ბევრჯერ დამიწერია, ზეპირადაც მითქვამს, რომ ყველა ბავშვი თავისებურად მიდგომას მოითხოვს, ეს ყველამ იცის, თუმცა ყველას ერთნაირად ვერ მოვთხოვთ. ეს რომ ასე იყოს, მაშინ ყველა ოქროს მედალოსანი გვეყოლება. ასევე ყველას ვერ მოვთხოვ ერთ ზნეობრივ ჩარჩოში მოქცევას. ძალიან ბევრი ისე დაამთავრებს სკოლას, ხელთ შეგვრჩება „შეაყარე კედელს ცერცვი.“ მე ამით ახალს ვერაფერს ვიტყვი, მაგრამ თუ უზრდელი მოსწავლე, სკოლიდან უზრდევლობის საბუთით გავა ამას მივესალმები

კაკკასიონის მთის სოფლებში დღესაც არის შემორჩენილი „თემისგან“ მოკვეთის ტრადიცია. ხომ არ ჯობდა ასეთის დაკანონება სკოლაშიც? უვარგისი მოსწავლე რაღაც ვადით არცერთმა სკოლამ არ უნდა მიიღოს.

ჩვენს შემთხვევაში მახუნცეთის საშუალო სკოლიდან გამოაძევეს მოსწავლე და რადგან ტერიტორიულად ერთი სოფლელები იყვნენ, ჩვენმა დირექტორმა მიიღო სკოლაში. (მახუნცეთის სკოლის დირექტორს – უსუფ ბასილაძეს დღესაც შენატრიან) გამოზავნეს მოსწავლის უწყისის ამოსატანად. შვიდი ორიანი ჩამოაწიკწიკეს, რაზედაც მე კატეგორიული უარი განვაცხადე. სამი ორიანი დაუტოვეს. დირექტორი მეუბნება – შენგან ვიღაც დადგება, მაგისგან კი რა გამოვა ვერ გეტყვიო. ჩემს დირექტორს ყველაფერი მოვუყევი. იმ

მოსწავლე მანც თავისი უზრდელობა გააგრძელა. ის კი არა „ხარი ხართან რომ დააბაო...“ იტყვიან, ამის მსგავსი მოხდა ჩვენს მოსწავლეებშიც... უარყოფითმა ძალიან იმატა.

დრომ და ვითარებამ თითქოს კაცად აქცია, მაგრამ მასზე კარგის მოქმელი ჯერ არ შემხვედრია!

მაშინ, როცა ჩვენი კლასი საწარმოსწავლეებიანი სკოლის პირველი გამოშვება ვიყავით – არ გადაგვიხდია სკოლაში არსებული კონფლიქტის გამო და არც გამოშვების სურათები გვღირსებია მოსული მოსწავლის უზნეობის გამო... ისევ მე ვივარგე და მოგვიანებით გავაკეთე სურათები.

ბოლოთქმის წინ ამისთანების მოგონება არაა მართებული, მაგრამ ყველა წიგნი რატომ უნდა გავდეს ერთმანეთს. არ არის სქემა, რის მიხედვითაც იწერება წიგნები, ამდენად საპრეტენზიოც ნურავის ექნება...

ალექსი გედევანიძის დროს ძალიან ბევრი ხუთოსანი იყო სკოლაში, ძირითადად გოგონები, მაგრამ იმ დროს ჯერ კიდევ თითქოს „კარნაკეტილ“ რეჟიმში იყვნენ მშობლები. გოგონების სწავლება როგორც შეიძლებოდა, არადა ისეთი დრო იყო, მთავრობაც ხელს უწყობდა ნიჭიერების ცხოვრების ასპარეზზე წარმოჩენას, თუმცა მშობლების განაწყენებასაც ერიდებოდნენ და ვერავის აძალებდა მთავრობა. ხელშეწყობის მაგალითად თანასოფელელ მერი სამნიძის მაგალითიც კმარა... ასე დარჩა ბევრი ნიჭიერი გოგონა არათუ სწავლის, ბევრ მათგანს სკოლაც არ დაუმთავრებია, არადა ვინ იცის, რა ტალანტები მიიბარა მიწამ, ვინ იცის რას შემატებდნენ გაფუფრუების ფაზაში შესულ აჭარელთა ცხოვრებას.

ეს, რაც შეეხება გოგონებს. ბიჭები კი, როგორც მოგეხსენებათ, ყოველთვის ზერელებდნენ ეკიდებიან სწავლას. ასეა დღესაც. თითოერთი უმაღლესდამთავრებული, ზღვაში წვეთია მთელი აჭარის მასშტაბით. დღესდღეობით ქალი მოსწავლეები და სხვადასხვა სფეროში მომუშავეები, პროცენტულად ძალიან უსწრებენ მამაკაცებს, რაც ძალიან სასიხარულოა, თუმცა ისე არ გამოვიდეს – უძალლო ქვეყანაში კატებს აყეფებენო... ეს უხეში შედარებაა და არც ჩემი მოგონილია, მაგრამ ბოდიშს მანც ვიხდი. საბედნიერო რეალობაა...

ჯიქობი

არასოდეს მქონია ამბიცია, წიგნების დაწერისა. რასაც ვწერდი, თითქოს თავის შესაქცევად, თუმცა იმდენი რამ დაგროვდა, ვეღარ გავუძეღ მაგანთა წაქეზებას და კალამს სერიოზულად მოვკიდე ხელი, მაგრამ დაგვიანებით. როცა პირველი წიგნი შევქმენი, რეცენზენტმა, აკადემიკოსმა მურად ჩაველეიშვილმა მიმითითა – ამის წერა ოცდაათი წლით ადრე უნდა დაგეწყო... მართალიც იყო!

ძალიან ბევრი ინფორმაციის ამოქაჩვა შეიძლებოდა მოხუცი ხალხის სიბრძნისგან, ბევრი ცოდნიდან, ისტორიული ანალებიდან. რაც შევქმენი, გულისტკივილს მართლაც მიტოვებს, მაგრამ რასაც მივალწი, თითქოს კმაყოფილების კვალს ტოვებს... უკმაყოფილების განცდა მართლა იგრძნობა წინამდებარე ნაღვაწში. ბევრი რამ მინდოდა შემეტანა წიგნში და რაც მოვახერხე რუდუნებით და ოფლისდვრით ვიღვაწე. ერთი სატკივარი კი ისაა, ადრეული პერიოდის მასწავლებელთა ბიოგრაფიული მონაცემები აღარ შეგროვდა მიზეზთა გამო. ბოდიშს მოვიხდი, მაგრამ უთქმელობაც არ იქნება – არავის ენაღვლება ყოფილი კი არა, თანამედროვე მასწავლებლების ისტორიებიც. ძალიან გულსატკეპია, როცა მაგანი შეგეპასუხება – ვიღას სჭირდება წიგნიო... თუ ვინმე დაფიქრდება ასეთ ნათქვამზე, ალბათ არ გამამტყუნებენ, ვინაიდან მე სახელად „წიგნი“ უნდა მერქვას, და არა ავტორისეული სახელი... წიგნებში გავიზარდე და დღესაც ვერ ველევი. არ მაქვს კომპიუტერი, მაგრამ, რომც მქონდეს წიგნს ზურგს არ შევაქცევ.

არის ერთი პედაგოგი, ლიტერატორი, რომელმაც კითხვაზე: წიგნები სად გაქვს მეთქი და ჩემდა გასაკვირად (ალბათ თქვენც გაგიკვირდებათ) მიპასუხა: – თავანშიო... აი, ასეთი პიროვნება კომპიუტერს რომ გაიჩენს, მერე იკითხეთ წიგნების ბედი და ალბათ გეტყვის კიდევ: ვიღას სჭირდება წიგნიო!

უწიგნოდ ცხოვრება აბსოლუტურ სიბეცედ მიმანჩია.

დავუბრუნდეთ ისევ ბიოგრაფიებს.

ადრე გააკვრით ავღნიშნე და ახლა უფრო ვრცლად შევეხები ამ

თემას. ერთ სოფელში ვიყავი, პედაგოგის, სკოლის დირექტორის ოჯახში და როცა პედაგოგი მშობლების ბიოგრაფიებზე შევეკითხე, მიპასუხა: არ ვიცი, არასოდეს დამჭირებიაო... გინდ გაიკვირვო, გინდ არა, მწარე რეალობაა. მე კი მაინც მიტოვებს არასრულყოფილების ასოციაციას – ადამიანმა მშობლების პედაგოგიური მოღვაწეობის შესახებ არაფერი იცოდეს და ასეთი სკოლის დირექტორი პყავდეს განათლების სამინისტროს, ვერაფრით წარმომიდგენია, ნუთუ ასე მისავიწყებელია წარმომავლობის ნებისმიერი ეპიზოდი და ამასობაში „წინაპრებით“ ვტრავახობდეთ?!

აი, ამგვარ საზოგადოებაში შევბიჯე ფეხი და წინამდებარე წიგნზე თუ ვინმე პრეტენზიას განაცხადებს, ვინც ვაჟაკაცია (არა აქვს მნიშვნელობა, ვინ იქნება) მოკიდოს კალამს ხელი და წინ კიდევ ერთი იუბილე ელოდება სკოლას – ასი წლისთავი, შეავსოს და აჯობოს წინამდებარე ნაღვაწის ავტორს – მივალ, გადავხევევი და იქნებ საჩუქარიც მივართვა...

ღიას, ძალიან უცნაურ სიძნელეებს გადავეყარე მუშაობისას და ერთი ადამიანივით ნურავინ წამომძახებს – რა უნდა წიგნის დაწერასო... ჰო, ნამდვილად ასეა და, იქნებ გამოჩნდნენ შოთა რუსთაველის ნაირებიც...

რაც ვიღვაწე, ვისაც კი მსგავსი წიგნი შეუქმნია, დამეთანხმება, თუ რა სიძნელე გადავიტანე ფიზიკურად და მორალურად. დღესაც, როცა მართლა პურის ფულის შოვნა ჭირს, ძალიან ძნელია ასეთ სამუშაოზე შებმა, თანაც თუ არაპედაგოგი ხარ და ალბათ ბევრიც დამეთანხმება, ჩემი ოფლისღვრით მიღწეული შედეგის საჭირობაზე. ისტორიები არ უნდა იკარგებოდეს, უბრალოდ – მტკვერი არ უნდა მოედოს, არ უნდა დაობდეს, სწორედ ასეთზე იტყვიან – მზის სინათლე უნდა ნახოს, რომ ობი არ მოედოს.

რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, მაინც უნდა ვთქვა – ჩვენს ხალხის იმედად ყოფნა ძალიან ძნელია. კაცს თუ დახმარების ხელს ვერ გაუწვდის, იდეურად მაინც უნდა დაუჭირო მხარი. ამ საქმეში უცხოები, არაპროფესიონალები უფრო აქტიური იყვნენ და მათ მიმართ მადლობის გარდა არაფერი მეთქმის.

მადლობას ვუცხადებ ყველას, ვინც მიიღო მონაწილეობა ამ წიგნზე მუშაობაში. თუ ვინმე ახლა მაინც დამიჭერს მხარს, იმათაც მადლობას გამოვუცხადებ.

ერთადერთი, ძალიან გულშემბტკივარი მყავდა, წიგნის „საუკუნოვანი სკოლის“ ავტორი – მერი დიასამიძე. მას უფრო კურიოზული შემთხვევები ჰქონდა წიგნის შექმნისას და იცოდა რა სიმწრის ოფლსადენია ასეთი შრომა – იდეურად, მორალურად, და ფიზიკურად მიჭერდა მხარს... რძლის ხვედრი უნდა ჰკითხო რძლადყოფილსო – იტყვიან. მართლაც ასეა – მერი დიასამიძემ იცის როგორც წიგნის ფასი, ისეც მასზე დახარჯული ენერჯის მუხტის ძალა. დიდი მადლობა დახმარებისათვის.

და ისევ ბოლოს უნდა გავიმეორო გულისტკივილი: წლებით ველოდები ინფორმაციებს – ჰა დღეს ან ხვალეო, მიხვალ წლების შემდეგ ოჯახში და ასეთი პასუხით გამოვისტუმრებენ: მეტი საქმე არ გაქვს, რას წვალობ, ვიღას ჭირდება წიგნი, ვინღაა წამკითხველიო. ის არ იციან, ასეთი პასუხით რარიგ მტკენენ გულს! წამოსვლისას კი მომადახებენ – ყავა მაინც დაგელიაო!..

მადლობა ღმერთს არა ვარ მათნაირი აზროვნების, ვერც გაუმტყუნებ ვინმეს – დრომ მოიტანა ყოველივე, მაგრამ ისევ უნდა განვაცხადო – საქმის მიტოვება არასოდეს მქონისა გულში და ამიტომაც თითქოს დავასრულე ნაშრომ-ნაღვაწი.

წინამდებარე ნაკვეთის ავ-კარგს კი შემფასებლები ნამდვილად ეყოლება და შავ-თეთრს მომავალი გამოაჩენს.

სარჩევი

1. ავტორისაგან -----	3
2. შესავალი -----	4
3. სოფელ საღორეთის მოკლე მიმოხილვა -----	6
4. განათლება 1920-იან წლებამდე -----	12
5. წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია -----	52
6. სოფელი პირველი მაისი და სკოლა ომის წლებში -----	104
7. 1950-იან წლებამდე სკოლა და ქოხსამკითხველოები მხარ- დამხარ -----	116
8. მასწავლებლები, რომლებიც მოღვაწეობდნენ სკოლის დაარ- სებიდან 1950-იან წლებამდე -----	128
9. პირველი მაისის სკოლა 1950-1970-იან წლებში-----	131
10. დაწყებითი გამგე-მასწავლებლები, 7-წლიანის, 8-წლიანის და საშუალო სკოლის დირექტორები-----	160
11. მასწავლებლები, რომლებიც მოღვაწეობდნენ 1950-1970-იან წლებში-----	162
12. ოჯახი, სკოლა, აღზრდა -----	163
13. რას მიაღწია პირველი მაისის სკოლამ -----	192
14. მასწავლებელთა სია, რომელიც მოიცავს 1970-2013 წლებს-----	193
15. დამატებანი: მოიცავს სხვადასხვა ათწლეულებში რომელიმე წლის მონაცემებს პირველკლასელთა და სკოლადამთავრე- ბულთა შესახებ -----	196
16. ნაწილი მეორე -----	208
17. ეპილოგიის მაგიერ -----	356
18. ეპილოგი -----	364

გამომცემლობის რედაქტორი: რუსუდან მეგრელიშვილი

ტექ.რედაქტორი და კორექტორი: მათა სამნიძე
ოპერატორი და დამკაბადონებელი: მედეა ზოსიძე

წიგნის სკონსორი: შპს „ხახუტა“

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 15.12.2014

ქალაქის ზომა 60X84 1/16

ფიზიკური თაბახი 23

შეკვეთის №529

ტირაჟი 100

ფასი ხელშეკრულებით

დაიბეჭდა შპს „პოლიგრაფ 2010“

ბათუმი ბან.ა. აბაშიძის 1 ჩიხი სახლი 48

